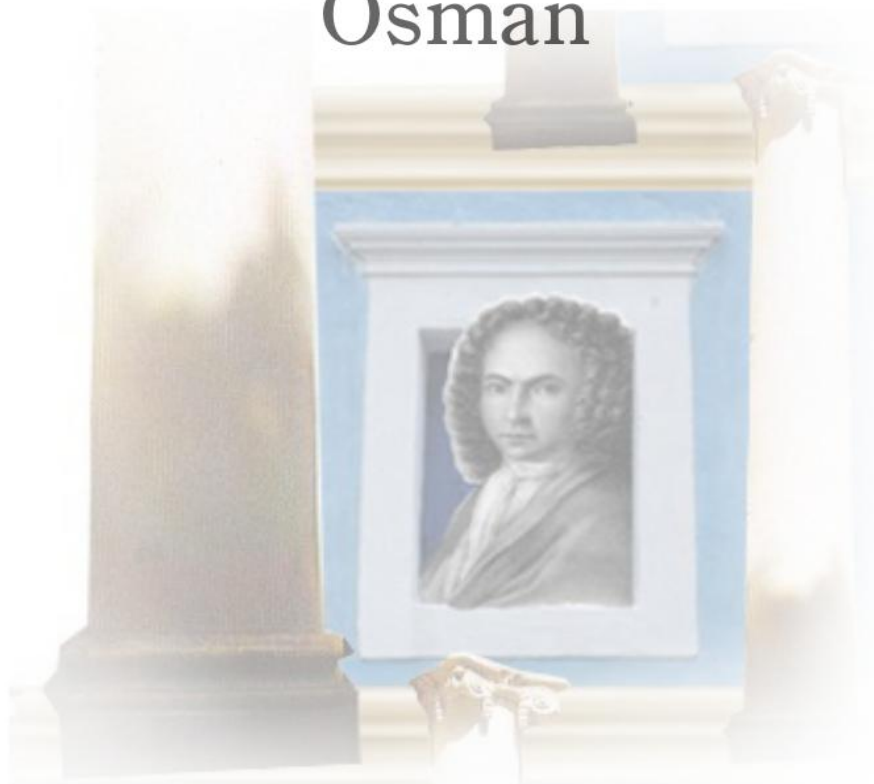

Ivan Gundulić:

Osman

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

Ivan Gundulić:
Osman

#

4

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

SADRŽAJ

PJEVANJE

PRVO

.....

.....3

PJEVANJE

DRUGO.....

.....11

PJEVANJE TREĆE.....	20		
PJEVANJE ČETVRTO.....	27		
PJEVANJE.....	35		PETO
PJEVANJE.....	42		ŠESTO
PJEVANJE SEDMO.....	47		
PJEVANJE.....	54		OSMO
PJEVANJE.....	64		DEVETO
PJEVANJE.....	72		DESETO
PJEVANJE.....	80		JEDANAESTO
PJEVANJE DVANAESTO.....	91		
PJEVANJE.....	98		TRINAESTO
PJEVANJE (NAPOMENA).....	102	ČETRINAESTO	I PETNAESTO
PJEVANJE ŠESNAESTO.....			

.....103

PJEVANJE

SEDAMNAESTO

.....10

8

PJEVANJE

OSAMNAESTO.....

.....118

PJEVANJE

DEVETNAESTO.....

.....125

PJEVANJE

DVADESETO.....

.....137

RJEČNIK

.....

.....144

#

5

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

PJEVANJE PRVO

Ah, čijem si se zahvalila,1
sad na carstvo rob se uzvisi,
tašta ljudska oholasti?
53 a tko car bi, rob je sada.
Sve što više stereš krila,
Proz nesreće sreća iznosi,8
sve ćeš paka niže pasti!
iz krvi se kruna crpe,9
8 Vjekovite i bez svrhe
a oni kijeh10 se boje mnozi11
nije pod suncem krepke stvari,
strah od mnozijeh i oni trpe.
a u visocijeh gora vrhe
58 Od izdajstvâ i od zasjeda
najprije ognjen trijes udari.2
ograđena je glava u cara,
Bez pomoći višnje s nebi3
a u čas se zgoda ugleda
43 svijeta je stavnos svijem4 bjeguća:
od ke ne bi pametara.12
satiru se sama u sebi
O djevice čiste i blage13
silna carstva i moguća.5
63 ke vrh gore slavne i svete
Kolo od sreće6 uokoli
slatkom vlasti pjesni drage
vrteći se ne pristaje:
svijem pjevôcim14 naričete,
48 tko bi gori, eto je doli,
narecite sad i meni
a tko doli gori ustaje.
kako istočnom caru mladu15
Sad vrh sablje kruna visi,
68 smrt vitezi nesmiljeni
sad vrh krune sablja pada,7

daše u svomu 16 Carigradu.

#####

Znam da bi se otprije htio 17

1 1. Ah, čime si se zanjela (čime se uznosiš,

#####

razmećeš); stihovi 1-28. čine uvodnu intonaciju 8 21. iz nesreće sreća izlazi (i obrnuto).

čitavom epu i imaju u njemu otprilike istu 9 22. kruna se stječe pokoljem (krvlju).

funkciju kao i uvertira u operi, glazbenoj vrsti koja se upravo i rađa u doba baroka; oni su 10 23. kijeh - koji.

slika političke doktrine i prakse što ju je 11 23. mnozi - mnogi.

razradio N. Machiavelli u svojem Vladaru (II 12 25-28. carska je glava okružena izdajstvom i Principe), ali gledana s aspekta zasjedom, i u čas se može dogoditi što nitko p r o l a z n o s t i , naučanja što su ga u ne pamti.

borbi za ponovno podvrgavanje sveukupnog 13 29-56. Invokacija; Gundulić ne zaziva Gospu, života crkvi propovijedali revnici kako bi se očekivalo i kako je postupio njegov protureformacije.

uzor T. Tasso (u Gerusalemme liberata), već 2 7-8. a u vrhove visokih gora najprije se utječe za nadahnuće djevicama (muzama) (najčešće, najlakše) udara grom: aluzija na »vrh gore slavne i svete« (s Helikona), postupa cara Osmana koji se nalazi na vrhu moći i na dakle prema praksi klasičnih epskih pjesnika.

kojega će udariti grom (tj. pobunjeni janjičari).

14 32. pjevôcim - pjevačima, rj. pjesnicima.

3 9. s nebi - s neba.

15 34. istočnom caru mladu - mladom turskom 4 10. svijem - svima.

caru Osmanu; pridjev istočni često se u 5 12. poredaj: silna i moguća carstva.

Gundulića upotrebljava u značenju turski, s obzirom na činjenicu da je Tursko carstvo na 6 13-16. »Kolo od sreće«, sintagma odavna primjenjivana u književnosti i prikazivana u istoku; car Osman je glavni junak Gundulićeva likovnim umjetnostima, kao zorna slika epa; rodio se 1604. kao prvi sin cara Ahmeta I, prolaznosti; stoga se u st. 15-16, prirodno kojega je naslijedio njegov brat Mustafa I, stric nameću antitetički parovi: gori - doli, doli -

Osmanov (1617); Mustafa je svrgnut 1618. i gori.
na carski prijesto popne se Osman II, junak epa, koji je zaglavio u
pobuni janjičara 1622.

7 17-18. Sad se sabljom (oružjem) kruna (kraljevstvo) stječe, sad
po kruni (po vladaru) 16 36. u svomu - u njegovu.
sablja udara.

17 37. znam da bi najprije trebalo.

#

6

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

da ja pjevam, vi kažete,
93 svega svijeta veličinu,
kô se¹ on rodi srećno i milo
na spijevanja ova obrati
73 caru Ahmetu prvo dijete;
veličanstvo vedra čela,
i po smrti oca svoga
u kijeh ti ištem prikazati
s ke pomoći, s ke zasjede²
nedobitna tvoja djela.
vrh pristolja otmanskoga
98 Kraljeviću plemeniti
Mustafa mu dundo sjede;
jur u smrti cara Osmana
kô li se opet carsko misto³
78
svemogućom tvôm dobiti
Mustafi ote, tere u slavi
zamnjela je¹¹ svaka strana.
na pristolje ono isto
Tim s mê trublje¹² da svit sliša
sultan Osman car se stavi⁴;
:3 slavu tvoju svakčas veću,

i on mladahan kako paka,
ti sveđ djeluj djela viša,
83 željan starijih slavu sresti⁵,
a ja pjet ih pristat neću.
podiže se na Poljaka⁶
Jadna u srcu uspomena
s mnogom silom, s malom česti⁷.

caru Osmanu biješe ostala
Ali da tijem pjesni moje
:8 da mu je vojska nebrojena
sasma duge ne ishode,
od poljačke ruke¹³ pala,
88 samo objav'te smrti svoje
i da zemljom svom velikom
hude uzroke, tužne zgode!⁸
od tega¹⁴ se digla slava,
Vladislave⁹, poljačkoga
glaseć carskijem dobitnikom
slavna kralja slavni sinu,
;3 kraljevića Vladislava.
čim tva¹⁰ puni slava mnoga
Ili putnik kopnom jaše,

#####

il' pomorac more brodi,
Vladislav se klikovaše
1 39. kô se - kako se.
slavan carskoj pri nezgodi¹⁵.

2 42. s ke pomoći, s ke zasjede - kakvom ;8 Gozbe časteć družba
mila

pomoći, kakvom zasjedom.
i pastiri stada pase¹⁶

3 45. kô li se opel carsko misto - kako li se opet strenitelja turskijeh
sila carsko prijestolje.

popijevahu u sve glase.
4 48. car se stavi - zacari se.
Jur na krilijeh od vjetara
5 50. slavu sresti - slavu steći.

<3 glas po svemu svijetu prši

6 51. na Poljaka - na Poljake, tj. na Poljsku.

kô17 kraljević silna cara

kopja slomi, sablje skrši.

7 52. s malom česti - s malo sreće.

U vedrini nad oblacim

8 53-56. Pjesnik moli muze da mu objave samo s istoka mu do zapada »hude uzroke« njegove (Osmanove) smrti.

<8 sunce upisa zlatnim zracim

9 57. Vladislav - sin i nasljednik poljskog kralja ime kojim slava vlada,18

Žigmunda, bio je za hoćimske bitke (1621) još prijestolonasljednik; sudjelovao je na Hoćimu, ali je većim dijelom odležao bolestan od groznice; vojskom su zapovijedali najprije

#####

Hotkjevič, pa onda Ljubomirski. Ipak je

11 68. zamnjela je - zašumjela je (zazvučala).

hoćimska slava pripala njemu; odlikovao ga je i papa kad je na svojim putovanjima po 12 69. s *mê* trublje - po mojoj pjesmi (epu).

evropskim zemljama posjetio Rim. Prolazio je 13 76. od poljačke ruke - od poljske vojske.

i kroz Anconu i tada odsjeo u kući ankonskih 14 78. od tega - od toga.

Gundulića, pa je to možda bio samo jedan 15 84. pri nezgodi - pri porazu.

razlog više da mu Ivan Gundulić posveti svoje glavno djelo. Ovdje valja još napomenuti da je 16 86. pase - paseći.

za njegove vladavine osobito cvjetalo poljsko 17 91. kô - kako. kazalište.

18 96. ime kojim slava vlada - igra riječi s 10 59. čim tva - budući da tvoja.

imenom poljskoga kraljevića.

#

7

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

kažuć da on pri Nesteru¹
s neposluha viteškoga⁷
448

Istočnoga razbi Zmaja,²
i s bojničke nevjernosti.
leteć za njim u potjeru
Ah, neumrli vitezovi,⁸
sivi Orô do Dunaja.³
433

glasoviti Turci stari,
Čim s ovega⁴ dijete oholo⁵
s kijem dobiše⁹ vas svijet ovi
pećali se, grize i mori,
453 moji djedi, vaši cari,
misleć da svijet vas okolo
gdi načini vaši bojni
tuđom hvalom njega kori,
i djela su slavna ona
438 kliče: »Ja ti, ah, nikako,
u kih izgled jes dostojni
kraljeviću, ne zavidim:
viteškijih od zakona?¹⁰
suđeno je bilo tako
458 Vi u trudu dni vodeći,
dobitnika da te vidim.
snažna srca, smione obraze
Ni me manje sreća muči
kazahote¹¹ podnoseći
443 tebi dobra, meni huda;
ljetna sunca, zimne mraze.
er komu se što odluči,
U pogubah krepci¹² uzrokom
vik ne ubjegne togaj suda.⁶
463 od posluha vjere čiste¹³,
Nu sve rane srca moga

tijekom polja, gore skokom,
i muke su i žalosti
rijeke plovom prihodiste,
misleć da je svake zledi¹⁴

#####

trpjet bolje, pače umriti,

1 97. Nester - Dnjestar, rijeka u ondašnjoj 468 neg careve zapovijedi Poljskoj na kojoj se nalazi Hoćim. Dnjestar s neposluha pristupiti.

protječe kroz današnju Ukrajinu i Moldovu, a Sve požude, sve pohlepe Hoćim (Hotin) se nalazi u zapadnoj Ukrajini.

2 98. Istočnoga (...) Zmaja - turskog cara.

#####

3 100. sivi Orô do Dunaja - kraljević Vladislav 7 115.s neposluha viteškoga - zbog do Dunava; historijski nije točno da je poljska neposlušnosti vojske.

vojska 1621. tjerala Turke do Dunava. To je 8 117. i dalje: počinje Osmanovo razmatranje jedno od više Gundulićevih slobodnih Turaka nekad iTuraka sada; u kontrastima, povezivanja hoćimske bitke s ranijim jednom od bitnih sredstava baroknoga stila, povijesnim zbivanjima i bitkama, što je u Osman daje sliku Turaka u stara vremena, kad skladu sa zamisli da što sjajnije proslavi junaka su oni pobjeđivali gdje god bi došli; od koga je očekivao da stane na čelo

razmatranje počinje s uzvikom ah, s kojim je kršćanskih vojski protiv Turaka, koji su po započeo i sam ep, i sadrži u sebi i čežnju za njegovu mišljenju već bili prešli zenit svoje starim slavnim vremenima i tugu nad moći.

sadašnjom situacijom.

4 101. čim s ovega - budući da, zbog toga (tj.

9 119. dobiše - pobijediše.

zbog slave Vladislavljeve)

10 123-124. u kojima se (u djelima starih 5 101. dijete oholo - car Turaka) dostojno ogledaju viteški (ratni) 6 112-113. Doslovce preuzeti stihovi iz Jedupke zakoni.

što se pripisivala Andriji Čubranoviću, a 11 127. kazahote - arhaizam umjesto kazaste, zapravo je Pelegrinovićeve; togaj suda, te pokazivali ste; pjesnik taj i nekoliko arhaizama sudbine; s ova dva

stih, kao i s onim 103, iste tvorbe (suđahote, grđahote itd.) suđeno je bilo tako, autor izražava carev upotrebljava svjesno za stilske svrhe, kako bi fatalizam, vjerovanje da su sudbine unaprijed staru slavu izrazio starim izrazima.

određene; takva gledanja uostalom nisu bili oslobođeni ni Gundulić, ni njegovo vrijeme, pa 12 129. krepci - snažni, jaki.

se tome, u petom deceniju XIX. st., prilagodio 13 129-130. uzrokom od posluha vjere čiste -

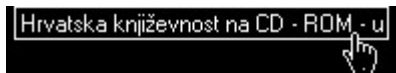
i Ivan Mažuranić pjevajući dopunu Osmanu: budući da ste bili poslušni (odani) čistoj vjeri prvi stihovi XIV, Mažuranićeva, pjevanja glase: (islamu koji je uključivao apsolutnu vjernost Nebesa su knjige od vijeka caru).

gdje svojim prstom Višnji piše.

14 133. svake zledi - svakakve nevolje.

#

8

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

viđahu se vaše mile
4:8 a junaci neprijatelje
jahat bojne konje lijepe
da zatječu na ravnini.
473 i iz luka tratit strile.
Držahote10 za čas svoju
Pače svaki u odluci1
i najveću diku i slavu
za raskoš svoje obra
za vašega cara u boju
sablju o pasu, kopje u ruci,
4;3 izgubiti rusu glavu11.
luk o plećih, konja dobra.
Vapijahote12: »Smrti prijeka,
Bila vam su brašna hode2
478

ne stavljamo pamet na te:13
bez razluke svaka žita,
da se carstvo prostre, a neka
a poskupo³ hladne vode
životi se naši skrate!«
pića ugodna, plemenita.
4;8 Ah, blažena i čestita
Konju i vami strehe općene
koli doba vaša scijenim¹⁴!
483 stahu noćnijeh sred pokoja
Lasno dobit krunu od svita
kućarice opletene
bi s vitezim tač hrabrenim.
od hrastovijeh tancijeh hvoja.⁴
Jaoh, a sada sve je inako:15
I vojvode i viteza,
4<3 vojevode i vojnici,
i na kopnu i sred mora,
sve je otišlo naopako,
488 i postelja i trpeza
nevjerni su svikolici!
biješe koža zvijerî od gora.
Na boj ide svak pod silu;
Pače u sjever posred zime,
grije ga ljeto, zima mu udi;¹⁶
jezdec mrazno Podunavje,
4<8 a oblaču zlato i svilu -
steraše vam mnokrat svime
ljudska obličja, ženske ćudi!¹⁷
493 snijeg postelju, stijenje uzglavje.
ter pod zlatom dočim sjaju
Odjeća vas resi laka
u napravah bez procjene,¹⁸
svita sama i priprosta,
neprijatelje pozivaju
a za oklopje u junaka
ne na bjenja neg na plijene.¹⁹

533

srce i prsi bijehu dosta.
Hodeć zemlju, brodeć vodu,
498 Grđahote⁵ vi sva blaga
da u lasti plovu, hrane²⁰
i sva plemstva razmi ono
ko⁶ dobije sablja i snaga
vojujući sved smiono.

#####

Suđahote

10

7 da nevolje

177. držahote - držali ste, smatrali ste.

najveće su stat bez rati⁸

4:3

11 180. rusu glavu; rus - pridjev od rusa (=

i da je umrijet vele bolje

ruža); vrlo čest epitet u narodnoj pjesmi sa neg isprazno dni trajati.

značenjem: svježa kao ruža.

Veljahote⁹ da kudjelje

12 181. Vapijahote -vapili ste, vikali ste.

žene predu doma u tmuni,

13 182. ne mislimo na te.

#####

14 186. scijenim - držim, smatram.

15 189. i dalje: počinje kontrast: nekadašnjim 1 141. u odluci - riješen, odlučan.

Turcima suprotstavljaju se današnji Turci; 2 145. hode - hodeći.

tuženje počinje s uzvikom jaoh da se izrazi sva 3 147. poskupo - malo.

silina Osmanovih osjećanja nad sadašnjim 4 151-152. kuće (su vam bile) ispletene od neposlušnim Turcima.

tankih hrastovih grana.

16 194. ljeti mu je vruće, zimi mu je hladno.

5 165. grđahote - grdili ste, pogrđivali ste, tj.

17 196. ljudi (junaci) po vanjštini, žene po ćudi odbacivali ste.

(tj. strašljivci).

6 167 ko - koje.

18 198. u skupocjenim ukrasima.

7 169. sudahote - sudili ste, smatrali ste.

19 200. (mame neprijatelja) ne na megdan, 8 170. bez rati - bez rata.

nego na pljačku.

9 173. veljahote - govoraste, govorili ste.

20 202. hrane - imaju, sa sobom vode.

#

9

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

sprijed jedeke u povodu1,

ne mareći za pogube.11

naprćane zad seksane.

Ah, zločesti i neznani,

538 Svioni2 su njih šatori,

od šta ste se, rijeh, pripali?

stoli zlatni na kijeh3 sjede,

Jeda i vi, kô krstjani,

ptica u moru, riba u gori

573 po dvije ruke nijeste imali?

jestojske ih slijedom slijede.4

Jeda i oni nijesu ljudi?

Na trpezah vrhu sagâ

jeda i u vas srca nije?

543 duge i obilne gozbe čine,

Što vas straši? što vas trudi?

pijuć dokli svijes i snaga

tursko staro smjenstvo gdi je?

od vina im svijem pogine.

Bolje vam je smrt stignuti12

578

Pernice im raskošne su,

i u boju s kopjem pasti
gdi u bludijeh svu noć tonu,
negli tako poginuti
548 u mirisu i uresu,
bez zamjene¹³ i bez časti. -
proć naravi i zakonu.
Nu zaman se snaga izmuči,
Od momaka i od dvorana
583 jezik vika, ruka udara,
svaki ograđen uokolo
jer od ovih strah se stuči
jaše u zlatu konja vrana,
s neposluhom janjičarâ.¹⁴
553 glavu diže, gleda oholo,
Spahoglani, ki sred rati¹⁵
ter se gizda, ter se diči
rvahu se još smioni,
taštom slavom od junaka:
kô ovi počeše ustupati,¹⁶
588
vas u vidjenju i u riči,
uzmakoše prešno i oni.
a u stvoru ništa paka.⁵
Ovo uzroči mē[ZB2] bojnike
558 Ah, kolikrat pun nemira
leški mači¹⁷ da posijeku
vidjeh jednog od krstjana
i od krvi druge rike
gdi ih na jata goni i tira
kraj Nestera da proteku;¹⁸
593
kako ovce sa svijeh strana;
pače, da taj rijeka svudi
viknuh, skočih sam na konju
napuni se i zajazi
bojnik ujedno i vojvoda,⁶
563

telesima mrtvijen ljudi
pri sramotnom bezakonju⁷
kijeh poljačka vlas¹⁹ porazi.
ne pazeć se od nezgoda.⁸
598 Ali hoću unaprijeda
Pače ne ostah⁹, za osvetit
da mâ ruka svijetom vrti²⁰
tej prikore sasma grube,¹⁰
i ona sama zapovijeda
568 vraćat ovijeh, onijem prijetit,
vrh života i vrh smrti.

#####

#####

1 203. u povodu - što ih vode (vojnici).

11 236. ne mareći za opasnost.

2 205. svioni - svileni.

12 245. smrt stignuti - pasti u boju, poginuti.

3 206. na kijeh - na kojima.

13 248. bez zamjene - (da nikoga ne ubijete) u zamjenu za svoj život.

4 207-208. ako ratuju na moru, imaju uza se ptice (divljač) za hranu, ako su na kopnu, onda 14 251-252. jer se strah onih što su bježali vuku za sobom ribe.

spojio s neposlušnošću janjičara.

5 223-224. sav (je) u vanjštini i u pričanju, a u 15 253. sred rati - usred boja.

stvarnosti ništa.

16 255. kad ovi počese odstupati (bježati 6 230. ujedno i vojnik i vojskovođa.

natrag).

7 231. pri sramnom kršenju ratne discipline.

17 258. leški mači - poljska vojska.

8 232. ne imajući na umu opasnost da stradam 18 259-260. da proteku uz rijeku Nester druge (tj. da budem ranjen ili da poginem). rijeke, ali od krvi.

9 233. ne ostah - ne prestadoh.

19 264. poljačka vlas - poljska vojska.

10 234. tu strašnu sramotu (tj. nejunaštvo, 20 266. da moja ruka svijetom upravlja (po izdaju). svojoj volji).

:

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

Čim mi cari štete svake
A i Suliman⁹ car hrabreni,
5:3 i našega smo uzrok vaja,
pradjed slavni moga djeda,
ki častimo ne junake¹
sablju opasa¹⁰ vrsnik meni¹¹
neg hotime od saraja;²
633 i vojskama zapovijeda.
i hoćemo, tko otprije
Dva cara ova još odavna
služeć bludno dni provodi,
za izgled¹² stavih željam mojim:
5:8 s neprijateljim da boj bije
njih¹³ ću slidit djela slavna,
i da vlada i gospodi.
dokli vas saj svijet osvojim!
Mi, za uzmnožit³ veće zlata,
638 Hrabrene su ove sprave¹⁴;
ne gledamo nijedna ina,
ja znam što ću i što je trijebi!¹⁵
ter junačka što bi plata,
Prista¹⁶ i, pun želje od slave,
sad je carska trgovina.⁴
5;3
stvari uzmnožne¹⁷ začu u sebi.
Ali trg se carski tjera
Carska blaga nebrojena

i od trgovac namjesnikâ:5
643 u Istok odnijet misô obraća18,
zgone u vojsku skup pastijerâ,
i pisma u kijeh šte se imena
a plaćaju se od bojnika.6
od svijeh vitêz kijeh on plaća;19
5;8 Tim pastijeri iza stada
a to da tuj, ne pazeći
vojevodam pod ovacim
sipat pinez20 odsvudijere,
kako hoćeš da ikada
648 ki uzumnože skup najveći
udriti se smiju s junacim?
od junakâ izabere;21
Ne, ne, istočni bojni puci,
k janjičarom ter saviše
5<3 začeo sam djela veća,
a u ovoj sablji u ruci

#####

svijeta je udes, vaša sreća!

9 297. Suliman, turski car Sulejman I. od 1520.

Car Lesandro7 primogući

do 1566, jedan od najvećih turskih careva, u bremena starijih
ljeta,8

stoga je i dobio naslov Veličanstveni; opsjedao 5<8 mlad kô i ja
vojujući, je Siget u Madžarskoj 1566, koji je Nikola dobi carstvo
svega svijeta.

Šubić Zrinjski branio i pri tom poginuo.

10 299. sablju opasa - zacari se, postane carem.

#####

11 299. vrsnik meni - moj vršnjak.

12 302. za izgled - za uzor.

1 271. koji dajemo (uzvisujemo na) časti (položaje) ne po junačkim
zaslugama.

13 303. njih - njihova.

14 305. sprave - pothvati.

2 272. nego pohotnike iz dvora (ili iz harema).

15 306. S tim stihom završava carev upravni 3 277. za uzmnožit - da sakupimo.

govor; u njemu je riječ o stvarima poznatima i 4 279-280. s onim čim se prije plaćale za stoga je sasvim prirodno da je izražen u junaštvo sada se vodi trgovina: naime, nekada upravnom obliku. Od sljedećega stiha su se visoki položaji u državi davali za junačka započinje unutrašnji monolog u neupravnu djela (dakle za zasluge), a sada se ti položaji govoru, čime se izražava ono što se tek prodaju za novac.

naslućuje, dakle za sada nepoznato.

5 281-282. ali poput cara trgovinu (položajima) 16 307. prista - prestade (govoriti).

vode i carski namjesnici.

17 308. uzmnožne - velike, moćne.

6 283-284. (namjesnici) regrutiraju u vojsku pastire koji se u ratu i ponašaju kao pastiri, tj.

18 310. misô obraća - u mislima namjerava.

nehrabri su, kukavični i plašljivi, a plaću im 19 311-312. i popise u kojima su imena svih daju kao da su (doista) ratnici.

ratnika (vojnika) što ih on plaća (misi se na svu sultanovu plaćeničku vojsku).

7 293. car Lesandro - AleksandarVeliki, makedonski car od 336. do 232. prije n. e., 20 313-314. ne pazeći sipat pinez - ne gledajući jedan od najvećih osvajača u svjetskoj na cijenu.

povijesti.

21 315-316. (da) izabere vojnikâ koliko najviše 8 294. u staro doba, tj. u starom vijeku.

bude mogao.

#

;

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

vele veći1 broj iznova

s deset tisuć ki bojarâ8

po izboru još ispiše
683 u istočnoj skupnih9 strani
od istočnijeh vitezova;2
653
lansku jesen mlada cara
a i čete spahoglana
od poljačke sile obrani.
dvakrat veće s tijem učini
Tim car pašu velikoga
s nova skupa izabrana,
Husaina smaknu onada10,
s kim ih združi i sjedini.
688 a uzvisi slavno ovoga,
658 Neka se uzdom tom ukrote
da u svê mjesto11 carstvo vlada.
i poslušni unaprijeda,
Nu što njemu ne zataja,
ne štedeći svê3 živote,
još i hodži12 svomu objavi
lete gdi car zapovijeda.
i hadumu13 od saraja,
Jošte odluči u svôj volji,
693 bijelijeh vila crnoj glavi14.
663 pod zakletvu paček reče:
Pak svakomu da se uzmúči15
tko se ukaže junak bolji,
misô ovoga dogovora,
da čas bolju prid njim steče,
za koristan svjet odluči
na vladanja carska svoja
bogoljupstvom skrit ju zdvora.16
hteći samo da se uzvise
698 Zato glase prosu opeta
668 ki dobiju čas sred boja
i svakomu čini znati
s neprijateljnim rvući se;
da grob sveca Mahumeta

ter ne pjenez, blud i žene,
na Meci¹⁷ će poč klanjati;
negli sama krepos gola
a otole¹⁸ put krajina
put od milosti i od scjene
6:3 pomorskih svrnut reče,
673 u carskoga bude stola⁴.
sidonskoga emirina¹⁹
Blagodarstvom ovacijeme⁵
s odmetnicim da posiječe.
svemoguć se izit nada
i u kratko prostrijet vrijeme

s istoka se do zapada.
8 349. bojarâ - bojnika, ratnika.
678 Ovu odluku stanovitu,
9 350. skupnih - skupljenih.
pod zakletvu i pod vjeru,
10 354. smaknu onada - skine onda s položaja najprije učini on
očitu⁶
(velikog vezira).
glavi od paša Dilaveru⁷,
11 356. da u své mjesto - da u njegovo ime.

12 358. hodža - svećenik i učitelj Osmanov; tada 1 318. vele veći -
mnogo veći.
je tu dužnost vršio Omer-efendija.
2 320. od vitezova (vojnika) što će ih sakupiti 13 359. hadum od
saraja je eunuh (uškopljenik) na istoku.
koji je čuvao carski harem (odjeljenje za carske žene).
3 327. své - svoje.
14 360. u antitezi : crnom poglavaru bijelih vila, 4 340. u carskoga
(...) stola - pred carskim prijestoljem.
tj. crncu ili crnom (crnoputnom) hadumu koji je upravljao carskim
ljepoticama.
5 341. ovacijeme - ovakvim.
15 361. uzmući - prešuti, sakrije.

6 347. učini (...) očit - objavi.

16 364. (misao da se pođe na istok po novu 7 348. Dilaver - istaknuti turski državnik vojsku) treba izvana prikriti bogoljupstvom, tj. podrijetlom iz hrvatskih strana; prije bitke kod hodočašćem u Meku.

Hoćima bio je carski namjesnik (beglerbeg) u više turskih pokrajina; za same hoćimske bitke 17 368. na Meci - u Meki; Meka je grad u imenovao ga je Osman velikim vezirom, Arabiji, poznat kao muslimansko sveto mjesto; maknuvši s toga položaja Husainpašu. Dilaver tamo se Muhamed doduše rodio, ali nije na je lik savršena ratnika i viteza koji do tom mjestu pokopan.

posljednjeg daha ostaje vjeran caru; njegova 18 369. otle - odanle. ljubovca, lijepa Perzijanka Begum, izmišljeno 19 371. sidonski emirin ili emir (knez) bio je je lice.

Fahredin koji se 30 godina odupirao turskom #

<

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

#####

#####

sultanu;1634. se smiri, ali je godinu dana kasnije pogubljen.

#

43

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

PJEVANJE DRUGO

O mladosti tašta i plaha¹
S tebe⁸ i otmansko plaho dijete⁹
koja srneš s nerazbora²
sada srne svojom vlasti,
bez bojazni i bez straha
ne razbirać otprije¹⁰ štete
gdi poguba tva se otvora,³
u ke¹¹ pak bi mogô upasti.
8 smiona si i slobodna,
58 Ah, u Istok, care Osmane,
zašto ne imaš misli u sebi;⁴
mlađahan se još ne puti,
trudna dila tim su ugodna
dokli verne i uzdane
i najteža laka tebi.⁵
tve svjetnike budeš čuti!
U ponosnoj tvôj pohlepi
Mudro su oni razmislili,
sinje more mlaca utopi⁶
43
63 što još mlados tebi ne da,
komu vosak perje oblijepi,
u svê volje samoj sili
a sunčani zrak rastopi.
ka nadalek ne pogleda.¹²
Tebe uza se i oni ima⁷
Pršeće su tvoje odluke¹³,
ki sred voda u ognju zgori,
prividjenstva er ne imaju;¹⁴
48 gdi se s koli sunčanima
68 prednje zgode za nauke,
satarisa i obori.
ljeta bo ti još ne daju.¹⁵
Car Lesandro s tobom hode,
Tvom zelenom primaliću¹⁶

sit jednoga svijeta slave,
zreljih dana jesen doć će:17
plaka da se još nahode
prije vremena nemoj u cviću
53 novi svijeti i države.
slavi tvojoj trunit voće.18
73

Pridobivat neprijatelje

#####

i podlagat nepodložne,

1 1-24. Apostrofiranje mladosti koja, bez plemenite toj su želje, iskustva, srlja u propast; kao primjeri navedeni misli hrabrene i uzumnožne; su perifrastično mitski Ikar i također mitski 78 nu od pogube ne čuvati Faetont, zatim po imenu Aleksandar Veliki i na kraju opet perifrastično Osman.

#####

8 21. s tebe - zbog tašte i plahe mladosti.

2 2. s nerazbora - zbog nerazboritosti.

9 21. otmansko plaho dijete - car Osman.

3 4. gdje se otvara tvoja propast.

10 23. otprije - unaprijed.

4 6. zašto ne imaš misli u sebi - jer nemaš dovoljno razbora...

11 24. u ke - u koje.

5 7-8. poredaj : trudna i najteža djela tebi su 12 31-32. koja (mladost) samo u snazi svoje tim ugodna i laka.

volje ne vidi daleko (ili: tko ima snagu samo u svojoj volji, a ne u razboru, taj ne vidi daleko).

6 10. sinje more mlaca utopi... -aluzija na mitskog letača Ikara; prema mitu, Dedal i sin 13 33. pršeće su tvoje odluke - kolebljive mu Ikar pobjegoše iz zatvora kretskoga kralja (nestalne) su tvoje odluke.

pošto su sebi voskom nalijepili krila: Ikar je 14 34. prividjenstva er ne imaju - jer nemaju međutim, mlad i neiskusn, poletio suviše (moći) predviđanja.

visoko, vosak mu se rastopio, krila otpala, a on 15 35-36. jer ti tvoje godine još ne pružaju pao u more i utopio se.

pouku iz prijašnjih zgoda.

7 13. i dalje: Tebe uza se i oni ima.... - tj. taštu i 16 37. tvojim mladim godinama (tvojoj plahu mladost imao je uza se i onaj...; misli se mladosti).

na Faetonta, maloljetnog sina hoga Helija (Sunca); Helije je na upornu molbu sina 17 38. poredaj: doć će jesen zrelijih dana.

prepustio ovomu da upravlja »sunčanima

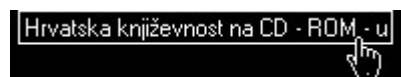
18 39-40. nemoj u cvijeću upropastiti plod (tj.

kolima«: sin se suviše približio Zemlji i Zeus još si mlad, u cvijetu, i nemoj, još u mladosti, ga, da ne sprži svijet, obori strelicom.

dovesti u opasnost plodove, tj. vojne uspjehe).

#

44

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

ni tvrdit se od zasjeda
Vrhu sagâ tkanijeh zlatom
smiona će se plahos zvati
stoji tugdjela zgar crvena,
bez razbora i bez reda.
zlatnom žicom i bogatom
Tako gusti gaj sred gora
;3 sva napravom izvezena.
83 lijep se i zelen zdvor zamjeri1,
U zelenoj tuj haljini,
a u tamni skut zatvora2
zlato i biser ku11 nakiti,
ljute zmije, vrle zvijeri.
s podvitijem sprid kolini12
Tim Dilaver, pokli začu
sjedi Osman car čestiti13.
prešne odluke3 mlada cara,
;8 Veo na rusoj glavi okolo
88 svakčas misô ćuti jaču
snježan svit mu je u sto dijela,

i pogube nove stvara;4
a u kamenu dragu oholo
sveđ nahodi u pameti
sunce sja14 mu vrhu čela
veće sumnje, vrlje straha,
Vrh kamenka svîm bogata15
da ne može tim neg rijeti
<3 sinja perja trepti kita16,
93 carske sprave sasma plahe5.
tankom žicom čista zlata
Zato prije neg se krene
u drag način lijepo svita.17
mlad car izvan Carigrada,
Mlađahan se car ponosi
podiže se da spomene
ispod toga lip nad svima:
što ga straši i pripada.
<8 crne oči, zlatne kosi,
98 S učiteljem i stražnikom
a rumeno lice ima.
ženskijem6 k caru hrlo poje7,
Mahnu rukom, i uputi
znav pod kletvom da velikom
na mjesto se svjetnik svaki,
car se i njima otkrio je.
otkli, za otkrit sve što ćuti,
Došad svaki glavu skloni,
433 poče vizijer govor taki:
:3 sprijed na prsi desnu stavi,
»Saviše je (on pokliče),
skut na usta carski doni8
gdi car slavni zapovijeda,
i ponižen svim se objavi.
da se jedan rob ističe
Usred mjesta ispisana
ulagati svîh besjeda18.
zlatnijem cvijetjem više modra9

438 Nu čâs ova na koju me
:8 pristolja su carska izbrana
milos carska uzvisila
u prilici zlatna odra. 10
udahniva smjenje u me,

#####

1 50. zdvor zamjeri - izvana vidi.

11 82. ku - koju.

2 51. a u tamnom kutu skriva.

12 83. s naprijed podvijenim koljenima.

3 54. prešne odluke - nagle, brzoplete odluke.

13 84. car čestiti - moćan car; čestit je veoma 4 55-56.
(razmišljajući o carevoj odluci) Dilaver čest epitet u narodnoj pjesmi,
ali ne znači ono neprekidno i intenzivno razglaba i nove što danas s
tim epitetom vežemo; u Gundulića opasnosti stvara (pretpostavlja).

i u drugih dubrovačkih pjesnika on znači 5 60. sasma plahe -
sasvim nagle (prenagljene, moćnika, čovjeka s mnogo blaga i
podložnih nepromišljene).

ljudi; uobičajeno značenje; sretan, slavan uz Osmana nikako ne
pristaje, jer on nije previše 6 65-66. stražnikom ženskim - (s)
čuvarom carskog harema.

slavan zato što je ostao poražen na Hoćimu; nije sretan kad mu je
vojska neposlušna.

7 66. hrlo poje - brzo prođe.

14 88. sunce sja... - skupocjeni dragulj sjaji...

8 72. skut na usta carski doni - poljubi carske skute.

15 89. vrh kamenka svîm bogata - povrh dragulja veoma
skupocjena.

9 74. zlatnijem cvijetjem više modra -
(vezenim) zlatnim cvijećem na modroj tkanini.

16 90. poredaj : trepti kita sinja (sinjeg) perja.

17 92. na dopadljiv način lijepo savijena.

10 75. u prilici zlatna odra - u slici zlatna kreveta (kao zlatni...).

18 104. svîh besjeda - svoje besjede (govor).

#

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

a za slavu carskijeh dila1.
Bratju bi ti bez milosti
Viteški uče neposlusi2,
463 podavila i poklala,
443 s kih poljačka dobit slidi,
neka u tmine iz svjetlosti
da tko jednom zlo okusi,
i drugi put ne bi upala. 12
drugi put ga tja prividi.3
Vele ona zna13 i smije,
Kud kučaju4 mê besjede,
vele se od nje pripovijeda,
ako tvoje carstvo prosi:
468 šapat, žamor vas umije
448 jedno sunce vrh nas grede,
vilovitijeh od besjeda.14
svijet jednoga cara nosi.5
Ona sama usred tmina,
Mustafa ti dundo žive
u najgluše doba od noći,
i š njim mnozi u željenju
kad zasjede ke zapina15
s nove tvoje suprotive6
473 zovuć pakô k svôj pomoći,
453 da opet na taj stô7 ga uspenju.
s lijevom nogom stane izutom
I bratja ti živu istino8;
raspasanoj u haljini,
ali mati Mustafina9,
prospe kose, crnijem prutom
žena ohola, ne misli ino
oko sebe krug učini;

neg uzvisit sebe i sina.
478 pak, nakazni i sve srde
458 I da joj se toj kad zbude -
po imenu zvati klikne,
višnja ukloni što desnica! -
i strašive kletve i tvrde
ne bi ošla tvorbe hude¹⁰
neposlušnim dusim vikne.
za utvrdit se vik carica.¹¹
Glas je¹⁶ da ona od djetinje

#####

483 mliječne puti pomas kuha
i na ovnu priko sinje
1 108. carskijeh dila - carskih poslova.

noći leti vragoduha,

2 109. viteški uče neposlusi - neposlušnost na kom jaše svedž bez
straha vitezova (vojnika) uči, upozorava.

k planinskomu vilozmaju,

3 111-112. Sentencija koja izražava pouku iz 488 gdi vještice podno
oraha hoćimskog boja; po smislu odgovara narodnim na gozbe se
strašne staju.

sentencijama: tko se jednom oprži. drugi put Riječ je da prije
čarajući na hladno puše, i sasvim kratkoj: žežen kašu glad ti u vojsku
posla iz pakla, hladi.

ki ti veće¹⁷ neg mogući

4 113. kud kučaju - kamo smjeraju, na što 493 mač poljački vitêz
zakla.

ciljaju.

Vilenika roditelja,

5 115-116. paralelizam sa značenjem: kao što je vješticu joj mater
glase;¹⁸

jedno sunce na nebu, tako treba da je i jedan na granicah od
Rdelja¹⁹

car na zemlji; to je samo priprema za ono što slijedi u narednim
stihovima.

#####

6 119. s nove tvoje suprotive - zbog (kakve) 12 131-132. neka u
tmine iz svjetlosti - kako s tvoje nove nesreće (neuspjeha).

vlasti i časti ne bi i opet pala u nemilost.

7 120. na taj stô - na to prijestolje.

13 133. vele ona zna - mnogo ona zna.

8 121. istino - uistinu, doista.

14 135-136. razumije sav govor (šapat i žamor) 9 122. mati
Mustafina - majka svrgnutog cara vještichih besjeda.

Mustafe, a maćeha Osmanova, doista će (u 15 139. kad zasjede ke
zapina - kad koje zasjede epu) za pobunu pridobiti svoga zeta
Dauta, (klopke) zapinje.

koji će stati na čelo pobunjenika.

16 149. glas je - govori se.

10 127. ne bi ošla tvorbe hude - ne bi propustila (nikakve) zle čine.

17 159. ki ti veće - koji ti više.

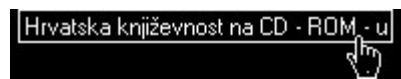
18 161-162. govori se da joj je otac bio vilenjak, 11 128. za utvrdit
se vik carica - da se zauvijek učvrsti (kao) carica, jer Mustafa je
neoženjen i a mati vještica.

nesposoban za žcnidbu, slabe volje, i carstvom 19 163. na granicah
od Rdelja - na granici bi upravljala njegova majka.

Erdelja, pokrajine u današnjoj Rumunjskoj.

#

46

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

u Ugrovlasijeh1 rodila se.

Ja mnim mnogo da se laže,

498 Od njih na zao put se stavi

nu se istine vele veli.

i na djela strašna i kleta,

538 Tim potrebne ja tri stvari

da bio mjesec okrvavi,

tve svjetujem carstvo sada,

žarkom suncu svjetlos smeta.

ako u Istok poći mari
Crnu vedrinu od nebesa,
iz staroga Carigrada:
4:3 sitne zvijezde zgar priteže;
da drugoga cara prvo
more smuća, zemlju stresa,
543 ovdje živa ne ostavi,
povjetarce vihrim žeže.
er se u suho lasno drvo
Zgrade ori, njive hara
oganj primi i pojavi;
trijesk, gradom, zlom godinom2;
pak da mater i Dauta,
4:8 priobraža se i pritvara
Mustafina zeta, umoriš
pticom, zvirim, dubom, stinom.
548 i sve što ti priječa puta
Odmetna je kaurkinja,
da rastrijebiš i oboriš;
a u vjeri toj se začu;
a za bratju najposlije
nevjerna je sad Turkinja:
među mudrijem riječ je taka,
4:3 svi zakoni se od nje tlače.
da velika rijeka nije
Ne ima od duše svê spoznanja,
553 ka se u vele dijeli trakâ.«
ni drugoga boga sluša;
Vizijer, cara ki je najbliže,
njoj su u njoj sva uzdanja:
veće usta svâ zatvori;7
ona njoj je bog i duša.3
učitelj se hodža diže,
4:8 Ljubi sina, ukoliko
i ovako progovori:
po njem se uzda svijet vladati,
558 »Rob, ki verno dosle uči

i, za to steć, nijedno priko
da se u znanju carstvo uzmnoži,
djelo⁴ izvršit vik ne krati.
da se umnaža sad odluči
Do carskoga ištoma stola,
s carskom slavom zakon božji.
4<3 otkli pade, da uzrasti,
Kroz mâ usta čuj svjet stavni⁸
ne gleda ona (tač je ohola)
ki me nebo rijet nadiše;⁹
563

zlata, snage, vjere i časti.
ja redovnik, ti car slavni,
Nije lijepa; nu hitrosti
a Bog višnji svijeh je više.
zna s kojom se vid zaslijepi;⁵
Nemoj, slavni care od carâ,
4<8 u raskošah, u milosti
u pogubi tvoje glave
oblijepi se, dokle olijepi.⁶
568 da otmanska kuća stara
Ugrovlaški vojevoda,
trepti i š njom sve nje slave,
sudeć ljepos po pogledu,
ter joj s prijekom pak nezgodom
za poklon ju caru poda
zgine u tebi što nju resi,
533 Mahumetu, tvomu djedu.
gdi čestitim još porodom
Sve se ovo od nje kaže;
utvrdio stola nijesi.¹⁰
573

sve ovako je li, nije li?
Prosti, prosti, gospodine,
ako budem rijet odveće:

zatajati ne ima istine

1 164. Ugrovlasi - Rumunji.

tko u svijetu izdat neće.

578 Neka istina mjesto ima,

2 174. zlom godinom - zlom kišom (olujom koju prati žestoka kiša).

a ma glava tajčas padi

#####

3 184. ona je sebi bog i duša.

7 222. veće usta svâ zatvori - ušuti, umukne.

4 187-188. priko djelo - zločin.

8 229. svijet stavni - čvrsti (sigurni) savjet.

5 193-194. nu hitrosti zna...- ali posjeduje lukavosti.

9 230. koji mi je (savjet) nebo naložilo reći.

6 196. oblijepi se, dokle olijepi - maže se dok 10 239-240. gdje još
čestitim sinom nisi učvrstio ne postane lijepa.

prijestolje.

#

47

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

pod nogami evo tvima

otmanskoga ja koljena,

roba starca, care mladi!

5:8 ako je žena oca moga

Hvalim carstva tvoga odluke

pastirica zaplijenjena.

i vizijerove uspomene,1

583

Djedi mi su svi očini

nu ako dobre kad nauke

cari istočni privisoci;

ču od tvoga sluge mene,

smerni gorštaci5 u planini

vidi mi se spomenuti2

5;3 matere su moje oci.

da tve carstvo ljubi pravu
Djeda očinijeh bojna ruka
588 uzme otprije neg se uputi
grad pod sabljom vlada ovi;
boja istočna slidit spravu;
djed materin svaki huka
ne robinju nepoznanu
s teškim ralom za volovi.
od koljena potištena
5;8 Djed car svaki zgradi i sasta
neg gospođu izabranu,
dvor, ki sunčan zrak opsiva;6
593 svijetle kuće, slavna imena;
djedom goranin splete od hrasta
zašto, ako te sam na licu
kućaricu gdje pribiva.
ures lijepi usprimaga,3
Dvorili su kitni zlata
ter robinju za caricu
5<3 jednim plemići usred grada;
od neznana uzmeš traga,
druzijem grad je bio pojata
598 u kojoj se nać će mucu,
a dvorani drobna stada.
spomenujuć zgodu hudu,
Oni istočni Zmaji ognjeni
tvoji sinovi, tvoji unuci
prikriliše svijet u slavi;
i nakon njih koji budu?
5<8 svaki gusar ovijeh splijeni
Ah, razmisli sa mnom sada,
i na vrat im uzu stavi.'
5:3 što će rijeti od njih svaki?
Ah, dvije vrste protivnije
Pun nemira, smeće i jada
i razlike toli u sebi
daće tužbam govor taki:

tko sad vidi, tko li prije
'Man se4 brojim od slavnoga
633 vidje združiti vik pod nebi?
Komar s orlom, a mrav s lavom7

#####

vik poroda ne izvede,
1 250. i vizijerove uspomene - i vezirova a ovčarica s svijeta
glavom8

upozorenja.
hoć da rađat care grede?

2 253. i dalje: Hodžinim govorom autor zapravo 638 Česar nijemski,
kralj franački, izlaže svoje vlastito, vrlo oštro klasno španjska kruna,
Leh čemerni, stajalište: da se car oženi carskom kćeri, dakle i
britanski mač junački, iz porodice sebi ravne. U tim se, kao i u i
ćeselbaš poluvjerni,9

drugim prilikama, u Dubravici naprimjer, Gundulić očituje kao zadržti
plemić u doba kad

#####

#####

se u Dubrovniku patricijski sloj tanjio, i izražava visoki položaj očeva
i djedova budućih brojčano i ekonomski. Gundulić je, kako se careva
s očinske strane - ako bi se Osman čini, sve zlo u Dubrovniku vidio u
tome što se oženio kakvom priprostom djevojkom - i ropski ne
poštuju stare plemićke uredbe. Takav svoj nivo s majčine strane.

stav pripisao je on i hodži, iako je tome 5 279. smerni gorštaci -
skromni, priprosti proturječila turska praksa: u turskom je gorštaci.

carstvu sposobnost mogla sebi prokrčiti put od 6 286. dvor koji sjaji
kao sunce.

seoske kolibe do časti velikog vezira (npr.

Mehmed-paša Sokolović koji je kao dijete 7 301. i dalje: drastična
poredba koja ni po otrgnut od roditelja negdje u Bosni za harač u
čemu nije adekvatna smislu.

krvi).

8 303. s svijeta glavom - s carem.

3 261-262. ako te samo ljepota dragina privlači.

9 308. ćeselbaš poluvjerni - Perzijanac poluvjerni; po uvjerenju
hodže Perzijanci su 4 273. man se - uzalud. U ovoj i narednim

strofama, zaključno do 296. stiha, redaju se poluvjerni jer pripadaju sekti šijita, za razliku kontrasti, tipični za barokni stil, u kojima se od Turaka koji pripadaju sunitima.

#

48

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

knez moškovski s prekopskijeme
slavna Ivana Palkošića⁸,
643 haračarom¹, i gospoda
673 Đurđa despota⁹ i Lazara¹⁰.
sva od svijeta ištu pleme
Pače Zmaj se ovijem putom
suproč sebi cić poroda²;
u Orlovo gnijezdo umjesti,¹¹
a ti sam, ki na sem svijeti
i prid bojnem sabljom ljutom
kralj si od kraljâ, car od carâ,
prsten pirni¹² ču se uljesti.
za dostojan plod vidjeti³
648
678 Zato i milos tva čestita
kćer ćeš uzet tamna ovčara?
ne robinje, neg gospoje
Ah, nije čudo da nejači⁴
od koljena plemenita
trag Osmanov⁵ sved izlazi:
za ljubovce išti tvoje!
krv divjačna uzdivjači
Uzmi dvije, tri i četiri,
653 plemstva u ženah tko ne pazi.
683 rajske slike svaka budi,
Da sred srca ne scijen' tvoga
iz svijeh strana izabiri

ti bi čuo želje od boja,
lipos ku ti srce žudi!
da od koljena kraljevskoga
S izbranom ćeš ljubi otiti
nije kaduna majka tvoja.
ti pokojit bojne trude,
658 Od ruskijeh cara ishodi,
688 a svekra ćeš ostaviti
Miholjskoga kći je pana,
da ti carstvo ovdi bljude.
svijetlijem očim bio dan vodi,
Ti ćeš stjecat porod novi,
ljepota je nje sunčana.
nova mjesta; nove sriće,
Tatarin nju ocu ote
a on čuvat grad će ovi
663 i tvom ćaćku caru Ahmatu
693 i od bratje ti straža biće.
za zamjernos od ljepote
Ni mož sumnjit da on tada,
svu u suhu posla zlatu.
kad se vidi u visini
Grčkijeh cara i despotâ7
sred staroga Carigrada,
raških kćeri gospodične,
odmetnik se ne učini.
668 rajska biješe kijeh lipota,
698 Tko Otmanović nije od starih,
bijehu carom ljubi slične.
sablju otmansku ne ima u ruci,13
Tvoji djedi toga cića
a on će imat dio u carih
unuci su bili carâ -
koji mu će bit unuci?
Tve ćeš carstvo potprijet tako

#####

8 339. Ivan Palkošić - jest Ivan VI. Kantakuzen, 1 309-310. s prekopskijeme haračarom - s bizantski car od 1341. ali svečano postavljen gradom Prekopom (na Krimu) u kojem je tek 1347. u Carigradu.

stolovao tatarski kan, obavezan da Turcima 9 340. despot Đurađ - sin Vuka Brankovića, plaća harač.

vladao je Srbijom od 1427. do 1456. Da bi 2 312. suproč sebi cić poroda - prema sebi stekao kakvu-takvu sultanovu naklonost, (prema svome rangu) po rodu.

poslao je svoju kćer Maru u carev harem, ali je 3 315. da bi vidio dostojan plod (porod).

sultan i dalje napadao Srbiju.

4 317. da nejači - da slabiji.

10 340. Lazar vladar srpske srednjovjekovne države do Kosovske bitke 1389; nazivao se 5 318. trag Osmanov - pleme Osmanlija, prema Osmanu ili Otmanu koji je osnivač i države samodržavni gospodin, knez samodržac. Naziv turske i dinastije Otmanovića.

despot za srpskog vladara uveden je kasnije.

11 341-344. Prije borbi između Bizanta (kojemu 6 326. Miholjski - po svoj prilici Mogilevski (prema gradu Mogilev u Bjelorusiji).

je orao u grbu) i Turaka, Orhan (Zmaj) se oženio kćerkom bizantskog cara, i tako se 7 333-340. Što Gundulić na usta hodže tvrdi Zmaj uselio u Orlovo gnijeздо.

kako su Osmanovi djedovi bili potomci

bizantskih i srpskih vladara, ne odgovara 12 344. prsten pirni - vjenčani prsten.

povijesnoj istini.

13 366. ne može steći otmansku krunu.

#

49

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

6:3 i bez misli1 putovati

738 Huđe i gore ne išti čuti7 -

i, utvrđen krepko i jako,
Višnji ukloni tu nevolju!
najčestitiji car se zvati.«
Ako u Istok ti se uputi,
Hodža dospje; ali smino
a on ostane sam na polju,⁸
slidi za njim hadum crni:
koje strane, ki li puci
6:8 »Slavni care, tač jedino
743 oprijeće se kraljeviću,
vas trag gubit svoj ne srni!
ako dobit nosi u ruci,
Caricu uzmi! Razlog prosi²
a na vedru čelu sriću?
da od nje stječeš porod mio;
Tko vojevodi i vitezu
nu ne davi prije nego si
Kotkoviću⁹ da odoli?
6;3 sinovim se poštapio!
748 Radovilskom¹⁰ tko li knezu
Robu je ovo dosta otkriti,
bojnom slavom ki se oholi?
diljit riječi trijebi nije
Koji miri da ne padu
pred onijem ki na sviti
pan Zbaravški¹¹ ke nastupi?
mnogo može, vele umije.
Ku li tvrđu i ogradu
6;8 Samo, ako je vaša želja
753 da Zamoški¹² ne razlupi?
u Istok s vojskom putovati,
Ali obranit tve države
od Poljaka neprijatelja
ka će oružja, čije desnice
utvrdit se prije ne krati!
od hrabrene Krunoslave¹³,
Dvjema sabljam na dvije strane

Korevskoga14 vjerenice?

6<3 mučno vlada jedna ruka,

#####

a svê pustit bez obrane,

7 405. Hadum želi poštediti Osmana i zato ne za inih hitat, zla je odluka.3

prikazuje dalje što su sve Turci pretrpjeli od Najprije mudar način gleda poljske vojske.

da uzdrži4 što je njegovo,

6<8

8 408. sam na polju - sam na bojnom polju, tj.

prostire se pak naprijeda

pred nezaštićenim turskim granicama.

i prihitat ište novo.5

9 414. Kotković - Jan Karol Hotkjević, glavni Carstvu tvomu cića toga zapovjednik poljske vojske kod Hoćima.

spomenut se meni vidi

10

s krunom kralja poljačkoga

415. Radovilski - poljski velikaš Albert 733

Stanislav Radzivil.

sprva iskat da mir slidi.

I poznô si i vidio

11 418. Zbaravški - Kšištof Zbaraski, kao poljski sred krvava ljuta boja, izaslanik odlazio je u Carigrad i sklopio mir sa sultanom 1623.

(Gundulić je prema svojoj gdje sâm glavom tvôm si bio, koncepciji u epu zgodu preokrenuo: prikazao koli je teška sila svoja!6

je sultana kako šalje poslanika u Poljsku, što ne odgovara povijesnim činjenicama.) 12 420. Zamoški - Tomaš Zamoyski, poljski knez kojemu je otac bio kancelar i veliki hetman. Od

#####

1633. bio je krunski kancelar; na Hoćimu nije 1 370. i bez misli - i bez briga.

sudjelovao.

2 377 razlog prosi - razbor zahtijeva.

13 423. Krunoslava - jedna od ženskih junakinja 3 389-393. Na dvije strane ratovati (imati epa sazdana po uzoru na Tassove

junakinje; u neprijatelja) teško je jednoj ruci (jednom njoj se samo izdaleka naziru crte zajedničke s čovjeku); svê (tj. svoje car stvo) ne zaštititi od Katarinom, kćerkom moldavskog vojvode Poljske, a juriti za drugim (tj. ratovati protiv Mogile i udatom za poljskog i ukrajinskog Fahredina), bila bi rđava odluka. Riječ je magnata Samuela Koreckog (kojega Gundulić zapravo o dva državnička aforizma. naziva Korevski).

14 424. Korevski - Samuel Korecki, poljski 4 394. da uzdrži - da učvrsti.

velikaš; 1616. bio zajedno sa ženom Katarinom 5 393-396. još jedan državnički aforizam.

zarobljen od Turaka; Katarina je bila

6 404. koliko je jaka sila njegova (Poljakova).

otkupljena, a on je uspio pobjeći i na putu u #

4:

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

758 Na konju se mnokrat ona
smrtnom ranom vik ozledim
tište poljskijeh iz tabora
vrh pristolja ki ovoga
i slobodna i smiona
sidio je gdi ja sjedim!
doprije do istijeh tvih šatora;
Ako sam ja sad uzmnožan,
gdje u slici ognja živa,
i on u bitju bi mojemu,3

7:3

763 reseći je teško oklopje,
i kô je život svoj4 podložan
silno carstvo tve poziva
meni, i moj tač bi njemu.
i na sablju i na kopje.
Nu ću uzmnožit straže take

Prosti, care, ako začu
dundu i bratji na pohodu,
smiono hvalit tve zlotvore:
7:8 da od zasjede svake opake
768 sam si u poljskom poznô maču
utvrđiću mû slobodu.
istine ove mê govore.
A maćeha oca moga
Nu nije čudo da obrane
da od pastorka mrzi sina,
proć njima se ne nahode:
čudit mi se nije do toga:
vojske im su izabrane
7;3 to je općena svijeh krivina.
od vojevoda i gospode.1
773

Neka ona gore oblijeta
Odrvat im moć se nije!
i po tminah noćnijeh jaše;
strašne i vrle njih su sprave:2
suđena mi ne bud' šteta,5
svaki se od njih za čas bije
vilinstva me nje ne straše!
i za ime steć od slave,
7;8 Nu sad hrlo, gdi prostiru
778 među kopja, među mače
države se mê velike,
proz led teče i proz vodu,
sve gospođe da se izbiru
i u oganj živi skače
svijetle krvi, rajske slike!
u slobodi za slobodu.
Zatijem, potom6 bio dan svane,
Tim ako mir š njima žudi
7<3 poklisar se naš odijeli,
783 tva vlas sklopit, care od carâ,
ter Poljakom od mê strane

s pomnom stražom čuva' i bljudi
mir ponesi, ki svak želi!
Korevskoga tamničara.
A na stražu stani jedan
Pače tvrdijeh od obzida,
Korevskoga tamničara,
gdi je zatvoren, oblas vaša
7<8 neka unaprijed nije vrijedan
788 pomnu i uzdanu stražu prida'
utjecati vik7 s privara!«
komu od vernijeh tvojijeh paša;
Crnac hadum odi skoči
er toliko junak slavni
i iznać se vile obeća
glasovit je sred Poljakâ,
zlatnijeh vlasa, rajskijeh oči,
svikolici da su spravni
833 u kijeh svjetlos sja najveća.
793 za otkup njegov činit svaka.«
A odluči se u Poljaka
Prista svaki od svjetnikâ,
Hercegovac Alipaša8;
a car stavno kliče u glasu:
med njegova riječ je svaka,
»Živi dundo, svakolika
il' spovijeda, ili upraša.
i mâ bratja živa da su!
838 Podsmijeh mu je sved sred usti,
798 Bog ukloni da onoga

#####

3 470. i on u bitju bi mojemu - i on je bio što domovinu prošao kroz Raguzu, grad na Siciliji, sam ja (tj. car).
a ne kroz Dubrovnik kako se ranije mislilo; u 4 471. svoj - njegov.
novoj borbi protiv Turaka ponovno je zarobljen i u Carigradu zadavljen.

5 483. suđena mi ne bud' šteta - ako mi nije suđeno; još jednom sultanov fatalizam.

1 437-440. Još jednom isticanje aristokratizma: nije čudo što Poljaci pobjeđuju kad im je 6 489. potom - pošto.

vojska sastavljena od »vojvoda i gospode«.

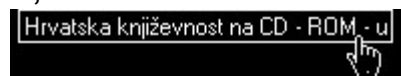
7 496. vik - nikada.

2 442. strašni su i opasni njihovi bojevi.

8 502. Alipaša - nehistorijsko lice.

#

4;

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

svakomu se smerno klanja,
hitrina je sve što izusti,
unjigu'e1 s mudra znanja.
Zna, vuhujuć riječcom blagom,
843 od besjeda sve nauke,
i moguć je veće snagom
od jezika negli od ruke.
S tijem načinom prve časti
u carevu dvoru steče,
848 i od pastira paša uzrasti
poznat blizu i daleče.
Od tamnice najposlije
Korevskoga straža je dana
Rizvanpaši2 ki bi prije
853 rob istoga slavna pana.
Uto i noć nebu stavi
stražu od zvijezda svud okolo,
da prije reda ne objavi
svijetlo sunce zlatno kolo.

#####

1 508. unjigu'e - dodvorava se.

2 519. Rizvanpaša - nehistorijsko lice.

#

4<

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

PJEVANJE TREĆE

Mraznoj zimi dođe svrha
I Mjesecom od Istoči.6
s primaljetna jur dohoda;
Sada jedne, a sad druge
snijeg s planinskih kopneć vrha,
63 konje jaše na promjenu,
što uze goram, rijekam poda.
probijući strane i luge7
8 Na glas tihi od vjetrica
po ravnini, po kamenu.
biješe ranit zora obikla1
U rumelska jezdi polja,8
s vijencom koji svî2 ružica
opet srpska naprijed slidi,
u rajskijeh poljijeh nikla;
gdi su od grada Drenopolja9
68
kad sunčana zraka plaha
vrh Marice10 rijeke zidi;
43 po nebu se pruži vedru,
vrh Marice rijeke koja
a poklisar carski uzjaha
mnokrat brzi tijek ustavi,
zlatnom sabljom reseć bedru.
kad Orfeo11 kraj nje poja
S lijepom družbom on se otpravi
73 drage pjesni od ljubavi.
s otmanskoga Carigrada
Kažu Srbliji i Bugari

48 put država kijem u slavi
bistre vode sedam vrela,
kralj poljački Šišman vlada.
koja probi i udari
Car mu prida u pohodu
na spijevanja svâ vesela;12
s tvrdom stražom od bojnika
78 spovijedaju vihri plasi
bogdanskoga vojevodu,
da uspregoše vrle sile,
53 Gašparova3 namjesnika;
slavni pjesnik gdi se oglasi
dim Gašpara Milostića,
ki u hrvatskom rođen kraju,

#####

bî li znanje ili srića,4
6 27-28. u metafori: između kralja Žigmunda jur stolova na Dunaju.
(Sunce od Sjevera) i Osmana (Mjesec od
58 Ne poteži nu ga tjera

Istoči, tj. Istoka).
misô da prije sklad se uzroči5
7 31. stih doslovno preuzet iz Jeđupke.

među Suncem od Sjevera
8 33. rumelska (...) polja - od Rumelija, kako se nazivao čitav
evropski dio Turske.

#####

9 35. Drenopolje - grad u evropskom dijelu Turske, na rijeci Marici,
poznat i pod imenom 1 6. obikla - uobičajila.
Jedrena; bio je prijestolnica turskog carstva do 2 7. koji svî - koji je
savila.

osvojenja Carigrada.
3 20. Gašpar Milostić, u dokumentima

10 36. Marica - rijeka što izvire u Bugarskoj i spominjan kao
Grazziani, rodnom iz Hrvatske; zatim preko Grčke i Turske utječe u
Egejsko nakon službe u austrijskog nadvojvode more.

Ferdinanda, zatim u napuljskog potkralja i 11 39. Orfeo - mitski
pjevač iz Trakije kojega engleskog poklisara u Carigradu, Milostić je

Gundulić dovodi u vezu s postanjem naše prešao u tursku službu dobivši čast kneza u narodne pjesme; Orfeo je tako divno pjevao da Moldaviji; zbog potajne suradnje s Poljacima su ga ptice pratile preletajući s grane na zavojeva na nj bosanski paša; pogiba od granu, čak su i divlje zvijeri mirno stajale i vlastitih ljudi zbog blaga koje je nosio sa slušale ga; svojom pjesmom bio je ganuo čak i sobom. Gundulić kao Alipašina pratioca podzemne sile te su one bile spremne da mu spominje Milostićeve nasljednika ne navodeći vrata Euridiku, koja je umrla od uboda zmije, mu ime.

ali je izlazeći prekršila zadani joj uvjet i bila 4 23. bî li znanje ili srića - bilo zbog znanja ili ponovo vraćena u tamu podzemlja.

zbog sreće.

12 41-44. Srbi i Bugari pričaju da je Orfejevo 5 26. da (...) sklad se uzroči - da se sklopi mir.

veselo pjevanje probilo i poteklo sedam vrela.

#

53

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

pod začinke svoje mile. 1
koga krunom kopje obdari:5
:3

Još govore: jato od ptica
Stjepan Uroš i ostali
83 slijedeć dubja gnijezda prini
od Nemanjić kuće cari.
za od razlicijeh čuti žica
U njih žive slava obilna
i od glasa sklad jedini.2
ku Kobilić steče mudri,
Na skladanje vele medno
:8 kad handžarom cara silna
kon spijevôca ljubovnika
na Kosovu smrtno udri.

88 od razlicijeh zvijeri ujedno
Prosvijetlit se u njih hajô,
kupljaše se množ velika.
ne zavideć sunce žarko,
Od Orfea ovdi prvo,
Svilojević još Mihajô
neka se uvijek pak začinje,
;3 i Kraljević junak Marko.
ču zvijer, ptica, kami i drvo
U njih jošte vas svijet puni
93 skladne i slatke bugarkinje.
glas i bojna djela slovu
Bugarin ih slavni ostavi
od Lauša ki se kruni
slovinskomu svom jeziku,
u Budimu i Krakovu.
djela od slave da u slavi
;8 Glas se u njih sred narodâ
bugare se u njih viku.3
od istoka do zapada
Tim u njih se još začina4
98

vjera, gospostvo i sloboda
što se u pjesan stavi odavna
Dubrovnika mirna grada.6
od Lehsandra Srbljanina
U njih Janko vojevoda7
vrh svijeh carâ cara slavna.
<3 visoko se uzvisio,
U njih svud se vitez hvali
da je obrana i sloboda
od ugarske krune bio.
Svaka strana ka je najdalja,

#####

svako doba, svako vrime

1 45-48. Priča se da su plahoviti vjetrovi <8 Matijaša8 sliša kralja
zaustavili svoje opake sile kad bi se Orfej nedobitno u njih ime.

oglasio svojim milim začinkama (pjesmama).

2 49-52. Još se pripovijeda kako bi jato ptica

#####

premještalo svoja gnijezda s drveta na drvo kako bi slušale jedinstvene pjesme.

5 70. koga krunom kopje obdari - komu junačka borba priskrbi kraljevstvo.

3 61-64. Orfeja Gundulić smatra Bugarinomn, jer Trakija, odakle je prema mitu taj slavni 6 85-88. U narodnim se pjesmama opjevava pjevač, pripada Bugarskoj. Prema autorovu vjera, gospostvo i sloboda / Dubrovnika mirna shvaćanju, Orfej je pjesme ostavio da slave grada; nabrojeno je sve što autor smatra slavna (velika) djela do vijeka.

osnovom života u dubrovačkoj aristokratskoj republici.

4 65. i dalje: nižu se slavni slovinski knezovi i vladari počevši od Aleksandra Velikog, koji se 7 89. Janko vojvoda - Janoš Hunjadi, poznati kao Slaven spominje u Pribojevića, H. Lucića, junak naše narodne pjesme, često i pod Orbina, pa onda i u Gundulića, koji ga kao i imenom Sibirjanina Janka, mađarski velikaš i Lucić prije naziva Srbljaninom; prema ratnik protiv Turaka.

tadašnjem shvaćanju slavenskog kontinuiteta 8 95. Matijaš - Matijaš Korvin, sin vojvode na Balkanskom poluotoku, svi su narodi što su Janka, jedan od najznačajnijih ikad tu živjeli, ili bar prolazili, smatrani ugarskohrvatskih vladara (1457-1490); Slavenima; nakon Aleksandra Velikog slijede uspješno je ratovao protiv Turaka u Bosni: kao slavni srpski vladari, knezovi i junaci: Stjepan velik prijatelj knjige, okupio je na svom dvoru Uroš i ostali / od Nemanjić kuće cari, Miloš znatan broj učenih ljudi, umjetnika i Kobilić (Obilić), Mihajlo Svilojević (ima ga i književnika, od kojih je najveći broj bio »s Lucić u Robinji), Kraljević Marko i Lauš južnih strana«, tj. iz Hrvatske; junak je mnogih (Ladislav) koji je bio i ugarskohrvatski i poljski naših narodnih pjesama; najvjerojatnije se na kralj; svi su oni i junaci narodne epike, izuzev njega odnosi poznata narodna poslovice Pokle Aleksandra.

kralj Matijaš spi, na svetu pravice ni.

#

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

U njih Đurđa Skenderbega1,
pod tvim britkim mačom puče;7
satritelja turskijeh sila,
da svud tvoj konj, tva korablja
priko svijeta lete svega
453 zemlji i moru posluh uče8.
433 još viteška bojna dila.
Nedobitan s toga uzroka
Na veliku u njih glasu
carevat si svijetu sio,
Šišman Bator2 jošte stoji
ako od Zapada i od Istoka
da otmanske vojske rasu,
dva cara si pridobio.9
kih nebrojni bijehu broji.
458 Jedan, s čudom neizmerne
438 U njih svakčas rastu u slavi
tve kriposti čim zamjeri,
svi poljački kralji izbrani:
za ljubovce da ti verne
Jadželoni, Vladislavi,
dvije kraljice, carske kćeri;
Kažimiri i Šišmani.3
drugi, oholo ki pod nebi
O Šišmane4, vedra krvi,
463 vrh carâ se svijeh ponosi,
ki od Leha i od Kraka5
443
samomu se klanja tebi,
tretji imenom, slavom prvi,
s poklisarim mir ti prosi.
u kraljevstvu si od Poljakâ,

Nu je najveća tvoja slava,
u njih i ti, o mogući
kruno vedra i čestita,
poljski kralju, slavan jesi
468 što imaš sina Vladislava,
da sjevernoj carskoj kući
448

ki na carstvo sviće od svita.
ote krunu ka te resi;
O prislavni kraljeviću, 10
da otmanska teška sablja
nedobitna tvoja dila
ja bugareć slavan biću -
473 ta je imena tvoga sila.

#####

Ah, srećnijeh mojijeh dana!

Ki ću pokoj nać u trudu,
1 97. Đurađ Skenderbeg - albanski knez Đurađ
ako u smrti cara Osmana

Kastriot Skenderbeg; kao dijete predan je sred tve slave živjet
budu!

sultanu za taoca u Carigrad, gdje je prešao na 478 Ja po sebi ne
imam vlasti, islam i stekao vojno obrazovanje; odmetnuo se i kao
pravi kršćanski vitez u svojoj maloj ako milos' tva me ostavi; Albaniji
odolijevao turskim navalama tri ti uzdrži, za ne pasti, desetljeća;
umro je 1467; opjevava ga naša pod tve krilo tko se stavi!

narodna pjesma, a Andrija Kačić Miošić (1704-Sivi Sokole¹¹ od
Sjevera 1760) proslavlja njegova junačka djela u svom 483 koji letiš
sunca više, »Razgovoru ugodnom naroda slovinskoga« na trebaju
mu tvoja pera gotovo stotinu strana.

tko ište djela tva da piše.

2 102. Šišman Bator - erdeljski knez koji je Zašto ne ja, danu Orfeo,
triput bio biran za poljskog kralja i triput se povlačio.

#####

7 117-118. U metaforičkom govoru: turska

3 107-108. imena poljskih kraljeva u raznim vremenima.

vojska bila je potučena od poljske vojske (dakako, misli se na Hoćim).

4 109. Šišman - Žigmund III. Vaza, poljski kralj (1588-1632), otac kraljevića Vladislava, jednog 8 120. posluh uče - prisiliše na pokornost.

od dvojice glavnih junaka epa, potonjeg kralja 9 124. dva cara si pridobio - jedan je austrijski pod imenom Vladislava IV. Od toga stiha čiju je unuku uzeo za ženu, a po njezinoj smrti započinje slavljenje Žigmunda III.

njenu sestru (tako je pridobio njegovu prijateljstvo), a drugi je Osman kojega je 5 110. Leh - legendarni poljski kralj u VI. st. ; Krak - također legendarni poljski kralj za pobijedio na Hoćimskom polju.

kojega se vjeruje da je osnovao grad Krakov.

10 137. i dalje; opet hvalospjev kraljeviću Vladislavu.

6 115. Pod »sjevernom carskom kućom« autor valjda misli na švedsku dinastiju, iz koje je 11 149. Sivi Sokole - metaforično: kraljević uostalom potjecao i Žigmund III.

Vladislav.

#

55

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

kad bi od tebe spijevat htio,
dan da svane s tvoga oka!⁶
488 vele bi se prije smeo
Kraljeviću, živi, živi
neg bi izrekô stoti dio.
4<3 nedobitan dovik vika;
Na kraljevstvo od koljena
u pravednoj suprotivi⁷
od sto kralja kralj te rodi¹
dobij Sveda odmetnika!⁸
ki sjeverna nebrojena

Rasti, rasti, Vladislave!
493 mjesta vlada i gospodi.
Svi narodi tvoj glas čuju
Kraljica je majka tvoja,
i za jedne tvoje glave⁹
4<8
česarova sestra slavna,²
sto kruna ti odsad kuju.
od sjeverne kuće³ koja
Slijedi, slijedi tva vlas mnoga -
česaruje svijet odavna.
tijesan joj je jur kraj ovi -
498 Česarova kćeri obdari
preko mora Ledenoga
i tvu mlados Višnji zgaru;⁴
533 novoj zemlji bit car novi.
rodiše te kralji i cari,
Svemogućstvu tvomu, vidim,
i ti rađa' kralje i care!
svijet bit jedan neće dosta! -
Kruna od krstjan ka je najdalja⁵
Ali je vrijeme da put slidim
4:3 u rodu te blizu gleda;
gdi poklisar carski osta.
franačkoga imaš kralja
538 Jaše vizijer i najbliže
i španjskoga bratučeda,
goru od sedam vrjela gleda;¹⁰
koga carstvu Indije sada
k južnom kraju Vitoš¹¹ diže
nove svijete more plodi,
vrh u dubju niklu iz leda.¹²
4:8 komu sunce sred zapada
Kunovica¹³, grlo od svijeta
ni u noći ne zahodi.
543 ka verigom dugom veže,
Moškovsko je kneštvo glavu

i Planina Stara¹⁴ opeta
pod tve noge priklonilo,
prostire mu se i proteže.
kad se u boju u krvavu
Dno vječnoga leda i mraza,
4;3 od tve ruke pridobilo.
gdi su pukle ove gore,
Ti od sjevera sjever brži
548 starijih doba čeljad kaza
sred Nestera i Dunaja
rva, tište, slomi i skrši
ognjenoga ljuta zmaja.

#####

4;8 Svijetlo Sunce, sini, sini
6 185-188. u metafori: neka Vladislav (Svijetlo u vedrinah od istoka,
sunce) tjera Turke (Mjesec) u propast.

tjeraj Mjesec k noćnoj tmuni,
7 191. u pravednoj suprotivi - u pravednom ratu.

#####

8 192. Švede naziva odmetnicima zato što su bili protestanti.
1 158. od sto kralja kralj te rodi - u hiperboli, vrlo čestom sredstvu
baroknoga stila, sa 9 195. i za jednu tvoju glavu.

značenjem: mnoštvo kraljeva su tvoji preci.

10 206. goru od sedam vrjela gleda - splet gora iz kojih izvire rijeke
Marica, Isakar, Struma i 2 161-162. To je bila Ana, sestra Ferdinanda
II.

Habsburga.

Nišava.

11 207. Vitoš - planina u zapadnoj Bugarskoj.

3 163. od sjeverne kuće - od habsburške dinastije.

12 208. vrh u dubju niklu iz leda - vrh (Vitoša) pokriven vječnim
snijegom i ledom, pa se 4 165-166. Vladislav se oženio
habsburškom princezom Celicijom Renatom.

doima kao da šuma (dublje) raste iz leda.

13 209. Kunovica - planina što se proteže od 5 169. Kruna (...) ka je
najdalja - španjolski kralj Filip III. bio je oženjen sestrom kraljevića
Niša prema Pirotu, dio je planinskog lanca što Vladislava:

Španjolskoj je pristajalo da se iz ide od Crnog mora do Pirineja; taj je lanac Dubrovnika smatra »najdaljom« kršćanskom nazivan »verigom svijeta« (cotena mundi).

zemljom.

14 211. Stara Planina - planina Balkan.

#

56

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

od oružja boga dvore.1

578 Nove raspe9 stara grada

Da se gvozden stan nahodi

mimohodeć paša žali

Martov ovdi bi na glasu:

i proć volji svojoj tada

gvozdje miri, gvozdje podi,

bojnijeh Kozâk vojske hvali.

553 stupi i vrata od gvozdja su.

Bugarska mu sela ostaju

Tim još i sad, gdi se reče

583 s lijeve strane: k desnoj kuća10,

da je od boja bog2 stanovô,

gdi se k morskome stercu kraju

gvozdjena se ruda siječe,

plodna i pitna svim Dobruča11.

mjesto je zvano Samokovo.3

U njoj težak mukom dugom

558 Provadijom4 jaše paka

od truda izdan vik ne osta,

i na žalijeh mora Crna,

588 er što uzore za dan plugom

otkud sviće danja zraka,5

s općinom mu 'e hrane dosta.12

bijeli mu se grad od Varna.

Prostrana je zemlja toli
Pazi Varno nadaleče,
da, tko gleda sjemo tamo,
563 gdi vojujuć jur junački
stalo mu se13 svudi okoli
smrt Vladislav6 slavni steče,
593 s poljem nebo vidi samo.
kralj ugarski i poljački.
Dvakrat ovdje zlatne pčele
Ali vele s boljom kobi
u ljeto se jedno roje,
sad Vladislav novi u slavi
i tolikrat ovce bijele
568 blizu Varna cara dobi
jagančiče kote svoje.
i u potjeru s vojskom stavi,7
Iz Dobruče uz Zagorje14
598
čim s junacim, kim je bio
k Podunavju paša slidi;
knez Kotković Ivan glava,
lijepa mjesta, drag prostor je,
svôm je rukom osvetio
sve se puno selâ vidi.
573 čâs staroga Vladislava;
Kite zlatne i rumene
a Kozaci, srnuć hrli
5:3 vise o dubju voća zrela,
starijih šteta u zamjenu,8
pod kim traje dni ljuvene
požegli su i potrli,
čeljad mirna i vesela.
pače smakli Varno u plijenu.
Rojna ulišta, mliječna stada,
žitne njive svak uživa;
5:8 Nikopolje od zapada,
Drstero15, otkud sunce siva -

#####

Nikopolje 16, komu nije

1 213-216. Stari govore da su na mjestu gdje su nastale Kunovica i Stara Planina bili dvori boga oružja (Marsa).

#####

9 245. nove raspe - novi rasap, rušenje (jer je 2 222. od boja bog - bog rata (Mars)).

Varna bila porušena prije bitke kod Hoćima od 3 224. Samokovo - Samokov, mjesto u Kozaka).

Bugarskoj blizu planine Vitoš, čuveno po rudnicima željeza.

10 250. k desnoj kuća - nadesno kreće.

11 252. Dobruča - Dobrudža, plodna pokrajina 4 225. Provadija - grad i visoravan u Bugarskoj blizu Varne.

što zahvaća današnju Bugarsku i Rumunjsku.

12 256. s općinom mu 'e hrane dosta - njemu 5 227. otkud sunce istječe.

(težaku) s njegovom obitelji dosta je hrane.

6 231. Vladislav - Vladislav Varnenčik, kralj ugarskohrvatski i poljski, uspješno ratovao 13 259. stalo mu se - sastalo mu se.

protiv Turaka; poginuo kod Varne 1444.

14 265. Zagorje - kraj iza gore, ovdje: između Balkana i Dunava.

7 233-236. ne odgovara povijesnim činjenicama da bi Vladislav tjerao Turke do Varne i tamo ih 15 275. Drstero - grad na Dunavu.

pobijedio.

16 276. Nikopolje - grad u Bugarskoj, blizu 8 242. u zamjenu - zauzvrat, za osvetu.

kojega su ostaci mosta cara Trajana.

#

57

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

od sto oka 1 mos daleče,

stavi sjever ki ga mrže. 8

rimski česar ki prostrije

Tim poklisar cara Osmana,
5;3 gdi najširi Dunav teče.
kô u bogdanska polja ujaha,
Vrijeme mrakom od zabiti
vidjenje mu kobnih strana⁹
cara i carska krije imena:
653 stupit ne da bez uzdaha;
samo je svijetla vik na sviti
pače, sve što naprijed jaše,
djela uzmnôžnijeh uspomena.
huđa žalos sveđ ga trudi,
5;8 Čas poklisar ne puštava,
kosti gole čim plesaše¹⁰
nu pospješno naprijed hodi
od pobjenijeh turskijeh ljudi.
uprav rijeke od Dunava,
658 Srcu odoljet moći ne ima,
na Čelijah² da ju brodi.
da od bolesti vas ne trne,
Čelije su grad nekada
pazeć silom prid očima
5<3 glasovita bile imena:
carski rasap¹¹ kud se obrne.
obilježja jedva sada
Vidje polje svim široko
naziru se iz kupjena.
663 ko car prikri s vojskom prije -
Bogdanski³ u njih vojevoda
sokolovo sivo oko
Stjepan caru odrva se;
prigledat ga moćno nije -
gdi visocih krov bi podâ⁴
5<8
da na svaku diže stranu
sad na suncu stado pase.
turskijeh kosti gore gori,¹²
Mru gradovi ogrnuti

668 gdi iz pô svijeta množ sagnanu
od kamenja stanovita,
mač poljački na tli obori.

a od umrle čovjek puti
Slijedi teški put u jadu,
633 žali er ne ima vječnijeh lita.

i ostaju mu naširoku
Ah, ponosna naša čudi!

Ugrovlasi¹³ u zapadu,
I jes jošte ki se vara,
673 crni vali¹⁴ u istoku.

i u životu tvrd se sudi,
Ne ustavlja se čas po putu
videć kami da se obara!⁵
Turčin, paleć zemlju uzdasi,
Poharana grada ziđe⁶

638

paček za otkrit žalos ljutu
s desna ostavi Turčin kraja,
u ovake se tužbe oglasi:
i upriječi put da priđe
678 »Ah, davori, družbo mila!

priko rijeke od Dunaja:
Poznaste li mjesta kleta,
gdi zlamenja mjesto hrani⁷
gdi neizmijerna naša sila
643 još i ostatke male njeke
minutoga pade ljeta?»

od mostova koje lani
Beg bogdanski uza nj hode¹⁵
car prostrije priko rijeke.

Mos bo oholi Dunav ne da

#####

vrh svê rijeke držat brze,

8 313-316. Dunav nije dopustio da se preko 648 neg samo oni ki
mu od leda njega napravi most, osim onoga koji je preko njega
učinio led.

#####

9 319. Poklisar se približavao Hoćimu,
1 278. od sto oka - od stotinu lukova.
prošlogodišnjem poprištu bitke i, što je bio bliže, sve ga je više
hvatala tjeskoba od 2 288. Čelije - Kilija, grad blizu ušća Dunava
(danas u Ukrajini).
sjećanja na poraz.
10 323. čim plesaše - dok je gazio.
3 293. Bogdanski - Moldavski.
11 328. carski rasap - carsko rasulo, poraz.
4 295. gdi visocih krov bi podâ - gdje je bio krov visokih dvorova.
12 333-334. na sve strane dižu se gore (bregovi) turskih kosti.
5 297-304. autorove refleksije o prolaznosti.
13 339. Ugrovlası - Rumunji, Rumunjska.
6 305. grada ziđe - ziđe (zidine) grada.
14 340. crni vali - Crno more.
7 309. gdje mjesto čuva zlamenja (znakove, tragove).
15 349. hode - hodeći.

#

58

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

683 molit mu se ovdje stavi
broj junakâ, mjesta i zgode
da mu od turske vojske objavi,
veleć: »Kaž' mi - biće utjeha
druga naći sred nevolje -
688 sve što od cara bi do Leha
i kô caru Leh odolje.«

#

59

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

PJEVANJE ČETVRTO

Jur bogdanski vojevoda
mjesto ti ću sad po mjesto
biješe umukô željan čuti,
ukazati gdi tko stô je.
kad od bojnijeh kazat zгода
Prut7 pod sobom gledaj riku
poklisar se carski uputi.
do tja gdi opet Nester grede:
8 Kliče: »Čut je strašno i plačno
68 car priko nje svû veliku
kako Poljak cara dobi,
vojsku u ovo polje uvede.
i ne ljudi, nu divjačno
A Hotima8 grada ono
zvjerenje ovo ganulo bi!
izdaleka gdi se bili:
Tim što išteš mâ besjeda
jako Poljaci i smiono
43 da ti kaže stvari trudne?
73 pod njim bijehu se utvrdili.
Ista ih zemlja pripovijeda
Nester rijeka svim duboka
svim putnikom u noći i u dne.
štićaše ih od sjevera,
Zemlja je čula i vidjela:
grad ih branjaše od istoka
čuj, viđ i ti prid očima
i brjegovi kim nî mjera.9
48 vječnu žalost turskih djela
78 Od zapada jame čudne
ka nakon nas ostat ima!
bijehu obdubli oko sebe,
Koliko okom mož zamjerit,

a ne bijehu od poludne
sve bi vitêz puno ravno:
ine im tvrđe od potrebe;
vojska ku nije moć izmjerit,
ere, izvan tvrda i jaka
53 broj ki čuo nijesi davno.
83 što se i sama mjesta vide,
Obziruć se na gomile
od najboljijeh sprijed junaka
kostî ke svud leže okoli,
stahu u ognju njih opsida.
súdi ke se strše¹ sile,
Nu da obrane i od toga
mislî koja krv se proli!
i druge im sve su pale,
Sto jezika, sto naroda²
58

88 prsi bi ih od samoga
ujedno se sta s pô svijeta:³
kraljevića sačuvale.¹⁰
mač poljački⁴ smrt svim poda
Ne ište se građa ina
a grob ova zemlja kleta⁵!
gdje Vladislav slavni posta,
Jer velika čuda često
zašto gora i planina
vjere lasno ne dostoje,⁶
63

93 on sâm svôj je vojsci dosta;

#####

on sâm turskoj vojsci odoli

1 23. ke se strše sile - kakve su se sile sukobile.

2 25. sto jezika, sto naroda - u hiperboli sa značenjem: veoma mnogo vojske različitih naroda i jezika.

#####

3 26. ujedno se sta s pô svijeta - skupiše se s 7 33. Prut - rijeka u Poljskoj; pritoka Dunava, pola svijeta.

izvire u današnjoj Ukrajini i većim je dijelom toka granična rijeka između današnje 4 27. mač poljački - poljska vojska.

Rumunjske i Moldove.

5 28. zemlja kleta - Hoćimsko polje.

8 37. Hotim - Hoćim, utvrđeni grad na

6 29-30. sentencija kao uvod u pašino

istoimenom polju gdje se odigrala glasovita pripovijedanje: turske su vojske bile toliko bitka 1621.

brojne da se paši čini potrebnim da

sentencijom istakne kako je golemost turske 9 44. kim nî mjera - koji nemaju mjere. tj.

vojske bila gotovo čudo, pa stoga nevjerovatno; prostrani su.

zato će on (31-32) pokazati mjesto po mjesto 10 55-64. niz hiperbola u prikazu kraljevića gdi tko stô je, tj. gdje je koja vojska stajala.

Vladislava (čak i iz usta neprijateljskog paše).

#

5:

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

i od nas mrtvijen gore uzdiže, 1

Spaoglanâ pak vojnica

i od krvi rijeke proli

biješe skrila mjesta dalja,

od Nesterâ šire i više.

kih gvozdena sveđ desnica

98 Na glavici vrh nas ka je

433 što dostiza rva i valja.

šatori se carski opstriješe;

Petnaes tisuć bi njih broja,

okolo im na sve kraje

s gizdom konja jaha svaki;

kapidžijâ straža biješe.

sad i tada vrh njih stoja

Pod gvozdenim buzdohani
glava Derviš⁷, junak jaki;
:3 šes tisuć se ovih nađe;
438 jaki junak, ali, koli
i stražnici oni izbrani
jak, pothiban caru svomu,
i carskijeh su vrata građe.
jer bi uzrok ovi oholi
Vizijera ovdi velikoga
svemu raspu turačkomu.
Husaina² se šator prope;
On s junacim svojim uzmače,
:8 deset tisuć okolo ga
443 cara ostavi on najprvi;
kruži, noseć bijele oklope.
on omasti najprije pače
Nedaleče šatôr carskih,³
mač poljački turskom krvi.⁸
ki od grada sliku drže,⁴
Blizu ovijeh put zapada
glava od četa janjičarskih
množ spahija staše opeta;
;3 Aliaga⁵ šator vrže.
448 Memija ih Hrvat vlada
Š njim junaka trijes tisuća
dvaes tisuća u sto četa.
dođe za štit carske glave;
Cijevi od gvozdja šuplja nose⁹
desnica je njih moguća,
ke ognjena zrna izmeću;
ognjenim se diljkam slave.
vrlinom se svud ponose,¹⁰
;8 Nu je mogućstvo svih lipsalo
453 u pogledu kažu smeću.
i sva slava potamnila,
Vitezovi uz njih prici
ako sred njih ne ote malo

delije11 stahu u tri čete;
carsku glavu poljska sila.6
puta općenijeh zasjednici:
Tim Alija, verni aga,
izdavstvo im oči prijete.
<3 zamani ih kori i kara,
458 Od razlicijeh zviri kože
čim svoja sama sablja i snaga
steru im se zgar niz pleći;
na obranu biješe od cara.
dugo s nicijem ne razlože:12
Ah, da slideć tve kriposti
sablja je razlog njih najveći.13
svaki je vitez tvoj vojevô,
Mješte Boga dinar služe,
<8 ne turačke danu kosti
463 drug u druga ne uzda se:
poljačke bi bile ovo.

#####

7 104. Derviš - u epu zapovjednik spahoglana, 1 62. i od nas
mrtvijeh gore uzdiže - i od nas (Turaka što su kod Hoćima
poginuli)čini nehistorijsko lice.

gomile (gore).

8 111-112 (Derviš) prvi izazove pogibiju turskih vojnika.

2 74. Husain - veliki vezir (poslije cara najveći dostojanstvenik u
Turskom carstvu), za 9 117. cijevi od gvozdja šuplja nose - u vrijeme
hoćimske bitke smijenjen, a na perifrazi: puška.

njegovo mjesto postavljen je Dilaver.

10 119. vrlinom se svud ponose - odlikuju se 3 77. nedaleko od
carskih šatora.

nevaljalštinom.

4 78. ki od grada sliku drže - koji (po svojoj 11 122. delije -
pripadnici specijalnih jedinica veličini i ljepoti) nalikuju na grad.

lake konjice.

5 80. Aliaga - Ali-aga, zapovjednik janjičara koji 12 127. dugo s
nicijem ne razlože - ni s kim je dokraja ostao vjeran caru.

dugo ne raspravljaju.

6 87-88. ako među njima Poljaci zamalo ne 13 128. sablja je razlog njih najveći - njihov ubiše cara.

najveći zakon je sablja.

#

5;

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

samokrese, tamno oruže1
sred vojnice svê kripodne
od izdaje, nose uza se.
šesnaes tisuć sta junaka; -
Š njima se Omer svud poteža:
498 Sokolović unuk carski
stavi družba glavom njega,
i vizijera Mahumeta,
468 razbojnika i lupeža
kim još slove kraj ugarski
kô najvrlijega2 i huđega.
cijeć vazetja od Segeta.
S poludna se rumelskoga
Na konjijeh svi Bošnjaci
beglerbega šator prosu:
4:3 sjahu svijetlo odjeveni,
vojevodstva pod glas svoga3
zatočnici hrli i jaci,
473 peset tisuć potpuno su.
kopjanici svim hrabreni.
Bio je ovo paša izbrani
Za četami bosanskime
Jusuf Bošnjak iz Maglaja,
junaci opet stahu iz strana
ki prostrije mos prostrani4
4:8 kim svetoga Save ime

priko rijeke od Dunaja.
i hercega stoji Stjepana.⁷
478 Svi u ognju svoji bojnici
Hercegovce ko je vidio,
put paljahu mimohode;
deset tisuć broj im poda;
tim nije čudo da u svôj rici
Ćor-Husain paša bio
Dunav pod njim skloni vode.
4;3 i beg im je i vo'evoda.
Skenderpaša⁵ s Arbanasi
Tvrđa od žice⁸ sapletena,
483 s lijevoga mu kraja stoja:
a oružja svijem su puške,
dvanaes tisuć njih se glasi
čeljad uzrasla usred stijena
zadojenih krvi od boja;
stižuć, rvuć zvijeri luške⁹.
junak s družbom ponosito
4;8 Nu od zapada vrh svijeh paša
na Poljake prvi isteče,
drža šator zemlja ravna
488 kih s Gašparom prednje lito
Mahumeta Karakaša¹⁰,
dio zatjera, dio posiječe.
budimskoga paše slavna.
Ali ohô s prvim bojom
Junak ovi slavno ime
zaman se ufa imat bolju,
4<3 steče u vojskah koje vodi,
ako plati krvi svojom
i vezijerom velicime
493 prednju dobit na istom polju.
jur ga zvahu svi narodi;
Sokolović, paša od Bosne,⁶
pače dočas čekaše se
s desne mu je bio paka;

da ga veće nada svimi
4<8 car na prvo mjesto uznesu,

#####

Husaina smakne i snimi -

1 131. oruže - umjesto oružje (zbog sroka sa car, ki vrh svih vojevoda služe).

pomilova još ga onada

2 136. kô najvrljijega - kao najgorega.

#####

3 139. pod komandom njegova vojvodstva.

7 175-176. u perifrazi: Hercegovina; Stjepan 4 143. koji načini prostrani most.

Vukčić Kosača prozvao se 1448. hercegom sv.

5 149. Skenderpaša - namjesnik turski u Save i otuda naziv Hercegovina.

Očakovu i u Silistriji; godinu dana prije hoćimske bitke pobijedio je kod Jaše Gašpara 8 181. tvrđa od žice - oklop od gvozdene žice.

Milostića, turskog vazala u Moldaviji, koji se 9 184. zvijeri luške - zvijeri šumske (od lug =

bio odmetnuo od Turaka; na Hoćimu pogiba i šuma).

tako glavom plati svoju raniju pobjedu.

10 187. Mahumet Karakaš - budimski paša koji 6 161. i dalje: riječ je o potomku znamenitog je na Hoćim stigao već u toku ratnih operacija Mehmed-paše Sokolovića, velikog vezira, i odmah sutradan navalio sa svježom vojskom, osvajača Sigeta 1566, koji je kao dječak ali pogiba, jer mu veliki vezir Husain nije odveden u Tursku za danak u krvi; njegov priskočio u pomoć; zbog toga Husain bude potomak kao »paša od Bosne« u hoćimskoj bici smijenjen i na njegovo mjesto imenovan povijesno nije identificiran.

Dilaver.

#

5<

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

za ljubovcu kad mu poda
da mi je trijebi sred nevolja
533 sestru, i Budim da njim vlada.
neprijatelje silom hvalit.

Ali otrovna huda zloba
Ah, ne hvalim neprijatelje
ka za tuđim raspom smagne¹
nego kripos ka pod nebi
nađe varku u toj doba
svjetlosti ima dana bjelje⁷
568

da iz svijeta on se izagne.
i, gdi god je, hvala 'e sebi.
538 Ova caru vid zaslipi,
Vratimo se tim s besjedom
da ga usili bez razbora
kazati opet od careva
da on Poljake sam naripi²
vojstva obilna mjesta redom:
razbijati sred tabora:³
573 naprijed, nazad, zdesna, slijeva.

pače osuda bila je taka
Pazi onamo gdi utočilo
543 turska vojska da pogine,
k tretjemu se⁸ polje brijegu:
kad opusti od junaka
mjesto ono dano je bilo
ki ju branjaše nad sve ine.
natolijemskom⁹ begler-begu;
Sâm nastra skupne sile,
578 i tko pod njim sablju prija,
valja, udara, siječe i strijelja,
uzvriježi ga sred dva mora
548 dokli se rva vrh gomile
Sivas, Maras, Amazija,
od pobjenijeh neprijatelja.
Bursa, Esrum i Angora.¹⁰

Ah, da 'e taka tri bojnika
Svi vo'evodom njega glase
naša vojska još imala,
583 vojevodom nada svima,
ne bi nje se šteta prika
nu opet narod svaki nase
553 nego poljačka naricala.
pašu od mjesta za glavu ima.
Ali vječna dika i slava
Natolijevâc¹¹ sve puškarâ
i smrt ista bi mu tade,
bilo šeset tisuća je,
kraljevića Vladislava
588 svaki je vjeran i za cara,
ispod ruke pokli pade.⁴
sto života dat ne haje.
558 Soko vije brže od strijele
Šator uz njih paša opstrije,
vrh svijeh ptica perja ohola,
od vezena platna lijepa,
ali leti više vele
od hainske Mangarlije¹²
orô sivi vrh sokola.⁵
593 i obilnoga od Alepa¹³.
Nu, vaj, huda kobna polja
Jur junakâ sobom obra
spomena me htje ražalit,⁶
563

#####

7 235. dana bjelje - bjelje (svjetlije) od dana.

1 202. ka za tuđim raspom smagne -koja hlepi 8 241-242. utočilo
(...) se - primaklo se, (čezne) za tudom propašću.
približilo se.

2 207. naripi - nahrupi, navali.

9 244. natolijemskom - anatolijskom (od Anatolija ili Anadolija, naziv
za maloazijski dio 3 191-208. Poznavajući sposobnost i hrabrost

Karakaša, svi su u njemu gledali budućeg Turske).

velikog vezira; zato ga je i mrzio tadašnji veliki 10 245-248. tko je postao vojnik pod vezir Husain.

anatolijskim begler-begom, potjecao je iz gradova između dva mora (Crnoga i 4 221-224. hiperbola, sračunata na slavljenje Vladislava; jer Karakašu je moralo, naravno, Sredozemnog); Sivas, Maras, Amazija, Bursa biti svejedno od koga je izgubio glavu.

(ili Brusa), Esum (ili Erzerum) i Angora (Ankara) - gradovi u maloazijskoj Turskoj.

5 225-228. Sentencija: Karakaš je uspoređen sa sokolom, a kraljević s orlom; smisao: Karakaš 11 253. Natolijevâc - Anatolijaca, Anatolaca.

je velik junak, ali je kraljević još veći.

12 259. od hainske Mangarlije - od nevjerne Mingrelije (Gruzije).

6 230. spomena me htje ražalit - sjećanje (na prošlogodišnji poraz) toliko ga (Ali-pašu) 13 260. Alep - grad u Siriji, u to doba poznat kao ražaljuje da mora silom neprijatelje hvaliti jedan od najbogatijih gradova na istoku; zbog (junaštvo Vladislavljevo.) toga mu Gundulić i daje atribut obilan.

#

63

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

po stotinu stotîn svaki;
5<3 s konjem poteć vazda laci11;
svi imahu konja dobra,
svi pod perjem, svi se reše12
sablju britku1 i luk jaki.
pravi vitezi i junaci.
Od šes tisuć množ se ubusi2
598

Sami stekoše ovu slavu
Karamanâ3 i už njih združâ;
suproč Orlu od Sjevera,

pute odiru, živu u gusi⁴,
5<8 nedobitnu slijedeć glavu
bat, sablja i luk njih su oružja.
hrabrenoga Dilavera,
Toliki se broj konjikâ
ki, neka mu raste sminje,
5:3 s carom odi doć poteži,
na prsijeh drža vîku
kih Jordana poji rika
od Slavojke Adžamkinje¹³,
a jevrinska zemlja vriježi;
633 ljubi svoje, zlatnu sliku;
svaki harbom vješto meće,
ku na kopju dobi i ote
svaki lukom dobro strilja,
sinu kralja od Persije,
5:8 bez kriposti, bez odjeće⁵,
i zamerne cić lipote
vitez nazvan, lupež zbilja.
kratka časa bez nje nije;
Arapâ se uz njih često⁶
638 paček jošte što je veća
tri tisuće trikrat stalo,
od pravoga dalek znanja,¹⁴
ki nikada nijedno mjesto
drži da ona sva je sreća
5;3 ne opće držat ni za malo.
i božanstvo koje klanja.
Čeljad bez stana i bez časti,
Turske krvi usred blata¹⁵
gdi se dere, plijeni i šteti
643 među Lehe¹⁶ junak skoči
bolja skrovno za ukrasti
i ote Orлу iz nokata
negli očito za oteti.⁷
mladi Mjesec od Istoči;¹⁷
Dalečina oko ustraša;⁸

5;8

za ko'e djelo Osman mladi
gledaj gdi se nebo skuća,9
Husainpašu diže, a njega
dijarbećerski ondi paša10
648 vrh vizijera svijeh posadi
s deset tisuć vojske zbuća.
na vladanje svijeta svega.
Oružjem se svi opstriješe,
A kon njega se Armên18 jošte
petnaes tisuć tvrdo ugnijezdi;

#####

konje suhe i okošte,

1 263-264. konja dobra, sablju britku... - vrlo 653 ali hrle, svaki
jezdi.

česte sintagme u narodnoj pjesmi u kojoj Oružja su strijele i luci,
Gundulić nerijetko zahvaća izrazne obrate.

kô inim mnozim, i njih vrsti,

2 265. od šes tisuć množ se ubusi - mnoštvo od šest tisuća spremi
se da iznenada (kao iz

#####

busije, iz zasjede) udari.

11 290. laci - laki, brzi, vješti.

3 266. Karamân - Karamana, vojnika iz

12 291. svi se reše - svi se riješe (rekoše, maloazijske pokrajine
Karamanije.

smatrah).

4 267. u gusi - kao gusari.

13 299. Slavojka Adžamkinja - potkraj epa 5 275. bez odjeće -
valjda bez propisane vojne Begum-Adžamkinja, lijepa Perzijanka
koju je odjeće (možda: svak je odjeven na svoj način).

Dilaver, prema epu, dobio na maču.

6 277. često - zbijeno, u gustim redovima.

14 306. od pravoga dalek znanja - u sujevjerju, u praznovjerju.

7 284. negli očito za oteti - nego da u časnoj borbi osvoje.

15 309. turske krvi usred blata - toliko je bilo turske krvi da se ona
izmiješala sa zemljom i 8 285. dalečina oko ustraša - prostranstvo

kojim se protezala turska vojska tako je od toga je nastalo blato od krvi.

golemo da je oku strah i pogledati.

16 310. među Lehe - među Poljake.

9 286. gdi se nebo skuča - gdje se nebo spušta.

17 311-312. preotme Poljacima (Orlu iz nokata) tursku zastavu (Mjesec od Istoči).

10 287. dijarbećerski (...) paša - paša iz Diyarbećira, grada na gornjem Tigrisu.

18 317. *Armên* - Armenaca.

#

64

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

a s gvozdenim šipi u ruci

ki sve ravno polje pazi.

indioske duge trsti.1

678 Ondje istočna sta bojnica

658 Pazi sunčja zraka zlata

i u nje licu sunce i zora,

u oblak bio gdi je uprla:2

glasovita Sokolica9,

ondi paša od Bagdata

velikoga kći Mogora.

stô je i uza nj vojska vrla -

U nje družbi dvanaes ona

Abas3 bijeloj u haljini,

683 djevojčica bojnijeh ima,

ki od sljednika posvećen je,4

663

i moguća i smiona

on se u obraz priklon čini,

cijele vojske zateć š njima.10

a visoko srce penje;5

Sve u rukah kopja nose,
gori od mora Hvalinskoga⁶
a u očiju drže strijele;
tja do Bijele Zore⁷ grada
688 vezi od zlata njih su kose,
668 razlika su društva mnoga
jašu konje jak snijeg bijele.
od narodâ kojim vlada.
Sablja o pasu, luk niz pleći
Sto paša je i sto bega
u mnogom im visu uresu;
i vitezâ broj bez broja
po prilici, po odjeći
pod zlamenjem bijela stijega
693 vile od gora vidjet sve su.
673 š njim slijedilo krv od boja.
Tim kraljevska prigizdava
Ali pogled sad uputi
dikla sred njih rekbi da je
otkli bijeli dan izlazi,⁸
lijepa božica od dubrava
na vrh oni podignuti
ka u lovu danke traje.

#####

698 Na razblude ona mlada
čud oholu vik ne prignu:

1 324. indioske duge trsti - duge indijske trstike s gvozdenim
šiljcima na vrhu, kojima su bijesne konje kroti i vlada inače bili
naoružani stražari pred sarajem.

i tekuć ih vjetar stignu.¹¹

Sred oružja raste smino

2 325-326. Prostranstvo na kojem se nalazila turska vojska toliko je
veliko da paša svom 6:3 bez bojazni u životu pratiocu kao orijentir
označuje Sunčevu zraku i od žene ne ima ino što se prostrla po
oblaku; primjer kako je neg samo ime i lipotu.

Gundulić i od takvih beskrajno velikih realiteta Po planinah, priko
gora umio stvoriti konkretnu sliku.

vrle zvijeri traži i diza,

3 329-332. Abas - bio beglerbeg erzerumski; po 6:8 i slobodna bez umora Osmanovoj smrti proglasio se neposrednim i tjera ih i dostiza.

Muhamedovim izaslanikom koji treba da

Kaciga joj resi teška

reformira muhamedanstvo, a zapravo želio je mješte vijenca zlate kosi; da zavlada kao samostalan vladar. Pomirivši se štit zrcalo, a viteška s turskim sultanom 1630. postade carski

#####

namjesnik u Bosni i poslije u Vidinu; nesretno je zavojštio na Poljake i zbog toga ga Murat IV.

9 347. Sokolica - tobožnja kćerka velikog cara dade pogubiti (1634).

Mogora, ratnica na strani cara Osmana,

izmišljeno je lice po uzoru na Tassove

4 330. ki od sljednika posvećen je - po svoj junakinje; prema nekim starijim autorima, prilici: koji je bio posvećen od kalifa (kao jedan Sokolica bi, po svojoj borbenosti, odvažnosti i od nasljednika bagdaskih kalifa).

pokretljivosti, imala biti utjelovljenje krimskih 5 331-332. u ova dva stiha vjerojatno autorova Tatara koji su svojim čestim i iznenadnim aluzija na prevrtljivost Abasa (u obraz, tj.

upadima u Poljsku činili prava pustošenja. Po izvana se pravi naklonjen, odan, ali u srcu gaji istoj logici, Krunoslava, na poljskoj strani, visoke težnje.) imala bi biti utjelovljenje Kozaka.

6 333. Hvalinsko more - Kaspijsko more.

10 352. cijele vojske zateč š njima - znala bi se 7 334. Bijela Zora - nekada grad na Bijelom sukobiti s cijelim vojskama.

Jezeru u Rusiji.

11 368. i tekuć ih vjetar stignu - jureći bila je 8 342. otkli bijeli dan izlazi - na istok.

brža od vjetra.

#

65

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

6;3 oklopja su cvit ki nosi;
sred dobitijeh vitezova
vito kopje nje je igla,
dobitnica nedobita,2
a vreteno britka sablja;
i da i sad još optječe
na pomoć se caru digla,
763 sjemo tamo po krajini,
da poljačka polja ugrablja.
robi, plijeni, bije, siječe
6;8 Jakno rusa, ku okoli
i od krstjana rasap čini.
bodežljiva drača odsvudi,
Vid se naprijed ne prostira;3
ljepota se nje oholi:
tim ne mogu ukazati
neka čezne tko ju žudi.
velikoga od Misira4
768
Ali što joj toj pomaga,
gdi je općio paša stati -
6<3 i ponosna ako je mila,
od Misira ki se ima
i ohola ako je draga;
s kraljestvima istakmiti,
mlada je cara tim zanila.
toliko bo neizmernima
On s pogleda nje sunčana,
773 miri okolo zemlje ophiti.
kijem ga iz oči lijepih strijelja,
Na boj s dvakrat stotin trista
6<8 primi i pozna veće rana
bio je došô vojvoda ovi;
negli od svijeh neprijatelja.1
od edžipskijeh plodnijeh mista

Vas mlađahan plam je ognjeni
njegovi su vitezovi.

s druge, rajske nje lipote,
778 Svaki zlatnoj u odjeći
ka pozorim svijetlijem plijeni
srebrom kova konjske stupe,

733 svačija srca i živote.
neprijatelju svom noseći

Nu robujuć u ljubavi
ne oružja negli otkupe.

car se otkriti ne usudi

Ostaci se ovo broje
lijepoj ka mu dušu travi

783 od starijih Mameluka⁵;
što u srcu svomu žudi.

srce im smjenstvo zgubilo je,

738 Zasveda ga ognji živi
tratit zlata ne još ruka.⁶

zatvoreni huđe prže,

Nut Jemira mjesto koje

čezne da ju ne razgnivi

prekopskoga zdrža cara,⁷

i od svê vojske ne odvrže.

Ali i za njim Sokolica

#####

743 i ne manijem ognjem gori;

2 425-428. glas se širi da je ona (Sokolica) od ljuven pogled s
draga lica svih turskih ratnika ostala nepobijedena.

i nje tvrdo srce otvori.

3 433. vid se naprijed ne prostira - pogled ne Gori, ali plame krije
može doseći.

gorke trpeć vik boljezni;

4 435. Misir - Egipat, ali i grad Kahira, odnosno 748 ljubi, ali još ne
smije Kairo, nekad jedan od najljepših gradova u objaviti svê
ljuvezni.

poznatom svijetu.

Čezne mlada i neizmernu

5 450. Mameluci - ili Mamaluci, prvotno vojska sumnju ima da car i nju zarobljenih i islamiziranih Slavena, Grka i ne bi uzeo ne za vernu Čerkeza za vojnu službu u Egiptu; s vremenom 753 ljubi nego za robinju; su se osamostalili i od XIII. st. pa sve do 1515.

pače, sluteć to zaisto,
pod vodstvom svojih sultana držali Egipat.

ne ima mira u životu;
Gundulić zna za njihovo basnoslovno bogatstvo.

goni ljubav srce čisto

6

od svijeh želja na sramotu.

451-452. (Mameluci) su izgubili staro
758

smjenstvo (hrabrost), ali ne i sposobnost da Da od poljačkijeh sila ova troše zlato.

samo osta, glas prolita,

7 453-454. Evo mjesta (položaj) - pokazuje Ali-

#####

paša svom pratiocu - gdje je bio Jemir

1 393-396. hiperbola sa strašnim

prekopski (tatarski) car (tatarkan) sa svojim pretjerivanjem.

vojnicima.

#

66

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

788 ki na pomoć caru doje

s trijes tisuća svojih Tatara.

Gdi obnoći ne osvanu;

bez pristanka¹, bez umora

plijeni optječuć² svaku stranu

793 i od poljâ i od gora.

Sva podoljska zemlja³ i ruska,

ku požeže i porobi,
Tatarinu biješe uska,
dokli njega jači dobi.
798 Vojevoda kiovski ga,
pan Zamoski, s plijenom stiže,
i učini da opet riga
u svôj krvi sve što diže.
Nu gdi ostavljam od poludna
7:3 crnce? gdi li im mjesto kažu?
Zvijezde brojiti stvar je trudna;
tijem je bolje da se utažu.
Istočnoga vojska Zmaja4
ne može se vojska rijeti
7:8 neg pučina bez dna i kraja
za svijet prikrit i proždrijeti.
Gleda', okolo odasvudi
što oko vidi svôm kriposti,
sve bi puno bojnijeh ljudi -
7;3 sve je sad puno susijeh kosti;
sve bi puno ognja živa,
sve je sad puno mrazna praha,
Prut i Nester što opteciva,
s Crna mora do Ugrovlahâ.«

#####

1 458. bez pristanka - bez prestanka.

2 459. optječuć - obilazeći.

3 461. podoljska zemlja - Podolje, plodna ravnica na srednjem Dnjestru.

4 473-484. Hiperbolična, ali i veoma funkcionalna slika turske vojske kako bi se u antitezi istakla slava poljske vojske koja je takvu silu mogla pobijediti.

#

67

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

PJEVANJE PETO

Serše¹ slavni, ki pada se
puha, rža, strepje u sebi:
stavi Istok vas nekada,
68 konj ga i konjik mrtav straši
kad s tisuću tisuća se
priko koga proč mu je trijebi;
vojske diže put zapada,
pače mnokrat nase⁹ skoči
8 na uzносит brijeg uzide
cić namjere tužne toli -
i, pazeći broj bez broja
on za milos zaže oči
vitezova ki ga slide
73 i suzami lice poli.
bi velika rados svoja.²
Na svakčas ga uspomena
Nu, misleći da opeta
s mnogijeh mjesta gore cvijelja¹⁰:
43 neće od onijeh svijeh junaka
od rodjaka ondi ubjena,
živ bit jedan do sto ljeta,
a ovdi od mila prijatelja.
grozno u srcu svom proplaka.³
78 I zasve to man se uzmiče,
Ali mladi care Osmane,
jer je usiljen putujući
ako se i ti obeseli⁴,
onijem istijem kih nariče
48 put poljačke kad se strane
konjskim stupom kosti tući.
s vojskom strašnom najprije dijeli,
Ah, jaoh, sasma teška jada!
plakat si opet mogô bolje⁵,
83 ah nevolje bez izgleda!
pokli u kratko vidje vrime

Pleše onijeh mrtvijeh sada
gdi se prikri cijelo polje
kih najveće živijeh gleda.
53 s tvim vitezi pobjenime.
Put mrzeći tako tjera
Proz gomile turskijeh kosti
vas dan, svu noć bez umora,
jaše paša, i naprijeda
88 ali veće kraj Nestera
od bolesti⁶ i od žalosti
tridesta mu svanu zora.
zavrć⁷ riječi plač mu ne da.
Tu Bogdancim¹¹ vojevodu
58 Ali vele huđa 'e muka
prida, ki po nj došli bijehu,
ku vidjenje već mu dava
a on rijeke priđe vodu
od skorenijeh susijeh⁸ ruka
93 s družbom inom u pospjehu¹².
i od usahlijeh crnijeh glava.
Nu kô stupi kraj Podolja,
Često cijela još telesa,
tajčas vidje nadaleče
63 sleđena u krvi i smrznuta,
gdje proć njemu priko polja
nastupajuć s konjem spleasa
jedan vitez konja teče.
sjemo tamo priko puta.
98 Ruka desna nosi kopje,
Mnokrat mu se konj poplaši,
lijevu zlatan štit pokriva;
odijeva ju bijelo oklopje,

pod kacigom obraz skriva.

1 1. Serse - Kserkso, staroperzijski kralj (485-Od bojnika je slika prava, 465. prije n. e.).

:3 nu nije bojniak neg bojnica -

2 8. svoja - njegova.

svijetla i slavna Krunoslava,

3 9-12. Anegdota o Kserksu što ju je zabilježio Korevskoga
vjerena.

stari grčki povjesničar Herodot.

Ona, otkli turska sila

4 14. obeseli - obveseli, razveseli.

#####

5 17. bolje - jače.

9 37. nase - natrag.

6 23. od bolesti - od tuge koja boli.

10 42. cvijelja - rastužuje.

7 24. zavrć - izgovoriti.

11 57. Bogdanci - Moldavci.

8 27. od skorenjih susijeh - od otvrdnutih (poput kore) suh.

12 60. u pospjehu - u žurbi, žureći se.

#

68

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

draga svoga jur zarobi,

453 nađe bojna vjerenika.

:8 nije oružja čas pustila,

Korevskomu ju da vojvodi,

s kijem junake mnoge dobi -

ki junačtvom svud se slavi,

oružja u kom lijepa dikla,

neka mjesta ka gospodi

vječne slave u požudi,

nakon sebe tvrđa ostavi.

od malahna još se obikla

458 Utoliko i vojvoda

;3 bojna ćaćka družec svudi,

bogdanski se caru odvrže,

pri Dunavu ki prostrane
i od krvavijeh bojnijeh zgoda
svim države gospodeći
početak se hud zavrže.
jake vojske cječ obrane
Supruč Turcim na boj teški
suproč turskoj drža smeći¹.
463 tad u pomoć od susjeda
;8 Spovijeda se toj zaisto,
i Korevski pan viteški
i glas veće svud protječe,
s oružjem se diže ureda.
da u doba ono isto
Nu od njegovih naglih sprava³
kad on kćercu ovu steče,
bojne odluke pokli vidi
pokli tada š nje poroda
468 vjerenica Krunoslava
<3 smrt oplaka ljubi svoje,
i ona usta⁴ da ga slidi.
za kolijevku štit joj poda
Vapeć mlada ne pristaje:
a oklopja za povoje.
»Kud sâm tako ideš sada?
Bojnom trubljom mješte pjesni
Znaš i u mene srce da je
sveđ ju šika i pokoji,
473 ke se od smrti ne pripada⁵;
<8 a gdje sjever dme nesvijesni,
znaš da i ja pokoj tlaćim⁶
od lavice mlijekom doji.
za ime dobit s bojnih truda;
Golom sabljom za zabavu
među kopjim, među maćim
hitro vladat nju naući
družiti te ću verna svuda.«
i nejaku još joj glavu

478 Na glas lijepe svê ljubavi,
433 pod kacigu tešku skuči.
ka mu slatko dušu gori,
Kopjem ruku, stupaj tijekom
vjeren vitez konja ustavi
mlađahna ona tad ukrijepi,
i ovako odgovori:
i uresi slavnom njekom
»O bojnice mila moja,
veličinom pogled lijepi;
483 ka se od mene sreća druga
438 pak na hrlom konju uzrasti,
željet može neg sred boja
gdi u planinah vihri viju,
imat ljepos tvu7 za druga?
i ne pozna vijek pripasti
Ali, dušo mâ ljubljena,
s prijeke smrti na očiju.
kad ti dođeš, tko će ostati
Ali ljubav kroz vlas živu
488 kletim Turcim mjesta općena
443 jača oružja da joj vele:
ne dat plijenit i harati?
luk nje oči, pram tetivu
Ah, vlašite ti države
a poglede stvori strijele.
od turskijeh sila bljudi8,
Tim dobiva2 ona redom,
a neka ja sred krvave
sad s oružja, sad s ljepote,
493 rati tjeram narod hudi.«
448 i desnicom i pogledom
svačija srca i živote.
Nu u zabavi tač dostojnoj

kô se učini jur velika,
3 133. naglih sprava - naglih priprema.

bojni ćaćko kćerci bojnoj
4 136. usta - odluči, htjede.

#####

5 140. ke se (...) ne pripada - koje se ne plaši.

6 141. pokoj tlačim - ne volim mirovati.

1 84. turskoj (...) smeći - turskim smutnjama (upadima).

7 152. tvu - tvoju.

2 113. dobiva - pridobiva, pobjeđuje.

8 158. bljudi - čuvaj, nadziri.

#

69

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

S mnozim molbam razlôg1 dosta
iznenatke sred zamaha
slavni vitez još besjedi;
britki i dobri mač mu puče.
tim bojnica lijepa osta,
538 Ne ustavlja se, bôčom lupa
a on sâm naprijed put svoj slijedi.
i u zlotvorskoj grezne krvi,
498 Udri konja na tijek spravna,
ali svakčas huda skupa
i na njemu sletje hrlo
odsvud mnoštvo veće vrvi.
u bogdanska polja ravna
Tiska, goni, otet se ište
na krvavo bjenje i vrlo.
543 nedobitna moć viteza,
Jakno nebo kad u ijedu
nu mu izazad ruke stište
4:3 strašnu godinu2 ori u buci,
dvijesti ruka i uzom sveza.
nosi munju u pogledu,

Tako slavni vojevoda
grom u glasu, trijes u ruci.
sred sužanstva osta prika;
Prid poljačkom vojskom prvi
548 pridobi ga huda zгода,
turske sile on nasrnu,
ne vlas svojih⁶ protivnika.
4:8 ter njihovom brzo krvi
Brži od toga nego ptica
svu omasti zemlju crnu.
glas poletje k onoj strani
I dobio bi tad zaisto
gdi mu staše vjerenica
i svačijoj se oprô sili,
553 od krajina na obrani,
da Bogdanci u doba isto
kažuć robom kako uhiti
4;3 ne bijahu ga ostavili;
i izda Turkom draga svoga⁷
pobjegoše netjerani
čeljad ku on sloboditi
nekrepci³ ovi nevjernici
pođe od ropstva turačkoga.
u planinskoj iskat strani
558 Začu mlada i protiva
štit⁴ sred jama u litici.
hudoj sreći srce utvrdi,
4;8 Put planinske hrlo strane
s plemenita tere gniva
i slavni se vitez tište;
prijeti osvete, tužbe grdi.
odmetnike raspršane
Jak lavica, kad sred stijena
opet u boj vratit ište.
563 laviće joj lovac digne,
Ali mnoštva nabunjena
u nesvijesti nesmiljena

4<3 bijehu gorom, kud su utekli,
skaćuć se ori, da ga stigne,
na zapreku puta općena
tač na konju ona hrlu
strašna dubja množ posjekli.
s kopjem leti a ne teče,
Ušto smioni junak tade
568 stižuć tursku vojsku vrlu
zaprjekam se tim promiče,
s drazim svojim nadaleče.

4<8 među hrečje5 u grm pade,
Nu kad pozna što je začela
brzi mu se konj potiče.
da izvršit moći nije,
Tad skočiše iz zasjeda
sva bogdanska polja i sela
nevjernici na zlo spravni,
573 i požeže i odrije8.
i prije pozna neg ugleda
Pak slobodu bojnôm srićom
533 po glasu ih vitez slavni.
vjereniku svom da vrati,
Opire se svim bez straha,
pođe s poljskim kraljevićom
ali čim ih bije i tuče,
suproć caru vojevati.

#####

578 I da steče toj doskora
1 161. razlôg dosta - dosta razloga.
što odluči u pameti,
sama istjeca iz tabora
2 170. strašnu godinu - jaku oluju.

#####

3 182. nekrepci - nekrepki, slabići, bez
karaktera.

6 216. ne vlas svojih - ne vlast (snaga) njegovih.
4 184. štit - zaštitu.

7 222. draga svoga - njezinoga dragog
(Korevskog).

5 195. među hrečje - među (prosječena) debla, panjeve.

8 240. odrije - odere, poruši.

#

6:

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

i Osmanovoj glavi prijeti.

5<3 svijeh ostalijeh i zavika:

Turskom krvi pute plaka1

»Od moje ćeš ruke umrijeti,

583 i njih sile silom tiska,

tko god ti si od bojnika!

i usred vojske i junaka

Nije potreba da car jedan

na šatorijeh cara iska.

na pozove tve7 izlazi,

S veličanstvom ponositim

5<8 ako poznam8 da nijes' vrijedan

zatjeca ga i poziva

odgovorit ni môj9 snazi.«

588 s britkom sabljom, s kopjem vitim

Prijete ovako dikle mlade

da izide njoj protiva,

i prilike take imaju

vapeć: »Ako, jak te glase2,

da se obje vojske tade

dostojan si carstva toga,

u jednu od njih upoznaju.10

633

hod' na polje i uza se

Drži vojska od Poljaka

593 vod' junaka Korevskoga;

za viteza Sokolicu,
jer inako, kad otkriti
a turačka za junaka
tvoje nesmjensvo budeš sada,
Korevskoga vjerenicu.

silom ti ga ugrabiti
638 Uzrastom je Krunoslava
imam usred Carigrada.

jakno u gori vita jela;
Obećivam, pridobita³

598

oružje joj ures dava,
mojijem robom kad te uhiću⁴,
konj je pod njom brza strijela.

grdeć⁵ blaga sva od svita,
Glava, prsi i sve ostalo
na njemu te promijeniću.

643 pod zlatom je zlato u njega,
To li budeš ti dobiti,

usred čela neg što malo

5:3 suproč suhu ja ću zlatu
srebrna mu stoji biljega.

njega i mene izmjeriti

Na štitu joj ptica bîše

za naš otkup, za tvu platu.«

ka se u ognju prži sama;¹¹

Začu mlad car od Istoči

648 gleda u sunce, pismo piše:

podunavsku zatočnicu,

»Mrem za živjet s tvoga plama.«

5:8 i na konja tajčas skoči,

Sokolica od sokola

uzam kopje u desnicu;

bistru i hitru sliku ima;

na brzoga konja koji,

ponosita i ohola

čijem je na tijek spravan veće,

653 uzrastom je nada svima.

na krilijeh regbi stoji

I konj pod njom, sivi soko,

5;3 i da sada poletjeće.

sokolova nosi krila;

Pored š njime dvanaes paša

srce oganj, plamen oko,

na hrljeh se konjijeh tište:

snijeg njegova dlaka je bila.

poguba ih carska ustraša,6

658 Na nje štitu zvijer je ona

odmijenit ga svaki ište.

proć mjesecu jasnom s nebi

5;8 Sokolica ali mila,

ka se klanja svim priklona,12

ljubav svoju da zaštiti,

#####

sokolova pripe krila,

7 294. na pozove tve - na tvoje pozive.

sunu se u tijek streloviti.

8 295. ako poznam - kad vidim.

Ne priteče neg prileti

9 296. môj - mojoj.

#####

10 300. turska vojska smatra da je Krunoslava vitez (muškarac); to isto, misli poljska vojska o 1 249. pute plaka - putove polijeva.

Sokolici.

2 257. jak te glase - kako o tebi govore.

11 314. perifrastično: ptica feniks.

3 265. pridobita - pobijeđena.

12 325 -327. Na Sokoličinu štitu je slon, koji, 4 266. kad te uhiću - kad te uhvatim.

prema priči, svakog mladog mjeseca odlazi u 5 267. grdeć - prezirući.

rijeku da se kupa, pa otud vjerovanje da se 6 283. boje se da car ne pogine.

klanja mladom mjesecu.

#

6;

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

s pismom odzgar: »Samom tebi!«1

sjemo tamo viju se u vitô3,
Car mlađahan s jedne strane
zdesna, slijeva svud nasrcu.

663 lijepu svoju okom slidi,
Jednu snagu, jedno doba,
i dobita da ne ostane,
u jednakoj sili od ruke
vene, čezne, gasne, blidi.2

6:8 ukazaše srca oba,
Veli: »Ne cijjen' da se uputi
ni među njim bi razluke.

tuj bez mene, moja mila,
Tvrđi štiti, cijele oklopi,
668 ako uza se na boj ljuti
još izranjen nije nitko:
i mē srce sad si odnila!

ničije krvi još ne popi
Tko dobude tvu lipotu,
6:3 jedne kaplje gvozdje britko.

pridobiće mene istoga,
Pune srdžbe i čemera
o mē duše drag životu,
one u sebi buče time,
673 o carice carstva moga.«

jak na vihru od sjevera
S druge strane stoji pun slave
dubje u gori posred zime.

mlad kraljević svijetle sreće;
6:8 Na stremeni su obje stale

put hrabrene i gizdave
i, ako ne izda sila mnoga,
Podunavke oči meće.
udarcom se jednim hvale
678 Čeka gledat od nje ruke
svrhu donijet bjenja toga.
čudna djela i velika,
Ali zamah jedno prijeti
znajuć da ona ima odluke
6<3 a udorac drugo ukaza:
tijem slobodit vjerenika.
kaciga im s glave odleti
Svaka je spravna utoliko
s jasnom tvrđom od obraza.
683 zatočnica u vroći
Zlato prosu, pram razveza,
doć na bjenje veće priko
zasjaše oči, svanu lice:
i ukazat ke je moći.
6<8 otkriše se dva viteza
Polje ravno i široko
dvije mlađahne djevojčice.
sred dvije vojske mjesto je njima,
Jakno sunce iza oblaka
688 a sunčano svijetlo oko
draže objavi svê svjetlosti,
svjedočit im jakos ima.
iza oružja sviću taka
Tuj s dva kraja vihra brži
733 dva sunca ova od liposti.
suproč konju konj se tište,
Bez uzdaha ko ih gleda,
i objema se kopje skrši
ter mu dano gorjet ne bi,
693 u najprvo susretište.
ili stvoren vas je od leda,
S obje strane hrlo tada

ili srca ne ima u sebi.
viteška se sablja trže:
738 Na svanutja neufana
plaho leti, jako pada
od ljepote izabrane
gdi ju desnica snažna vrže.
u obje vojske sa svijeh strana
698 Vrh oružja gvozdobita
lete strijele, dažde rane.
gradi udorâc teškijeh se ore:
Nova robja, novijeh sluga
skaču i lete iskre iz štitâ,
743 odsvud vrvi množ velika,
bijela oklopja plamom gore.
pače u vojsci vojska je druga
Nagli konji strjelovito,
zaplijenjenijeh ljubovnika.4
6:3 kud ih hitre ruke obrću,
Lete oblaci od uzdahâ,
od pogledâ vojske teku;
748 svačija srca čeznu od straha

#####

da obje mlade zla ne steku.

#####

1 328. Samom tebi! - natpis na štitu, odnosi se na Osmana.

3 371. viju se u vitô - brzo se okrećući stvaraju krug kao da se vitlo okreće.

2 332. ovaj niz glagola u osnovi istog značenja preuzet je iz Jeđupke.

4 407-412. uobičajne barokne hiperbole.

#

6<

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

I toliko svak to haja,
poklisaru carskom bliže,
da na konjih strjelovitih
pozna istinu i ureda
sunuše se s oba kraja
konja uspreže, kopje diže.
753 dvije dubrave kopja vitih.
798 Da su od mira, a ne od smeće,
Sjaju sablje, dažde strile,
čeljad, kažu njoj biljezi:
trublje trube, konji rže,
duge i stavne svim odeće
i pod silu s nagle sile
i vrh kopja bijeli stijezi.
djevički se boj razvrže.
Nu po oružju i po štitu
758 Razmeće se i zameće
7:3 i poklisar nju otkriva
boj iz boja huđi i jači,
za bojnicu glasovitu
i sretaju usred smeće
cara na boj ka poziva.
kopja i štiti, sablje i mači.
Spomenjuje nje velika
Na oružne buke tade
i hrabrena bojna dila,
763 gora i polje strašno zamni,
7:8 i od njegovijeh svih konjika
nu uto sunce zgar zapade
najbržega k njoj posila;
i noć skri svijet u skut tamni.
ki joj smerno otkri ime
Crna sjena put tabora
od careva svijetla paše,
Turke vrati i Poljake;
i priloži kazat s time
768 ali isred njih sjâše zora

7;3 k poljskom kralju na što iđaše.
s dvije bojnice lijepe i jake.
Uputi se naprijed tade
Na tabore Krunoslava
zatočnica plemenita,
vraćaše se, nu pod silu;
i u misô joj tajčas pade
što ne vodi, trud joj dava¹,
da za draga svoga pita.
773 zatočnicu svû nemilu.
7;8 Pak ustavi konja dobra,
A to er cijeni za istinu
slacijeh usti ruse otvori
promijenila na njoj da bi
i u besjedu blagu obra
ljubav dragu i jedinu
s poklisarom da govori.
ku² joj huda sreća ugrabi.
Ki buduć se poklonio
778 S tijem ufanjem još ju tjera
7<3 njoj i ona opet njemu,
priko polja, priko strana,
i u način se drag i mio
otkud dobi kraj Nestera
otkrio dvoran ovi onemu,
mlad kraljević cara Osmana;
bojna uzdahnu djevojčica
paček, buduć glas imala
i ne može skrit poraza⁴,
783 da Podoljem na dan prije
7<8 zasveda raj lijepi od lica
s drugami je projahala,
i od oči sunce ukaza,
dokli ju nađe mirna nije.
veleć: »Čuo si, može biti,
Ne ustavlja se čas od tijeka,
pripovijedat ime moje,

brza konja sveđ udara
i mogô si još viditi
788 i upoznava se izdaleka
833 ovijeh ruka djelo koje;
u careva poklisara.3
Ali ne znam ču li ikada
Jur vapije sva ohola;
koliko je privelika
»Čekaj, čekaj, Sokolice!
boles ka mi srce jada
da imaš krila od sokola,
s ropstva5 draga vjerenika;
793 ne uteče mêt desnice!«
838 er u ropstvu nije pravom
Ali, kako bi naprijeda
svezan uzom da sad hodi

#####

tko slobodan s mnogom slavom

1 439. trud joj dava - muči je.

#####

2 444. ku - koju.

4 494. poraza - tuge (nad nesrećom što joj je Korevski u turskoj
tamnici).

3 455-456. upoznava se (...) u careva poklisara -
zabunjuje se izdaleka misleći da vidi Sokolicu.

5 504. s ropstva - zbog ropstva.

#

73

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

rodio se da gospodi.

Neka trpi jaram teški

843 tko ga obiknu više vrata:

vitezovi drže leški

njih slobodu dražu od zlata.
Zato molim tvu dobrotu
da mi odgovor istin poda:
848 gdje je, ako je u životu,
moj Korevski vojevoda?«
Odgovori paša znani:
»O bojnice svijetla imena,
u kom mjestu, u koj strani
853 nije tva slava razglašena?
Tve je ime proletjelo
i gdje svijetlo sunce gleda,
tve viteško svako djelo
za čudo se svud spovijeda.
858 Uzô bih ti bolje glase
od viteza kazat tvoga;
žive, nu na nj stavila se
s tvrdom stražom pomnja mnoga.
Za dobro imaj, o gospoje,
863 ako rečem što je istina:
svijetlo i drago sunce tvoje
sred tamnice krije tmina,
i iz dno jame, u koj sada
trpi muke sved nemile,
868 nije ufanja moć ikada
slobodit ga s nijedne sile.«
Trudno podnije dikla lijepa
što začula ovdî bîše,
i taka ju boles cijepa
873 da ne uzdiše neg izdiše.
Ne ima vlasti da ustavi
na očiju grozne suze;
poklisara tim ostavi
i put drugdje slijedit uze.
878 Sram je slavnu zatočnicu
i u mnogoj je stoga mucu,
da joj vidi plač na licu
tko joj gleda mač u ruci.

Tako naprid sama slidi
883 i, umnažajući nepokoje,
drugo uza se vik ne vidi.
neg s uzdasim suze svoje.

#

74

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

PJEVANJE ŠESTO

Krunoslava, pokli upazi
ako je u ropstvu duša moja
sred guste se svim dubrave,
73 ka životu mom gospodi?
gdi kladenac tih izlazi
Što mi sunce od istoči
vrh cvjetica i vrh trave,
s bijelijem danom mladoj siva,
8 s viteškoga konja skoči
ako sunce mojijeh oči
i, ušto uze da se boli,
vječne noći tmina skriva?
iz kladenca svijetlijeh oči
78 Ali, vajmeh, mâ svijes gdi je?
rijeke od groznijeh suza proli;
što besjeda moja pravi?
ter svakako neka1 otkrije
Kako vječni dan tu nije
43 tešku muku ka ju mori,
svijetlo sunce gdi boravi?
iz srca uzdah vruć podrije
Dan je, ali iza oblaka
i žalosno progovori:
83 od kamenja ledenoga
»Prem se htjelo mrtvoj meni

proć goruća nadvor zraka
mjesto ovako gluho i pusto,
vik ne može sunca moga.
48 da me tmine združe sjeni
O kamenje svijem čestito,
ke prostira dubje gusto.²
miri srećni i blaženi
Gdi si, o sunce mojijeh dana,
88 sred kijeh sunce sja skrovito
vjereniće gdi si mili?
kim dan svanut može meni!
o mâ željo uzdisana,
Ah, da mi je željnoj moći,
53 u životu, jaoh, jesi li!
pticom bih se satvorila
O životu moj jedini,
za ubrzo leteć doći
ja bez tebe nijesam živa,
93 sred vašega mrazna krila!
ako u mrkloj s tobom tmimi
Nu kada mi toj se brani,
srce i dušâ mâ pribiva.
a vi mi ste nadaleće,
58 Nu se od mene smrt ne plaće -
miri visoko obzidani
mrem bez duše po razlogu³ -
sred kijeh sunce mē istjeće,
neg što tebe, slatki braće,
98 daj primite, svijetli miri,
sloboditi još ne mogu.
druzijem puni tmine i straha,
Ali jaoh, što ću da sve drago
dušu ku mi želja tiri
63 kamenje se moje broji,
na krilijeh od uzdaha!
ako, vajmeh, pravo blago⁴
Ali, tužna, gdi se bolim?

u tuđijeh mi rukah stoji?
:3 što govorim? s kijem besidim?
Što mi valja zlato ino
Kamenju se gluhom molim,
i bogastvo neizrečeno,
ni daleče ke ne vidim.«
ako zlato moje istino5
68

Zatrvljena zatočnica
pod zemljom je zatvoreno?
svoje ovako tužbe svrši
Čemu je da sam ja gospoja
:8 i čuvene od vjetrica
podunavskim nad narodi,
ki oko nje tiho prši.
Čim u smeći i u plaču

#####

tako tuži dikla mlada,
1 9. neka - da.

glas iz luga jedan začu

2 15-16. da moju tamnu (crnu) tugu združi s ;3 gdi se u gorske dipli
sklada,

tamom guste šume.

kojijem pastijer u dubravi,

3 26. po razlogu - s razlogom.

budeć slavja da š njim začne,

4 31. pravo blago - Korevski.

5 35. zlato moje istino - Korevski.

#

75

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

zvaše vilu, ka ga stravi1,
s moga ognja vjekovita

iz pojate svê divjačne.
kako mnokrat zgorje i planu.
;8 Biješe ovako on poklikô:
Jak uzdrži pticu veska,
»O Rumenko mâ ljubljena,
463 kom tanahan prut se oblijepi,
sad na dubju gdi je lis nikô
tako svjetlost tva nebeska
i dubrava sva je zelena,
mene kroz svoj pogled lijepi.
čemu sama ti u svrsi2
Tim se mlados tva ne srči5
<3 huda i prika mom životu
da ju pastir gorom slidi:
od kamena kažeš prsi,
468 viđ gdi stado sve mê trči
kriješ rajsku tvu lipotu?
da tvoj ures rajski vidi.«
Uz ovčicu milu svoju
Prista pastir, a bojnica,
mlad jaganjčić travu pase;
obilnije roneć suze
<8 golub, na ku letne hvoju,
niz rumena svoja lica,
golubicu gleda uza se;
473 ovako opet tužit uze:
a ti sama od pastira
»Drag ti je život i pun sreće,6
verna tvoga dalek hodiš,
jaoh, ovoga sad pastira,
ni ćeš da š njim pokraj vira
ako svoje kratke smeće
433 vjenčac viješ, tančac vodiš.
sreta ufanjem duga mira.
Ah, tva mlados sama utječe
478 Žalosne ti mê su tuge
od Miljenka tvoga verna,

i dni puni, vaj, skončanja,
a životu mom daleče
ako donijet tužbe duge
sama je lipos tva zamerna.
ne mogu mi kratka ufanja.
Jeda ti je mē gorjenje³
438

Blizu je njega željna vila,
skrovno i moji tešci trudi,
483 s ke mu stravljen život vene,
ter ti ne znaš što zna stijenje,
a jedina ljubav mila
dubje, zvijeri, ptice i ljudi?
nadaleče stoji od mene.
Nut jaganjčić gdi moj veći
Njega iz dubja lipos draga
443 igrajući od veselja,
sliša sve što moli i prosi;
veleć: 'Ostav' tužne riječi:
488 meni u sjenah dubja blaga
blizu je tebe tvoja želja!
plahi vjetar riječi nosi.
Ah, obrati na me, brače,
On svanutjem zornim bilim,
slatki pogled tvoj veseli,
noćnijem tminam ja se opstiram;
448 ter viđ kô mē⁴ srce plače,
on ufanjem žive milim,
čim svû dušu tebe želi.
493 bez ufanja ja umiram;
O Rumenko, rumenija
on će brzo najčestitiji
od rumene zore meni,
u ljubavi rijet se moći,
čuj slavice pjevat, gdi ja
a nesreće mē na sviti
453 zovem ures tvoj ljubljeni!

vik na svrhu neće doći.«
Vidjeli su, mnim, vidjeli
498 Slidila bi tužbe ove
tvu lipotu izdaleče,
i još lijepa Krunoslava,
tere scijene danak bijeli
nu joj donese misli nove
da im iz tvoga lica istječe.
časna ljubav, bojna slava.
458 Vrh mene ovo listje pita',
Na oružje da gane se
razbirajuć svaku granu,
4:3 Podunavka dikla mlada,
bojna slava njoj donese

#####

1 83. ka ga stravi - koja ga očarava.

5 133. ne srči - ne srdi, ne ljuti.

2 89. u svrsi - napokon.

6 141. i dalje: Niz kontrasta u kojima

3 105. *mé* gorjenje - moja žarka ljubav.

Krunoslava izražava sreću pastira prema svojoj 4 115. vid̂ kô *mé* -
vidi kako moje.
nesreći.

#

76

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

misô u pamet ovu tada:
sloboditi tkoga ljubiš
»Ti li u tužbi i u plaču,
da slobodu tvoju milu
o hrabrena zatočnice,
i života ne izgubiš!

4:8 pitaš pomoć, a ne u maču

Ah, ne truni dni nezrele!1

558

ki sred tvoje stoji desnice?

Znaš vjerenik tvoj ljubljeni

Ti, ka za čas bojne slave

da tvoj život veće vele

ustručala vik se ne bi

neg svoj isti ljubi i scijeni.

među zmije, među lave

Kada smrt bi tvu začuo,

4;3 usrnuti pri potrebi?

563 ako ne sâm od svê ruke,

Tvoj vjerenik sužan osta

oni čas bi poginuo

i uza mu se na vrat stavi,

od žalosti i od muke.

a ti cviliš jak priprosta

Tim tvoj slavni život hrani

pastirica u dubravi?

na vremena svjetlja i bolja,

4;8 Na ku išteš bolju zgodu

568 s tobom vitez tvoj izbrani

da tvoj život igda odrediš,

kad sred rodnijeh bude polja.

ako sad ga za slobodu

A uputi se mirna veće,

vjerenika tvoga štediš?

mješte krvi zlato trati;

Probudi se tim, probudi!

kad slobodi mož bez smeće

4<3 Nedobitna gdi je tva sila?

573 vjerenika, ne išti rati!

Ona ista drug ti budi

Znaš da turska ćud za zlatom

ka si druzim vazda bila!

po naravi hlepi i gine,

Platit rijekom turske krvi
a gospojom svim bogatom
svaku suzu tijekom poteži:
tebe kažu nad sve ine.
4<8 tjeraj, stiži, meći, rvi,
578 Zlato i blago zato skupi
sijeci, plijeni, pali i žeži!
i u Carigrad pođi s time,
Koji miri, straža koja
vjerenika ter otkupi,
desnici se tvôj će opriti?
dokli imaš zgodno vrime!«
S bojnôm slavom sila tvoja
Posljednja ova misô dobra
533 jaka je pakô pridobiti.«
583 mladici se mudroj vidi;
Ali ljubav časna opeta
tim na konja skoči i obra
s mislim drugom tad ustaje,
da put miran mirna slidi.
i od pogube boja kleta
Za slobodit svoga draga
obratit ju ne pristaje:
ona u malo skupi danâ
538 »Djevojčice, veleć, mlada,
588 vele zlata, vele blaga
pod oružjem da li spravi
i kamenja izabrana.
sred turskoga Carigrada
S ugaršticom zaruđenom,
slobodu iskat tvôj ljubavi?
u ugarskoj u haljini,
Kud te vodi plaha želja?
ugarskim se zove imenom
543 Da si od ognja sva goruća,
593 i Ugričić mlad se čini;
nijesi mnoštvu neprijatelja

tere tako priobučena
jedna odoliti ti moguća.
iz rodinje se strana dijeli,
A ne možeš bit dovika
i do malo prem vremena
nečuvana ni vidjena,
u Carigrad dođe bijeli.
548 ako oteti vjerenika
598 Gdi došavši u dvor hodi
s oružjem si pripravjena.
česarova poklisara2,
Tvrde mire kim se jama

#####

tve svitlosti obgradila
1

oboriti ne mož sama,
225. ne truni dni nezrele - ne uništavaj svoje 553
mladosti.
priletit ih ne imaš krila.

2

Čuvaj, ušto hoć pod silu
266. česarov poklisar - njemački poslanik u Carigradu.

#

77

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

s mnogom željom da oslobodi
od turskog vojevanja
ljubljenoga gospodara.
633 na zakone vratit stare;
Skrovno ište, hitro pita
nu od plahosti steruć krila
5:3 za njegovo bitje1 svudi;
vas svijet veće priletiva,

ili s varke, ili s mita,
s namišljenih tere sila¹³
što je začela, steći žudi.
sve podlaga i dobiva.
Uto i Osman car mogući
638 Jur po moru i po suhu
svim veliku želju ćuti,
nedobitan s mislim hodi,
5:8 glas od mira čekajući
i za sobom u posluhu
s poljačkim kraljom ćuti.
Zapad i Istok združen vodi.
S mnogom mislim cića toga²,
Od Persije silna kralja
što je plahos svâ zaliha,³
643 najprije dobit odlučuje
cijeni i sudi da je od svoga
i kraljevstva sva ostala
poklisara lijenos tiha.⁴
5;3
ka po glasu slavit ćuje.
Vas dan, paće još pokoje
Slavnoj španjskoj kruni opeta
sebi i družim noćne smeta⁵
on se uzda vrha doći¹⁴
pitajući: »Gdje je? što je?
i česarstvo od sva svijeta¹⁵
648
čeka li se brzo opeta?«⁶
pod silu joj otet moći.
5;8 Ali u njemu bez uzroka
Na česara njemačkoga
pohlepa ova prešna nije;⁷
još oružje mnogo¹⁶ spravlja
sveđ bo⁸ misli put Istoka
i pod sablju carstva svoga
da se dijelit bude⁹ prije.

653 s podložnim ga pucim17 stavlja.

Dilje od vijeka čase zove,10

Ni s franačkim kraljom pazi
sprave od puta sved poteži,11

5<3

vjeru18 davno uhićenu;

i u pameti misli nove

i na njega sabljom slazi

sved od većijeh želja vriježi.12

u krstjanskom raspu općenu19.

Nije mu dosta što nareče,

658 Pak s izborom od junakâ

kad u Istok budi otiti,

ka uzumnoži bojne sprave,

5<8 da će izbliza i izdaleče

misli udrin na Poljaka

vernih vitêz množ skupiti,

i dignut mu krunu s glave.

tere š njima bez krsmanja

Ah, saviše pršeć mlače,20

spahoglane, janjičare

663 dobrzo ti zaboravi

boj poljački, gdi najjače

#####

#####

1 270. bitje - stanje.

13 303. s namišljenih tere sila - i sa zamišljenim 2 277. cića toga -
zbog toga.

silama. (Osman sebi u mašti slika viziju 3 278. zbog svoje
pretjerane naglosti.

pobjeda nad zapadnim zemljama pošto se s 4 279-280. smatra da
je uzrok lijenost (sporost) novom vojskom vrati s Istoka.) njegova
poklisara.

14 314. vrha doći - svladati, pobijediti.

5 281-282. Čitavog dana, pa čak i noćni počinak 15 315. i česarstvo
od dva svijeta - misli se na sebi i drugima ometa.

Španjolsku koja se tada sastojala od matične 6 284. hoće li brzo doći?

Španjolske u Evropi i posjeda (kolonija) u 7 285-286. ali ova nestrpljivost u očekivanju Americi.

poklisara nije bez razloga.

16 318. oružje mnogo - mnoštvo vojske.

8 287. sveđ bo - jer neprekidno.

17 320. pucim - pucima, narodima.

9 288. da se dijelit bude - da krene.

18 321-322. pazi vjeru - ne pazi (ne poštuje) 10 289. časovi mu se čine dulji od vijeka.

ugovor davno uhićen (sklopljen, postignut).

11 290. neprekidno se pripremajući za put.

19 324. raspu općenu - općem rasapu (rasulu).

12 292. neprekidno s većim željama učvršćuje.

20 329. zalijećeš se, pre nagljuješ.

#

78

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

tve viteze mrtve ostavi!

ili ga je tko posjekô.«

Jeda ne znaš ti po dilu,

I tako ga toj pristraša,

što spovida svudi slava,

da misleći u dne i u noći

668 nedobitnu vlas i silu

ne čini ino neg upraša:

kraljevića Vladislava?

6;3 »Gde bit može? kad će doći?«

Spomeni se i svjedoči -

Nu još želju kažuć istu,

sram ostavi pri istini -1

dokli čuje, ne ima mira,

kolik rasap na tve oči
Kazlaraga u kom mistu
673 od vojske ti on učini.
gospođe mu lijepa izbira.4
Koliko li kraj Nesterâ,
Ki od poludna i od istoči5
6;8
mimo ljustvo2 sve ostalo,
jur budući prošô kraje,
paša ti je i vezijerâ
kupeć lipos, od svijeh oči
od njegove ruke palo;
ka žuđena najdraža je,
678 isprid mača kad njegova,
iz razlicijeh mjesta ote
gdi krv rijekom odsvud teče,
6<3 množ svijetlijeh djevojčica,
priko ubjenijeh vitezova
od kih svaka cječ lipote
jedva s glavom živ uteče.
dostojna je bit carica;
Vito kopje, štit pereni,
ter s mlađahnijem njima doje6
683 britka sablja, desna ruka
na kraj mora najposlije
kraljević je prihrabreni
6<8 gdi bi njegda grad od Troje -
krstjanskoga svega puka.
bi, zašto ga sada nije.7
Nu što velim, care Osmane?
I ti poznaš isti opeta
688 da Vladislav zdrži obrane
od krstjanstva svega svijeta.
Samoga se njega bojiš,
od samoga njega predaš;
bez pokoja zato stojiš,
693 poklisara čim izgledaš, -

poklisara koga odavna
s mnogim darim ti poslô si,
da u njegova ćaćka slavna
žuđeni ti mir isprosi.

698 Ali čim car ne pristaje
smione misli umnažati,
želja u njemu sveđ vruća je
poklisar mu da se vrati.3

On u sebi sumnji veće
6:3 od njegova duga hoda
da uzrok drugo biti neće

negli koja huda zгода.

4

Tim vapije: »Gdi se dio?

381-384. Pokazujući (izražavajući) istu želju, nemiran je dok ne
čuje, gdje mu Kazlaraga Poljak toli nije daleko!

6:8

traži lijepe gospođe. Kazlar aga ili Kizlar aga, Ili se je utopio,
nadstojnik careva harema, pošao je, kako se

#####

zna iz II. pjevanja, u potragu za ljepoticama, između kojih car ima
da sebi izabere ženu.

1 338. ne stidi se pred istinom.

5 385. koji s juga i od istoka.

2 342. mimo ljustvo - pored mnoštva vojnika.

6 393. doje - dođe.

3 365-368. Što je car više razmišljao (o smionim podvizima), sve je
nestrpljivije 7 396. Pitanje, doduše bez upitnika, na koje će očekivao
da mu se vrati poklisar.

sljediti odgovor u sljedećem pjevanju.

#

79

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

PJEVANJE SEDMO

Pri moru uprav srpskih strana,1
53 koga oganj Troju sprži.
u pržinah pusta žala
Ah, kud, plahi mlače, poje,
leži Troja ukopana,
na ki li se put poteži,
od grčkoga ognja pala;
kroz gorjenje neka tvoje
8 slavna Troja, ka je svime
u pepelu Troja leži?5
njegda Istokom gospodila,
58 O mladosti, bez razloga
a sad ino nije neg ime
i razbora, viđ, tko hodi,
nakon sebe ostavila.
na što plahos tvoja mnoga
Gdi su miri, gdi su dvori?
dovodi ga i navodi!6
43 Nije zlamenja od ničesa:
Biješe danica objavila
što ognju osta2, vrijeme obori
63 jur svanutje dana bijela,
i pohara i poplesa.
i istekla zora mila
Samo jošte nedaleče
s vijencem rusa oko čela,
Simeonte rijeka sama
kad za brodit sinje more
48 s malo vode jedva teče
s djevojčicam ke ga slide7
i ona usahla s davnijeg plama;3
68 Kazlaraga u istok zore
a polak nje gora Ida4
na korablju zlatnu uzide.
u vidjenju svome zdrži

Šlje8 otole na sve strane,
uspomenu od Parida,
da se otok svaki ophodi,
s družijem plavim9 crnce uzdane,

#####

73 a on uprav more brodi.

1 1. Pri moru uprav srpskih strana - pri moru Gleda k stranam
sjevernime nasuprot srpskim stranama, pod čime pjesnik tijesna
mora val nablizu ovdje razumijeva Makedoniju.

komu Ele poda ime,

2 11. što ognju osta - što vatra ne spali.

kad na očiju zginu Frizu,10

3 13-16. Simeonte - manja rijeka nedaleko od 78 i kojemu još
nekada Troje, utječe u rijeku Skamandar, što protječe posluh uči
Kserse smioni, trojanskom ravnicom. Prema Homerovoj

vrhu njega bjena kada

Ilijadi, u Skamandru se grčki junak i ratnik pod môs veliki on
nasloni.11

Trojom Ahilej malne utopi i na njegovu molbu Hefest, bog vatre,
sasušri rijeku; po tome je

#####

valjda gotovo presahla i Simeonte. A kako se 5 21-24. Retorsko
pitanje i ujedno refleksija: trojanski rat vodio zbog Helene, što ju je
oteo Ah, kamo, siloviti mladiću, pođe, na kakav li se Paris, sin
trojanskog kralja Prijama, i time put pripremi da Troja zbog tvoje
ljubavi (kroz izazvao strašan rat, Gundulić pretpostavlja da gorjenje
(...) tvoje) u pepelu leži?

je Simeonte zbog davne ljubavi (zbog davnijeh 6 25-28. O mladosti,
vidi na što tvoja velika plama) - presušila. - Kako se pak Kazlaraga
silovitost dovodi i navodi onoga koji hoda kreće obalama Male Azije i
Grčke, dakle (postupa) bez pameti i razbora!

zemljama gdje je nekada cvjetala visoka 7 34. s djevojkama što ih
je na svom putovanju kultura, autoru neprekidno naviru nakupio kao
kandidatkinje za carevu ženu.

reminiscencije iz mitologije i antičke

književnosti, s osjećajima neumitne

8 37. šlje - šalje.

prolaznosti, omiljene teme u književnosti 9 39. s družijem plavim - s drugim lađama.

baroka.

10 41-44. Prema priči, Hela, u Gundulića Ele, 4 17. Ida - planina blizu Troje ; na Idi je Paris bježeći pred bratom Eriksom, Frizom, pala je kao dječak čuvao ovce, pa pogled na nju u tjesnac i on se po njoj prozva Helespont.

podsjeca na toga mladića kojega je ljubav 11 45-48. Kserkso - je na pohodu protiv Grka, (oganj) spržila (uništila) Troju.

480. prije n. e., pošto mu je oluja razorila tek #

7:

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

Ah, nesvijesna oholasti,
crni se aga uto izvaža,
83 kud se nijesi ti prostrla!
ki skri grčke plavi i ne da
Da li scijeniš tvojom vlasti
;3 da ih trojanska vidi straža.
srdžbe ukrotit mora vrlo?
Leno i Lezbo5 mimohodi
Vrlo mora ki gradove
i upravlja put na Šio6,
i kraljevstva cijela ždere,
ki doskora u slobodi
88 kada skoči na valove
sam je sebi gospodio.7
i izide iz svê mjere1.
;8 Šlje po otocih na sve strane
Leandro mladac zatravljeni,2
djevojčice da izbiraju
gizdav mimo sve ostale,
s družim plavim crnce uzdane,
slideć svê vil zrak ljubljani

a on brodi željnom kraju.
93 njegda plova ove vale;
Na otok slazi, u grad ide;
nu srditi val zaklopi
<3 plaču matere, oci blijede,
njegove oči plahom silom,
ušto način nać ne vide
usred puta kad ga utopi
da im djece ne odvede.
prikom vlasti i nemilom.
Ter slobodu izgublenu
98 On se molit za slobodu
naricati svak poćinje,
vjetru i moru tad ne krati,
<8 veleć: »Da li carskom plijenu
da prinese u pohodu
rađaćemo mi robinje?
a utopi ga u zavrati.
Ah, sve imanje nije li dosta,
Ali ušto molit uze3
ke se od nas za inih stjeca,8
:3 gnjevno more, vjetre plahe
teža sila da ne posta
prolijevajuć grozne suze,
od ke nam se grabe djeca?9
433
podirajuć česte uzdahe,
O žalosti plačna svima!
uzdasi mu vjetar veći
Vaj, nevolje gdi su ove:
a suzami more uzrasti;
svoju istu, jaoh, družima
:8 tim on, ištuć smrti uteći,
djecu rađat za robove;
sam ju sreće svojom vlasti.
438 i pun vaja i pun smeće
Iza otoka od Teneda4

bit usiljen s teške službe

#####

u porodu im činit veće

negli u smrti plače i tužbe!10

dovršen most od lađa, dao išibati valove, okovao ih lancima i žigosao usijanim gvožđem.

Može li se s huđe zgrade

443 ginut gorom smrti kojom,

1 56. iz svê mjere - iz svoga normalnog stanja.

neg živeći bez slobode

2 57-68. Prema mitološkoj priči, mladić ne bit voljan dušom svojom?

Leandro iz Abida, grada na azijskoj strani O slobodo slatka i draga, Helesponta, posjećivao je noću plivajući preko izvrsno te vik ne ljubi, tjesnaca svoju ljubovcu Heru u gradu Sestu na suprotnoj obali Helesponta. Jedne noći

#####

zateknu ga olujni valovi i on se utopi. Dok se 5 81. Leno (Lemno) i Lezbo - otoci u Egejskom još borio sa stihijom, molio se vjetru i moru.

valovima da mu dopuste preplivati do Sesta, a 6 82. Šio (Hios) - otok u Egejskom moru.

kad se bude vraćao, mogu ga utopiti.

7 83-84. Hios je do 1566. bio slobodan

3 69-74. Nastavlja se i završava priča o (pripadao je Đenovljanima), kad padne u ruke Leandru, i to sasvim u baroknom obliku i stilu: Turcima.

mladić je u nesreći proljevao »grozne suze« i 8

strašno uzdisao; od suza su se povećavali 98. koje mi stječemo za druge.

valovi, a od uzdaha vjetrovi, i tako je, želeći da 9 99-100. Zar ima težeg nasilja nego što je ovo izbjegne smrt, sam pridonio svojoj propasti.

kojim nam se grabe djeca?

4 77. Tened - otok iza kojega su se nekad 10 104-108. biti prisiljen zbog teške obaveze sakrili grčki ratnici da zavaraju Trojance kako

više plakati nad djecom kad se rađaju nego kad su se tobože vratili u Grčku.
umiru.

#

7;

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

448 ni poznavava tvoga blaga
488 sad neznana mjesta ostala
tko te ovako ne izgubi!«1
s malo stada odizgara.
Vodi iz plijena turska sila
Delo5 svijetli, otkli svitu
djevojčicâ množ izbranu
danja i noćna svjetlos usta;
od kih svaka lijepa i mila
tamni diku glasovitu
453 u svijetlu se rodi stanu.
493 prazan otok, zemlja pusta.
Rodjaci ih i rodice,
Vrhu mjesta suha i gola
pune tužbe, plača i vaja,
obilježja crkve nije,
skubuć vlase, grdeć lice,
na zavjete boga Apola
do samoga slijede kraja.2
gdje iđase vas svijet prije;
458 Udaraju s teške muke
498 neg što na glas prazne jame
pokraj žala odsvudije,
iz pustoši k svakom kraju
put korablje, steruć ruke
zamnivaju6, i one same
ka im3 porode slatke krije.

odgovore mukle daju.
Srce od smeće i od jada
Među otocim k lijevoj strani,
463 razabrati njih ne more
4:3 od kih aga množ zamijera,
imaju li im željet sada
udalek su raspršani
blage vjetre, mirno more.
Naso, Paro i Čitera7 -
Gnjev i milos sved u sebi
Naso, gdi svû crkvu imaše
pamet vrte, svijes im viju;
njegda Bako bog veseli;
468 što bi htjeli, što li ne bi,
4:8 Paro, otkle resijaše
da odlučit ne umiju.
carske dvore mramor bijeli;
Ne ljubovce neg robinje
Pafo i Gnido jur božici
scijene da će caru biti;
od ljeposti posvećeni,
huda misô tim počinje
a u otočnoj jedva slici
473 u srcih se njih buditi.
4;3 sad neplodni svim kameni;
Žele s misli hude ove
Čitera, ka od ljubavi
da plah vjetar dme s planina,
lijepoj majci ime poda,
da more udre na valove
sad sve u grmu i u travi
i da proždre svih pučina.
stijenje obraslo usred voda.8
478 Ali od želje hude ovako
4;8 Gdje stan pucim bi vrijednime,
bježi opeta srce ureda,

#####

i, ako razlog hoće tako,
5 157. Delo - rodni otok Apola i Artemide (u milos brani, ljubav ne da.

Egejskom moru) na kojem je nekada bilo
Crni se aga diže iz Šija,
glasovito proročište.

483 i nalijevo čim se vozi,
6 167. zamnivaju -odjekuju.

Samo, Andro, Ikarija4

7 173-180. Naso - vinorodan otok koji je bio i otoci mu stoje мноzi -
osobito drag Bakhu, bogu vina; Paro - otok slavni otoci, od kih
hvalâ glasovit zbog kvalitetnog mramora; Čitera -

čte se puna pisma stara,
otok na kojem se slavila božica Afrodita, otud

#####

Afroditi naziv Citerka. Pafo i Gnido nisu otoci nego gradovi, prvi na
Cipru, a drugi na 1 113-116. Aforizam koji veoma lijepo pristaje
maloazijskom rtu Krio - oba posvećeni božici Dubrovniku XVII. st.,
kad njegova sloboda Afroditi.

doduše nije bila izgubljena, ali je gotovo neprekidno ugrožena,
nekoliko puta uistinu 8 181-184. Čitera od ljubavi lijepoj majci teško.

(Afroditi) dade ime, pa se ona često naziva Citerkom; nekadašnjoj
slavi toga otoka, jer se 2 124. (prate ih) do obale.

na njemu iz morske pjene rodila božica Ljepote 3 128. ka im - koja
im.

Afrodita, pjesnik u kontrastu, da istakne 4 151. Samo, Andro, Ikarija
- otoci u Egejskom prolaznost, suprotstavlja grmlje i travu kojim
moru.

je obraslo otočno stijenje.

#

7<

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

tuj sad pastir ovce svraća;

glasovitu nu pisôci
ah, koliko može vrime
uspeše ih na toliko.6
ke s godištim sve privraća!1
U pismijeh uzrastiše
Slidi i obraća crnac veće
male ovako stvari u sebi;
mimo Širo jedra bila,2
4<3
548 a velike se izgubiše,
gdi man kriše ženske odeće
er ko će od njih pisat ne bi.7
domišljatom Grku Akila -
Riječ je kô se bijehu ljudi8
silna Akila, kom svi puci
gorostasni jur propeli
ime u slavnu čuše glasu,
pod oružjem, u požudi
4<8 a njegovi sad unuci
553 da bi nebo Jovu oteli.
zemlju težu, stada pasu.
Oni od ovih postaviše
Tako sreća svim puziva3
jednu vrhu druge goru,
u promjeni vječnijeh doba
neka uzidu na najviše
promjenivat sveđ uživa
od nebesa strane goru.
533 roba u kralja, kralj u roba.
558 Ali Jove, za strt njima
Jedri hadum i ostaje
svim nesvijesno ovu misô,
na desnu mu Gora Sveta4,
ognjevitijem treskovima
od starijeh Etos ka je
oni čas je satarisô.
bila u davna zvana ljeta.

Na veliko svačije smjenje
538 Kon Olimpa⁵ jošte gleda
563 osta u temu izgled tada:
Peleo i Osa gdi se izmiče,
tko visoko prem se penje
od kojih se pripovijeda
da nizoko sasma pada.⁹
da u nebo vrh im tiče.

Nu dočime sinje vale
Brda priklona i nizoci
crnac brodi mora ovega,
543 brijezi su ovo svekoliko,
568 od njegove družbe ostale

sve korablje sretoše ga,
ke otoke nebrojene

1 185-188. U prva dva stiha antiteza, da bi u mora Edžea¹⁰ prošle
bijehu sljedeća dva uslijedila refleksija o vremenu i jur k njemu put
Atene koje sve privraća (preokreće).

573 vraćahu se u pospjehu¹¹.

2 190. i dalje: Širo - Skiro, otok u Egejskom

moru, poznat po tome što je na nj (u dvor
6

kralja Likomeda), prema priči, uoči trojanskog 206-212. Peleo i Osa
- vrhovi blizu Olimpa rata, Tetida sklonila svoga sina, glasovitog koje
su stari Grci opisivali višima nego što junaka Ahileja, u ženskoj
odjeći. Doznajući za jesu, a Gundulić ih opet prikazuje nižima od to,
domišljati Odisej pripremi mu lukavu njihove stvarne visine tvrdeći
kako su ih klopku; pojavio se kao trgovac na dvoru visokima učinili
glasoviti (...) pisôci (pisci).

Likomedovu, rasprostro svoju robu i uz nju 7 215-216. velike se
(stvari) izgubiše jer nije oružje; dok je ženska svita razgledala robu, a
s bilo koga da o njima piše.

njome je bio i Ahilej, začuje se u blizini bojna 8 217-228. Priča se
da su Giganti (ljudi vika; sve se razbježalo, a Ahilej pograbio
gorostasni), u želji da svrgnu Zeusa (Jovu), oružje i tako se odao.

Gundulić i ovdje nekad nabacali Osu i Olimp na Peleo (ili Peleo i Osu slavnom Ahileju suprotstavlja sadašnji položaj na Olimp) kako bi se popeli što više i svladali njegovih potomaka: oni zemlju težu (obrađuju) Zeusa, ali ih ovaj ognjenim gromovima uništi.

i stada pasu, da bi zatim opet uslijedila 9 229-232. U gore navedenoj priči misli refleksija o prolaznosti.

Gundulić, svakoj je pretjeranoj smjelosti ostao 3 197. svim puziva - sasvim kolebljiva.

izgled (opomena) u poslovičnoj izreci: tko se 4 202-203. Sveta Gora - nazivao se Atos (u visoko penje, sasvim nisko pada, izreci koja bi Gundulića Etos), najsjeverniji od tri halkidijska mogla biti moto čitavom epu; uostalom, već poluotoka u Egejskom moru, poznat po prva strofa I. pjevanja sadrži upravo tu misao.

brojnim manastirima.

10 238. mora Edžea - Egejskog mora.

5 205. Olimp - sjedište starih grčkih bogova.

11 240. u pospjehu - u žurbi, brzajući.

#

83

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

U staroga luku grada,1
ki Istok stavit vas poda se
koga davnje slave rese,
s malijem vojskam biše jaci?6

5;3

š njima svijem združen tada

Ti li si ona puna hvale

Kazlaraga uveze se.

koja cića znanja tvoga

578 S djevojčicam na kraj side2,

zvaše puke sve ostale

i u malo opet danâ

bez razbora i razloga?7

sve države on obide
5;8 Ah, obrati sad se na te
od razlicijeh grčkijeh strana,
i nevoljno bitje pazi:
pazeć mjesta oko sebe
nevjerstvu8 su starom plate
583 gdi u stara bi vremena
sadanji ovi tvi porazi.
Atene, Argo, Sparta i Tebe
Eto veće nigdje u tebi
i Korinto i Mičena.3
osobita nije vladanja;9
5<3
Sedam slavnih razumnika
sama ostaješ ti pod nebi
države ove porodiše,
bez oružja i bez znanja.
588 od kih ufat nije dovika
Porušena u crnilu
dohititi znanjem više.4
veći dio ležiš pusta,
Svako mjesto ovo poda
5<8 izgubila buduć silu
još za vječnu diku svoju
i od ruka i od usta.10
množ hrabrenijeh vojevoda,
Sloboda se tva ponizi,
593 nedobitnijeh sved u boju.
dobro ti je svako oteto;
Od kriposti stare ostalo5
za vrat drži te u verizi
ni imena sad tu nije:
633 samosilje tursko kletu.
s gradovima je znanje palo
Ali sva zla ova huda
i sva slava ka bi prije.
koja trpiš sužna tako

598 O bjeguće sasma vrime!

od višnje su pravde osuda

o nekrepka srećo odveće!

na živjenje tve opako.11

Koja stvar se pod vašime

638 Nevjerstvom se tvojijem boli

promijeniti silam neće?

i nariči š njega jade,

Ah, jesi li ti, o slavna

jer pedepsa s neba, koli

5:3 grčka zemljo, ona mati

lakše ide, teže páde!12

plod čestiti ka odavna

Jezdit crnac ne pristaje

od razuma dat ne krati?

643 priko ravne Livadije13,

Porodi li njegda one

i slijeva mu more ostaje

ti mudrace glasovite

5:8 ki nauke i zakone

#####

ostaviše plemenite?

6 279-280. Misli se na Aleksandra Velikog koji Sinovi li tvi se glase
s malo vojske osvoji cijeli Istok.

vitezi oni i junaci

7 284. bez razbora i razloga - (da su) bez

#####

razbora i pameti, tj. barbari.

8 287. nevjerstvo - otcjepljenje Grčke od 1 241. poredaj: U luku
staroga grada (Atene).

zapadne crkve.

2 245. na kraj side - iskrca se na obalu.

9 290. osobita nije vladanja - nema samostalne 3 251-252. glasoviti
gradovi stare Grčke.

vlasti (nezavisnosti).

4 253-256. Iz Arga, Tebe i Mikene nije bilo 10 296. i od ruka i od
usta - i junaštvo i znanje.

nijednoga od znamenitih sedam grčkih mudraca, za koje autor kaže kako nema nade 11 301-304. Za Gundulića kao revna katolika da ih ikad itko znanjem nadmaši.

sadašnje ropstvo u Grčkoj jest višnja kazna za opako življenje.

5 261. i dalje: u čitavih 12 strofa pjesnik apostrofira Grčku, njezinu slavu i pad, uzroke 12 307-308. jer nebeska kazna što polakše ide padu itd., što je, sve zajedno, i opet živi toliko teže pogađa (aforizam).

primjer prolaznosti.

13 310. Livadija - srednja Grčka.

#

84

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

od Korinta1 zvano prije,
jer on carske vojevode
koga kraju nadaleče
a ti razbi cara istoga.6
od Priveze vali stoje,
Ali crnac, kô sve prođe
648 Zapad i Istok gdje doteče
683 grčke strane bliže i dalje,
na pomorske dvakrat boje.2
uputi se prešno i dođe
Tuj u doba starijih ljeta
na ravnine od Farsalje,
Markantonija razbi Augusto,
gdi u vremena njegovda stara
čim za dobit carstvo od svijeta
boj veliki oni posta
653 svaki od njih biješe ustô -
688 od Pompea do Čezara,
Markantonija, ki se obrati
svemu svijetu štetan dosta.

svôm korabljom i pobježe,
Velikoga ovdi Rima
kad s ognjene odsvud rati
vijeće i Istok vas ujedno
najvećma se more užeže.
carstvu od svijeta među njima
658 O istočni vojevoda,
693 učiniše grlo jedno,
ti ne bježa tad neg slidi
da slobodi rodna grada
tvoj plam slatki priko voda
silni Čezar glavu odsiječe,
ki nadalek letjet vidi.³
ki tu s pucim od Zapada
Rimskih plavi⁴ množ moguća
na domaći boj isteče.
663 nije tebe pridobila
698 Ovdi pobjeni i dobiti
nego tvoja pobjeguća
Rimljani oni slavni biše
Kleopatra lijepa i mila.
ki narode sve na sviti
Pri carici srca tvoga
i pobiše i dobiše. ⁷
svega svijeta carstvo ostavi,
Njih sloboda š njih poginu;⁸
668 ter ljubovnik bolji stoga

#####

neg vojevoda ti se objavi.

6 345-348. Kraljević Vladislav je (pobjedom kod Na istom mjesti s mnogom vlasti Hoćima) slaviji od Don Juana, jer ovaj je skoro vitez španski izbrani⁵

pobijedio carske vojvode, a kraljević samoga turskom krvi more omasti cara.

673 i krstjanstvo sve obrani;

7 352-368. Farsalja - grad u Tesaliji u Grčkoj.

on na moru Turke pobi

gdje je nekada bio boj veliki između Pompeja i i ima dobit vječne slave, Cezara (48. pr. n. e.); rimski Senat i sav Istok a na kopnu ti ih pridobi, na jednoj strani s Pompejom i Zapad s o prislavni Vladislave.

Cezarom na drugoj započeše domaći boj
678 Nu glas više s bojne zgrade

(građanski rat) u kojem su Rimljani bili od imena leti tvoga, pobijeđeni i pobjednici (pobijeđena je bila republika, a pobjednik monarhija); tu su

carstvu od svijeta (Rimskom Carstvu) učinili 1 311-312. more (...) od Korinta - Korintski grlo jedno koje je Cezar (pobijeđivši) odsjekao, zaljev.

ali je time i slobodi rodna grada (Rima) odsjekao glavu.

2 313-316. od Priveze - Priveza (nekad Akcij), grad na ulazu u zaljev Arta gdje je nekad 8 369-388. Gundulić kao duboko uvjereni rimski car August pobijedio Markantonija, a republikanac (dakako, unutar vlastite zapadne vojske porazile Turke (kod Lepanta republike, jer ni na koji način ne izražava svoje 1571).

neraspoloženje prema poljskoj, austrijskoj i drugim monarhijama) očigledno, slikanjem 3 326-328. Ti nisi tada bježao (pred Augustom), nego si slijedio tvoj plam slatki (Kleopatra, uzroka padu rimske republike, ima na umu egipatsku kraljicu), koju si izdaleka vidio kako vlastitu, Dubrovačku Republiku, u kojoj je i u bježi s bojnog poprišta.

njegovo doba bilo unutarnje nesloge; prema njegovu shvaćanju, koje potkrepljuje vrlo 4 329. plavi - lađa.

adekvatnom poredbom (st. 377-380), najveća 5 337-338. vitez španski izbrani - don Juan je opasnost za republiku i njezinu slobodu D'Austria porazi Turke kod Lepanta 1571.

nesloga (nesklad hudi); završna strofa ove #

85

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

6:3 i to nesklad hudi uzroči,

put država tih ne idu,
kad zet svekru, otac sinu
dokli od bližnje Arbanije
a brat bratu protiv skoči.
mjesto svako ne obidu.
Njima nijedna vlas pod nebi
A on s družbom svoga dvora
vik ne može doći vrha:
743 diže se uprav put Dunava,
6:8 oni od raspa sami sebi
priko polja, priko gora
početak su bili i svrha.
kud najpreči put poznavaju.
Tako davnji dub, ki žile
Priko mjestâ, priko selâ
utvrdi odvik sred planina,
mačedonskih uprečiva;
krepak stoji na sve sile
748 zdesna ostaje grad mu Pela7,
6;3 plasih vjetâr, zlih godina;
Filipova polja8 sliva -
usred njega ali kade
Filipa, ki jaram stavi
malahan se crv zavrže,
najprije grčkoj jur slobodi,
podgrize ga i, da pade,
ali većma se on proslavi,
tegota ista svâ ga vrže.
što Lesandra sina rodi,9
753
6;8 Ah, da je proklet tko zameće
koga oružje i desnica
u rodnomu nemir gradu
prostriješe se dokraj svita
i domaće vriježi smeće
priko grčkijeh svih granica
u zavadi i neskladu.

i Istoka pridobita.
Ali ovako Kazlaraga
758 Aga i ostala družba svoja
6<3 jezdec začu glas pun slave
na Kosovo10 dođe paka,
od uresa lijepa i draga
glasovito polje od boja
Sunčanice1 prigizdave;
gdi ubi Miloš cara opaka.
i kako se biješe ova
Ne ustavlja se na Kosovu
djevojčica svijetla i mila
negli uprav kroz Toplicu11
763
sred bijeloga Smederova2
6<8
svrće k bijelom Smederovu
plemenito porodila.
za nač slavnu Sunčanicu,
Tim čas ne hteć od umora
od ke, igdje put obrati12,
duga puta počinuti,
ču zamjerne i velike
priko poljâ, priko gora
768 od liposti spovijedati
733 k raškoj zemlji3 on se uputi,
jednim glasom sve jezike.
a poč mnogim crncim čini4,
da iznahode ljepos novu5,
po bosanskoj kraljevini
i gospostvu hercegovu,6
738 veleći im da otprije

#####

#####

#####

digresije upravo je žigosanje stanovitih pojava 7 415. Pela - od vremena Filipa II. makedonska nesloge u Gradu.

prijestolnica.

1 392. Sunčanica - kćerka starca Ljubdraga, 8 416. Filipova polja - po svoj prilici polja oko tobožnjeg potomka srpskih despota, izmišljeno grada Filipi.

je, ali u koncepciji epa veoma sretno iznađeno 9 417-420. Filip - makedonski kralj (356-336.

lice.

prije n. e.) osvojio Grčku (u bici kod Heroneje 2 395. Smederovo - Smederevo, grad u Srbiji, 338), ali se još više proslavi sinom posljednja prijestolnica Srbije do definitivnog Aleksandrom.

potpadanja pod Tursku.

10 426. Kosovo - Kosovo polje gdje se 1389.

3 400. raška zemlja - Srbija.

odvijala znamenita Kosovska bitka.

4 401. čini - naredi.

11 430. Toplica - kraj kroz koji protječe 5 402. ljevos novu - nove djevojke.

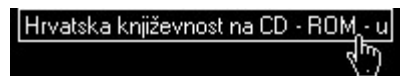
istoimena rijeka što utječe u Moravu.

6 403-404. po Bosni i Hercegovini.

12 433. igdje put obrati - kud god se kretao.

#

86

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

PJEVANJE OSMO

Ljepota je od naravi¹

O česarska kćeri izbrana,
dar čestiti, slavno blago,
u porodu okrunjena,³

63

gdi se sabra, skupi i stavi
ti sva vedra, sva sunčana
sve što je ugodno, milo i drago.
s ljepote si i s plemena.

8 Od svjetlosti višnje zraka,

Rajski ures lica tvoga,

cvijet od raja pun uresa,

ki moć izrit nije besjedom,⁴

dobro u kom su dobra svaka,

68 Vladislava prije slavnoga

bistri izgled od nebesa.

zanije glasom neg pogledom.⁵

Najizvrsnije Božje djelo

Tim on želeć da bi stekô

43 u kom svijetu raj se otvara,

dragu milos prid tvim licom,

gdi pram sunce, istok čelo,

kraljicom te svôm narekô

zvijezde su oči, lice zora.

73 i ljubljenom vjerenicom.

Od radosti i razbluda

Ali dočim nî daleče

skup izbrani, skladna mjera,

namijenjeni tvojoj sreći,⁶

48 slatka od srca svih požuda,

iz sjevera ter ti istječe

mila od oči svih zamjera.

sunce bijeli dan noseći,⁷

Med prislatici, ki tko kuša,

78 tva Ljepota rajska prosti,

čemer mu se sladak čini,
mala ptica⁸ s tanke hvoje
blizu i dalek² od svijeh duša
ako istočnoj tvôj svjetlosti
53 želja i pokoj drag jedini.
iz dubrave⁹ pjesni poje.
Nu moguća ova lipos
Kraljeviću vjereniku
s svijetlom krvi kad se združi,
83 veće istočni car zavidi
dvakrat veću kaže kripos
pleme i lipos tvu veliku
da ju dvori svak i služi;
neg svu dobit s ke još blidi:
58 u velikoj tere slavi
steć bo može on na svitu
leti svuda glasovita
izgubljenu slavu u boju,
i neznane puke travi
88 nu lipotu plemenitu
u najdaljijeh stranah svita.
ne vik naći kako tvoju.

#####

3 30. već u porodu bila je određena za kraljicu.

1 1. i dalje: definicija ženske ljepote (kao uvod u proslavljanje austrijske princeze Cecilije 4 34. koji se ne može izreći riječima.

Renate, zaručnice i uskoro zatim žene

5 35-36. Vladislav se zaljubio u nju prema glasu kraljevića Vladislava), za razliku od ljepote o njenoj ljepoti prije no što ju je vidio. Pa ipak kakvu pjesnik prikazuje u Suzama sina je to bila državničko-dinastička ženidba, jer, razmetnoga, gdje je ona samo zamaskirana prema suvremenim svjedočanstvima, ta ružnoća, sračunata da zavede i povede čovjeka princeza svojom pojavom nikako nije u propast, svodi se ovdje na ideal kakav su na potvrđivala glas koji joj je svojom pohvalom temelju antičke filozofije i literature stvorili stvorio Gundulić. No po njegovoj koncepciji

renesansni pjesnici. U Gundulićevu slikanju samo je princeza izuzetne ljepote dolazila u ljepote nalazimo gotovo sav izrazni i stilski obzir da bude životna družica proslavljenom rekvizitarij naših renesansnih pjesnika, kraljeviću.

prvenstveno u Dubrovniku, počevši od Š.

6 42. namijenjeni tvojoj sreći - dan vjenčanja.

Menčetića i Dž. Držića. Tek autor toj ljepoti daje još i naglašeno aristokratski karakter, u 7 43-44. iz sjevera (iz Poljske) princezi istječe čemu se snažno ogleda njegov osobni stav, sunce (Vladislav).

nejednom izražen i na drugim mjestima u epu.

8 46. mala ptica - pjesnik Gundulić.

2 19. blizu i dalek - bila blizu ili daleko...

9 48. iz dubrave - iz Dubrovnika.

#

87

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

Pod zvjezdami tvoga uresa
krotke ovce puk podložni,
nije bilo ni će biti:
a pastiri i gorani
jedno je sunce vrh nebesa,
433 prijatelji najuzmnožniji.
93 jedna je lipos tva na sviti.
Priprosta mu je kućarica
Otmanović tim zaludu
mramornoga mješte krama,
poslô je iskat svuda sebi
a raskošna svim ložnica
dad caricu naći budu,
trava uvehla, suha slama.
o kraljice, sličnu tebi.
438 Šatori su izvezeni

98 S tvojijem dražijem natjecati
zelenoga dubja kitje;
u svem se ište; ali neće
jestojska mu je sat medeni,
u ljubovcah on imati
voda i mlijeko slatko pitje;
neg u oružju bolje sreće.
a od zlata čaše izbrane,
Sila mu je da izgubi,
443 slatke piće u kih stoje,
:3 i inako moći nije:
ruke bijele i snježane
tako u lijepoj sada ljubi
milostive kćerke svoje.
kako u vrlom boju prije.1
Dobri ovako starac traje
Jur je došô Kazlaraga
najpokonjih3 dana dio,
k Smederevu bijelu gradu
448 ki od dvanaes sinova4 je
:8 za iznaći kćer Ljubdraga,
čestit otac nekad bio.
Sunčanicu lijepu i mladu.
Ali njemu smrt nemila
Svijetla je ova djevojčica
kroz namjeru hudu i priku
od koljena despotskoga:
svih je ubrzo polomila,
vid žuđeni i zenica
da ne osuši lica vîku.5
453
;3 slijepa starca, ćaćka svoga;
Tim je on sada ostô veće
ki se unukâ unuk zove
jak opsječen dub u gori
Đurđa despota i Jerine,2
komu vihar s plahe smeće

od kih ime i sad slove
grane skrši i obori.
niz slovinske pokrajine.
458 Vuk i Đurađ, kih slovijaše
;8 Zasveda su Turci hudi
glas s istoka do zapada,
gospostvo mu staro oteli,
s puške ognjene mrtvi ostaše
gosposke se kaže ćudi,
u podstupu Praga grada.
plemenit se djelim veli.
Gojko i Uroš sred zasjeda
Prut kraljevski, nekad ki je
463 od turske su sablje pali,
<3 u rukah mu djedim bio,
ki su ognju priko leda
njemu je sada štap na ki je
za česara vojevali.
tešku staros naslonio.
Mikleuša i Stjepana
Države one gdje nekada
more utopi na pučini,
vlas despotska sterala se,
468 a dopade smrtna rana
<8 kratka mu je sad livada,
Vlatka od guse u planini.
vrhu koje stado pase.
Glavu izgubi Grgur svoju
Straža mu su psi uzdani,
s prijateljskih zlih privara,
a u rdeljskom stignu boju

#####

1 49-72. niz hiperbola, i u samoj hiperboličnosti pretjeranih, o Vladislavu i njegovoj sreći što 3 114. najpokonjih - posljednjih.
dobiva takvu ljepoticu za ženu, nasuprot 4 115. dvanaes sinova starca Ljubdraga Osmanu koji ni u izboru carice neće imati više

nehistorijska su lica.

sreće no što ju je imao u boju (na Hoćimu).

5 120. stih preuzet iz Jejupke. Naslov Jejupka 2 82. Jerina - žena despota Đurđa, iz porodice navodi se prema Pelegrinovićevoj istoimenoj Kantakuzen.

cingareski. (Jeđupka je dubrovački naziv za skraćen Pelegrinovićevo tekst.) #

88

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

473 smrt Miloša i Lazara.

da dni tako sama vodi.

Janko i Lauš od svih bijehu

Tim neka u njoj od ljubavi

samo ostali jošte živi

4<3 probudi se časna želja,

za razgovor i utjehu

on razlike igre stavi2

ćaćku u teškoj suprotivi;

od radosti i veselja.

478 ki svu ljubav složi i stavi

Od bugarskih mlados sela3

od dvanaes u dva ova,

na igre se kupi ove,

i kô oči dvije u glavi

4<8 i ljuvena i vesela

i gleda ih i milova.

sjediljkam ih milim zove.

Ali huda nad sve ine

Lijepe djevojke i gizdave,

483 dobrzo mu sreća uzroči

i seljani mladi š njima

da mu ujedno zrak pogine

na nje idu, i vrh glave

i od dva sina i od dvije oči.

533 svak od cvijetja vijenac ima.

Janka ne može uzdržati

U tanac se svi hitaju,

da se na boj ne uputi;

svi začinju slatke pjesni

488 u bogdanskoj tim ga rati

i razlike igre igraju

pogubiše Turci ljuti.

u pokoju i u ljuvezni.

A Lauša u isto vrime

538 Vrh livade mlad uz mlada

srete prika smrt na domu,

sjedi u cvijetju razlikomu,

ki ćaćkovo zovuć ime

i riječ s riječim hitro sklada

493 umrije u rukah ćaćku istomu.

na uho šaptom ovi onomu.

Tad toliko plakat uze

Natječu se svi pastiri,

od dvanaes probjen strila

543 i ukazat svaki uživa

tužni starac, da ga suze

da skladnije dipli sviri

oslijepiše s grozna cvila;

i da u slađi glas popiva.

498 i svršio još bi u plaču

Zatjecat se još ne taže4

dni kroz teške nepokoje,

pastirice najmilije,

razgovara da ne začu

548 ka začinja pjesni draže,

od jedihne kćerce svoje.

ka li vjenčac ljepše vije.

Sunčanica mlada i lijepa,

Sjediljke ove skupio bîše

4:3 od ke slovu svud kriposti,

starac Ljubdrag na svom stanu,
svijetlo ufanje ćaćka slijepa
jeda srce tvrdo odviše
i štapak je u starosti.

553 od svê kćerice one ganu:

Mile unuke on viditi
ter od mladih, kih ustrili
želi od drage kćerice ove
slavna lipos nje velika,
4:8 i u njih opet ponoviti
kigodi joj tuj omili
sebe i mrtve svê sinove.

i obere ga vjerenika.5

Ali je zaman da itko sada

558 Tad kon lijepe Sunčanice

nje lipotu dvori mnogu,
na sjediljke sej ljuvene
zašto djevstvo ona mlada
odsvud mlaci i mladice

4;3 zavjetova višnjem Bogu.

skupiše se nebrojene.

Mudri ćaćko s biljêg veće1

#####

pozna ovu nje odluku

2 191. stavi - organizira.

i, što obljubit kćerca neće

3 193. od bugarskih (...) sela - autor sela oko vjerenika, ćuti muku.

staništa Ljubdragova smatra bugarskima.

4;8 Nu u sebi opet sudi

4 213. zatjecat se (...) ne taže - ne smiruju se, da od djetinjstva
plaha ishodi ne prestaju se natjecati.

taj nje misô, s koje žudi

5 221-224. (Ljubdrag je sakupio mladiće) ne bi

#####

li se koji zaljubio u njegovu kćerku i njoj omilio 1 181. s biljêg veće -
po mnogim znacima.

da ga izabere za vjerenika.

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

Ona mlada, zasveda je
 a sunačce sja sred lica,
 563 mučna u srcu cića toga,
 pridružite u ljuvezni
 poslušna se kazat haje
 5:3 s našijem vaše skladne glase,
 zapovijedim ćaćka svoga.
 da pojući slatke pjesni
 Sve najlijepše gube ime1
 biće ovo proslavja se!
 prid uresom nje uresa
 Pojmo, pojmo, družbo, draga!
 568 jak prid suncem istočnime
 Bježi mlados, leti vrime;
 jasne zvijezde od nebesa.
 5:8 od prolitja doba blaga
 Čisti zlatni pram od kosi
 uživajmo prije zime!
 na vjetric je tih rasplela,
 Ne čekajte svijetla prama
 a od razlika cvića nosi
 zlato u srebro da se obrati,
 573 vjenčac vrhu vedra čela.
 a bez svitlosti i bez plama
 U pogledu ljuvenomu
 5:3 lijepijeh se oči pogled skrati.
 razbludna joj sja danica,
 U mlađahna svoja lita
 a u rajskom licu svomu
 svaka od vas, lijepe moje,

capti trator i ružica.
grli rados, ljubav hita',
578 Na ustijeh joj od veselja
želje ispunjaj slatke svoje!
rumena se rusa smije;
5;8 Čestitos je ovo živa,
koprenica snijega bjelja
blaženstva su ovo prava;
bjelje od snijega prsi krije.
ovako se lijepa uživa
Tako ona milo hodi
mlados i nje dika i slava.
583 i toliku svjetlos ima
Što se pita, da se ima;
da u jedno vrime izvodi
5<3 što se žudi, da se stječe;
tančac stupom, dan očima.
što je lijepo blizu očima,
Pače, cijeneć da je zora
da i od srca nî daleče;
što su oči nje ljuvene,
da dva mlada jedno žele
588 rumena se rusa otvora
u životu stravljenomu
i razliko cvijetje zene.
5<8 i da vode dni vesele
Bijelim rukam po livadi2
živeć jedan u drugomu.«
s drugam ga ona brat počinje;
Radmio prista, i tajčas se
seljani se dižu mladi:
š njim u tanac svi hitaju;
593 kolo okolo njih začinje.
dva začinju, u sve glase
Usred kola od sviralî
633 skladno ostali otpijevaju.
i od diplî na glas mio,

U šapte se igra obrati,
da zabave sej pohvali,
kô se u tancu dozačina³,
zače ovako mlad Radmio:
pak uzeše popijevati
598 »Družbo lijepa i vesela
četrl mlada seljanina.
od mlađahnijeh pastirica
638 Prvi poče kô nekada
kim sred oči zora bijela
od hercega od Stjepana
ugrabi se ljubi mlada,

#####

ka mu sinu biješe dana;

1 233-256. Ovih šest strofa predstavljaju lirsku i ki je ona jad i
smeću pjesmu o Sunčaničinoj ljepoti u terminima 643 i ćutila i
podnila, petrarkističke poezije, a ipak svojim

ćim na starcu svim mrzeću
odmjerenim izrazom i skladnom
draga je mlaca promijenila;

arhitektonikom nadmašuje lirski govor naših i kô paka ćića toga
petrarkista.

sin mu se je poturćio,

2 257. i dalje: slijedi nastavak lirske digresije 648 i iz gospostva
herceg svoga koja je sva u mekim idilićnim tonovima, da bi onda
došlo do oštrog kontrasta pojavom

#####

Kazlarage, koji će na kraju oteti Sunčanicu.

3 302. dozačina - dopjeva.

#

8:

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

s djecom inom prognan bio.1

neka mu se pomoć poda;
Zapopijeva drugi opeta
i kô s vojskom iz Budima
kô Biogradu pomoć poda
kralj Vladislav sam se otpravi,
prema silam Muhameta²
668 ter Murata s neizmernima
653 Ugrin Janko vojevoda;
silam razbi na Muravi.
i kako se ispod mirâ
A četvrti kliknuo biješe
grada toga car oholi
kô ugarske skladne volje
ljuto ranjen tad istira
Matijaša⁴ kralja uspeše
veće mrtav živ negoli.
673 iz tamnice na pristolje;
Kô se iz grada Dubrovnika,³
658
i kô utruđen kralj hrabreni,
kliče tretji, k Zadru uputi
rvuč vojske od Turaka,
Đurađ despot za na prika
na kopju se često odmijeni
zeta Ugre podignuti;
od despota Vuka⁵ paka.
i od Sibirja kô ban slavni
678 Bugarkinje⁶ jur pristale
663 i ugarska sva gospoda
i pjevanja bijehu draga,
tad ustaše na boj spravnici,
kad smete igre sve ostale
svojim došastjem Kazlaraga.

#####

Pokli iska svud po gradu

1 305-316. Prvi pjevač na sjedeljci u stanu 683 Smederevu on
zaludu Ljubdragovu pjeva o hercegu Stjepanu.

Sunčanicu lijepu i mladu

Gundulić slijedi legendu o hercegu Stjepanu: ukazati da mu budu, kako se zaljubio u vjerenicu svoga sina i oteo brži nego brza strijela mu je, a ovaj da se iz osвете poturčio i došavši otele se s družbom dijeli, s vojskom protjerao oca i čitavu porodicu.

688 bivši čuo da se u sela

Povijest potvrđuje samo to da se herceg Ljubdrag otac š njom priseli.

zaljubio u neku lijepu Firentinku koja se našla u njegovoj državi i izazvao protiv sebe cijelu Tu je nađe u zabavi porodicu; žena mu i najstariji sin Vladislav od veselih sjediljaka, sklonili su se u Dubrovnik i odanle je Vladislav i u pogledu nje objavi poveo rat protiv njega. Najmlađi sin Stjepanov 693 tajčas mu se sunčja zraka.

doista se poturčio, ali ne zhog Firentinke.

Pače bijelijem danom svanu7

2 319. Muhamet - Mehmed II, turski sultan crnom agi noćno lice (1451-1481) koji je osvojio Carigrad 1453, na ljepotu rajsku izbranu zauzeo Srbiju 1459. i Bosnu 1463; opsjedao je od sunčane Sunčanice.

1454. Beograd, ali je gradu stigao u pomoć 698 Zapažene odsvud vidi Sibinjanin Janko (Ugrin Janko), i sultan, ranjen, jedva pobježe. Vrijedno je zapaziti da

#####

Gundulić rado navodi one ratne zgone s

4 339. Matijaš Korvin (1458-1490), sin

Turcima u kojima su oni doživljavali poraz.

Sibinjanina Janka, bio je doista u tamnici u 3 325. i dalje: pošto su Turci zauzeli doba kad su ga Madžari izabrali za kralja.

Smederevo (1438), pobjegne despot srpski Zatočio ga je Vladislav Posthumus, njegov Đurađ u Dubrovnik; sultan Murat II. zatražio prethodnik na ugarsko-hrvatskom prijestolju.

je njegovo izručenje; Dubrovčani su se

5 344. despot Vuk - unuk despota Đurđa

izmotavali i najzad savjetovali despota da ode Brankovića; ratovao je na strani kralja u Ugarsku. Tada su mirno mogli uvjeravati Matijaša; omiljeni je junak narodne pjesme, sultana kako se despot ne nalazi u njihovu pod imenom Zmaj Ognjeni Vuk.

gradu. Na nastojanje despotovo organiziran je pohod protiv Turaka, koji su pokrenuli i vodili 6 345. bugarkinje - bugaršnice, narodne pjesme Vladislav IV, kralj ugarskohrvatski, i dugoga metra (obično stih od 16 ili 15 slogova, Sibirjanin Janko. Nakon sjajne pobjede 1443.

s pripjevom), potvrđene uglavnom u našim na Južnoj Moravi i mirovnog ugovora s primorskim stranama.

Turcima 1444. despot je ponovno bio

7 361-362. bijelijem danom svanu - obraduje se; gospodar u svojoj zemlji.

antiteza prema crnom i noćnom.

#

8;

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

u nju jednu svačije oči
vratio očima vid žuđeni,
i cvijet sunce gdi ju slidi
748 vrijedni i dobri domaćine,
pored suncem od istoči.
pleme tvoje spovjeđ meni.
Ali crnac kô se ugleda,
A po carsku slavnu glavu,
6:3 ne zna od straha nitko gdi je:
tako ne pô sabljom mojom,2
sjemo tamo svak ureda
kad istinu skažeš pravu,
hoće bježat, a ne umije.
753 neć me uvrijedit riječi tvojom.
Sunčanica i š njom lipa
Stari tvoji tko su bili?
družba od straha i od srama
Rec' slobodno bez ozira:
6:8 cvitje iz skuta na tli isipa

jesu li oni gospodili,
ko za zlatnih braše prama.1
i iz gospostva ko ih istira?«
Poniknute lijepe vile
758 Na ovo, u srcu smućen svomu,
zamukle su mramorkome,
kliče starac pun žalosti:
cijeneć da su tako skrile
»Spomenjivat nevoljnomu
6;3 same sebe sjenim svôme.
mučno je prednje čestitosti:
Odsvuda su vrhu lica
er koljeno plemenito
vlase od kosa raspustile,
763 od pomoći tomu nije
ali između zlatnijeh žica
koga uboštvo vjekovito
sjahu im većma oči mile.
pod teškijem ropstvom krije.
6;8 Hitri hadum svijem objavi
Nu gospodar taki kada
veseo pogled, sliku dragu;
zapovijeda blago i milo,
sprijed na prsi ruku stavi
768 pod zakletvu ter mi sada
i u besjedu kliče blagu:
od oči se toj stavilo,
»Družbo mila, dni čestite
od ničesa neću predat:
6<3 ki trajete sred dubrave,
sve ću kazat, nu, jaoh, bolje
uživa'te i slidite
naricaću neg spovijedat
lijepe igre i zabave!
773 od starijeh mojih nevolje.
Nitko ne ima' strah ni čezni,
Diže se iskat u svom dvoru3

er došastje moje neće
Lazar, despot od Servije,
6<8 razvrć vaše tance i pjesni
dva junaka po izboru,
ni donijet vam gorke smeće.
da uda za njih kćeri dvije;
Pače u družbu vašu, ka je
778 lijepu i mladu Vukosavu
mnoge sreće, mnoge česti,
da Milošu Kobiliću4,
gdi u miru svak dni traje,
a ponosnu i gizdavu
733 i ja ću, za nać mir, uljesti.

Maru Vuku Brankoviću5.
Tim, gizdava družbo mlada,
Od Mare se i od Vuka
ovdje gdi ste vi skupljeni,
783 slavni despot Đurađ rodi,
ne budi vam mučno sada
vrh raškoga svega puka
dat zamalo mjesto i meni!«
nakon svekra ki gospodi.

738 Kô izreče sej besjede,

#####

gdi sjen velik dub prostira,

2

sam bez družbe Turčin sjede
418. ne poginuo od svoje sablje.
sred seljana i pastira.

3 441. i dalje: Ljubdrag započinje priču o Milostivo na staroga
svome podrijetlu gotovo na način narodne 743 Ljubdraga se pak
obrati, junačke pjesme.

tere poče ovako ga

4 446. Miloš Kobilić - srpski ratnik na Kosovu; s tvrdim kletvam
uprašati: usred bitke prodro je u turski tabor i probo »Ah, tako ti Bog
s visine

cara Murata; narodna ga pjesma naziva Mliloš Obilić.

#####

5 448. Vuk Branković - srpski velikaš u II.
1 376. koje je brala za zlatne pramenove.
polovici XIV. st.

#

8<

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

Od Đurđa se i od Jerine
da nas vodiš sad je trijebi.
Mara opet kći rodila,
Ali slišaj svu nezgodu
788 cić lipote nje jedine
i naš teški jad nemili:
ku obljubi carska sila;
s očima smo i slobodu
nu se od cara bijehu silna
833 slatku i dragu izgubili.
obljubile1 većma tada
Carica nas, majko draga,5
plodne strane, mjesta obilna
sestra naša, kćerca tvoja,
793 gdi s Jerinom despot vlada.
prid Muratom ne pomaga,
On na dvore kô njegove
komu ljubi bit dostoja;
za caricu im kćer odvede,
838 pače i ona, vajmeh, ista,
posla im konje po sinove
da nam kuću iskorijepi,
i primami ih da ga slijede.
vrlom caru na svjet prista:
Podiže se pak da stječe2
798

zajedno nas š njim oslijepi!
pod oružjem njih države,
Ni joj ganu srce tada
i jedva despot živ uteče
843 tvrđe od stijene, vrlje od zviri,
isprid sablje svê3 krvave;
ljubav od dva braca mlada
a Jerina, iz bijeloga
hudu misô da ne tiri.
7:3 Smedereva izagnana,
Zato, ako taj put slidiš
za nać Đurđa vojna svoga
ti da, lijepe sve gospoje
put ugarskijeh pođe strana.
848 u Budimu kad razvidiš,
Ovake mu pak da glase,
dvije nevjeste nađeš tvoje;
u Budimu kad ga srete:
kada budeš, majko, tamo
7:8 Trgaj, trgaj sijede vlase,
među ugarskijem gospojami,
tužni starče, s hude štete!
tužna majko, smisli samo
Gospostvo ote i isposijeca
853 ke ćeš hvale podat nami!
tvoje vojske car ognjeni;
Jeda rićeš6: »Imam živa
Grgur, Stjepan4, naša djeca,
ja dva sina, dva junaka,
7;3 robovi su oslijepjeni.
u kih stoji i pribiva
Čuj ke mi su sinci mili
moga srca rados svaka?
po jednomu sad glasniku
858 Dva sina imam - moć ćeš rijeti -
plačnoj majci poručili
nu dva slipca, nu dva roba:

trudne glase, zgodu priku;
oteše mi ih Turci kleti
7;8 Srce će se tve napola
i sada mi ih drže oba.«
rascijepati, majko tužna:
S nesrećnoga segaj glasa
tva dva sinka, dva sokola,
863 ki mu poda plačna ljubi
dva slijepca su i dva sužna.
starac despot pun poraza
Ti po svakoj svijeta strani
smrtno ublijeđe, riječ izgubi.
7<3 gledaj, majko, na dan bio:
U žalosti i u bolesti
nami se je zrak sunčani
stanovit se omramori,7
mlađahnijem ugrabio.
868 ali kô se pak rasvijesti,
Razlog biješe mi dvojica
jedva ovako progovori:
da smo štapak ćaćku i tebi:
»Otkada smo izgubili
7<8 s ćaćkom starcom ti starica

#####

5 501. i dalje: povijesno nije utvrđeno da je Grgurova i Stjepanova
sestra, a careva žena, 1 456. oblubi - zavoli.

na bilo koji način sudjelovala u osljepljivanju 2 465. da stječe - da
osvaja.

braće.

3 468. svê - njegove.

6 521. jeda rićeš - hoćeš li reći.

4 479. Grgur i Stjepan - sinovi despota Đurđa, 7 534. stanovit se
omramori - ušuti, ukoči se doista su bili osljepljeni u Turskoj.

kao stanac kamen, kao mramor.

#

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

sva ina dobra mi na sviti,
i nokata bijesna Lava
nastojmo se turskoj sili
oko tebe s oba kraja
873 sužni u staros ne učiniti!
8;3 slovinska je sva država.
Verna drugo, sa mnom hodi
Robovi su tvoji susjedi,
put slavnoga Dubrovnika,
teške sile svim gospode;
gdi se gostu u slobodi
tve vladanje samo sjedi
drži vjera svim velika!«
na pristolju od slobode.
878 Ali Murat buduć slišô
8;8 U slobodnu gradu ovomu
Đurađ despot sa svim blagom
od zetovih tako ruka4
u Dubrovnik da je otišô
sačuva se despot, komu
slobodom se štiti dragom,
ja sam unuk od unukâ;
prešno otpravi poklisare
i od našega svega traga
883 k Dubrovniku svijetlu gradu,
8<3 ne nahodi nitko se ini
knezu i vijeću šljući dare,
razni ova kćerca draga,
da mu u ruke Đurđa dadu;
ka je razgovor moj jedini«.
ili inako on zaprijeti
Kô ču ovo crnac, skide

u krvavu ljutu boju
zlatnu mahramu iza pasa,
888 da će na njih grad¹ podrijeti
8<8 Sunčanici ter otide
carsku ognjenu sablju svoju.
i u način ju blag prikaza,
Nu Dubrovnik, sred pokoja
veleć: »Tva je sreća sada
ki od slobode krunu steče,
i velika i čestita:
s mita od zlata, s prijetnje od boja
istočnom si caru lada,⁵
893 od vjere se ne poreče;
933 o djevojko plemenita!«
tako da isti car oholi
Sunčanica tada svrnu
čudeći se tada kliče:
oči od srama i poniknu,
»Cječ tve vjere krepke toli
a svu ostalu družbu crnu
vik ćeš živjet, Dubrovniče!«
crni hadum k sebi viknu.
898 I tako se prem dogodi!
938 Nu š njim ne hteć da se dili
još Dubrovnik s davnjom krunom
djevojčica časna i lijepa,
stoji cječ vjere u slobodi
ugrabi ju on po sili
među Lavom i Drokunom.²
ispriđ skuta ćaćka slijepa.
Ah, da bi uvik jakno sade
Otet bi se mlada uzela
8:3 živio miran i slobodan,
943 strašnom crncu ki ju hvata
Dubrovniče bijeli grade,
golubica jakno bijela
slavan svijetu, nebu ugodan!

crnom orlu iz nokata.
Krone ugarske veći dio,
Ali Ljubdrag, u sljepilu
svu bosansku kraljevinu
tužni starac nad sve ine,
i, gdi je herceg gospodio,3
8:8

948 čuvši grabit kćercu milu
vlas poda se turska ukinu;
uhiti se za sjedine,
još sred usta ljuta Zmaja
i ne ufajuć da ju obrani,
zaupi u glas pun žalosti:

#####

»Na ovo li me, jaoh, dohrani,
1 555. na njih grad - na njihov grad.

953 teška i trudna mâ starosti?

2 568. među Lavom i Drokunom - između

Da li dosta, srećo huda,

Mletaka (Lava) i Turaka (Drokuna, Zmaja).

djedinstvo otet mê ne bi ti,

Gundulić ne propušta da u svakoj prilici, gdje to samo može, ne
proslavlja svoj rodni grad;

#####

tako i ovom prilikom na usta Ljubdraga

4 586. od zetovih tako ruka - od Murata II, koji izgovara panegirik
svome gradu.

je u svoj harem uzeo Đurđevu kćer Maru.

3 575. gdje je herceg gospodio - u perifrazi: 5 599. istočnom si caru
lada - turskom si caru Hercegovina.

žena.

#

94

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

i od despota slavnih svuda
ter pogleda, tere vidi
pastirim nas učiniti,
strašne i grde crnce uza se,
958 i ljubljenim sinovima,
opet vene, čezne, blidi.
ki biše oči mojih zenice,
Gorka je boles opet smeta,
da moj život spravljat ima
9:3 opet zavrć riječ ne može;
i kolijepke i grobnice?1
priuze teški strah ju opeta
Ti me sada sasma ovako
i opet se prinemože.
963 slijepa starca još pokosi,
Ali kô se njoj zatime
čim se moje dobro svako,
pobjeguća duša vrati,
mâ jedihna kćerca odnosi.
9:8 kliče glasom žalosnime
O mâ kćerce! - Nije je, nije! -
u ovi način naricati:
Sunčanico, kćerce mlada,
»Gdje sam, tužna? Ah jaoh, koja
968 tvoj sunčani ures gdi je?
ugrabi me ovo sila?
Jaoh, tko mi te grabi sada?
O žalosna majko moja,
Ozovi se, kćerce mila!
9:3 na što me si porodila?
Viđ koja me boles cijepa!
Od koga sam, jaoh, vođena?
Ah, komu si ostavila
Robinjica gdi ću mlada,
973 ćaćka tvoga stara i slijepa?

nemilosno zaplijenjena
Za ovo li, smrti prijeka,
u ćaćkovu skutu sada?
gluha mi se vazda kaza,
9;8 Sinoćka sam omrknula
mâ nesrećna staros neka
ja u ćaćka kći jedina,
mre s huđega sveđ poraza?
a jutros sam osvanula
978 Moja slijepa staros ova
u crnoga Arapina.
ka mi u licu smrt svjedoči,
Komu, ćaćko mili, komu
bez gospostva, bez sinova
9<3 jedihna te kćerca ostavi
i bez drazijeh, vajmeh, oči,
ka je životu trudnu tvomu
i bez tebe, slatko ufanje,
sveđ nosila pokoj pravi?
983 kćerce mila, u koj meni
Ah, čijeme ćeš jade i smeće
i sinovi su i vladanje
teške tvoje samiriti?
i od oči vid žuđeni!«
9<8 Ko li ti će uzdan veće
Starac Ljubdrag tuži ovako:
slijepu u staros štapak biti?
ali što mu toj pomaga?
Silnu caru od Istoka
988 S kćercom mu se veće odmakô
mlađahna se vodim sužna
podaleko crni aga.
i, što je huđe, s toga uzroka
Sunčanica sprva od straha
:33 časti môm se bojim tužna,
učini se mrazna stijena2,
dragom časti, ku odavna

blijeda, nijema, bez uzdaha,
ja prikazah Višnjem goru⁴
993 iščeznuta, zapanjena.
i za ku sam podnijet spravna
Pram razvezan u slobodi
svaku muku, smrt najgoru.

lice plačno obletiva;

:38 Ali ako me ti oteti

nosi se ona, a ne vodi,³

nijesi jaki, ćaćko mili,

veće mrtva nego živa.

ni imaš silâ za oprijeti

998 Nu kô malo razabra se

mogućoj se turskoj sili,

#####

dođi, dođi, na smiljenje

:43 jeda ganeš skup oholi,

1 628. i kolijepke i grobnice - starac i rađa i tere tvoj plač i cviljenje
sahranjuje svoju djecu (tj. svi pogibaju prije za mene se tužnu umoli.
njega).

2 658. mrazna stijena - ledena stijena (tj. kao

#####

mrtva).

4 701-702. Sunčanica se bila zavjetovala na 3 663. nose je, a ne
vode.

čistoću.

#

95

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

Jeda za otkup mē mladosti
dokli Istočno Sunce prije
mješte zlata u ke vrime
ne isteče svojoj noći.

:48 od nesrećne tve starosti
:98 Ali ova misô svoja
grozne suze Turci prime;
neće družim da se objavi,
jeda kako oči slijepe,
krijuć željom ljuta boja
jaoh, i stare tve sjedine
slatku želju od ljubavi.
iz njih srca iskorijepe
Nu se hitri hadum stavlja,
:53 nemilosti i vrline.
::3 i jednoga crnca uzdana
Ali nigdje nije nikoga
po bojnici lijepu otpravlja
ko bi mene pomoć htio!
put poljačkih ravnih strana,
Ćaćko, ufanje srca moga,
buduć imô glase tada
i ti li me si ostavio?«
da još po toj kraljevini,
:58 Htijaše slidit plač svoj ljuti
::8 za osvetit cara mlada,
Sunčanica još naprijeda,
s drugami ona rasap čini.
kad se oštri crnac smuti
srčno na nju ter pogleda,
»O djevojko, vapeć, mlada,
:63 dosta si se plakat čula;
ah, umukni veće sada,
kamenito zamuknula!«
Ali dočim pute slidi
k Carigradu on najpreče,
:68 eto se ulak jedan vidi
gdi uprav njega tijekom teče.
Ovi, potom prida nj doje,
lis mu carski prikaživa;
on ga prima i vrh svoje

:73 glave stavlja, pak celiva.
Mlad car, trpeć mučno odviše,
od istočnijeh sprava sknjenje,
agi u tom listu bîše
otkrio srca svoga htjenje.
:78 Pisaše mu da put strane
carigradske naglo grede
i da veće izabrane
djevojčice sve dovede;
veljaše mu još da svudi
:83 Sokolicu pošlje iskati
i da joj skaže kô car žudi
da ga u Istok i ona prati.
Biješe lijepe zatočnice
mladi se Osman uželio,
:88 ke ga zani drago lice
a ustrili pogled mio.
Uzô bi opet nagledati
rajskoga se nje uresa
i očî svijetlijeh u kih sjati
:93 sunce vidi se od nebesa.
Pače on puta ne umije
naći u Istok kim će poći,

#

96

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

PJEVANJE DEVETO

Velika se, o Ljubavi,
Čim bojnica tako izbrana
vlas ognjenih tvojijeh strijela
veće puta tijekom minu
u pogledu lijepom slavi
68 plineć, paleć sa svijeh strana
oka draga i vesela;
svu poljačku kraljevinu,
8 ali vele veća i jača
u slobodi smiona odviše
u kraljevskom srcu biva
doć se usudi najposlije
čas ka strijele tve potlača
u dubravu gustu više
i sve sile pridobiva.
73 grada od tvrde Varšovije7.
Nije čudo cića toga
Biješe u svrsi kolovoza
43 Sokolica svijetla i mila
jur počela jesen plodna,
cara Osmana ljubljenoga
kad zadaždje s groznijeh loza8
da je slidit ostavila.1
rujna i zlatna pića ugodna.
Trudno mladoj bi podnijeti,
78 Pram osvanu dan čestiti,
i smetena tim se reče,
koga vječna biće slava,
48 za kim željno srce leti,
dan veseli od dobiti9
da i stupaj hro ne teče.
kraljevića Vladislava,
Biješe nemir najžestočiji,
u ki bez broja i bez kraja
ki stravljena dikla očuti,

83 vojsku on razbi i zatjera
dalek sunca drazijeh oči
Istočnoga ljuta Zmaja
53 tamnom noći zamrknuti.
lansko ljeto kraj Nestera.
Ali, ohola i moguća,²
K poljskom kralju na dan ovi
iz krvave mrzi ju rati
skupiše se sred Varšova
s Turcima se pobjeguća
88 sve vojevode, svi knezovi
prid Poljacima ukazati.
i staroste od gradova.

58 Tim otkada lanjsko lito
Tere pokli tuj u mnogu
mlad kraljević razbi cara,
bogoljupstvu u sve glase
s drugami ona strelovito
najprije hvalu višnjem Bogu
preko leškijeh strana udara,
93 u prisvetoj crkvi daše,
leteć mnokrat sred potjera
u razlike svak načine

63 sjemo tamo po prostoru
sa svom se opet moći stavi
od Odera³ do Nepera⁴
da spomena nad sve ine
i s Nestera⁵ k Nijemskom moru⁶.
srećnoga se dana slavi.

#####

Mlad kraljević i po izboru¹⁰
98

š njim gospoda ina tada

1 1-12. Moć ljubavi je velika, ali je još veća moć podranili bijehu u zoru čast koja uspijeva zatomiti ljubav; tako su intonirani uvodni stihovi iza kojih se izlaže kako lov loviti izvan grada.

je Sokolica ostala i dalje u Poljskoj da osveti On razlike tireć zvijeri carski poraz, a nije pošla za carem u Tursku.

:3 hoće ukazat svim očito

kako s vojskom cara tjeri

2 21. i dalje: strah ju je i pomisliti da je Poljaci vide kako s ostalim Turcima bježi.

#####

3 31. Oder - Odra, rijeka u Poljskoj.

7 40. Varšovija - Varšava, glavni grad Poljske.

4 31. Neper - Dnjepar, rijeka u Rusiji, Bjelorusiji 8 43. s groznijeh loza - u vinogradu.

i Ukrajini.

9 47. dan veseli od dobiti - radosni dan 5 32. Nester - Dnjestar, rijeka u zapadnoj pobjede (kod Hoćima).

Ukrajini i Moldovi.

10 65. i dalje:povijesno je točno da je Vladislav 6 32. Nijemsko more - Baltičko more.

bio strastveni lovac.

#

97

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

u dan isti prednje lito.

sve gospoje pune dike

Pod bogatim odjećami

448 izišle su vrh livade

od crljena sja grimiza,

pokraj bistre Visle4 rike.

:8 gdi se biser i drag kami

Tih se tančac među njimi

vrh pošvena zlata izniza;

tuj zameće u ljuvezni,

na pasu mu je mač zlaćeni,

u kom glasim medenimi

vrh glave mu trepti perje,
453 kliknuše ove slatke pjesni:
a pod njime konj ognjeni
»O čestiti, o hrabreni
;3 lakši, brži neg sjever je.
kraljeviću Vladislave,
Taki je vidjet bog sunčani¹
svak je veseo u spomeni
i u oružju i u obrazu,
nedobitne tvoje slave!
kad zvijeri iskat i on podrani
458 Ti, o sivi naš sokole,
po nebeskom svijetlom pasu.
u mlađahna tvoja ljeta
;8 Brat Kazimir², toprv komu
potlačio si Turke ohole
lice zlatni mah celiva,
i dobio cara kleta.
i on na konju ognjenomu
S tebe obranu svû primila
zlatno odjeven uza nj siva.
463 kraljevina je naša svudi;
U Istoku od mladosti
s tebe opet se razgojila⁵
<3 zora od slave još mu istječe,
u pokoju ki svak žudi.
a od hrabrenstva i od liposti
Svud težaku zemlja blaga
stere zrake nadaleče.
s tebe obilne vraća plode;
Stjepan³, mlađi brat, už njega
468 s tebe optječe mjesta draga
kaže istakmit djelim ime;
med iz dubja, mlijeko iz vode.
<8 brži od plama, bjelji od snijega
S tebe veseo krotka stada
igra urešen konj pod njime.

pod svirôku pastir pase;
Jezde i svitla bratja ina
s tebe putnik miran sada
kon slavnoga Vladislava,
473 grede pojuć u sve glase.
i od oružja i od haljina
Konj - koji se bijesan jaha
433 zamjerna je svijem naprava.
s napuhanijem nozdram prije:
Lijepi i mladi kraljevići
rža, pjeni, oganj paha,
na njegovih zracih sjaju,
vihar vidjet bi svudije -
jakno sivi sokolići
478 blag i krotak zelen milu
kad se u sunce zagledaju.
na livadah sad uživa,
438 Vojevode, knezi i pani
tere bojnu ljutu silu
prid njim redom jezde u dici,
na ljuvenoj promjeniva.
odjeveni i oružani
Skladni puci, mirna sela,
plemenito svikolici.
483 travna polja, doba ugodna,
Plemenita družba ova
rojne pčele, stada cijela,
443 s dobitnikom turskijeh sila
žitne njive, dubja plodna.
na odlučena mjesta od lova
Razvedren je svak u licu;
ovako se uputila;
glasi ti ovo svi govore:
a varšovske lijepe i mlade
488 Veće lijepu vjerenicu

na čačkove vodi dvore!

Kraljeviću, sve je pravno!

1 81. i dalje: bog sunčani-Helije (Apolon) koji se vozi na Sunčevim kolima tražeći zvijeri

#####

(zviježđa u zodijaku.

4 116. Visla - glavna poljska rijeka koja teče 2 85. Kazimir - Ivan Kazimir, brat i nasljednik čitavom Poljskom.

Vladislava na poljskom prijestolju.

5 131. s tebe opet se razgojila - (Poljska) se 3 93. Stjepan - mlađi brat Vladislava, izmišljeno zahvaljujući tebi ponovo umirila (postala je ime.

plodna).

#

98

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

Ne skni veće pir veseli;
brzim konjim stižu vitre,
u unucijeh ime slavno
538 ter u način poplavice,
493 ponoviti naš kralj želi!
ka s obilnijeh voda rijekom
Novim zracim čin' da optječu
plaho se oreć niz litice
ova naša mjesta i dalje,
sve što sreta nosi tijekom,
i rađaju se i istječu
jedna jednu sprijed desnicom
sunci od sunac, kralji od kraljâ.«
543 za snježane prsi hvata;
498 Ušto na čas dana blaga
druga drugu nica licom
tanac vode sej gospoje
stere konju priko vrata;

i ovako se pjesan draga
njeka za pram rudi od kosi
Vladislavu slavnom poje,
a za ruha njeka sviona,
eto smiona Sokolica
548 za ruku onu ova nosi,
4:3 iz dubrave guste izide
za pas zlatni ovu ona.
s dvanaes bojnijeh djevojčica
Priko noćne tako tmine
ke ju svudi slidom slide.1
sred divljači vuku prike
Jak lavica usred gora
vukovi ovce u načine
kad pritisne glad ju ljuti,
553 nemilosne i razlike.
4:8 na sve strane uši otvora
Bojne dikle brže od strijele
oslušujuć kud se puti;
tekuć poljem u pospjehu
ako iz dubrav gustijeh kada
s dražijem plijenom sve vesele
pastirske ona dipli čuje,
odmakle se dalek bijehu,
sudeć da tu pasu stada,
558 kad gospođe ugrabljene,
4;3 veseli se i raduje,
budući se osvijestile,
i misleći da brzo ima
svu u glase sjedinjene
na volju se nasititi,
tuže, ciče, plaču, cvile.
k onoj strani put uzima,
Njeka ćaćka draga svoga,
leteć u tijek strjeloviti;
563 njeka bratju milu a nika
4;8 zatočnica tako je ohola

uzdišući ljubljenoga
na začinke slatke i mile
zove u pomoć vjerenika.
kim se bijehu posred kola
Još slobode slatke cića
lijepa gospođe oglasile;
ne pristaju sa svom moći
vapije: »Evo plemenite
568 vapit slavna kraljevića
4<3 sreće, evo lijepa plijena!
da ih otet bude doći.
Tec'te o drage mē, tecite
Ali se od njih svijeh zamani
na bogatstva neizrečena!
cići, plače i tuguje,
Slijed' me svaka, svaka osveti
u zaklonoj ako strani
sebe, cara, tursku vjeru,
573 nije nikoga da ih čuje.
4<8 spomenujuć u pameti
Grm ih spleten, dubje često3
lanjsku dobit i potjeru!«
gustim gajom još opstrije,
Dobro ovoga ne doreče
pače kitnim hvojam mjesto
Mogorkinja2 dikla vrla,
nebesom ih istim krije.
a tište se i zateče
578 Ukraj gaja gusta toli
533 na brzomu konju hrla.
dubrava se jedna otkriva:
Lete za njom, a ne tekū,
brza ju rijeka grli doli,
i nje druge nagle i hitre,
a tih vjetric zgar celiva.
i plijen željni da prije steku,
Rudi jasen, brijes široki,

#####

583 bor zeleni, joha bijela,
divja lijeska, drijen žestoki,
1 172. Stih preuzet iz Jejupke.

#####

2 198. Mogorkinja - drugo ime Sokoličino,
načinjeno prema imenu njezina oca Mogora.
3 241. dubje često - gusto drveće, gusta šuma.

#

99

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

kitni javor, vita jela
Cijeje vojske s tobom vodi:
i česvina od sto vijeka
s dvanaes samijeh djevojčica
i hras davnji tuj se ustara,
633 ja te čekam u slobodi.
588 ni im je nigda sila prijeka
Od prijekora i od sramote
naudit mogla od vjetara.
po svijetu ti glas će otiti
Proz dubje ovo hrlo stado
ispod grada da ti se ote
od razlicijeh trka zvijeri,
cvijet gospojâ plemeniti,
a po granah leteć rado
638 i da iz ruka dvanaes žena
593 jato od ptica sved žuberi.
ne mož opet ti ga steći,
Bistra rijeka s veće1 trakâ
ti ki u slavi od imena
u dubravu gustu ulazi,
letiš junak sad najveći.

od sunčanijeh ka ju zraka
Ah, ne trpi da su vrijedne
čestim kitjem² čuva i pazi.
643 na tvôj kući, u tvom mjesti
598 Ali sve se vode staju
djevojčice mlade jedne
i jezero sred nje čine,
dan od tvojijeh slava smesti!
ljetne danke u kom trajaju
Ali u tebi srca nije
lijepo vile od planine.
na polje iziti nam protiva -
Družba istočnijeh zatočnica
648 da vlas ženska ne dobije
5:3 slidi smiona i slobodna
tko prije care pridobiva.
gdi ju glasom od vjetrova
Uto, druge moje izbrane,
dubrava ova zove ugodna.
ne bojte se od potjera.
S druga tijeka svaka trudna
Odsjedimo konje vrane,
znoj na svijetlom licu utira,
653 počnimo kon jezera.«
5:8 i od vrućine od poludna
Dikla ohola i smiona
jaše u dubje polak vira.
u ovi način vika i prijeti,
Sokolica prihrabrena
veseleć se da sama ona
prid njima se nagla puti
s drugam svojijem cara osveti.
i u dubja ih skut zelena
658 Bojnice se sve poteže
5;3 klikne ovako počinuti:
i s robinjam s konjâ skaču;
»Eto je pastir svratio stada

svaka svoju nase veže4,
u podgorje na plandište;
sve ujedno one plaču.
svak pod dubjem sred livada
Mlađahnijem, da ne uteku,
pri kladencih vjetric ište.
663 žestocijem uvitima
5;8 Zato i mi, druge mile,
pri oštrijeh duba hreku
čim sunce odzgar pripeklo je,
snježana se put prižima.
hod'mo gdi sjen dubja dile
Ponosite i zlosrde
za trudima3 nač pokoje!
od Istoka vrle dikle
Uživajmo slatke hlade
668 ovako se sprva tvrde
5<3 gdje nas zove draga sjenca,
među sobom, pak su klikle:
a konji nam vrh livade
»Pokli sumnjit nije sada
neka pasu kod kladenca.
da nas ovdı tko sastane,
A ti, ki si toli svijetô
o viteška družbo mlada,
u junačtvu, Vladislave,
673 stav'mo oružje teško s strane,
5<8 hodi otima' robje oteto:
ter po ovoj bistroj vodi,
čekamo te sred dubrave.
čim sve praži sunčja zraka,
Ne straši nas tva desnica!
plovaj, plovaj u slobodi

igre mile tvoreć svaka!«
678 Rasladiti trude od boja
1 261. s veće traka - s više rukava.

2 264. čestim kitjem - gustim grmljem.

#####

3 288. za trudima - nakon napora (zamora).

4 327. nase veže - veže ruke straga.

#

9:

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

ušto ovako mlade žele,
lijepa mati² ukazala,
od ljuvenijeh perivoja
6<8 iz snježanijeh kada pjena
otkrivaju lijere bijele.
sred morskijeh se rodi vala.
Nije mjesta, strane nije
Ali ohole dikle lijepe
683 najmilije i najdraže,
čas ne mogu stat bez rati,
ku zavidno ruho krije,
i u zabavah slacijeh hlepe
da se naga sad ne kaže.
733 bojnice se ukazati.
Sve bjeloće da prid oči
S jedne strane šes ustaju,
izberu se i sjedine:
s druge opeta šes protiva:
688 drobni biser od Istoči,
sve se vodam oružaju;
jasno srebro, snijeg s planine,
zatjecat se svaka uživa.
kon bjeloće mile i drage
738 Jedna suproč drugoj plove,
bojnijeh diklic tamne ostaju,
jedna drugoj prijeti smeću;

ke u bistrih vodah nage
sada one, sada ove
693 jakno zvijezde trepte i sjaju.
vodu uzimlju, biser meću.
Na zamjernu na jedinu
Čim bojnice lijepe i nage
njih bjeloću svijetlu izbranu
743 čine ovake igre u vodi,
bistri jezer ončas sinu,
tere svaka varke drage
živim ognjem voda planu;
i hitrine iznahodi,
698 ozelenje kraj u travi,
eto od trublja i od vapajâ
trava u cvitju osta okoli,
zamnje okolo sva dubrava;
bližnje dubje po dubravi
748 lovci ju kruže sa svijeh kraja
grane u vodu skloni doli.
kraljevića Vladislava.
Sa svijem vodam odsvud rijeka
Njeki u ruci harbu nosi,
6:3 zaletje se u tijek hrli,
kopje vito njeki ima;
s travom, s cvijetjem, s dubjem neka
s ognjenim su puškam mnozi,
celiva ih ona i grli.
753 mnozi s lucim napetima.
Njeka je rudi pram vrh čela
Oni vode brze hrte,
u oblak zlatan pokupila,
lovne jastrebe ovi drže;
6:8 njeka niz bio vrat rasplela
tražeć vižli svud se vrte,
i vrh voda njim zdaždila.
psi ini laju, konji rže.
Nu kći kralja od Mogora

758 Mlad kraljević biješe otprije
ljepša i svjetlja svih se ukaza:
opkružio polja cijela;
njoj iz bijelijeh prsi zora,
soko mu se sivi vije
6;3 sunce istječe iz obraza.

vrh svijetloga vedra čela.
Bjelja je vidjet ona vele
Ptica ohola sred visine
s drugam plovuć sred jezera

763 plemenita jata tjera,
negli od mora vile bijele
a na vrste manje ine
i od spijevôca kufa pera.
mrzi trudit brza pera³.

6;8 Čim nje vlažni pram od kosi
Stiže tko se ne priklonja,
tiho prši s hlatka blaga,
za priklonim letjet neće;
iz zlata joj biser rosi
po cvjeticu lica draga.

#####

Ovaka se njegda objavi

2 394. lijepa mati - Afrodita ili Venera koja se, i božica svjetla od
lova¹

6<3

prema mitu, rodila iz morske pjene.

i po jezeru u dubravi

3 429-432. Sentencija koja ima funkciju da naga ovako s drugam
plova.

pripremi za ono što će uslijediti: sokol Ovaka se i ljuvena prezire
sitan plijen i leti za krupnim: to bi u Gundulićevu kontekstu moglo
značiti:

#####

Vladislav će ostaviti zvijeri (sitan) da se obori 1 390. božica (...) od
lova - Artemida ili Dijana.

na Sokolicu i njene ratnice (krupan).

#

9;

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

768 nu što udara, sve prid konja

Pridobita je svaka sama,

Vladislavu slavnom meće,

ne od protivne sile i snage

kô tim veleć: »Toli mnoge

7;3 nu od istoga svoga srama.

nije ni jake sile od svita

Nijedna oružja ne popada

koja ovako prid tve noge

ni u drugo trati silâ

pasti neće pridobita.«1

773

negli u odjeću jeda mlada

Razlicijeh stada zviru

naga bi se zaštitila.

odsvud skaču zatjerana;

7;8 Tako lovice u lovu se

od lovaca družba ih tiri

uloviše pri lovini;

i u krug zbija sa svih strana.

pače gusa usred guse

778 Bježi bez traga i bez puta

inij plijeneć plijen se čini.

hitra kuna, zec pun straha,

Tako i jato bijelo u vodi

vepar, kaplan, ris, košuta,

7<3 od snježanijeh kufa plove

jeljen brzi, srna plaha.

i igre nove iznahodi

Lovcim dubrava uokolo

pod žubere slatke i nove;
783 i oružjem sva se optječe;
nu ako upazi orla siva
krotko zvjerenje i oholo
gdi na nj leti iz visina,
zbjeno u jatu jednom teče.
7<8 sklapa krila, glavu skriva,
Nu kraljević, kô zamjeri
ne igra veće ni začina.
što dubrava krijaše ova,
Kraljević se blag odveće
788 viknu: »O družbo pust'te zvijeri!
s uhićenijem diklam kaže:
srećnijega nam evo lova!«
kô one inih, on njih neće
Sokolica svrće oči
833 vezat, samo im stavlja straže.
otkud buka strašna ishodi,
Sokolica nu viteška
i kô pozna što ju uzroči,
ne gubi se, što sama osta:
793 i kô vidje što se zgodi,
u desnici sablja teška
vapije drugam: »Prešno svaka
za cijelu joj je vojsku dosta;
na oružja, na obrane!
838 pače drúge nje videći
neprijateljska množ nas jaka
da su u ropstvo veće upale,
optekla je s svake strane.«
skače gdi je skup najveći
798 I uto iz voda hrlo iskače,
neprijateljske od navale.
i uzam² ruha na se meće;
Jakno tigre, zvijer srdita,
samom sabljom među mače
843 iz planinske kadno spile

usrnuti spravna je veće.
lovac skupi i pohita
Vremena bo ni čas nije
porode joj drage i mile,
7:3 da oklopjem prsi opaše,
pune bijesa i čemera
da kacigom čelo skrije,
u plahom se krši tijeku,
da na brza konja uzjaše.
848 i zlotvora dočim tjera,
Nu nje druge brze toli
reži u ognju strašnu i prijeku;
u izišastvu bit ne mogu
tako puna srčbe ognjene
7:8 da ih vlas brža ne okoli
i ohola bojnica je,
neprijateljskom u nalogu.
čim u plijenu zaplijenjene
Što da učinit mogu nage?
853 oslobodit drúge haje.
Među oružja, među konje

#####

ne teče ona nego leti,

1 433-440. Stiže sokol koji se ne sagiba i koji za tere smrtne i pokonje sagnutim ne želi letjeti; ali sve što uhvati, baca raspe lovcem vika i prijeti.

pred kraljevićeva konja, i time kao da veli: 858 Naprijed, nazad, zdesna, slijeva nema takve sile koja neće ovako pasti pred grad udarâc smrtnijeh valja, tvoje noge.

daž od leške krvi lijeva

2 466. uzam - uzevši.

#

9<

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

topeć mjesta bližnja i dalja.
njegovim joj čini obrane.
Lomi, krši, tre, potlača,
Nije hrabrenom Vladislavu
863 bije, siječe, pleše i meće;
vik u srcu svom podnijeti
sto desnica i sto mača
lijepu bojnica i gizdavu
da ima, mogla ne bi veće.
8;3 da neredno vidi umrijeti;
Leha i Kraka ubi ujedno:
spomenuje nje jedina
mačem prođe oba hrlo;
i zamjerna bojna dila,
868 a nemilo i neredno
sred bogdanskih kad ravnina
Vitoslavu prikla grlo.
u pomoć je caru bila.
Priko pasa Đurđa udara
8;8 A i toliko ona je lijepa
i rasijeca u dva dijela,
i u rasrdžbi i u gnjivu,
a odnese u Gašpara
da pogledom stijenje cijepa
873 vrh od glave vas do čela.
i u ognju zgara živu.
Stuče Ostoji bôčom glavu
Ni kraljević vik bi uteći
i moždani sve mu proli;
8<3 od nje drazijeh oči mnogô,
on vas streptje i u krvavu
da ne ustruča ozir veći
blatu pade na tle doli.
sad željenje svoje mnogo.
878 Još Biserko, dijete mlado

Krepku on misô ima ovu,
ružom lice komu zene
da u nijedno viku doba
a veselo sjaju i rado
8<8 vitez u se Jezusovu
oči lijepe i ljuvene,
željet Turkînj ne podoba;
u plahoći bez ozira
a i ures drag sunčani
883 na bojnici čim nasrće,
od svê lijepe vjerenice,
ispod sablje britka umira
ki u srcu gleda i hrani,
ku ona plaho na nj obrće.
933 ne da mu ino željet lice.
Ali jedna zatočnica
Sokolica ali, veće
što da more proć tisući,
videć ino da ne more
888 budi1 zmija krilatica
i da iz one ima smeće
i ognjeni zmaj gorući?
rasutje izit nje najgore,
Oko nje su sjedinili
938 za nikako ne upasti
Poljaci se svi u buci
u poljačke živa ruke,
i sto mača izvadili
smiona grdi bez pripasti
893 suproć jednoj samoj ruci.
ognje, mače, strile i luke.
Smiona dikla ne ima straha,
Pri slobodi smrt ne haje,
ali čijem ih bije i tuče,
943 tiska i nazad lako uzmiče;
iznenatke sred zamaha
a i kraljević ne pristaje

viteška joj sablja puče.
vikat nitko da 'u ne tiče.
898 Ne ustavlja se, bôčom lupa
Nu nije puta već naprida:
i u zlotvorskoj grezne krvi;
vojska je prid njom, za njom rika.
nu od leškoga svakčas skupa
948 Što će? gdi će? Da se prida.
odsvud mnoštvo veće vrvi.
Vladislav joj slavni vika.
Tada u smrtnoj čim pogubi
Bojnica se netrpeća
8:3 kraljević ju slavni gleda,
sva plam živi na ovo stvara;
prije neg život mlada izgubi
riječ joj izrit ne da smeća,
skače s konjem sam naprijeda;
953 rukom samo odgovara.
rastiskuje i uklanja
Ali se oprijet zaman sili;
sve viteze svoje s strane
na nju jednu svak se puti:
8:8 i da ju ničiji mač ne ranja,
predat joj se trijebi ili

sasma ludo poginuti.
958 Tim stegnuta s tih nezgoda
1 555. budi - pa makar bila.

#

:3

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

u rijeku se meće doli;
mogorskoga kći sam cara.«

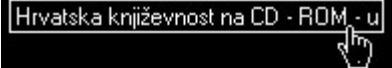
štraplje uzgori plaha voda,
Za uzdarje posla ovo
kraj zamniva vas okoli.
Vladislavu hrabrenomu,
Na vrh ona iz dna iskače,
veleć da ime svud njegovo
963 i na izmjenu ruke od lira
9;3 u srcu će nosit svomu,
sve što može brže i jače
i da unaprijed nigda veće,
pruža dilje i prostira.
za harna se ukazati,
Plove jakno laka riba,
proć krstjanim ona neće
i, gdi s druge strane pazi
nigdje s drugam vojevati.
968 da se od rijeke kraj prigiba,
9;8 Pak oružja na se stavi
slijedi i nadvor hrla izlazi.
i na uresna konja skoči,
Kraljević se slavni čudi
tere s družbom put upravi
nedobitno pazeć sminje
k carstvu očinu put Istoči.
i slobodu mnogu sudi
Nu k istočnim stranam svijeta
973 od hrabrene Mogorkinje.
9<3 čim bojnica lijepa jaše,
Tim sred skupa svih junaka
crni ju hadum eto sreta,
sprva ju diči, hvali i slavi,
Kazlaraga koga slaše.
za podoban dar joj paka
Sprva joj se on poklanja,
uhićene druge otpravi.
kako običaj turska prosi,
978 Bojne konje, svijetla oklopja

9<8 paka ukratko bez krsmanja
i ostalo sve što ote;
kaže glase ke joj nosi.
štite, strile, luke, kopja
Veli: »Od slavna cara Osmana
šlje joj na čas nje lipote,
u Istok, gdje sad s vojskom ide,
veleć: »Da znaš, mač sred moje
o kraljice, ti si zvana
983 ki desnice vidje sjati,
:33 i ove druge ke te slide«.
jer se opasa za gospoje
Sokolica na glas ovi,
slobodivat, ne hitati;
ki s veseljem sliša mlada,
zašto, zasveda turački
konja obrće na put novi,
strah je i rasap naša sila,
puti se uprav Carigrada.
988 kraljević je svud poljački
:38 Sred stravljen srca svoga
štiti i obrana lijepijeh vila.«
čas ne može mira imati
Nu kô bojna dikla uza se
da joj cara ljubljenoga
opet mile dikle vidi,
prije se željnoj nagledati;
s tolikoga dara sva se
koga ni dug put, ni brijeme,
993 panji, gubi, smeta i stidi.
:43 ni ina nijedna stvar na svijeti
U pameti misleć hodi
nije s prigodom razlicijeme
kô bi mogla zahvaliti;
mogla izet joj iz pameti.
nu načina ne nahodi,
tim ovako sta vapiti:

998 »Kraljeviću glasa mnoga,
dobita sam ja, dobita,
ne od oružja nu od tvoga
blagodarstva plemenita.«
Kô ovo reče, diže s vrata
9:3 lijep ogrljaj hitro zglobjen,
vas biserom oko zlata
i kamenjem dražijem pobjen.
Slovima se on optječe
u kih pismo šti se odzgara:
9:8 »Svak odstupaj nadaleče!

#

:4

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

PJEVANJE DESETO

Zatravljena Sokolica,
78 Gospodičić mlad prid njime,
da prije vidi cara mlada,
da od puta trud mu skrati,
s drugam leti jakno ptica
kliče glasom veselime
put bijeloga Carigrada;
u ovi način popijevati:
8 a Poljaci svi veseli
»Podiže se plaho dijete²
i gospođe slobodene
83 mlad car Osman s Carigrada
na obilne su gozbe sjeli
na pogube, raspe i štete
pokraj rijeke svim studene.
poljskijeh polja i livadâ,
Na čas¹ dana srećna toli,
da čestitu krunu lešku
43 a u zdravlju kraljevića
sabljom smakne i potlači,
zdravice se uokoli
88 i pod tursku silu tešku
napijahu od mladićâ.
nje kraljevstvo uharači.
Još na slavu poljske krune
Ali istine buduć glase
pod glas skladnih začinaka
kralj poljački veće čuo
48 rujna vina čaše pune
s neizmjernom vojskom da se
služahu se od junakâ.
93 car na njega podignuo,
Prođe zdravica, i u zdravlju
zapovidje sa svijeh strana
kraljevića vjerenice

da vojevode sve najveće
napi slavni Vladislav ju
i gospoda ina izbrana
53 čašom zlatnom sred desnice.
u varšovsko dođu vijeće;
Veseo ostatak danjih časa
98 gdi, buduć se razumile
lovci ovako čim trajahu,
turske sprave strašne odviše,
česti glasi iza glasâ
s mnogijem silam mnoge sile
kraljeviću dolijetahu.
susresti se odlučiše.
58 Ulak, najprije koji dođe,
Poletješe zapovijedi
navijestio mu ovo bîše
:3 po prostranoj kraljevini
od Turkinja kô gospođe
put Varšova da svak slijedi
varšovske se zaplijeniše.
pod oružjem u brzini;
Donije drugi kô je veseo
da na vojsku svak se kupi,
63 kralj i š njime vas puk ini
da se oprijeti svi sjedine
da je Vladislav slavni oteo
:8 silnom caru, prije neg stupi
kleta gusa što zaplini.
na podoljske pokrajine.
Hrlo tekuć prispije treći:
Sva se zemlja na glas ovi
š njim poruka nastala ova,
zbuča, zbuni i podiže;
68 da s gospodom, čas ne ckneći,
vrve odsvud vitezovi,
gre kraljević put Varšova;
;3 k Varšovu se svak približe.

a to prije noći neka
Inostrane krune i knezi,
u gradu se nađe unutra,
er poklisar carski čeka

#####

73 u osvijet se bijela jutra.

2 49. i dalje: Gospodičićeva pjesma po

Kô dobitnik od Istoči

mjestimično pregnantnom izrazu i tonu zvuči ču zapovijed oca
svoga, kao narodna pjesma, i njome autor, u

na brzoga konja skoči

retrospekciji, prikazuje čitav kompleks naglo slijeđen od svakoga.

zbivanja oko hoćimske bitke i bitku samu, ali ocrtava i zamišljena
buduća vojevanja

#####

Vladislava protiv Turaka za oslobođenje

1 9. Na čas - na čast.

Južnih Slavena.

#

:5

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

s kîm Poljaci društvo imaju,

Nu što velim? Nove glase,

s vojevodam i s vitezi

463 kraljeviću, čuj, izbrani:

na njih pomoć i oni ustaju.

prišô je Dunav, približa se

;8 Prosuše se stijezi svudi,

plahi Osman k ovoj strani.

trublje daše bojne glase;

Eto moje bistro oko

od razlicijeh vojska ljudi

veće ga je ugledalo:

na ravnome polju sta se.
468 polje mu je svijem široko
Sinu svomu kraljeviću
neizmjerne vojsci malo.
<3 kralj šibiku nad svijem poda,
Zasjedi mu ti mostove
a ime Karlu Hotjeviću
priko Pruta i Nesteru,
od vojevode svijeh vojevoda.
er sam pogled vojske ove
Sunčano se svijetlo oko
473 razbjena ga natrag tjera.
ljepšijeh vitêz ne nagleda:
Scijeni dijete s bojnou rati
<8 svi jezdijahu uširoko
da se umiješat sred junakâ
pod načinom skladna reda.
u saraju vojevati
Zaletje se iz sjevera
s kolom lijepijeh djevojaka;
na Istočna ljuta Zmaja
478 misli, iz luka vitezovi
i prostrije bijela pera
što potežu smrtne strile,
433 poljski Orô1 put Dunaja.
da su posmijesi i celovi
Slavna kralja vojska izbrana
kijem ranjaju usti mile,
pod krilim mu staše tada:
a zatočne ravne strane
cvijet junačkih leških strana
bojna polja sred zavade3
483
i Krakova ures grada.
prsi bijele i snježane
438 On moškovskih priko polja
Turkinjice lijepe i mlade.

dode ruske na granice,
Ah, čuj u što dijete uzda se!
pak upriječi put Podolja
Kad se na boj š njim spravljala,
uprav tvrde Kamenice.
488 carica mu je zlatne vlase
Stani se² otle na krajine
za tetive luka dala,
443 gdi od Nesterera rijeka teče,
veleći mu: Slatki brače,
ter pogleda iz visine
ti iz moga strijeljaj prama:
bistrijem okom nadaleče.
ja zlotvore tve najjače
Ali onuđe od Dunava
493 pogledom ću sharat sama;
pazeć sletje siva ptica,
ti desnicom tvôm hrabrenom,
448 gdi slavnoga Vladislava
ja ću očima daždjet smrti,
suncem sjahu vedra lica,
mahramicom pozlaćenom
veleći mu: 'Zapovijeda',
truđahnu ti znoj otrti. -
kud ću obratit brzim krili,
498 Utoliko i ti otpravi
kud li kazat put naprijeda
vojevodu sajdačkoga⁴,
453 nedobitnoj tvojoj sili?
da na moru razbije plavi
Eto u staro Drenopolje
neprijatelja silna tvoga.
Otmanović izišô je,
On s Kozacim, od kih sada
na široko ravno polje
4:3 glava je stavljen, u dobiti
taboreći čete svoje;

do samoga Carigrada
458 paček se je i otle
lasno sve će poplijeniti;
sam na konju it podigô,
pače još će proć naprida
da bi tvoju, o sokole,
vlas njegovih vojničara
nedobitnu dobit stigô.

#####

3 150. sred zavade - usred rata.

1 100. poljski Orô - poljska vojska.

4 166. sajdački vojevoda - zapovjednik Kozaka 2 109. stani se -
zaustavi se.

Petar Konašević s pridjevkom Sahajdačni.

#

:6

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

4:8 i izet tvrdih iz obzida
nevjerstvo je pridobito.

Korevskoga tamničara.

Nijesu od mnoštva Turâk sade

S druge strane pod oklopjem

junaci se tvi pripali,

Radoviljski knez otidi,

548 er da nebo ozgar pade,

ter na Vitoš s vitijem kopjem

na kopjjem bi ga uzdržali;

4;3 proz Planinu Staru uzidi,

nu su Turci iščeznuli:

Nemaniću da Stjepanu

sjeverne im zvijezde prijete,

namjesnik si krune carske,

er pogubu njih su čuli,
čim pod tobom zemlje ostanu
553 kad na carstvo stane dijete.
srpske, raške i bugarske.1
Priko Crna mora doni
4;8 Senjanskoga2 i najbolje
Otman sablju vrh krstjana;
još viteze makni sade
priko Crna mora goni
da na staro Nikopolje
sad krstjanska sablja Osmana'.
tvoj dobitni stijeg usade.
558 Ču kraljević glas pun sreće,
Tuj se Marka Kraljevića
i u bogdanske zemlje ravne
i Mihajla vojevode3
4<3
pod orlovim stijegom veće
još popijeva bojna srića,
čete uvede na boj spravne.
smjenstva, junaštva i slobode.
Suproč njemu car srditi
Skokni konja po Kosovu,
563 od sto vojska s vojskom doje,
gdi ubi Miloš cara opaka,
kojoj mogli pribrojiti
4<8 a k bijelomu Smederovu
svi jezici ne bi broje.
pošlji kitu tvih junaka;
Na oružje se s obje strane
duh da odahne i počine
dođe, i u buci vas svit zamni;
ukopanijeh pepeo kosti
568 zdaždiše u ognju smrtne rane,
Đurđa despota i Jerine,
sve se smete, dan potamni.
533 kijeh zet Murat ožalosti.

Kon Nester Nester veći
Nu tvu vojsku nebrojenu
turske krvi tuj proteče,
u dvije vojske prije razdili,
i u nevjerskom raspu i smeći
ter na polju otvorenu
573 jedva s glavom car uteče.
s jednom se opri turskoj sili;
A sad, carski dobitniče,
538 a s drugom ju iz nenadne
kraljeviću naš hrabreni,
strane opkruži i zateci,
gdi zapada, gdi ističe,
ter smetene i neskladne
slijedit smo te pripravljeni.
glave sveži⁴, puke isijeci.
578 Ne od hlapâ, ki na jata
Obod' konja, uzmi veće
zatjerani na boj hode,
543 u desnicu kopje vito;
nu je tva vojska izabrata
Bog je s nami, od tve sreće
od vojevoda i gospode,
ki svi vape: »Pri Dunavu

#####

583 ne stoj nego prostri sada

1 177-184. Poziva poljskog velikaša Radovilskog našu, tvoju, Božju slavu (Rađivila) da oslobodi Srbiju i Bugarsku i da od istoka do zapada!«

bude namjesnik carske krune Nemanjića.

Tako junak popijevaše;

2 185. Senjanski - Mikleuš Senjavski, poljski ali uz vedra kraljevića vojvoda koji je na Hoćimu bio jedan od

588 veće u Varšov družba jaše

desetorice komesara (koji su zajedno s svijetlijih mladic i mladićâ.

Vladislavom i s glavnim zapovjednikom

Svak se vidi odsvud teći:

Hotkjevićem činili nešto kao glavni štab).

na vratijeh ga svak je srio,

3 190. Mihajlo vojevoda - Mihajlo Svilojević, s gospođam se veseleći kako ga naziva naša narodna pjesma, jest 593 kih on biješe slobodio.

madžarski velikaš Mihajlo Silađi.

Po prozorih sa svijeh strana

4 208. glave sveži - zapovjednike zarobi.

#

:7

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

djevojčice lijepo sjaju,
Kralj poljački utoliko,
i od razlika cvića izbrana
643 nedobitni i čestiti,
dažde obilne prosipaju.
kupi i vijeće svê veliko,
598 Hvale vas mu puk začina,
cvijet kraljevstva plemeniti;
star i mlad ga častit hrli,
a to u vedroj slavi neka
i kralj slavni slavna sina
sred vojvoda i sred panâ
rado prima, milo grli.
648 na pristolju on pričeka
A i poklisar cara silna,
poklisara cara Osmana,
5:3 buduć prošô sve Podolje
ki s naredbom tad potpunom
i sva ruska mjesta obilna,
biješe u mnogoj poslan želji
na mazovsko dođe polje1.

da s poljačkom slavnom krunom
On se u gradu Kamenici
653 mir utvrdi i utemelji.
biješe uzdržô vele dana,
Ah, ovako s plahe ćudi
5:8 što kazački svud vojnici
nerazbornim smjenstvom gine
vrćahu se sa svijeh strana.
neprijatelja tko ne sudi
Od njih guse neizrećeni
za ono što je doistine.
strah u srcu svom oćuti,
658 Eto usiljen car je oholi,
zasve er znaše da otvoreni
poć u Istok spravan gdi je,
5;3 poklisarom svud su puti.
da s darovim sad se moli
Još bo odonda paša uspreda
komu sabljom prijeti prije.
i u teškoj osta smeći,
Ne smije se ganut dijete -
otkad s kopjem na nj ugleda
663 još bo straši Prut ga rika -
Krunoslavu bojnu teći.
što ne vidi sprva uvjete2
5;8 Sumnji, i sveđ mu sumnja ćini
nedobitna dobitnika.
s uzroka se bojat tega,
Biješe sunce konje ognjene
kako ona, da se i ini
po nebeskom polju udrilo
upoznali ne bi u njega.
668 sred istoći razvedrene
Tim dokli se ulak vrati,
zlateć zorno rumenilo,
5<3 koga u kralja poslô bîše,
s istoćnijeh se strana kada

ne hteć naprijed putovati,
eto paša carski upazi
odocni se on saviše.
gdi od Varšova bijela grada
Nu kô primi da vojvoda
673 u varoše lijepe ulazi.
nad Kozacim podoljskima
Sred prostrane kraljevine,
5<8 uzdahnu mu stražu poda,
jakno srce poljskijeh polja,
ka ga u putu pratit ima,
stoji Mazovska mimo ine
i bez sumnje i bez straha
sve države ljepša i bolja.
s družbom Kozâk vitezova
678 Na Visli joj bistroj rici
na ravnine sad dojaha
Varšov grad je vrh i glava;
633 nedaleče od Varšova.
u sadanja doba u dici
Na brijeg jedan šator meće,
dvor mu kraljev svjetlos dava;
konja odsijeda na kom jaše,
tuj bo kralji pribivaju
a vrh njega i noć veće
683 i pristolja drže svoja,
crni šator svoj steraše.
i općena se vijeća³ staju
638 Tuj počinu, dokli opeta
ili od mira ili od boja.
na istočna vrata bijela
Prid Varšovom na livadi,
jasnijem stupom Zora išeta,
ka je u svakom ravna kraju,
sva rumena, sva vesela.
688 vitezovi vidje mladi

#####

#####

2 331. dok ne dozna je li sklopljen mir.

1 272. mazovsko (...) polje - Mazovija, pokrajina u kojoj je Varšava.

3 351. općena vijeća - državni sabori.

#

:8

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

bojne konje gdi igraju.

oko glave odsvudije

Pri viteškoj toj zabavi

snježani mu veo svit je.

man poklisar konja plaha

738 Bijeli risi crnijeh pjega

iska od igre da ustavi,

zlatan kavad svud mu rese;

693 dokli u gradska vrata ujaha.

do samoga pasa u njega

Janjičarâ sto naprijeda

sijeda brada prostire se.

u žarkulah s perjem jaše;

Na uzdi drži jednu ruku,

spahoglân ih peset redâ

743 pri prsijeh drugu hrani,

tihom jezdom¹ slidijaše.

kažuč u njoj svemu puku

698 Opetâ je broj konjikâ

carski u zlatu lis poslani.

u odjećah plemenitijeh,

Vojvodâ mu šes je okolo,

korugvâ im množ razlika

kim naredi kralj ga sresti;

vrhu kopja trepti vitijeh.

748 odjeveni svi su oholo,

Dug red mladih pak djetića
svijetla obličja, stavne svijesti.
6:3 s razlicijem se darim kaže
Njih su konji vidit taci
kralja i slavna kraljevića
da ne tiču tli čim jezde;
Otmanović kijem častijaše.
pače regbi hitri i laci
Trijes konja su u povodu²
753 pružice se sad na zvijezde.
arapskoga od plemena:
S ovijem redom, u ovoj slavi
6:8 ognji u zgledu, vihri u hodu,
gospoda ga družec ova,
vrh morskijeh bi tekli pjena;
poklisar se carski upravi
suho im zlato sedla skova,
kraljevskijeh put dvorova.
sakrafoče biser niza,
758 Kraljevski se bijeli dvori
drag je kami sred njihova
dižu i diče put nebesa
6;3 čela vidjet sunce izbliza.
ponosito k zvijezdama gori,
Trijes lukova s trkačima,
na prostoru puni uresa.
nakićeni pribogato,
Na mramornih stupijeh, koji
zamjeran je ures svima -
763 lijep red kažu, svakolika
sve drag kami, biser, zlato.
naslonjena građa stoji
6;8 Još tredesti britkijeh sablja,
plemenita i velika.
kim izvrsnos Istok dava,
U prostrana vrata lipa
a s nebesa suncu ugrablja

kô se ulazi, u dva reda
zrake svijetla svim naprava.
768 izdjeljanijeh broj se kipâ
I tridesti robinjica:
starijeh leškijeh kralja gleda.
6<3 zlato im često pram nathodi,
Tako im umje hitrijeh ljudi
zora iz čela a danica
vješta ruka slike utvorit
iz oči im bio dan vodi.
da, tko ih pazi, živijeh sudi
Pogleda su sve razbludna
773 i da sad će progovorit.
a obličja gospodična;
S bijelijem gnijezdom orlovime
6<8 ljepota je njih pričudna
Leh se u jednoj ruci objavi;
božicama rajskijem slična.
drži u drugoj grad kom ime
Mladomu ih Vladislavu
od našasta gnijezda stavi.
Osman mladi car posila
778 Dubrava mu je oko čela,
za razgovor i zabavu
on bo iz dubrav skupio je
733 sred pokoja draga i mila.
u gradove i u sela
Jaše paša najposlije;
puk kom ime poda svoje.3
konj pod njime ponosit je,

#####

3 441-448. Leh I - legendarni poljski kralj koji 1 364. tihom jezdom -
kasom.

je, u VI. st. došavši iz Hrvatske u Poljsku, 2 373. u povodu - u
povorci.

naišao na gnijezdo bijelih orlova i tu sazidao #

#####

#####

#####

Krak se za njim pak udjelja;
 prignu i krstom čelo uresi.
 783 drži u rukah grad i ovi,
 Boleslav je sin za njime5
 Kraka svoga zgraditelja
 na pristolju s krunom zgara,
 ki imenom i sad slovi.
 ku s imenom kraljevskime
 Primislav1 se s štitim pazi
 7;3 prvi on primi od česara.
 i s kacigom dupskijeh kora;
 Kon njega se pismo izdube
 788 oružjem bo tijekom porazi
 ruske vojske kô potlači,
 Ugre i izagna priko gora.
 Pomoravce i Kasube
 Leh se drugi vidi opeta,2
 primi, a Pruse uharači.
 stoji konj uza nj; on bo steče
 7;8 U odjeći kaluđera
 oblas, što u svâ mlada ljeta
 Kažimir se prvi udjelja;6
 793 brzijem konjim tijekom priteče;
 još križ drži kim zatjera
 drži u rukah luk i strile,
 kralj redovnik neprijatelja.
 kim obrani od česarske
 Boleslav se pod oklopijem7
 Velikoga Karla sile
 7<3 Krivousti gleda i broji;
 puke slovinske i ugarske.

on na konju s vitijem kopjem
Pjastav slijedi: ruka jaka³
798

i s perenim štitom stoji;
pod jarmom se još proslavlja;
Vladislava oca svoga
volovom ga sprva a paka
sprijed priliku drži od zlata,
neprijateljnim svojim stavlja.
7<8 na štitu orla poljačkoga
Kip je za ovijem komu od kosi
s česarskijem sred nokata.
7:3 vrh pleći se vlas prostira;
Stijezi, oklopja s mačim, s štitim
krs u rukah zlatan nosi,
pod lovornijem vise vijencom,
a u nebo oči upira -
i sve što ote pridobitim
Mjesislav⁴ je ime od slave,
833 Rusom, Ugrom, Čehom, Nijemcom.
ki u svetoj vodi umijesi,
S bijelim orlom stijeg držeći
7:8 koj on prvi vrh od glave
Kažimiru je drugom slika;8

#####

s tijem bo plešuć glavu smeći
ime dobi od Velika.

grad Gniježdo (Gniezno), a zatim izveo narod iz šuma u gradove i
sela.

1 453. Primislav, Pšemislav - legendarni poljski kralj kojemu
legenda pripisuje lukavštinu s

pomoću koje je od svoje zemlje odvratio

5 477. i dalje: Boleslav, nasljednik Mjesislava Madžare: od kora
drveta učinio je mnoštvo na prijestolju; dobio je krunu od Otona III. i
štitova i oklopa, obojio ih i namastio tako da su krunio se 1024. u

Gnjeznu; na postolju se u osvit dana sjajili nasuprot onima koji su ga njegova kipa (u epu) ugraviran je tekst koji opsjedali; povjerovavši da kralj ima veliku govori kako je uspješno ratovao protiv Rusa, vojsku, neprijatelj se povukao.

Pomoravaca, Kašuba i Prusa; stekao je naslov Hrabri.

2 457. i dalje: Leh II - također legendarni poljski kralj (u VIII. st.), za kojega priča kaže da je 6 485. i dalje: Kažimir I - poljski kralj (1034-otkrio podvalu jednog pretendenta na 1054) koji je pred pobunjenicima pobjegao iz prijestolje i za nagradu sam bio izabran za zemlje i sklonio se kod susjednih vladara; u kralja. Njegovi bojevi (u Osmanu) s Karlom Gundulića Kažimir se vraća kao redovnik u Velikim izmišljeni su.

zemlju, što ne odgovara činjenicama; podatak je vjerojatno uzeo iz kakve kronike ili za nj 3 465. i dalje: Pjastav - legendarni poljski kralj koji je prije bio kmet i kolar. Gundulić u antitezi doznao iz kakva osobnog kontakta.

kaže da je prije jaram stavljao volovima, a sada 7 489. i dalje: Boleslav Krivousti - poljski kralj kao kralj neprijateljima.

od 1102-1138.

4 473. Mjesislav - Mječislav, prvi povijesni kralj 8 501. Kažimir II - čini se da su u ovom liku Poljske koji je prešao na kršćanstvo i pokrstio spojeni Kažimir II Pravedni (1178-1194) i svoj narod (X. st.).

Kažimir III Veliki (1334-1370).

#

::

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

838 Lauš1 pak je: zagrljena
»vernim, smeća odmetnima.«8

873

na štitu mu je Visla i Sava,
Od bronce opet stoji uzgori
i dostojno narešena
kralja Alberta9 slika ulita;

dvjema krunam jedna glava.
okolo joj svud su odori
S druge strane prvi u redu
Tatarina pridobita.
843 kip se kaže plijenim kitan:
878 Druga uz nju sva se bijeli,
Jadželom² je, po pogledu
pram pod krunom sam se crni;
kralj i junak nedobitan.
zlatno pismo odzgar veli:
Slava u vodi³ zdaždje s nebi,
»Kralj Lesandro blagodarni.«¹⁰
da ga vlada vojujući,⁴
Treća uz ovu izdjeljana
848 kad Vladislava ime sebi
883 sjedi uz množna i velika
krsteć se uze, svê dâ kući⁵.
s krunom kom je zgar vjenčana
Na štitu mu je oklopljeni
s maslinome lovorika.
konjik, ki čim konja teče,
Veličinu kaže svoju
digô je u obje ruke ognjeni
obraz svijetli, pogled stavní,
853 mač vrh glave, da udre preče.
888 s pismom: »U miru i u boju
Naličje uza nj stoji viteško -
Šišman prvi¹¹, kralj prislavni.«
mlada kralja mož svjedočit;
Duga je zemlja - slava je dilja
svija i stresa kopje teško,
ka od imena raste svoga:
a konj pod njim sad će skočit.
razbi Tatara i Vasilja,
858 Zgar »Vladislav tretji«⁶ piše:
893 silna kneza moškovskoga.
dobitniku slavnu carskom

Šišman drugi¹² stoji za njime;
treću krunu zvijezde sviše
vedru sliku zlato odijeva,
nad poljačkom i ugarskom.
od Augusta srećno ime
Sablje, luci, kopja i štiti
ki ponovi čim kraljeva.
863 i plijen je odsvud ki mu ostavi
898 Orô konjiku oklojenu
beg u gorah pridobiti
na štitu mu družbu čini;
i car Murat na Muravi⁷.
on bo u vijeću združi općenu
Od mramora pak je bila
Litvu k poljskoj kraljevini.
stup udjeljan; pišu slova:

#####

868 »Kralj dobitnik nijemskih sila,
8 539. Kažimir - poljski kralj Kažimir IV (1445-rasap turskijeh
vitezova.«

1492); taj i prethodni stih sadrže i igru Na štitu mu je orô oholi,
riječima, tj. Kažimir sam vernim (pokazujem lis masline u kljunu ima:
ili značim mir za vjerne), smeća odmetima (tj.

»Kažimir sam«, štiti se okoli,
smutnja i nepravilika sam za odmetnike).

9 542. Albert - Jan Albert, poljski kralj (1492-

#####

1501) koji je uspješno ratovao protiv Tatara.

1 505. Lauš - Ljudevit Veliki, poljski (od 1370) i 10 548. Kralj
Lesandro blagodarni - poljski ugaarsko-hrvatski kralj od 1324.
Vladao je do kralj Aleksandar Jagielonac (1501-1506); bio 1382.

je veoma darežljiv tako da su za nj

2 511. Jadželon - poljski kralj Vladislav Jagielo suvremenici govorili
da je umro na vrijeme, (1386-1434), potječe iz Litve, tada još jer da
je duže živio, bio bi raspoklanjao poganske; pokrstivši se 1386.
spojio je Litvu i Poljsku; zato mu i Gundulić daje atribut Poljsku u
jednu državu.

blagodarni (darežljiv).

11

3 513. slava u vodi - krštenje.

556. Šišman I - Žigmund I. Stari, poljski kralj (1506-1548); uspješno ratovao protiv 4 514. da mu pomaže u ratovima.

Moskovljana, križara (njemakih templara) i 5 516. (ime) své dâ kući - dade svoje ime Moldavaca.

dinastiji (Jegielovići).

12 561. Šišman II - Žigmund II. August, poljski 6 525. Vladislav tretji - Vladislav Varnenčik.

kralj (1548-1572); za njegove vladavine 7 532. na Muravi - na (rijeci) Moravi.

konačno je Litva združena s Poljskom.

#

::

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

Za ovom kralja i junaka
943 sved mladići plemeniti
8:3 u ugarskoj je kip odjeći;
ki kraljevsku dvorbu slide
s buzdohanom ruka jaka
za na svijetle časti uziti.
ragbi stoji još priteći.
U drugoj se kupe i staju
Pismo se odzgar zlatno gleda:
plemići opet zrelijeh lita
»Stjepan Bator«1, ovo 'e dosta;
948 koji kralju na glas daju
8:8 slava ostalo pripovijeda
tko uljesti k njemu pita.
i glas za njim koji osta.
Kralj u tretjoj, nada svima
Od oružja stoje gomile

veličinu ka prostira,
ke kralj vitez ote i doni,
poklisare svijetle prima
kad moškovske razbi sile
953 i od vladanja vijeća zbira.
8;3 i odmetne Pruse skloni.
Ali u vijeću utoliko,
Prilika ova zaglavila
dočijem svjete svak prinese
biješe oba svijetla reda,
ter se odluči svekoliko
kô tim veleć: »Priko dilâ
što odgovorit paši će se,
mojih nî moć proć naprijeda.«
958 Zborovski se knez otpravi,
8;8 Mnozi kipi mnogih kralja
obran među mudrim zborom,
među ovim jošte slide;
poklisara da zabavi
ali ih kriju mjesta dalja:
plemenitim razgovorom;
slike im se sprijed ne vide.
ki se oglasio biješe odavna
Krije ih misto, nu zamani,
963 i prosuo svud besjede
8<3 ako im je ime udjeljano;
da od silna cara u slavna
u slavnijeh se djelijeh hrani,
kralja zacić mira grede.
svemu svijetu tim je znano.
Svijetli pan se diže time,
Nu kô paša pribogata
koga slave svudi lete,
silna cara od Istoka
968 i u vijećnici srednjoj š njime
8<8 na velika dođe vrata
u način se dvoran srete.

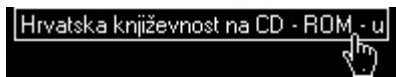
dvora svijetla i visoka,
eto između skupna puka,
ki odsvud vrvi i izlazi,
tvrdu stražu od hajdukâ
933 pod ognjenim puškam pazi.
Viteškoga konja odsjede
sa svôm družbom, ter se veće
proz razlika mjesta uzvede
prid veliko gori vijeće.
938 Sred dvorova, kim sve strane
mnogi ures prikrio je,
i velike i prostrane
tri vijećnice redom stoje.
U najprvoj stât se vide

#####

1 574. Stjepan Bator - mađarski velikaš i potonji poljski kralj od 1576. do 1586; uspješno je ratovao s Moskovljanima; pokorio je odmetne Pruse (stanovnike grada Gdanjska) - Time je Gundulić zaključio galeriju kipova poljskih kraljeva; u tu galeriju smjestio je uglavnom značajnije vladare, dok je ostale, koji po njegovu shvaćanju imaju kakvih mrlja, propustio.

#

:<

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

PJEVANJE JEDANAESTO

Vijećnica je srednja u sebi
Vidi se ončas na glas ovi
tež naprave, tež liposti
gdi se zemlja sva podiže,
da tko 'e u njoj vik se ne bi
gdi odsvud vrve vitezovi,
nagledô je od milosti.
73 gdi se oružjem sve užiže;
8 Bogato je narešena;
gdi inostrane krune i knezi
pokriva ju sa svijeh strana
s kim Poljaci društva imaju⁵
svila zlatom ispunjena,
s vojevodam i s vitezi.
na razlike slike tkana.¹
na njih⁶ pomoć i oni ustaju;
Tuj bo iznova slavna zgodâ
78 gdi se mnoga vojska zbira
43 dobiti se lanjske složi
vrhu polja svim široka,
koja Turcim prikor poda,
i gdi se Orlov stijeg⁷ prostira
a Poljacim čas uzumnoži.
proć Mjesecu od Istoka.⁸
Izvrnostim svak se čudi:
Nu poklisar sve ostavi,
nebo 'e odzgar, zemlja okolo,
83 a uze pazit k onoj strani
48 stijezi, trublje, konji, ljudi,
gdi s oružjem sto'e u spravi
silna oružja, bjenje oholo.
Turci se udrît i krstjani.
Car se gleda, plaho dijete,
Velike se vojske dvije
gdi se digô s Carigrada

vrhu ravna kažu polja
na pogube, raspe i štete
kraj prostrane Bogdanije9
88

53 poljskijeh polja i livadâ.
i granicâ od Podolja10.
Š njim se pazi oružana
I toli su po načinu
množ nezgledna2 na sve kraje;
izatkane sej države
gubi ime polje i strana:
da, tko ih gleda, zaistinu
što oko vidi, sve vojska je.3
93 cijeni da su zbiljne i prave.

58 Ali opeta glasoviti
O krajijeh polja od rati
poljački se kralj objavlja,
Prut i Nester gledat slidiš,
za kraljevstvo obraniti4
i ako ć' oku vjerovati,
gdi proć caru vojsku spravlja.
romon čuješ, tijek im vidiš.
Svud se paze brzi ulaci
98 S jedne strane tuj pazi se,
63 hrlo optjecat svaku stranu,
i bez svrhe i bez mjere11,
da ured skaču svi junaci
turska strašna vojska gdi se
krune općene na obranu.

#####

Letjet gledaš zapovijedi

5 42. s kim (...) društva imaju - s kojima su po prostranoj kraljevini
saveznici.

68 put Varšova da svak slijedi

6 44. na njih - na njihovu.

pod oružjem u brzini.

7 47. Orlov stijeg - poljska zastava.

#####

8 48. proć Mjesecu od Istoka - protiv turske 1 7-8. slike izvezene na tkanini - tapiserija.

zastave.

2 22. množ nezgledna - mnoštvo koje se ne da 9 55. Bogdanija - Moldavija, onda pokrajina na pogledom obuhvatiti.

južnim granicama Poljske, potčinjena Turskoj, ali s domaćim knezom.

3 23-24. ne raspoznaju se više lokaliteti i sve što oko može vidjeti samo je vojska. (Jedva je 10 56. Podolje - pokrajina u južnoj Poljskoj, na moguće zamisliti zgusnutiji, a sadržajem granici prema Moldaviji; tu protječe Dnjestar, bogatiji izraz.) na kojem je Hoćim.

4 27. za kraljevstvo obraniti - da obrani 11 66. i bez svrhe i bez mjere - (turska vojska) kraljevstvo.

kojoj nema kraja niti se može izmjeriti.

#

;3

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

jakno mjesec na luk stere.

448 knez, ki djelim svud slavan je,

S druge vojska od Poljakâ

u ovi način odgovara:

:3 svim se kaže lijepa kita,

»Dobrovoljno tvôj Milosti

od hrabrenijeh sva junaka

ja ću kazat, paša izbrani,

po izboru skladno svita.

narode one s kih kriposti

I toliko slične slike

453 kraljevstvo se naše obrani.

tkalac hitri1 svemu poda

Nu vitezi tko su koji

:8 da ne samo svak prilike

razabrat je mučno imena,
pozna od vitez i vojvodâ,
gdi sva u skupu vojska stoji
nu se u svemu ti biljezi
taborima obgrađena;
od istine još gledaju,
458 tim pogledaj gdi iz tabora
da bi rekô trepte stijezi,
van izišla sva se otkriva
;3 buče ljudstva, konji igraju.
otvorenijeh vrh prostora
Paček se oko dotle vara
čekat cara suprotiva.«
i poznanja svačija gube
Tajčas carski paša obrati
da gdi bubanj svaki udara
463 tihi pogled stavna obraza
čuješ i gdi trublje trube.
poljsku vojsku razgledati
;8 Izvrnostim sih naprava
gdi mu slavni knez ukaza.
vas zapanjen paša ostaje;
Sunčano se svijetlo oko
u istinu se upoznava
ljepšijeh vitêz ne nagleda:
i mni u vojsci opet da je.
468 svi na čete uširoko
Snebiva se da toliko
slijede način bojna reda.
<3 ruke umrle hitro vezu;
Nu poklisar čudom novim
tim je ovako on poklikô
snebiva se pazeć paka
Zborovskomu svijetlu knezu:
prid ovacim vitezovim
»Tko bî, slavni vo'evoda,
473 za vojvodu pustinjaka.

toli umjetan među vami
Zagunjastio i zarastô
<8 da besjedu i duh poda
ovi u kosah vas se vidi;
ovijem mrtvijem prilikami?
postarano lice i tmasto
Oružja ova tko osnova
kaže od kože suhor blidi.
i lanjskoga boja sile?
478 Obje mu su noge bose,
Ah, jesu li čuda ova
drži u rukah križ raspeti,
433 ljudske ruke učinile?
a konopom opasô se
Eto pazeć vojsku našu,
po oštrom ruhu od kostreti.
ke je mnoga veličina,
Oči š njega čas ne smeće
svakoga u njoj poznam pašu
483 zapanjeni Alipaša,
i Turčina po Turčina.
i ne može srcu veće
438 Još kad bi mi moglo biti
odoljeti da ne upraša;
poznat i one srećne puke
Zborovskomu veli time:
kim je caru odoliti
»Tko je oni, gospodine,
od junačke išlo ruke;
488 ki ide prvi prida svime,
ter bih čuo od svijeh ime
a porušen nad sve ine?
443 kô svijeh vidjeh vojevati,
U čovjeku poharanu
ne bih mogô u sej vrime
i satrenu onoliko
draže stvari ja slišati.«

ku ste ufat mogli obranu
Na ovo dvorno uprašanje
493 gdi na bjenje se ide priko?«
od careva poklisara
Podsmjehnu se sim2 riječima

#####

knez, i ovako odgovori:

#####

1 74. tkalac hitri - vješt umjetnik u vezenju na platnu.

2 161. sim - tim.

#

;4

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

»Ne boji se tko pravu ima
ka za njima gre smiono
vjeru u Boga višnjem gori.
s puškam duzim na ramenu -
498 Od koljena je plemenita
Pomoravci3 sve su ono.
gospodičić jedan ono
Nakon njih su tvrde čete
ki pogrdi slavu od svita,
livovskih iz prostora;4
543

a obra bitje svim priklono.
s puškam i oni regbi lete
Blaž1 na ime on se zove,
jak ognjeni trijes vrh gora.
4:3 i s istoka do zapada
Ali gledaj, pak vojnici
od svetinje glas njegove
litvanskoga kneštva slijede:
po narodih leti sada.

548 svi na konjijeh kopjanici
Na svakčas bo kroz veliko
pod oružjem bijelijem sjede.
djelovanje od čudesa
Glavu imaju pan-Stjepana⁵,
4:8 kaže svitu on koliko
velikoga kandžilijera;
drag je kralju od nebesa.
jaše junak konja vrana,
Po pustinjah nag dočime
553 vran štit i vrana ima pera.
Isukrsta naga slidi,
Vojvodu opet pazi onoga
među carom i našime
ki igra konja svim velika:
4:3 kraljom zgode sve prividi.
staroste je pološkoga
Tim noseći križ u ruci
Sjenevića⁶ ona slika.
s kraljevićom na boj doje
558 Modrim perjem vitez mili
i, gdi oružjem ini puci,
vedro je čelo nakitio,
on molitvam vojevô je.
i u pozlatnoj modroj svili
4:8 Nu besjeda moja ova
na ugarsku vas se odio.
sasma duga da ne izlazi,
Za njime se dio s kopjem,
od poljačkijeh vitezova
563 dio s lukom vitêz združâ;
slišâ' imena, slike pazi.
Radogostje⁷ pod oklopijem
Gleda' onega ki sred štita
i Smolensko⁸ njih oružâ.
4<3 u verigah drži lava,
Vojničarâ vidjet još je

a od zelena perja svita
kim su oružja ista i snaga:
na glavi mu stoji dubrava;
Podljesje⁹ ih i Pološje¹⁰
568

i odjeća mu sva je zelena,
iz bližnjijeh šlju rusaga.
kom oklopje zgar pokriva:

#####

4<8 i konj zelen oka ognjena

3 208. Pomoravci - vojnici iz obalnog pojasa regbi pod njim munja
je živa: Poljske na Baltičkom moru.

Rodovilski knez ono je:

4 210. livovski prostori - Livonija koju su nekad vodi tri čete
izdaleče, sačinjavale današnja Litva i Estonija.

iz najkranjih držav koje

533

5 217. pan Stjepan - Stjepan Pac, ugledni val Nijemskoga mora²
optječe.

litavski velikaš, sudjelovao je u Hoćimskoj bici, Oni oklopja ki
oblače, ali ne kao zapovijednik litavskih četa.

za vojvodom ter najprije

6 224. Sjenević - po svoj prilici kastelan položki nose kopje, pašu
mače, Nikola Zenović, isticao se na Hoćimu i nakon konjici su od
Prusije.

teških rana umro.

538 Pazi opeta družbu ognjenu

7 231. Rodogostje - Rogožno, grad u Poljskoj.

#####

8 232. Smolensko, Smolensk - grad i pokrajina u zapadnoj Rusiji,
nekad u sastavu poljske 1 169. Blaž - pustinjač koji u Gundulićevoj
konceptiji s križem predvodi poljsku vojsku; države.

ime je načinjeno prema sv Vlahu, zaštitniku 9 235. Podljesje -
vojvodstvo na granici između Dubrovnika; Gundulić njegovu funkciju
Litve i Poljske, danas u Litvi i Bjelorusiji.

proteže na šire, slavenske prostore.

10 235. Pološje - grad i vojvodstvo nekadašnje 2 200. Nijemsko more - Baltičko more.

Litve, danas Polotsk u Bjelorusiji.

#

;5

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

Gleda' onega ki u desnici
I ondi s konja snježanoga
vitim kopjem regbi trese,
ognjen junak pali očima,
a na zlatnoj mu ugarštici
ter ta je u njem sila mnoga
573 žuto perje prostire se.
5;3 da mu i od slike strah se ima.«
Zlatne mu su i odjeće,
Odgovori knez hrabreni:
zlatne konju sve naprave,
»On je ono: štit mu pazi,
ki se pod njim u skok meće
na komu je plam ognjeni
s perjem žutijem vrhu glave.
gdi iz snježane gori izlazi.
578 Vojvoda ono slavna imena
5;8 Pod klobucim kamilovcim
Zamoški1 je pan hrabreni,
krajčnici za njim jašu,
ki Tatara razbi ognjena
Bjelorusi s Podolovcim3:
i u plijenu mu plijen zaplijeni.
puške nose, sablje pašu.
On za sobom tri razlike
Ali u nebu razvedrenu
583 vitezova vrsta vodi;

5<3 prije bi zbrojil sitne zvijezde
gledaj ke su njih prilike
neg vojevode po imenu
s kim li oružjem svaka hodi.
ki za ovijem opet jezde;
Zamoški su ono vrli
er nije u poljskoj zemlji toga
kim vrha glave lete krila;
mjesto mala ni velika
588 i konji im su s krilim hrli,
5<8 ko vojevodu ne ima svoga
a oružje luk i strila.
i osobna plemenika.
Vučijem kožam su odasvudi
I svi, er hoće toj zakoni,
sebe i konje sve prikrili,
od kraljevstva za obranu
ter od konjâ i od ljudi
kad vojuje kralj, i oni
593 vukovi se učinili.
633 trijebi na boj da ustanu.
Za bojnici plasim ovim
Tim četami koje slide
volinski se ono staju;
svjetlje slike tkalac poda;
britke vučce pod lukovim
svi bo u njih ki se vide
i kopjače svi imaju.
plemići su i gospoda.
598 A u košuljah kiovski puci
638 U bogatoj ono odjeći
od gvozdene pak su žice;
mazovska se četa resi:
harbe i štite nose u ruci
korde o pasu a niz pleći
a na pasu sikirice.
vise ognjeni samokresi.

Nut onoga kom kaciga
Kalpake im rese risi,
5:3 snižanim se perjem kiti,
643 modre odjeće srebro okoli,
a i konj pod njim bjelji od sniga
i niz lijevo rame visi
regbi sad će poletiti.«
ris pod lijevu ruku doli.
»Ah, Mikleuš ono li je
Opet leškijeh vitezova
pan Senjavski2?« priuze paša.
mlados lijepom jezdi jezdnom
5:8 »Ja ga poznam: on najprije
648 iz mjesta u kom s gnijezda orlova
na oružja udri naša!
Leh prvi grad zazva Gnezdnom.
Š njima upored od Poljakâ

#####

gledaj drugu družbu mladu,

1 246. Zamoški - Tomaš Zamoyski, poljski knez otkli stari Krak od Kraka kojemu je otac bio kancelar i veliki hetman. Od 653 pada ime svomu gradu.

1633. bio je krunski kancelar; na Hoćimu nije U povodu tri jedeka sudjelovao.

svaki uza se vitez drži,

2 273-274. Mikleuš Senjavski - poljski vojvoda a konj pod njim željan tijeka koji je na Hoćimu bio jedan od desetorice regbi skače, puha i rži.

komesara (koji su zajedno s Vladislavom i s glavnim zapovjednikom Hotkjevićem činili

#####

nešto kao glavni štab).

3 287. Podolovci - vojnici iz Podolja.

#

;6

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

658 Za ugaršticam zaruđenim

Pazi uz njega zatočnicu
trepti perje šarovito;
ka pritječe djelim slavu¹,
visi kaplan pod ramenim,
6:8 Korevskoga vjerenicu,
stoji u ruci kopje vito.
nedobitnu Krunoslavu!

Korda o bedri, štit o pleću,
Nje konj zlatni sliku prima
663 dva na sedlu samopala,
od sunčanih konja s nebi,
zgar oklopje a za odjeću
pokli vele svjetlje ima
dostegnice svione ozdala.«

6;3 sunce od sunca on na sebi.« -

»Dosta, svijetli gospodine!

»Dobro poznam, paša veli,

Ke se čudo meni otkriva? -

ja bojnicu slavnu svuda;

668 kliče paša - Doistine

oči je su mē vidjeli

kraljevića vidim živa!

veće puta ne bez čuda.

Sred gospode po izboru

6;8 Nu ono li, svijetli kneže,

on na konju jezdi bijelu:

Milosti je Vaše slika

dobit nosi u pozoru,

ka na ljubav svû priteže

673 sreću u ruci, slavu na čelu.«

srca oholih protivnika?

Knez priuze: »Ono je slika

Perje rumeno i rumena

koj se u suncu ime udjelja,
6<3 vrhu oružja zgar naprava
istočnoga dobitnika,
i zrak lica razvedrena
sjevernoga branitelja.
svakomu je poznat dava.«
678 Ah, pogleda' u prilici
»Slika je ono od jednoga«,
ka mu uz množnos sja velika!
knez s posmijehom milim veli,
Mač na pasu a u desnici
6<8 »prijatelja draga tvoga
od gospodstva stoji šibika.
ki te služiti u svem želi.« -
Oklopja se zlatna odzgora
»Da oni ostali tko su veće,
683 pod grimiznim plaštom rese:
priuze paša, ki uz Vas hode?«
sunčanim ih zrakom zora -
Odgovara knez: »Najveće
tako sjaju! - svih naveze.
733 od kraljevstva vojevode:
Štitnika mu dva su okolo:
čeljad svijetla i kriposna,
nosi jedan bat zlaćeni,
u slobodi ka boravi,
688 drugi, trepteć perje oholo,
druge uzde ter ne pozna
kacigu i štit š njom pereni.
neg ku sebi sama stavi.
Dvanaes konja, dvanaes vila
738 Gledaj kô se svi ponose
bojnom se igrom prid njim diče;
odjeveni pribogato,
ptica, munja, vihar, strila
ter vrh svile pošven nose
693 brzine im ne pritiče.

dragi kamen, biser, zlato;
Starca onoga uza nj gleda'
bijelijem perjem glavu kite,
zagašenoj u haljini;
743 pod kavadim nože drže,
stavan obraz, brada sijeda
pašu sablje plemenite,
poštovana svijem ga čini:
jašu konje vjetra brže.
698 ono Karlo Kotković je
Ali uprav sad k onomu
vo'evoda slavni od Vilne,
ti vitezu oči svrni
komu poda kralj i više
748 ki stoji s kopjem i u bijelomu
nad svom vojskom časti obilne.
oružju se vas srebrni;
Ah, njegova slika u tkanju
srebrna mu i perja su
6:3 stekla izvrsnos toliku je
na kacizi kâ mu vise;
da bi rekô pazeć na nju:
srebrn mu je mač na pasu,
»I sad misli i svjetuje!«

#####

1 374. ka pritječe djelima slavu - koja
junaštvom nadmašuje slavu što u njoj kruži.

#

;7

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

753 i konj pod njim srebrni se.
sve obujmiva magla crna;
Altanskoga1 kneza obliče

oblaci se strijelâ dižu,
ondi je ono izatkano;
grad ognjenijeh pada zrna.
gdi zapada, gdi ističe,
Svud oružja sjaju vrla;
njegovo ime svud je znano.
7:3 puške, kopja, sablje, mači
758 U zastavi od junačke
zgađaju prsi, kolju grla,
vojske on jaše najposlije;
sijeku glave, sve se tlači.
nijemske zemlje i franačke
Usred boja nesmiljena
za njim izbor hrabreni je.
kraljević se gleda prvi
Nu opet vojska od Kozakâ
7:8 gdi u slici trijesa ognjena
763 pazi gdi se nase kupi,
u potopu sja od krvi.
koj se oprijeti nije jaka
U okoliš se vrti i vije
ičija sila igdje stupi.
put prostrani sred tjeskote;
Peset tisuć njih je u broju;
vitijem kopjem srca bije,
svi su izbrani vitezovi,
7;3 britkijem mačem žnje živote.
768 neprijateljski strah u boju,
Svačija sablja na nj se združâ -
vihri, gromovi i trjeskovi.
od svih sreta, svih zatječe:
Gledaj oružan vas ognjeno
konje, ljudi, stijege, oružja
gdi Sajdački gre prid njima;
krši, lomi, rve i siječe.
crvenu odjeću i crveno
7;8 Bez pokoja, bez umora

773 za ugaršticom perje ima.«
sjemo tamo teće se vidi;
Jur knez dospje, čim na kraju
mrtaca je pod njim gora,
od vijećnice s jedne strane
svud bjeguče Turke slidi.
veće i čete dospijevaju
Ali se i Osman car opeta
s lijepijem redom izatkane.
7<3 pazi gdi svê na boj tjera;
778 Nu opet paša uze iznova
pobjegujstvo njih ga smeta
stranu drugu razgledati
i neposluh i nevjera.
na koj tkalac hitri osnova
Naprijed slike koje stahu
vojska s vojskom gdi se rati.
sram gledati paši ne da,
Jakno zlatna dva oblaka
7<8 er među onim ki bježahu
783 u ke upira sunce od lita
i priliku svoju ugleda.
sjaju puni jasnijeh zraka,
Nu uto dođe i glas veće
zvijezdâ je lipos š njih dobita;
Zborovskomu svijetlu knezu
ako s bukom u ke doba
da poklisar i on u vijeće
zavije sjever ledeni se,
833 prid slavnoga kralja uljezu.
788 u treskovijeh, u gradu oba
Na pristolju kralj uresnu
crni ostanu, stamne svi se -
vrhu zlatnijeh saga siva;
tako i obje vojske, toli
biskupi mu svih obdesnu;
ke su uresne otprije bile,

a vojevode sjede sliva.
lijepi su ures u oholi
838 Ali od njih svijeh više
793 strašni pogled obratile.
polak oca slavnog svoga
U strašivoj sve je slici,
sio kraljević slavni bîše
sve se stira, sve se krati;
na sto od zlata kovanoga.
padaju konji i konjici
Za veliko čudo u sebi
živi, mrtvi i duhati.
843 pismo staro nam donese,
798 Trijesi umrli sve užižu,
što njegada dva na nebi
sunca ujedno vidješe se;

#####

nu poljskoga usred vića

1 421. Atlanski - cesarski pouzdanik u Poljskoj; eto i naša paze
doba povijest ne potvrđuje njegovo sudjelovanje na 848 kralja i
mlada kraljevića Hoćimu.

#

;8

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

a od svijeta su sunca oba.
tvih junaka kripas gleda,
Tim poklisar, kô približa
za moguća i velika
prid pristolje kraljevsko se,
i cijeni te i spovijeda.
poklanja se i poniža,
898 Tim općene žaleć štete,
853 jak zakoni turski prose1.

prije neg ste se huđe smeli,
Veličanstvo vedra obraza
opet društvo i uvjete
kralj na nj svrće, čim ga prima,
ponoviti stare želi.⁴
i rukom mu mjesto ukaza
A i kletva hoće⁵ teška,
vrhu koga sjesti ima.
8:3 a i tako suđeno je
858 Sjede paša; nu opet usta,
da turačka kruna i leška
i kô carski sprva doni
u vječnomu miru stoje.
lis na glavu, pak na usta,
I tko u stara doba⁶ haja
kralju prini ga i pokloni.
ikad ovo da pristupi,
Kralj velikom kandžilijeru
8:8 po šteti se zaman kaja,
863 pridava ga, ki štije u njemu
na svoj pjenez rasap kûpi.⁷
poklisaru da kralj vjeru,
Tomu bi mi svjedočile
što god reče, poda u svemu.
kosti od vojska svakom stranom
Tim poklisar oči gori
ke su se ovdj jur sledile
diže k slavnoj leškoj kruni
8;3 pod vizijerom Balabanom⁸;
868 i ovako progovori,
svjedok bi mi tomu bio
da željenje carsko ispuni:
i Suliman car ognjeni
»O dostojni vrh svijeh kralja
koga je silom silu odbio
kralju! Da ti je sreća u ruci,
s poljskijeh kraja mraz ledeni.

i da ti ova mjesta i dalja
8;8 Nu govoru veće momu
873 klanjaju se i svi puci!
kud zahodim bez ishoda?
Blagodari svakčas Boga;
Najbolji je svjedok tomu
er pod suncom krune nije
od lanjskoga boja zгода:
ku čes gleda toli mnoga2
silnom caru lasno 'e bilo
da vik take ne bi prije.
8<3 sve pridobit puke ine
878 Eto u tebi samomu je
i podložit pod svê krilo
odlučena slava ova
nebrojene kraljevine;
da car silni ki stoluje
nu i silni car, u boju
vrh pristolja Otmanova,
ki dio veći svijeta skupi,
svemogući car od carâ3,
8<8 silu uspregnu vazda svoju,
883 ki naviještati opći boje,
kad na vaše kraje stupi.
za mir pitat poklisara

#####

ovi prvi put poslô je.

Čudno čudo što se vijeku

4 567-568. Između Turaka i Poljaka uglavnom do današnji dan ne
zgoditi!

je do hoćimske bitke vladao mir; poklisar 888

upravo na to i aludira kad kaže kako car opet Car prid noge koga
teku društvo (prijateljstvo) i uvjete ponoviti stare za mir iskat svi
narodi želi.

veličanstvo svê potište,

5 569. kletva hoće - sudbina hoće.

spasa sablju kom svijet vlada,

6

i prijateljstvo i mir ište

573. i tko u stara doba - i tko ikad (prekrši 893
ugovor o miru).

u tve krune same sada.

7

On, sred boja otkad prika

576. poslovični izraz sa značenjem: svojim će

#####

novcem platiti vlastitu propast.

8 580. Balaban - vjerojatno Balibeg, carski 1 520. prose-zahtijevaju,
nalažu, propisuju.

namjesnik u Silistriji potkraj XV st., koji je 2 541-543. izmijenjeni
stihovi iz Jejupke.

dvaput provaljivao u Poljsku i drugi put doživio 3 549. u hiperboli:
car Osman.

strašan poraz i sam izgubio život.

#

;9

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

Tako i Nilo rijeka onamo

dobra uzrok može biti.4

sedam ustâ gdi otvora,

Danu uzmite sa smnom sami

ter na jedno more samo

vi razbirat s mudrom svisti:

933 lijeva iz sebe sedam mora,

ali mir je sada vami,

ako silni vjetar kada

973 ali od veće boj koristi?

zadme i pomoć valim poda,

U junacih da boj slide

plahi obraća tijek nazada,

naravna je vazda želja,
svoja ista ga topi voda.¹
a najliše kad se vide
938 Vi ne mirim², kô ostali
srećniji od njih neprijatelja.
ki se od jače sile straše,
978 Ali sreća dugo vrijeme
nu kraljevstvo obzidali
na jednom mjesti vik ne stane;
prsima ste vašijem vaše -
nekrepka se kaže svijeme:
vi rođeni na vladanja³
s kim zamrkne, ne osvane.⁵
943 vi Poljaci glasoviti,
Ona ista, bila ka je
ni u stara, ni u sadanja
983 vami s carom lansko lito,
doba od tuđin vik dobiti.
caru opet s vami ostaje:
Vi lanskoga s vojskom lita
nije nje stanje temeljito.
na polju ste cara sreli
Ni da ikomu misô ova
948 i ostatak vas od sita
scijenju u pamet može upasti
iz njegovijeh ruka oteli.
988 vele veću vojsku iznova
Pače mučat trijebi nije:
da car skupit ne ima vlasti.
vojske vaše dobit jedna
Caru junake othranjene
nebrojene dobiti je
rađa od svijeta svaka strana;
953 dignut caru bila vrijedna.
vojske mu odsvud nebrojene
Er što ne uze car ostala
993 dažde i mnoštva oružana.

sva kraljevstva od krstjana,
Tim kad još bi veće puta
vaša je slava, vaša je hvala,
jakno i lani izgubio,
vi ste bili njih obrana.
bil' mu ne bi vlas rasuta,
958 Zato, o kruno svim čestita
svakako bi s vojskom bio.
i vi svijetla gospoda ina,
998 Nu ti, kralju, kad po sreći
prijateljstvo i mir pita
izgubio bi tve junake,
u vas carska veličina.
otkud bi ufô igda steći
I ja cijenit vîku neću
vitezove druge take?
963 da prigrlit najmilije
Jeda umjesto od plemića
vi nećete ovu sreću
9:3 hlape na boj skupio bi
ka vam sama na stan plije.
i slavnoga kraljevića
Sva je mudros za vremena
za vojvodu robju dô bi?
prigodu umjet uhititi
Ali misli tve su ine!
968 i obrat ono što općena
tad bi s svake dozvô strane

#####

4 633-636. državnička sentencija; mudrost je 1 597-604. (Osman je naletio s vojskom iz pola umjeti u pravi trenutak iskoristiti povoljnu svijeta, ali se nasukao u Poljskoj) kao što Nil situaciju.

utječući u more tvori sedam mora (široka ušća 5 645-648. Jedna od brojnih sentencija o sedam rukava), ali zapuše li jak vjetar, vraća se promjenljivosti sreće, primjerena kontekstu, a tih sedam mora Nilu i utapa ga (dolazi do i epu u cjelini; Gundulić je završava poplave, i

tada riječno korito, jer se ne vidi, parafrazirajući jedno mjesto u Jejuški. Izreke o ostavlja dojam kao da je utopljeno).

promjenljivosti sreće osobito su česte u 2 605. ne mirim - na zidovima, bedemima.

srednjovjekovnoj literaturi, a nisu rijetke ni u 3 609. vi rođeni na vladanja - vi ste rođeni da renesansi; idu u red tzv općih mjesta u vladate.

književnosti (topoi).

#

::

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

9:8 inostrance i tuđine
nu još i to kad bi bilo,
tve kraljevstvo da oni brane.
ku bi od toga koris stekô?
Dvije krune su u ke uzdati
Jeda bi se prodiljilo
ti se možeš do nevolje
:53 tve kraljevstvo nadaleko?
i koje ti pomoć dati
Ne, ne! nu bi sama ostala,
9;3 od svijeh krstjan mogu bolje:
jakno lani, i opeta
njemački je česar jedno,
tebi jedna tašta hvala
drugo španjski kralj mogući,
od pobjenijeh turskijeh četa.
ali česar još neredno
:58 Razmi samo jedno ime
ima bjenje na svôj kući;1
od pogibne svih dobiti
9;8 er s českoga zasve Praga
ti u nijedno ne bi vrime

da je izagnô odmetnike,
drugo mogô steć na sviti.
još ih tjera, još podlaga
Pače i ta bi dobit ista
i š njimi ima boje prike.
:63 bila rasap ovih strana
A kralj španjski, ako u njega
u došastvu sred tvih mista
9<3 ti se ufaš, daleko je:
od oružja inostrana.
među vami priko svega
Ah, da li ćeš za ime jedno
svijeta strašna mora stoje.
ti od prazne tašte slave
Ali i španjska i franačka
:68 poharati nepravedno
da ti bude pomoć doći,
inostrancim tve države?
9<8 jeda kruna tva poljačka
A i razumnu nije potrebe
sahranit se tijem će moći?
spomenivat što se zgodi
Jeda bojne Poljake će
tko na pomoć jače od sebe
tuđe vojske sačuvati,
:73 u kraljevstva svoja uvodi.
kad se izgube oni veće
Car na jednom carstva kraju
:33 u krvavoj sprva rati?
kad s oružjem na boj skače,
Da li tuđi vitezovi
strane mu ine počivaju
hoć kraljevstvo tve da bljudu,
i obilne šlju harače;
kad izgubit š njim njegovi
:78 ali na boj suprotiva
i svoj isti život budu?

caru čim tva kruna ustaje,
:38 Znaj, o kralju, gdi se jednom
ka država tva počiva,
carski Mjesec igda unese,
ke li t' mjesto harač daje?
nijednom zgodom, silom nijednom
Svak se u miru čestit zove,
iznio otole víku nije se.

:83 obilnost je gdje mir stoji;
A i riječ je gdje kopito
mir kraljevstva i gradove
:43 konj turački jednom stavi,
zdrži, uzmaža, vriježi i goji.
da to mjesto vjekovito
Oganj užeć lasno 'e svima;
ne poraste veće u travi.²

nu kad sve njim plane veće,
Ali hoću da je ta srića,
:88 znat nî gorjet koliko ima,
po milosti danoj zgara,³
udunut gdje li se će.

:48 tvoga slavna kraljevića
Tako 'e lasno boj početi;
da bi dobio stokrat cara;
nu koliko dug će biti,

#####

na čem li će pak dospjeti,
nije moć tega prividiti.⁴

:93

1 683-684. česar - njemački car koji ima bjenje Ali, o kralju, mudar ti si, na svôj kući; misli se na tridesetogodišnji rat i prividiš i vjeruješ (1618-1648).

2 709-712. Preformulirane i kontekstu

#####

primjerene poslovične narodne izreke o

4 753-760. sentencije općeg karaktera, odlično Turcima.

primjerene kontekstu, koje ni do danas nisu 3 714. stih iz Jejupke.

izgubile na svježini.

;;

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

da ti o dlaci kruna visi,
od koristi nije nikomu,
sve što s carom uzvojuješ.
:<8 danu od raspa, najliše oni
:98 Nu ako te boja želja
ki se čini na svom domu;
tere mrziš počivati,
a ako vam s druge strane
imaš huđih neprijatelja -
visoke se česti kite7
na nje oružja tva obrati!
i velika dobra hrane,
Očinstvo ti je zveska1 kruna
;33 kad mir s carom učinite,
s dvjema družijem sadružena,2
::3
mir, ki vam se šlje od cara
ka ti od dunda, zlobe puna,
i ki želi svak i žudi
bi nepravo ugrabljena.
vrh svijeh časti, vrh svijeh dara,
Od Gustava3 bratučeda
ugodno vam primit budi!«
što ti se ote, pod' otima'!
;38 Ovdi paša dobesjedi,
::8 Svaki je razlog: tvoga ne da'
i na govor svoj naredan
a tuđega ne uzima'.
među svijetlim panim slijedi

Na susjestvu moškovskoga
lak i kratak žamor jedan.
carstva⁴ ti je veličina,
Svaki od njih u obličju
kad bi od tebe i od tvoga
;43 veseo se svim razbira
;3 pridobita slavna sina.
s navještenja koje priču
Pošlji istoga Vladislava
od prijazni carske i mira.
opet s vojskom k tomu kraju
Pun kralj Šišman slave i dike
na ostatak od država
veće puta oči obrati
ke ti posluh još ne daju⁵;
;48 i u čelo sve vijećnike
;8 pod imenom ti od cara
oko sebe sta gledati.
da gospodiš sve doskora
Tiho stavnijem pak riječima
s Hvalinskoga odizgara
odgovara poklisaru:
do Nijemskoga doli mora.⁶
»Prijazan se od nas prima
Zato, o kruno koj je sriću
;53 i žuđeni šlje mir caru!
:<3 nad svijem krunam Višnji podô,
Naviješteno cića toga
i ti, o slavni kraljeviću,
od našega biće tebi
i vi ostala sva gospodo,
kandžilijera velikoga
ako unaprijed boj sioni
uvjetovat što je trijebi.«
;58 Prista slavni kralj ovdira,

#####

i paši se u čas isti

1 769. zveska - švedska; Alipaša u svom govoru sprva uvjeti riješe od mira, želi pažnju kralja Žigmunda skrenuti drugim pak za cara daše listi.

pravcem: neka ratuje za švedsku krunu koja Prima ih rado i veselo mu je nepravo uzeta. Žigmund je, naime, bio ;63 paša i smiren svim se otkriva,

član švedske dinastije Vaza; naslijedio je oca i za veću čas na čelo Ivana III. na švedskom prijestolju, ali ga je postavlja ih i celiva.

zbacio stric mu Karlo IX. Suderman.

Poklanja se pak, i cića

2 770. Misli se na pravo švedske krune na ugodnijeh jur oprava8 Dansku i Norvešku.

;68 kralja i slavna kraljevića

3 773. Gustav - sin švedskog kralja Karla IX.

slavi i vijeću hvale dava.

Sudermana, kralj Švedske od 1611. do 1633.

Ali je i paša opet bio

4 777-778. moškovsko carstvo - ruska država; hvaljen, častjen i darovan: nakon smrti Borisa Godunova Poljaci su neko šestoperac je on primio vrijeme vladali Rusijom; Vladislavu je čak bila ponuđena kruna.

#####

5 784. ke ti posluh još ne daju - koje još nisi 7 798. visoke se česti kite - visoke se časti pokorio (osvojio).

okićuju.

6 787-788. od Kaspijskog do Baltičkog mora.

8 833-834. i zbog dobro obavljena posla.

#

; <

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

;73 vas u suhu zlatu okovan:

i bogata i velika

naprava mu je vidjet zdvori:

ručica mu svakolika
u kamenju dragom gori.
;78 Druge dare nebrojene
caru od kralja još odnije
od bogastva bez procjene,
od ljepote ku izrijet nije.
Dragi kami, zlato i ostalo
;83 što je tu, tko bi viku opisô?
Bolje mučat neg rit malo;1
toj nathodi svačiju misô.
Nu s ovijem darim tada
Alipaša kô se otpravi,
;88 s družbom uput Carigrada
najbrže se na put stavi2.

#####

1 851. sentenciozna izreka sa značenjem: bolje je ne upuštati se u
govor nego reći premalo.

2 856. na put stavi - krene na put.

#

<3

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

PJEVANJE DVANAESTO

Da poklisar caru mladu

Ne počiva kratka časa,
mir donijeti bude prije,
svud se tuče, vrti i vije,
iz Varšova k Carigradu
ište, sluša, ali glasa
putujući miran nije;
ni priglasja čut joj nije.
8 ne poteži nu ga tjera
78 Čuje sve ino, samo ovo
želja oglasit kako uzroči
ne čuje što čut sveder hlepi;
društvo Sunca od Sjevera
tim skončanje svakčas novo
do Mjeseca od Istoči.1
njoj tre i hara ures lijepi.
Sada jedne, sada druge
Kopni, uzdiše, stine, gori,
43 konje jaše na promjenu,
83 ciči, plače, cvili i tuži
probijući strane i luge2
jak grlica, ka u gori
po ravnini, po kamenu.
s dražijem se svîm razdruži;
Po najprječem putu upravlja
bez svakoga tere veće
i u Carigrad brzo ulazi
tako ufanja tužna ostaje;
i, što nosi, svak se stavlja3
48
88 tolike joj rastu smeće
tko mu na obraz veseo pazi.
da život malo haje.
Podizat se glas počina,
Ona otkada najprije cića

raste govor, svak besjedi
zaplijenjene svê ljubavi⁵
da od Poljaka do Turčina
od mlađahna Ugričića
53 mir žuđeni veće slijedi.
93 mušku odjeću na se stavi,
Svak uživa tko ovo čuje,
pače u turskom Carigradu
star i mlad se tim veseli,
otkad pod tom mirnom slikom
vaskolik se puk raduje
nju bojnicu krije mladu
i s tega se čestit veli.
ljubav vlastim svôm velikom,
58 Ali rados veću i dražu
98 vik ne štedje zlata, blaga
i veselje bez prilike⁴
i od procjene sve što skupi,
u pogledijeh svojijeh kažu
vjerenika mila i draga
turske ljubi svekolike;
da iz teška ropstva otkupi.
er nije veće čeznut njima
Proda države i gradove
63 da ih ne bi razdijelila
:3 i gospodstva svâ vlaštitâ
s gospodarim ljubljenima
i darove na darove
poljačkoga boja sila.
sla i mita vrhu mitâ.
Nu u veselju općenomu
Ali zasve nebrojena
sama otkriva jad sred lica
da bogatstva prosu i strati,
68 i u životu čezne svomu
:8 nađe se u svem privarena
Korevskoga vjerenica;

i u ništo joj sve se obrati;
a to, er sami ne dohode
pridobit bo mlada vîku
njoj u glasu mira općena
tim nije mogla ni mogaše
mirni glasi od slobode
nemilosno srce i priku
73 gospodara nje ljubljena.
;3 ćud vrloga Rizvanpaše6,

#####

1 6-7. kako sklopi mir između Poljske i Turske.

5 58. zaplijenjene své ljubavi - zarobljenog 2 11. doslovno preuzet
stih iz Jejupke.

Korevskog.

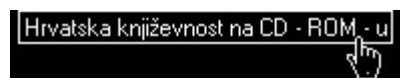
3 15. svak se stavlja - svak pogađa.

6 80. Rizvanpaša - izmišljeno lice, nadstojnik 4 26. veselje bez
prilike - veselje kakvom nema čuvara nad zatvorom u kojem je čamio
primjera, besprimjerno (jedinostveno) veselje.

Korevski.

#

<4

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

ki sved' straže i zatvore
bit s naprava2 ljepša scini.
na tamnici od nje draga
Što je grdo po naravi
veće, jače, tvrđe i gore
463 zaludu se resi i maže,
i uzmaža i prilaga.
er grdoća u napravi
;8 Imaše ovi Turčin hudi
tisućkrat se grđa kaže.

na dvorovijeh svoga doma
Ali potom pogled lijepi
dvije diklice blage ćudi
lijepoj mladici opsja zlato,
drage u svemu, lijepe veoma.
468 slakomi se i pohlepi
Lica su u obje njih rumena,
oni čas joj srce na to.
<3 sunčane oči, kose od zlata;
Tim sva dvorna u glas mio
jedna mu je kći rođena
starom crncu kliče ovako:
a nepuča druga od brata.
»Kaž' mi, ko te obdario
Jedna ljeta su i one i ove
473 napravami lijepijem tako?«
i djela u kih traju vrime;
Crnac ončas Krunoslavu
<8 Ljubica mu kći se zove,
u Ugričića slici ukaza,
Kalinka mu je nepuči ime.
veleć: »Oni svu napravu
U dne, u noći, ljeti i zimi
oko moga stavi obraza;
sveđ su ujedno druge mile;
478 oni mladac ki od strane
tako su se među njimi
poklisara česarskoga
433 od mlađahna zaljubile.
često donije dare izbrane
Nije otajstva, stvari nije
ovdi u paše dunda tvoga.«
ova onoj ku bi sakrila;
Kako začu Kalinka ovo,
živu kô da je objedvije
483 pitat naprijed već ne slijedi;
jedna majka porodila.

željenje joj nasto novo
438 Ovih lijepih djevojčica
s Krunoslavom da besjedi.
Bećir-hadum¹ stražnik bîše,
Misli, ište i nahodi
pogrešpana stara lica,
način da joj toj se zbude;
zbabljen crnac, grd saviše.
i u nje srcu ljubav plodi³
488

Nu zasve to usti blijede
stoga i druge još požude.
443 rumenilom jošte masti,
Za steć u dar zlata i blaga
mrči i lašti dlake sijede
hlepi i smagnu sveđ dotada;
i od obraza suhor tmasti.
sad s pogleda lijepa i draga
Kami dragi mu iz bisera
493 sahne, gine, kopni mlada.
na usnah visi i na ušiju;
Ah, zaisto znô je vele⁴
448 crne prste odsvudijera
taj ki u stara doba stavi
prsteni mu zlatni kriju.
zlatan trkač, luk i strijele
Jasni ogrljaj, ki mu iznova
bogu ognjenom od ljubavi;⁵
vrat žilavi narešiva,
498 er na svijetu nije toga
od zlata se suha skova,
mjesta otajna i skrovita
453 vas kamenjem dražim siva.

#####

Od Kalinke mlade stari

2

hadum viđen bi najprije,

128. s naprava - zbog dotjerivanja, po dotjerivanju.

ka da u smijeh ne udari,
moćna odoljet srcu nije.

3 155. ljubav plodi - ljubav se zarodi (začne).

458 Neskladna bo neprilika

4 161. znô je vele - mnogo je znao.

mladici se lijepoj čini

5 163-164. bog ljubavi (Amor, Eros) imao je da grdoča onolika zlatna krila. zlatan luk i strelice i zlatan trkač (tulac); ovi i nekoliko sljedećih stihova aludiraju na ono što će se dogoditi Kalinki;

#####

naime, lijep pogled i zlato pridobili su je te se 1 106. Bećir-hadum - izmišljeno lice.

ona zaljubi u Krunoslavu u muškoj odjeći.

#

<5

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

gdi iz luka ljuvenoga

nu plam veći ognja živa

zlatna strijela ne dohita.

iz dražijeh ju oči užiče.

Ljubav ima zlatna pera,

Tim od želje usiljena,

4:3 zlatan je i plam kim sve užiče;

pače od sile kom sva gori,

zlatnijem krilim ona tjera

548 sprva uzdahnu, pak rumena

i bjeguća srca stiže.

u ovi način usta otvori:

Zlatni puti, zlatna vrata,

»Vaši li ono biše dari

zlatni ključići nje su dvora;

kim se hadum naš uresi?
4:8 platnom veže ona od zlata
Kad ono ima crnac stari,
sebi i družijem oči odzgora.
553 da što meni donio jesi?
Tim nije rijeti čudo nijedno,
Smir' me mladu djevojčicu!
ako proz svoj pogled mili
Daj mi zlata na ovi danak,
zlato i ljubav sad ujedno
il' što je draže u tvom licu
4;3 Kalinku su pridobili.
negli umornu zorni sanak!«4
Turkinjica, koja sudi
558 Dospje i od srama zarumeni
za mladića Krunoslavu,
sva se u licu i poniknu;
snebiva se, panji i čudi
a na govor taj ljuveni
kroz ljepotu nje gizdavu.
Krunoslava opet kliknu:
4;8 Želi zato, biser želi,
»Djevojčicam, o gospoje,
nu još želi blago draže:
563 kakva ti si lijepa i draga,
zlato od kosi, biser bijeli
ovi sluga donio je
sred nje usti ki se kaže.
ljepše dare, veća blaga.
Z ovim čezne, gine, blidi
Zlato, koralj, biser bili
4<3 i sred ognja gori živa,
i kamenje bez procjene
er ne pozna i ne vidi
568 i sve što imam u dar mili
što laživo ruho skriva.1
primi lipos tva od mene.

Hoće mlada da izusti
A za uzdarje svega toga
kako ona mre za njome,
htjej, molim te, samo m' riti
4<8 ali riječ joj mre sred usti
znaš li od sužna Korevskoga
i stvaru se mramorkome.

573 štogodijer mi spoviditi.«

Nu u pogledih govor hrani,
Zanesena dikla mlada
oči očima ter tomače
razvedri se i obeseli
što jeziku sram zabrani
i, u sebi čim se nada
a stravljena misô začē.2

533

višoj sreći, tako veli:

Stavlja joj se³ Krunoslava
578 »Prem kô Milos tvoja pita,
i žali ju sa svom moći
Ugričiću gospodine,
da se u nju upoznava
od junaka glasovita
bez ufanja od pomoći.
podat ti ću glase istine.

538 Nu zasve to hitra dosti

Ja čuh vele, vidjeh veće
da ona pomoć steče za se,
od viteza djelim slavna;5

583

kaže joj pogled pun milosti
sreće njegove i nesreće
ufanjem je taštijem pase.
napuno sam kazat spravna.
Djevojčica sramežljiva,
Dunda moga kad za roba
543 videć ovo, oči uzdiže,

silni Kozaci uhiše,

#####

588 ki na krajini u to doba

1 191-192. jer ne zna da lažno ruho krije ženu

#####

(Krunoslavu).

4 222-224. Opet jedan odbljesak iz Jejupke: to 2 197-200. pogled otkriva ono što misao zače i su malo izmijenjeni stihovi iz znamenite što stid zabranjuje da se kaže.

maskerate.

3 201. stavlja se - vidi, spoznaje, dosjeća se.

5 250. o vitezu slavnom po djelima (junaštvu).

#

<6

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

atćermanski paša bîše,

sahne, gine i umira.2

š njim zaplijeni i Ljubicu

Nu da mlada djevojčica

jedihnu mu kćercu gusa,

nije čudo ljubav ćuti:

koj ružica zene u licu,

5<8 ne rodi je medvjedica,

593 a sred usti capti rusa.

ni se u gorskoj goji ljuti,

Nu Korevski, ki nad svima

Za čudo se ne govori

bi vitezim vojevoda,

da iz kamena oganj skače,

kažući se blag obima

a čudo će bit da gori

razgovor im sladak poda.

633 ko 'e mlađahan, ah jaoh, brače!?

598 Dare uzmnoži vrh darova
Ali kad pak niknu smeća
i milosti na milosti;
i bogdanski boj zavrže,
dragova ih i milova,
junaku se dobra sreća
gleda, scijeni, časti i gosti.
na nesreći zloj provrže:
Vrati ćaćku vitez blagi
638 pade u ropstva u nevolju;
5:3 kćercu a kćerci sva nje zlata,
viteški mu cvijet se oznobi;
biser bijeli, kami dragi,
družba ga izda, a na polju
sviona ruha i bogata.
neprijatelj ga ne pridobi.
Vrati naprave one izbrane
Slavni otada junak, koji
gospodičić blagodaran,
643 djela kaza svud viteška,
5:8 da svijetli ures ne ostane
nadno tamne jame stoji
djevojčici lijepoj sharan.
u okovijeh gvozdja teška.
Požali joj zlu nezgodu
Moj je dundo od strahoća
i bolje se svoj nje zledi
ponornijeh tminâ straža³;
i dobrzo dâ slobodu
648 i srditos i vroća
5;3 dundu i mojoj bratučedi.
njegova se sved' uzmnaža.
Ali za mir nje ljepote¹
Nemilostim on misleći
nije sloboda bila i blago,
da se u carsku milos stavlja,
ako joj se duša ote,

meće ozir vas za pleći:
ako izgubi srce drago.
što je držan, zaboravlja.4
653

5;8 Mislit djela ne pristaje
Na sramotu od razloga,
od junaka svim hrabrena,
i s pameti ćud neharna
i u slobodi robinja je
uspomene goni od svoga
blagodarstvom zaslijepljena.
dobročinca blagodarna.

U pameti svud ga vidi,
658 Sred tamnice tim smrknute
5<3 kreposti mu sveđ razbira;
junak, željan bijela danka,
vene, čezne, gasne, blidi,
muke, trude, jade ljute,
sva zla trpi bez pristanka.

Nu pašina kćerca ino

#####

663 u stravljenoj duši ćuti:

gine, dobro nje jedino

1 281. i dalje: kćerka Rizvanpaše zaljubila se u da ne bude poginuti.

Korevskoga dok je bila s ocem u zarobljeništvu Moja lijepa bratučeda kod njega. To je jedan od brojnih odjeka iz Tassova Oslobođenog Jeruzalema (III): lijepa

#####

Erminija, koja nije bila ratnica, bila je ne 2 291-292. i opet gotovo doslovno preuzeti sasvim davno s ocem zarobljenica u stihovi iz Jejupke.

Tankredija, kršćanskog junaka, i zaljubila se u nj; oslobođena, našla se u Jeruzalemu za 3 314. ponornijeh tminâ straža - (od) tamnica opsade križara, među kojima je bio Tankredi; zapovjednik (čuvar).

čeznula je toliko za njim da je, noću, u 4 319-320. Rizvanpaša baca sve obzire, Klorindinoj ratnoj odjeći, pošla u kršćanski zaboravljajući

kako se Korevski, dok je on bio tabor da se sretne s dragim.
u njega sužanj, ljudski prema njemu ponio.

#

<7

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

od milosti suze liva:
Streptje, ublidi i ostinu
668 u sužanstvu dušu gleda
sva od čuda zapanjena,
gospodara milostiva.
u prilici i načinu
Od žalosti ne razbire
stanovita nijema stijena.
u vaju se žestokomu
6;8 Ne vjeruje i vjeruje
cić gorušte ljubi i vire
što od draga svoga sluša,
673 ku mu u srcu nosi svomu.
zaboravlja, spominjuje,
Jeda skрати zle boljezni
smrtne u srcu smeće kuša.
ljubljenoga tamničara,
S razlicijeh misli gine
blagom riječcom, slatkom pjesni
6<3 jak plav u ku sved u udara
ukradom ga razgovara.
valovite sred pučine
678 I da mu ona ne rasladi.
sila protivna od vjetara.
gorcih muka kigod dio,
K zemlji srti i na čase
odavna bi vitez mladi
put nebesa oči upira;

s životom se razdijelio.«
6<8 groznim suzama polijeva se,
Da Kalinka ovdi veće
iz srca uzdah vruć podira.
683 prista i naprid ne spovijeda,
Nje snježane bijele ruke
Krunoslavi ne bi od smeće
sada krši, plete sada,
bil' toliko nje besjeda;
i od nemira i od muke
ali ovako još govori:
733 proteže opet i opet sklada.
»Korevskomu sužnu dragom
Ali udugo ne umuknu.
688 Ljubica se toli udvori
Među suzama i uzdasi
vernom službom, dvorbom blagom;
stanoviti mramor puknu:2
tač Poljaku svijetlu i slavnu
žalosno se mlada oglasi.
Turkinjica lijepa omili,
738 Ona, izišla izvan sebe
da su vjeru krepku i stavnu
od bolesti buduć, kliče:
693 među sobom uhitili.
»Ah, ke glase čuh od tebe,
Tim sklopjena i gotova
moj nevjerni vjereniče?!
s milosti se carske veli
Komu veće i u koga
i sloboda vitezova
743 ikad tužna da vjerujem,
i Ljubičin pir veseli.
od viteza Korevskoga
698 Ugričiću moj ljubljani,
kad nevjeru ovu čujem?
ja rijeh što znah, a ti sada

Tko je tko se ne snebiva
spravi obilne dare meni
da u nevjeru može pasti
kijema ću se smirit mlada.
748 junak koji plemstvom siva
S darom zlatnim draže zlato -
prave vjere, svijetle časti?
6:3 milos tvoju duša pita,
Ah, iskati svud je zaman
i već srce hlepi na to
vjernos naći srca čista:
neg na carstvo svega svita.«1
crno 'e sunce, mjesec taman,
Čim stravljena dikla trati
753 nevjerna je vjera ista!
slatke ovako svim besjede,
O moj njegda drag pokoju,
6:8 za ruku je prešno uhvati
sad izdana mâ ljubavi,
Bećir-hadum i odvede.
Krunoslavu da li tvoju
Jak iz cvitja i iz trave
pri Turkinji ti ostavi?
koga otrovna zmija peči,
758 Da od nemira ne umiram,
Krunoslava na gizdave
za veliko čudo brojim,
6;3 Turkinjice osta riječi.
u mom srcu er razbiram

#####

1 371-372. neznatno izmijenjeni stihovi iz 2 403. silovito je briznula
u plač (s takvom Jejupke.
silinom kao da se tvrdi mramor raspuknuo).

#

<8

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

što si držan, što dostojim.
i ljubiću sred svih smeća,
Obrni se, ah, obrni!
ako ti u čem sad zagrubih,
763 Na komu me, viđ, promijeni!
čin' da je milos grijeha veća!1

7;3

Svijetla obraza ne pocrni,
Gospodičić tako svijetô
ne izgubi glas pošteni!
ne vjerujem da će upasti
Ki od svijeta ne zna dio
u nevjerstvo tamno i kletô
tvoja dila, mê liposti?
suproć plemstvu, suproć časti.

768 Komu si se zavjerio

7;8 Po sve pute i načine

sa svom moći i kriposti?

prilagaću misô i mito,

Jeda nađe draže lice

dokli budem od istine

i od mojijeh zlatnije kose?

na spoznanje doć očito.

Turkinje su mađionice,

Izdavniče, - ki dostojiš,

773 čarajući svijes zanose.

7<3 er se od vjere duša izmakla,

Himbeno su one lijepe,

ne pod zemljom tu da stojiš

u hitrinah sveđ se paze;

u tamnici, nu dno pakla! -

napravami vid zaslijepe

lasni mi su svi ovi trudi,

i obraze priobraze.
slatka je muka sva čemerna:
778 Zaisto s bilja vilovita
788 ti nevjeran meni budi,
opsjeni te i zatravi,
ja ću tebi biti vjerna!«
kad tva dila plemenita
Bez krsmanja Krunoslava
i mu lipos zaboravi.
u odluci ka je žeže
Nu mē bojno srce di je?
ne ima misli da strah dava,
783 Tužba meni ne priliče;
833 nije zaprjeke ka ju usteže.
tko se osvetit vrijedan nije
Sedam torân u ugarskomu
neka suzi i nariče!
ruhu ophodit dikla zađe,
Podnit neću ni trpiti
na njegovu dokli domu
da, što je moje, druzi drže;
Rizvanpašu srete i nađe.
788 raskinuti, razdrpiti
838 Pokloni se i načine
Turkinju ću zlu najbrže!
dvorne ukaza, kliče paka:
Ukazaću Krunoslava
»Ja sam, mili gospodine,
u osvetah kakva biva:
Korevskoga brat junaka;
usred zmajâ, usred lavâ,
njegove se cić slobode
793 usred ognja da je živa.
843 iz dragoga mjesta uputih,
U desnici ovoj jakoj
ne gledajuć na nezgode
ja ću s mačem poletjeti,

od razlicih pogub ljutih.
o Korevski, zlici opakoj
Dobrota me tva primaga,
u tvom krilu dušu oteti.
na otkupe da ga prosim:
798 O gromovi, o treskovi,
848 tim koliko hoćeš blaga,
urnebes se vaš obali!
udilje ti ja za nj nosim.
Bože, gdi su bludnici ovi?
To li neć ga dat za platu,
sprži, užeži, sve popali!
da' ga u dar plemeniti;
Ali tužna što govorim?
a za uzdarje ja na zlatu
7:3 što razumjet sebi dajem?
853 ončas ti ga ću izmjeriti.«
Užežena ja sva gorim,
Paša u mlaca s boljom slikom
čijem družijeh sprazit hajem.
zapaža se na ove glase,2
Ti me ostavi, dušo mila,
i visokom i velikom
ja tvu lipos neću mnogu!

#####

7:8 i najveće kad bih htela,
1 479-480. još dva stiha iz Jejupke, ali odvojeno ostaviti vik ne
mogu.
jedan od drugoga.
Pače kô te vazda ljubih,
2 521-522. zagleda se pažljivije u mladića.

#

<9

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

on odlukom snebiva se,
dublja je jama još propala.
858 sad besjedu, sad slobodu
Pod zemlju se put obrne
razmišljajuć, ter se čudi,
8:3 iz duboke jame ove
i sebi ovu sad prigodu
put tamnice tamne i crne
od velike smeće sudi;1
grob od živijeh ka se zove.
i kô čovjek od velicih
Proz sva mjesta zgor skazana
863 mećaicâ i kramarâ,
Krunoslava pašu slidi:
u pameti veće od pricih
8:8 nije je želja bijela dana,
varâk2 način misli i stvara.
ištóm da svê sunce vidi.4
Naravnoga otrov gniva
Oružanijem slugam odi,
krije Turčin dvoran silom;
da ju umore5, viknu paša;
868 jedno misli, drugo obećiva,
Krunoslava naprijed hodi,
a izvršiva treće dilom.
8:3 ni ju poguba nijedna straša.
S Krunoslavom unjiguje,
Nu od tamnice jedva stupi
i veseliji sveđ se kaže,
priko praga dikla smiona,
riječima je obljetuje
a raskošan zatvor skupi,6
873 sve što može bolje i draže.
i u sužanstvu osta i ona.
Veli: »Smir' se, o plemiću,

za slobodu brata tvoga!
Ja prijatelj haran biću
njemu u cara čestitoga.
878 Utoliko ako š njime
miluješ se razgovorit,
sad i u ke hoć ino brime
tamnicu ću ja ti otvorit.«
Utoliko doli svrati
883 paša i kaže da ga slidi,
i množ Turâk da ih prati
pod oružjem zapovidi.
Sedam torân gdi se rede,
proz sto vrata i zaklopa
888 s Krunoslavom paša grede
gdi Korevski živ se ukopa.
Proz mostove, ki se dižu,
zanesene u zahode³
i u dolinu svakčas nižu
893 po strmu i usku putu hode.
Vrhu nje se do oblakâ
tvrda građa obgradila;
sokolova brza i jaka
ne bi ju perja izletila.
898 Ukraj građe kroz gvozdena
vrata uska, tijesna i mala
dno ponora udubena

#####

1 527-528. sudi (misli) da bi mu ova zgoda 4 576. samo da vidi
Korevskoga.

mogla prouzrokovati neprilike.

5 578. da ju umore - tu je vjerojatno greška 2 531-532. od pricij
varâk - od zlih varki prepisivača; smislu bi odgovaralo da ju unore
(prevara).

(urone), tj. da je gurnu u tamnicu.

3 558. zanesene u zahode - u strmim zavojima.

6 583. a teška se vrata zaklope.

#

<:

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

PJEVANJE TRINAESTO

Gdje od mraka vjekovita¹

ušto od mira slave slaga,
pod jazovim zja pučina,
neprijatelj skoči priki
usred svega segaj svita
od ljuskoga svega traga;
najdubljih sred dubina
netrpeća nadmen ijeda
8 satarisan kralj² pribiva
63 s bukom, s treskom strašno vijeće
od rinutih s neba duhâ
i on kupit zapovijeda
u pučini ognja živa,
od nabune i od smeće.
ki mu oholas svâ raspuha.
Nebu se oprijet spravam ovim
Slava mu je s teška jada,
tvrdoglavi bijesnik stupa,
43 ka se digla sa svijeh strana
68 zaboravljen kô treskovim
od istoka do zapada,
svemoguća ruka lupa,
kô Vladislav razbi Osmana;
zasve da od nje, kad oholu
pače, pazeć na veselja
glavu istakmit k višnjem prope,
poljačkoga svega puka
strmoglav se buši dolu
48 s istjerana neprijatelja,
73 tmastijeh ogânj u potope.
jak uboden bivo muka.
Od pakljene oštre trublje
Podrtijeh iz uzdaha,
razdira se trubnja mukla
bez umrtja kojijeh crka,

da idu kleti gdi je najdublje
krvavijem dimim paha,
prosjedena propas pukla.
53 smrdećijem pjenam hrka.
78 Cokoću se, grohte i tresu
Škriplje zubim, riga plame;
noćne sile iz dubine,
od zlobe ga svrdô vrti
u gromovitu urnebesu
ne Poljake sharat same
razlijegaju slijepe tmine.
neg krstjanstvo sve satrti.
Iz smrknutijeh gustijeh magla
58 Tijem u vijeću car veliki
83 jazovite u ponore
strahoćâ se jata nagla

#####

grominjaju, drožde i ore:

1 1. i dalje: od svih pjevanja u ovom se najviše graču, hroču,
skvrče, krište, osjeća utjecaj Tassova Oslobođenog
zviždu, veče, skviče, laju,
Jeruzalema. Tu se javljaju demoni kao
88 revu, reže, rže, vrište,
predstavnicu zla u borbi protiv dobra: oni su mukaju, vikaju,
zavijaju.³

zabrinuti za sudbinu islama zbog pobjede U nekijeh su praščja rila,
Poljaka nad Osmanom i zbog upravo
vučju čeljus tko razglaba,
sklopljenog mira. Međutim, koliko god su a ko gubice ima i krila
demoni zainteresirani za ovozemaljske
93 od ljiljaka i od žaba.

dogadžaje, njihovom se akcijom u daljnjim pjevanjima Osmana ništa
ne događa. Pobuna je

Ljudi s glavam crnijeh pasa,
buknula tek pošto se pročulo du se car ne žene od zmija kijem su
kose, sprema na Istok radi klanjanja u Meki, već da bivoli odsprjed
ki do pasa dovede svježu vojsku s pomoću koje bi kaznio

čovječanske slike nose; neposlušne janjičare. Stanovitu ulogu u 98 kučke u kih je žensko lice,

pokretanju pobune ima i Mustafina majka, ali iz sasvim ovozemaljskih pobuda. Iza ovoga

#####

pjevanja, doduše, slijedi praznina od čitava dva 3 53-56. da dočara strahote pakla, autor se služi pjevanja, pa se stoga ne zna kako bi pjesnik, da brojnim onomatopejskim glagolima od kojih je je djelo završio, bio riješio utjecaj pakla na neke sam stvorio vješto iskorištavajući događaje u Carigradu.

glasovitu strukturu riječi; oni imaju funkciju da 2 5. satarisan kralj - poražen kralj (Lucifer).

proizvedu auditivne efekte.

#

<;

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

psi troglavi, zmaji hudi,
ne zavapi neg zagrmi:
poluribe - poluptice,
448 »U komu ovo silni pakô
poluzvijeri - poluljudi;
zločestvu se unetrmi?
srde, nakazni i nemani,
Što su oružja Poljakova
:3 i sve što igda ukaza se
cara Osmana pridobili,
vrla i grda u koj strani,
naša je šteta ne njegova,
u pakljenom vijeću sta se.
453 ne on - mi smo izgubili!
Nad svijem vječnijem sjenam stišten
Pakleni su, ne carevi,
strašnodržac od propasti1

vječni raspi i prikori,
:8 gnjevnom srdžbom vas zaprišten
i ne srami i ne gnjevi,
planta u zlobnoj oholasti.
i o temu se ne govori.

Od krilatijeh kravosaca,
458 Na boj leški put Podolja
iz kijeh kužni ognji pište,
pođe s carom množ tolika
u stog mu se visok zbacâ
da tonjahu cijela polja
;3 grunje otrovno za sjedište.
pod pučinom od bojnika.

Pod nogah mu se u krug svija
Strašna vojska bješe jaka,
na zelene pjege i blijede
463 iz pô svijeta ka se sklopi,
ljuta od sedam glava zmija
da dobude na Poljaka,
u iskrah tamnijeh bljujuć ijede.
nu krstjanstvo sve potopi.

;8 Strašniji od svijeh, vrlji i grđi Ali ostaše nje junacim
sjedi silnik gorostasni;
najuzdaniijem s bojne hvale
u čadljavoj smeđoj rđi
468 na oružju prid Poljacim
zagašen mu je obraz tmasni.
srca ubijena, ruke pale.

Srši glava naježena,
Poletjesmo s našijem stijegom
<3 trepte zmajska krila o pleću,
mi u pomoć caru mladom,
runjave uši do ramena
oružani s daždom, s snijegom,
prostiru se i klepeću.

473 s mrazom, s ledom, s kugom, s gladom; Iz kosijera slike grube
ali vojska zgar nebeska

nos nezgromni na kljun pada:
zbučaše se i sastaše;
<8 čeljupine jazne trube
treskovim se sve rastrjeska
zamršena visi brada.
i razagna jato naše.
Kosmurat je kip i uplesan,
478 Tako s vojskom neizmernom
tmasta iz oči munja udara;
sam kraljević razbi cara:
jedan velik hrek neotesan
nas molitvom tako smernom
433 čapeti oštrom opšešara.
kralj Šismundo sâm pokara.
Na krvave kuda kaplje
Višnji oni ki pristao
dračnijem bičim u tle lupa:
483 zlopečit nas nije nikada,
s nokti od orla, granfi od čaplje
s anđelima htje Miha'ô
rašepača mište stupa.
da naripi na nas tada.
438 Ispod čela vitoroga
I za biljeg sred visina,
razok pogled krivo izbeči
sila silu otkli obori,
i, usne grizuć s ijeda mnoga,
488 rasvanu se noćna tmina
u nesvijesne prasnu riječi.
ognjeno se nebo stvori.
Zdrtaše se jazi crni;
Nu u propas propas donit
443 propas plamom većijem buknu;
zaman se ičija moć je istakla:
nakostriječen nesmotrni
uklonit se, ne poklonit,
zbor zapiždri se i umuknu.

493 ohologa ćud je pakla.
Iz svijeh glasa on ovako
Sjeverna se strana odrva,

gdje najvećijem plemstvom dičan
ja pristolja stavljah prva
1 74. gospodar pakla (Lucifer).

#

<<

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

za višnjemu biti sličan.
da krstijani potaraše,
498 I na ovomu da bi ruzi
548 satarišu i podlože
dovršili našijem štetam!
vrhu zemlje sve što je naše?
sramotni su raspi družu
Da zamukne pakô u svjetijeh,
kih prividim i gonetam.
povrže se hamalija,
U pogubah za poginut
i da hodža po mečetijeh
4:3 sad se istočno carstvo kreće,
553 ne haleka i zavija?
i s mjesta se još porinut
Mečeti se pače obale,
olohnuta propas neće!
smaknu otari svi na prešu,
Desnica je sama jedna
i prilike naše pâle
umrloga Vladislava
shrnjigaju i poplešu?
4:8 ogoliti pakô vrijedna

558 Da izgubimo svetišta,
od svjetovnijeh svijeh država!
da vas svijet se križu skuči
Nije š njim pakô jaki, nije,
i Lučifer, zbjen u ništa,
ako slavnu i moguću
u kraljevstvu praznu zuči?
od privedre Austrije
Ne, ne, ne, ne! hitri i plasi
4;3 novijem vezom združi kuću;
563 skoč'mo, tec'mo na sve strane!
česarovom ako kćeri,
Ovi se oganj veće ugási
ugarskoga sestrom kralja,
prije nego sve njim plane!1
kraljević se Poljak vjeri,
Otmanović car nad carim
kraljevstvo se naše valja!
toliko se sad potište
4;8 Kralj bo se Ugrinu u španskoga
568 da ponižen s poklisarim
samodršca opet vijera,
mir u leške krune ište.
ki iz svega carstva svoga
Na glavi mu je teško breme;
s obadva nas svijeta tjera.
zbjen je, za uteć huđe štete,
Tako, neka ijedna puna
primit s očim zažetijeme2
4<3 propas reži, još na glavu
573 od krvnika svake uvjete.
poljačka se spravlja kruna
Nu po volji ali usiljen
nakon oca Vladislavu.
ako Osman Leha moli,
Ako pirne tim rodžbine
poklonit se neće umiljen

među ovim se kraljim slože
vîk nikomu pakô oholi!
4<8 ter se oružja njih sjedine,
578 Jeda se je pozabila,
ko da im se oprijet može?
za ne doći na ta djela,
Carsku vojsku, ka ognjem sijeva,
na nebesijeh naša sila
mogô je Poljak sam razbiti;
ka se čula i vidjela?
da s toliko još kraljeva
Zgoda onada kamugodi
533 kad se združi, što će biti?
583 družima je dobit dala:
Množ kraljevstvâ, množ otokâ,
nam je vječna slava odi
pače veći dio od svijeta
nedobitna smjenstva ostala.³
drži, časti za proroka
Ali da se tim ponosi,
i za sveca Mahumeta.
što pomaga, svaki u sebi?
538 Nu ako se veće i jače
588 Šuplje riječi vjetar nosi:
neg sve turske kraljevine

#####

Osmanovo carstvo smače,

1

Mahumetov zakon gine.

231-232. Neka se ovaj oganj ugasi da se od njega ne zapali sve.

Od krstjanskijeh igda kralja

543 ako se ovo jedno ocijepi,

2 239. s očim zažetijeme - sa zatvorenim očima.

iz prostora svijeh zemalja

3 249-252. Aluzija na pobunu Luciferovu protiv tursko se ime
iskorijepi.

Boga: borba zlih duhova završila je pobjedom Da li se od nas trpjet može drugih, ali je ostala slava nepobjedive smionosti.

#

433

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

djela se ištu pri potrebi?
638 smrtna otrovna kuga, i š njome
O dostojni ki ste goru,
raskazani glad i blijedi,
mrkljih tmina nadaleče,
i s odjećom smrznutome
u rajskomu sidjet dvoru,
ledena ih zima slijedi.
593 otkli svjetlos vaša istječe,
Diklo znana od Parnaza
spomenuti zgode vrlo
643 i Elikone svete gore
i mrzeće sila mi je,
ka potanko meni kaza
za na umrljih na neumrle
strašne od pakla dogovore,
osvete nas raždec prije.
spovijedati slijedi meni
598 Tim iz noćnijeh tec'te mraka,
glase prave i istine
o moji verni, cknjenje vrz'te
648 što učini puk pakljeni
prije neg Turci od Poljakâ
kad iz crne pođe tmine.
uharače se i pokrste.
Djela od tmaste mrkle noći
Ali u način da se opaki
slabi moj vid ne dohita

5:3 sve zamésti bude prije,
bez razumne tve pomoći,
motri, pleti, čini svaki
653 kojoj skrovna sva su očita.
sve što može i umije!
Na tisuće, na oblake
U sto obraza priobraža'
crna jata izletješe,
i privraćaj sto besjeda,
ter jasnomu suncu zrake
5:8 varka, izdavstva, sumnja, laža
usred podne potamnješe.
i hitrina i zasjeda!
658 Crn Carigrad osta bijeli
Licimirstvo najblažiju
s svijem munarim od mečeta
od dobrote sliku hini:
ončas kad se u nj naseli
najhuđe se zlobe kriju
množ pakljenijeh hudijeh četa.
5;3 od svetinje u haljini!
Tako u žetve zrele brime
Svak se obrni svud i svrni,
663 lijepa njiva nepožnjena,
na krstijane Turke buni,
žitnijem klasom veselime
dokli okoliš mjesec krni
pribogato nakićena,
u okolišu svijeta ispuni.
iznenadi sva pocrni
5;8 Sij omraze, zlobe búdi,
i potamni sa svijeh strana,
srdžbe užizi, vriježi gnjive,
668 kad ju prikrije oblak crni
svađaj, smetaj, šteti, udi,
od čavaka i od vrana.
satariši prave i krive!

Nabunjivat jedni staše
Mogorkinja slavna robi
hodžu i crkâv redovnike,
5<3 do otraška leške puke,
svu gospodu i sve paše
i kraljević, ki pridobi
673 i zakonâ razumnike;
cara, od ženske pádi ruke!
druzi bojne janjičare,
U prilici od istine
i s spahijam spahoglane,
priobražena laž se vrti,
i ostale vojničare,
5<8 da Korevski ban pogine
pridošôce i građane;
i mir smete svojom smrti!
678 tretji gospoje i carice
Nu što zaman veće stoju?
carskijeh dvora i polačâ,
Nije vas znane trijebi učit:
ke su davne njih bojnice
čas pakljenu, vašu i moju
i oružja njih najjača.
633 dosta vam je priporučit.«
Zlim je drûzim na pameti
Srdžbe, smeće, zlobe i gnjivi,
683 ljudski rasap doba u stara
magle, oblaci, noćne tmine,
svega traga i podrijeti
crni dimi, ognji živi
da od ženskijeh bi privara.
vojsci od pakla družbu čine;

#

434

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

PJEVANJE ČETRNAESTO I PETNAESTO (NAPOMENA) Kao što je poznato Osman je ostao nedovršen. Četrnaesto i petnaesto pjevanje nisu sačuvani.

Najvjerojatnije nisu niti napisani, odnosno, Gundulić nije dovršio svoj spjev.

Više je dubrovačkih pjesnika napisalo dopunu Osmana u XVIII. i XIX. stoljeću (Pijerko Sorkočević, Marin Zlatarić).

Za najuspjeliju dopunu smatra se dopuna Ivana Mažuranića iz 1844, koju možete pronaći u posebnoj datoteci.

#

435

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

PJEVANJE ŠESNAESTO

U kraljeva, kô puk scijeni,
Ali kako tiho more
nije života draga i slatka:
vik po sebi ne uzrasti,
sveđ su u pomnjah zamišljeni,
dokli silni vihar s gore
ne imaju mirna časa kratka.
ne smuti ga svojom vlasti,
8 Trijebi je da bde noćna tminu
78 puk u bitju smernu tako
i za onijeh se ki spe bude,
ùzdignut se vik nè smije,
za bezbrižnijeh da se brinu
što na pomoć dmjenje jako
i za ispraznijeh misle i trude.
moguće mu gláve nije.4
Mogući su svi s omrazom
S izgleda s tim ovoga5

suproć njima sved̄ nemilom, 1
43

83 svak tko vlada sad nauči
a nejaci hine obrazom
da nije se uzdat u nikoga,
a u srcu ih trpe silom. 2
stvar velika kad se odluči.
Sve što ih veća kripo slavi,
Mao izide glas najprvi,
sve je veće 3 tko ih navidi;
ali u svačijeh usti rasti
48 a i čestitos po naravi
88 ter, čim odsvud većma vrvi,
ima zlobu ka ju slidi.

sve obujmi svojom vlasti.
Tim ako su blage ćudi
A istina je riječ na svijeti
ter krvničku mrze želju,
da se zemlja kletvom klela
kô zločeste šlju ih ljudi
da će otajstva sva pronijeti
53 među žene pod kudjelju.
93 ka je čula i vidjela.

To li se od njih pravda grli
Ne znam kako, nu se zgodi
i pedepsa ne uzmiče,
da proćuknu se i proreče
silnici se zovu vrli:

kô car u Istok vojsku vodi,
krv pravednu na njih liče.
da ju pogubi i posiječe.

58 Ako štedjet blago haju,
98 Podiže se šapat tihi,
od lakomijeh stječu ime;
usta sumnja, pomnja izide;
to li slugam darivaju,
svijeh popada strah zalihi,

razmetni su vidjet svime.
zamišljeni svi se vide.
Puk je slijepac koji oči
Jedan drugom vitez sprva
63 ne ima od svjeta i od razbora:
:3 ovi potaj glas dorica;
za istinu laž svjedoči
ali uzavre svak topiva
sred taštine i žamora;
i uzbuni se sva vojnica,
sveđ nekrepak, nigda stavan,
kad put Skudra6 čuše oni
ljubi, mrzi, hoće i neće,
da na Crno snosi more
68 trom, lijen, strašiv i pripravan
:8 car s poveljam i zakoni
na pobune i na smeće;
pisma, blago i šatore.
sad mir žudi, sad boj ište,
Bez ozira ovi onoga
vazda hlepi na prominu:
nagovara veće očito;
sad uzvisi koga tište,
bezakonja carska mnoga
73 koga uzvisi, sad ukinu.
;3 svak spovijeda glasovito.

#####

#####

1 9-10. moćnici su svi s velikom mržnjom 4 47-48. dok mu ne dođe
u pomoć poticaj protiv njih (protiv kraljeva).

(dmjenje) jakog vođe (moguće glave).

2 11-12. a slabi se pretvaraju, dok ih u nutrini 5 49. s izgleda se tim
ovoga - tim se primjerom.

trpe na silu.

6 74. Skudar - grad na Bosporu, nasuprot 3 14. sve je veće - sve ih
je više.

Carigradu.

#

436

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

Janjičarin stari pravi:
za carice car uzima.3
»Ja ki stratih sva mâ ljeta
458 Priuzima drugi ovdira:
slijedit s vojskam boj krvavi
»Biti i prošli mi smo veće!4
na sve čettr strane od svijeta -
Car junake nove izbira,
;8 baštine one ke su bile
a nas starijeh siječe i meće.
mom junaštvu verna plata
Eto listja5, koje iznutra
silom mi su se ugrabile,
463 došlo nam je iz saraja,
hrana je moja družijem data.
da se kani do dva jutra
Ja pod staros mrem od glada,
put istočnijeh dignut kraja.
<3 a svodnici carskijeh bluda
Ne krsma'mo sila jača
uživaju ono sada
da se s glavom carskom združi!
što bi uzdarje moga truda.«
468 Potlačimo ko potlača!
Spahoglanim vapeć slidi:
udušimo tko nas duši!«6
»Ja uz cara ki uzrastih
Oni skače i prilaga:
<8 u saraju u obzidi
»Da što čekamo unaprijeda?«

i svuda se plemstvom častih,
Svi tad vape: »Sablja naga
kô rob tamni i zločesti,
473 prijeti ubit nas svijeh bez reda!«
dokle odsvud mi krv prokapa,
Jedan se opet diže i vika,
na očitu podnijeh mjesti
sablju голу ter podire
433 ružne udorce teškijeh štapa,
zovuć svakoga od bojnika
ne mareći car u sili,
proć poda nju⁷ zacić vire.
ka bi uzrok mom prikoru,
478 Bojnik svaki tad se puti
kocrniti kruh pribili
i pod sablju s kletvom hodi,
ki blagovah u svom dvoru.«
da bi imô od nje poginuti,
438 Jedan veli: »Donijeh caru
ako se od zlijeh ne slobodi.
glavu ubjena protivnika;
Vapijaše svaki ovako
ni u dostojnu primih daru
483 suproć caru buneć sile:
čas podobnu za bojnika.
sam Aliaga⁸ htjenje opako
Pače rug je tvorit htio
mrzi i sprave sej nemile⁹.
443 tijem car isti bez potrebe,
Čim u njega, kô u svijeh glavu,
veleć: Da ti pogubio
zapazili svi se bijehu,
nijesi njega, on bi tebe.«
488 mneć na hudu da i on spravu
Drugi glasi: »Car sred kuća
s njima će ustat u pospjehu,
skrovno uhodi naša djela

ter nabunjen oko njega
448 ter nam gozbe smeća i smuća
svak luk penje, sablju izmiče,
s kijeh je družba svud vesela.
on sred skupa osta svega,
Ne naš aga noćno veće -1
bije nas obdan carska sablja;

#####

pjenez nam se crni meće,
3 121-124. Onaj vidi opću propast u tome što bijela i drobna jaspra
ugrablja.«2

453

car (umjeso robinja) uzima carske kćeri za Oni rasap općen mjeri,
carice.

s koga pribjen svak bit ima,
4 126. propali smo.

što gospodske svijetle kćeri
5 129. eto listja - evo pisma.

6 135. Uništimo onoga koji nas uništava.

#####

7 144. proć poda nju - poći pod nju (pod sablju, tj. u borbu).

1 117. Ne zakida nas naš aga tajno (noćno).

8 151. Aliaga - zapovjednik janjičara koji je 2 119-120. Zbog općega
ekonomskog nazatka i turski je novac gubio na vrijednosti; stoga se
pokušao stišati bunu.

vojnici tuže kako im se plaća manje vrijednim 9 152. sprave sej
nemile - to nemilo novcem.

pripremanje, taj nemili pothvat.

#

437

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

493 u ovi način ter pokliče:

a bojat se cjeća toga

»Ah, koja vas sad zasjena,
od roba će car čestiti?
vitezovi moji, zaslijepi,
Plemstvo naše, znamo dobro,
ter gubite od imenâ
543 od milosti carske ishodi:
vašijeh svjetlos i glas lijepi?
iz gora nas za se je obrô
498 Spomen'te se da ste oni
u kojijeh se svaki rodi.
vi bojnici stražu uzdanu
I gorani, iza stada
na kijeh samijeh car nasloni
kijeh car dvorom svijem pomili,
i u kijeh nađe vernu obranu.
548 suproč carskom stolu sada
Ah, nemojte pocrniti
propinju se skupni u sili?
4:3 slavu vašu, slavu moju,
Ni ti komu ne bi dara
hteć nevernos carstvu otkriti
za hrabrena djela u boju
u domaćem štetnom boju1.
mož s razlogom panjkat cara:
Naše štete i porazi
553 držan mu si glavu tvoju!
nijesu toli sad velici
Carska milos sama vîsi
4:8 vele veća da ne izlazi
koga hoće od bojnîkâ,
kletva svetoj carskoj slici,
a što činiš, držan ti si,
koja veže sad jedino
i što činit mož do vika.
vaša oružja, svjete moje,
558 Tko dat može zakon novi
da u svako vrijeme smino

tomu ki inijem zakon dava?
4;3 u vernosti krepkoj stoje.
Car je sam car - mi robovi:
Ni nahodim još razloga
mudar bitje svê poznavava.2
ki će učit da se ganem
Ali što čuh ja opeta?
da, er car neće svjeta moga,
563 Jes ko tužbe još uzumnoži,
ja mu protiv zato ustanem.
jer car sveca Mahumeta
4;8 Ja rob jedan, ki obećah
zakon bljusti hoće i božji.
tvrdom kletvom za nj umrijeti,
Sveta vjera ka nas vlada
u pogubah i u smećah
pit nam vino brani svudi;
da mu se ištem smrtno oprijeti?!
568 i nećemo zato sada
Nije zakona vrh onoga
da nas pravda carska sudi?
4<3 ki zakone stavlja i daje;
Nu, bojniče ki na platu
što car hoće, trijebi od toga
crnijeh pinez tvoriš tužbu -
da samiren svak ostaje.
ili u mjeđu, ili u zlatu,
U njegovoj ruci je stalo
573 ti si plaćen za tvu službu.
pomilovat tebe prije;
Zaglavi se najposlije3
4<8 od njega ti sve se dalo:
da smo u mnogoj mi pogubi,
on ti uzima što tve nije.
što ovi, jakno nijedan prije,
Druzijem uze što da tebi,
car uzimlje svijetle ljubi.

za dat družijem, tebi uzima;
578 Mi robovi da li svoji
tijem žalovat nije se trijebi:
dostojni smo carskijeh kćeri,
533 car u volji zakon ima!
a car, pod kijem vas svijet stoji,
Teške udorce podnijet muka
pastjericom da se vjeri?
bi junaku plemenitu,
Ali što sam ja razložit4
ali zato huda odluka
583 sad uzeo s vami veće?
plesat vjeru temeljitu.
Koliko je car uzmnožit,
538 Gospar svaki slugu svoga

#####

bez bojazni smije udriti,
2 228. mudar bitje svê poznavava - mudar zna

#####

svoje granice.
3 241. (prigovori) da se na kraju zaključuju.
1 172. u domaćem (...) boju - u građanskom ratu.
4 249. razložiti - razlagati, raspravljati.

#

438

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

tko ne pozna, tko rijet neće?
Jak ne dmjenje od sjevera
Zabranjeno što je caru,
kad zapjeni sinje more,
ki na volju svijetom vlada,
sila silu dočim tjera,
588 Otmanovu sablju staru

633 vali uzrastu kako gore,
čim na bedri paše sada?
tako uzbuča vas puk oni
On od djedâ i pradjedâ
na besjede age verna;
u Istoku carstvo hrani;
teku, srnu svi smioni,
kô car pravi zapovijeda,
puni gnjeva neizmerna.
593 ne kô silnik, u ovoj strani.
638 S golom sabljom u desnici
Da je oteo on slobodu
skaču u bijesu nesvijesnomu;
u koj smo se mi rodili,
psuju, prijete svikolici
mene biste vojevodu
vojevodi hrabrenomu,
suproč njemu svi primili.
vapijući: »Ili brže
598 Bez ozira ja bih prvi
643 htjej što hoće vojska ostala,
podro sablju britku голу,
ili ti se spleša i vrže
i njegovom plakô krvi
ispod sablje glava pala!«
mû slobodu na svom stolu.
Ali se aga ne pripada;
Ni bi ustavit mogli uvike
pače misleć o svôj časti,
5:3 sve me sile da mu ne dam
648 vika: »Usred Carigrada
môm desnicom smrti prike,
vaša glava prije će pasti!
na očiju da smrt gledam;
Nu u vašoj da svevolji
er tko rodni grad svoj ljubljen
već ne gledam mê prikore,

oslobodit ište i haje,
ostavljam vas pri nevolji:
5:8 ili ubije ili je ubjen,
spomenuli mē govore!«2
653

u jednakoj slavi ostaje.1
Vapije vojska: »Mi nikako
Nu čim jaram nam na vratu
protiv caru nijesmo ustali
nije ki starijem nije nam bio,
neg proć onijem ki su opako
slobodu iskat nepoznatu
dijete mlado svjetovali.

5;3 opako bih odlučio.
658 I u to nije od potrebe
Er nije drugo protiviti
provodičtvo tvoje nami;
carskoj volji negli objavit,
bjež' ti kud hoć! Dobri sebe
gdje stoluje car čestiti,
obraniti mi smo sami!

htjet tî silom car se stavit,
Nu udugo neć uteći
5;8 ter nevjeran i odmetan
663 od ovijeh našijeh sila!«
kažući se carstvu tako,
I ovdí za njim hrli u smeći
i prikoran bit i štetan
tisknuše oblak ljutih strila.
čineć hudo i opako.

Zatim vojska nabunjena
Ah, junaci moji mili,
pođe u skupu u jedinu
5<3 gnjev nesvijesni ustavite!
668 gdi bi crkva posvećena
Ne srnite slijepi u sili!
Znanju od Oca, Božjem sinu;3

Kud prešite? što činite?
nu u vazetju Carigrada
Drugo donijet nabuna ova
ne može vam neg sramotu,

#####

5<8 dočim svaki š nje osnova

2 320. spomenuli *mê* govore! - sjetili se mojih vječni prikor svom
životu.«

riječi!

3 335. i dalje: crkva Sv Sofije u Carigradu, koja

#####

je nakon osvojenja glavnoga bizantskog grada 1 273-276.
sentencija koja se neposredno pretvorena u džamiju, ali i dalje
zadržala naziv odnosi na autorovo shvaćanje dužnosti u po Sv Sofiji;
prema grčkoj riječi sofija -

obrani domovine, ali dignuta na razinu općeg mudrost, Gundulić je
oblikovao izraz: Crkva značaja.

posvećena Znanju.

#

439

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

i izgubljenju crkve ove
ki oko glave tve se vije;
osta ime, ter i sada
6;8 zašto, ako se ne ugasi
673 Sofija se mečet zove.
samom krvi tvijeh svjetnika,
Pred mečet se ovi skupi,
tvomu carstvu prijeti i glasi
ter iz jutra do večera
rasap vojska svakolika.
skupno vika, skladno upi:
Ja vik ne imam zatajati

»Daj nam pašu Dilavera
6<3 što pogubu carstvu nosi;
678 i učitelja hodžu š njime,
velikoga vezijera ti,
jer ti opak nauk dava,
hodžu i od crnac agu prosi.
s crncom ki je ženam tvime
Ja sam poslan cića toga:
straža i od hadum svijeh glava,
svi ovo ištu, svi ovo prave;
s mudrijega neka svjeta,
6<8 a ovo grla ovdi moga
683 kad nam budeš pogodio,
pod tvom sabljom i mê glave.«
i ti ostaneš car opeta,
Jahija prista, a car, gore
kako nam si i prije bio.«
smeten buduć s te poruke,
S ovijem riječim da prid cara
u kratke mu odgovore
Jahija pođe, oni htiše,
733 skaza ovako svê odluke.
688 i njihova poklisara
On pokliče: »Carstvo meni
pod silu ga učiniše.
sabljom stari moji dobiše,
Velikoga zakonjaka,
i tko drugi car bit scijeni
od Turaka 'mufti' zvana,
vrhu mene, misli odviše.
on mjesto ima, ali paka
738 Tim ustup'te, rec', nazada,
693 ta čas družijem bila je dana.
njegda verni i uzdani,
Tim trajaše sam na domu
neposlušni moji sada
svijeh pokonjijeh ljeta dio,

janjičari, spahoglani!
kad je skupu odmetnomu
To li vas je krvi želja,
van usiljen izit bio.
743 želju upijte srca prika
698 U veseloj pirnoj slavi
ne carskijeh prijatelja
nahodaše car tada se,
negli carskijeh protivnika!«
čestit, miran, pun ljubavi,
Ovdi umuča, već istino
s tri ljubovce lijepa uza se.
scijeneć s ove zapovijedi
Ali u smeći na onu stranu
748 da slijediti neće ino,
6:3 gdi ču vojsku skoči ureda,
kô taj večer i ne slijedi.
ni se prignu, ni se ganu
s punijeh prijetnje njih besjeda,
misleć da bi carska bila
vlas nejaka i prikorna,
6:8 kad bi vrh nje gospodila
volja od puka rogoborna.
Jahija1 se starac tada
u priklonstvu otkri njemu
i, što vojska usred grada
6;3 vapijaše, skaza sve mu,
veleć: »Care svemogući,
prosti, ako rob tvoj smije
otkrit strašni plam gorući

#####

1 377. Jahija - pravnik, nakon svrgavanja

Osmana postavljen za velikog muftiju; među pobunjenicima Jahija
je bio jedini čestit čovjek.

#

43:

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

PJEVANJE SEDAMNAESTO

Nu kô svijetli zrak dno mora
zašto misô vašu čuti
i dan bijeli sunce ugasi
milo mi je i ugodno.
i od grada i od dvora
Carstvo se u vas mê vjeruje¹,
zamuknuše svačiji glasi,
83 vaše riječi drži istine;
8 ter se prostrije noći crne
a znam, tko se sâm svjetuje,
sinje platno iz dolina,
da bez svijeta sâm pogine.«²
vrhe od gora da ogrne
Ovdi veće svâ zatvori
i da obuče vas svijet tmina,
sultan Osman carska usta,
car uljeze usred krama
88 a Dilaver, da govori,
43 u mjesto uresno i bogato,
prvi vezijer, prvi usta:
gdi u način svijetla plama
»Silni care, on pokliče,
dragi kami sja i zlato.
svemoguća koga sablja,
Tuj zamišljen s vrle smeće
gdje zapada, gdje ističe,
na pristolje svoje stupi
suncu iz ruka dan ugrablja!³
93
48 i najviše glave u vijeće
nedobitnoj tvojoj slavi
oko sebe dozva i skupi.
širine su svijeta tijesne,
Šes vezijera i sve ostale
prid kim, s krunom tko 'e na glavi,

poglavice turske izbrane
prostrt na tle trepti i čezne.
po redu su smerno stale
98 I ako sâm još Orô sivi
53 oko njega s obje strane.
proć istočnom Zmaju prši,
Svak podvite ruke i oči
nabunjeno jato krívi
obrnute drži nica,
komu ognjena krila krši.4
poniženstvo ter svjedoči,
Zato, o slavna i čestita
čeznuć pazi carska lica.
:3 kuće otmanske kruno, vidim
58 A on pogled tih i stavan
da početak carstva od svita
u ponosnoj veličini
sad krvavim krijepiš zidim.5
na svih svrće, i od svih slavan
Nu čestokrat usred krvi
svijem zemaljski bog se čini.
ku proliju neprijatelji
S veličanstvom ovacime
:8 početak se stvarno prvi
63 iz visine na koj sjaše,
od gospodstva utemelji.6
na pobunu hteć u vrime
A ne može od silnika
da privede verne paše,
imenom se car nazvati
reče: »Uzdani i smioni

#####

branitelji mom životu,
1 49. vjeruje - pouzdaje.
68 na kih carstvo mē nasloni
2 51-52. sentencija općeg karaktera.
od vladanja svu tegotu,

3 58-60. čija vlast (sablja) se proteže zemljama nije trijebi kazat
meni u kojima sunce ne zapada.

što ste čuli i vidjeli,

4

vitezovi nabunjeni

65-68. Ako Orô sivi (Poljaci) još prijete 73

istočnom Zmaju (Turskom carstvu),

koliko se dosle smjeli.

pobunjenu vojsku okrivljuj kojoj treba da Što pitaju i što prijete,
skršiš krila.

dobro znate; zato sada

5 72. sad krvavim krijepiš zidim - sad

kô vlas moju svjetujete

učvršćuješ krvlju (neprijatelja, tj.

š njima ovacim da se vlada?

78

pobunjenika).

Što u srcu svomu čuti,

6 73-76. U krvi neprijatelja početak se vlasti otkrij svaki tim
slobodno; temelji.

#

43;

Hrvatska književnost na CD-ROM-u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

ki vrh kletih izdavnika

ako ti uzmeš događati?6

;3 od osvete sablju obrati.

Da skup bijesni neće trpit

Od kraljeva sva zla ina

spahoglanâ, janjičarâ,

često mogu bit proštena;

bude ga odrijet i razdrpit

ne prašta se vik krivina

gospodujuć mješte cara.7

453

veličanstva uvrijeđena.
Er dočim se vojska opira
;8 I ako carsko je djelo imati
i uspogađa joj tvoje carstvo,
vrh podložnijeh milosrdje,
vrh tebe ona vlas prostira,
za odmetnih pedepsati
a ti služiš nje sebarstvo.8
carsko je djelo da car tvrd je1.

458 Otvori oči za bremena;
Tko ne vidi da prostrla
er, ako im zbude s' ova,9
<3 viteška se samovolja
puk, ki od tvoga trepti imena,
ne do našijeh samo grla
treptjeće od svijeh vitezova.10
danu tvoga do pristolja?2

Ali ukloni Višnji s nebi
S otmanskoga oni stola
463 da, u tvom zdravlju, care Osmane,
tebe cara smaknut prave,
zapovijedat itko tebi
<8 ako srca njih ohola
neg tva volja sama stane!
prije ne smire naše glave.

Množ odmetna nije nam skrovna:
Da usiljen od njih ako
pobuna je nje velika,
poslušáš ih cjeća toga,
468 smionos mnoga, riječ otrovna,
ne smiču li te3 oni i tako
strašna prijetnja, vrla vika.

433 s otmanskoga stola tvoga?
I odgovorit kad bi imali
Vlas tva prosti: nije razluka
riječma djela zaistinu:

druga od tebe do inijeh ljudi
car tî živi - ja i ostali
nego zapovijed ka vrh puka
473 svikolici neka izginu!
uzmnožnim te čini svudi.
Nu spomenut s tijem ću opeta:
438 Ako ti se ova sama
ako još nije te pogube,
ote sada od bojnîkâ,
ne ostaješ ti bez svjeta
visina se tvoja slâma
vernih sluga ki te ljube.
i vlas krši svakolika.

478 Nabunâ je i prije bilo
Što sad rijeće plemić častan,
i vrljeh još bojara,
443 koga djede tvoji djedi
nu se očitom silom smilo
pridobiše, ako oblastan
tegnut nigda nije u cara -
svak je vitez da ga slijedi?⁴
u pravoga cara koji
Pod tvim carstvom može biti
483 pravdom očin sto posijeda
on ne mrzje dosle stâti,⁵
i ki obranjen sabljom stoji
448 nu što vojska bude htiti,
starijeh djeda i pradjeda.

#####

A spomena je ova dosta
ku slijediše djela prika,
1 88. da car tvrd je - da je car okrutan, nemilosrdan.

#####

6 115-116. ali što sve vojska može zatražiti ako 2 91-92.
(neprijatelji) se mašaju ne samo naših glava već i tvoga prijestolja.
joj počneš popuštati?

7 117-120. u ovoj strofi nije jasno na koga se 3 99. ne smiču li te -
neće li te skinuti.

odnosi ono ga u st. 119.

4 109-112. Nejasno mjesto. Smisao bi mogao biti ovaj : što će reći
častan plemić ako ga 8 121-124. Jer, dok se vojska buni, a ti joj
svaki vitez (ratnik, vojnik) može natjerati da popuštaš, ona proteže
svoju vlast na tebe, a ti ide za njim (u pobunu)?

služiš njoj.

9 126. jer, ako uspiju.

5 113-114. (A tomu koji bi mogao biti prisiljen da se priključi buni)
možda i nije bilo mrsko 10 127-128. puk koji trepti pred tvojim
imenom živjeti pod tvojim vladanjem.

treptjet će pred gomilom.

#

43<

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

488 kad Mustafa sultan osta
kom narodi svi podložni
bez vernijih svîh svjetnika.
u svakoj su svijeta strani!
Ćesel-baša1 biješe onada
538 Potvrdit sam i ja usiljen
svoja otišla vojska rvati,
što svak vidi, kud se obrne:
i š njom izvan Carigrada
tvih viteza skup nesmiljen
493 svi u kih se može uzdati.
u svevoljah sasma srne.
Tim budući bez uzdane
Smionos je njih odmetna
straže on ostô i bez svjeta,
543 odveće se raspustila,
lasno tebi, care Osmane,

i ne mogu bit neg štetna
bi na krunu doć od svijeta. -
carstvu tvomu sva njih dila.
498 Na onu krunu po razlogu
Zašto ako tva vlas hajje
ka za ocom tebi ide
da im se ispuni želja prika,
i ka ti se, ah, po mnogu
548 tajčas samo carstvo ostaje
bezakonju otprije skide.
bez uzdanijeh tvojih svjetnika.
Ali je tako mnoštva vele
To li uzumnožnost tva ne bude
4:3 i oni skup vas ki ti prijete,
pogodit im sad u tomu,
ki Mustafu opet žele
strašne odluke, raspe hude
na sto carski tvoj pripeti;
553 oni prijete carstvu tvomu.
nu er vide da u nas pravu
Izrekô je vizijer dosta
obranu imaš ka te štiti,
ka mogu izit zla neizmerna,
4:8 sad ti prose našu glavu
ako carstvo tvoje osta
za pak tvoju poraziti.
bez ovoga skupa verna.
Tako za rvat dub u gori
558 Meni ostaje sad objavit
s gvozdjem siječac najprije teče,
ka poguba carstvu prijete,
ter mu grane lomi i ori,
ako carstvo tve ostavit
4:3 da mu korijen pak posiječe.
bude milos pri osveti.
A odvrnut lasno 'e moći
Zato, ako mê beside

i veliku sasma rijeku,
563 š njegovijem se ne ugađaju,
kad joj digneš svê pomoći -
veće oči veće vide,
vode koje u nju teku.
veće ljudi veće znaju.
4;8 Tim se ovako meni vidi,
Nije sumnje, itko u sebi
i ja nosim ove svjete,
ne misli ino, svak će riti
s nabunjenim da se slidi
568 za utvrdit se da je trijebi
način samo od osvete.
neprijatelja pogubiti.
Bije se zmija ka ti u skutu
I protivit, riječ je luda,
4<3 svije se u krug, da te peči;
da od gospostva u razlogu
otrovanu ranu ljutu
nije toj nauk stavna suda
gvozdje i oganj samo liječi.
573 za utemeljit silu mnogu.
A najjače carstvo svako
Nu ja ne znam put li oni
satrč će se s raspa plaha,
od vroće i od bjenja
4<8 ako ograđeno odsvud jako
ali je bolji ali oni
nije od bojazni i od straha.«
od milosti i proštenja.
Kad Dilaver veće prista
578 Krvava se ruka vijeku
i svjet njegov od svijeh ču se,
prvom vodom ne oplaka,
Husain opet s svoga mista,
a nije stabra koga opsijeku
533 da govori podignu se.

da ne uzmnoži zagranaka.

»O čestiti i uzmnožni,
Smioni, bijesni na zlo hrli
kliče, od carâ care izbrani,
583 i opojeni ljudskom krvi

#####

bojnici su ovi vrli,
i sveđ veća množ ih vrvi.
1 157. Ćesel-baša - Perzijance.

#

443

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

Strah me, ako vlas tva prija1
izgled nami sad opeta;
glavu ljutoj zmiji plesati,
mnogo toprv još će iziti
588 da ona huđa i otrovnija
5<3 u ovo naše sada brime,
kude na te ne obrati.
od kih za izgled na svem sviti
Zaisto šteta velika je
nakon nas će ostat ime,
da najveće u pogube
ter jak sve što je njegda bilo,
tve bez svjeta carstvo ostaje
sve sada se pripovijeda,
593 vernih sluga ki te ljube.
5<8 tač sadanje svako dilo
Ali je sumnja većih zala
spovijedaće se unaprijeda.
s druge strane mene smela:
Ali silom hoću očitom
er velekrat iskra mala

da bojnici ne smiju ljuti
mnogi je oganj razgorjela.
tebi caru pričestitom
598 A kad stoji sve da izgine,
633 u kraj skuta dotegnuti -
izgubit je koris malo;
a i da smiju, u saraju
tač pomorci svijesni čine:
tvoji dvorani i ostale
dio mećući, nose ostalo.2
sluge ke ti verne ostaju,
Našom glavom kad se smiri
da se odrvu njih navale.
5:3 vojska ohola, carstvo opeta
638 Gdi je sad sila taj združena
lasno dva, tri i četiri
ka protiv im smjeće iziti
nać će roba cjeća svjeta.
za od ognja, za od plijena
Nu ako carstvo, s mnogom smećom
tvoj grad, tvoj puk obraniti?
gdi mu protiv vojska ustaće,
Ah, gani se, i odluka
5:8 među srećom i nesrećom
643 bud' tve vlasti mirna sada:
sebe izgubi, koga nać će?
imaj milos vrhu puka,
Ali vik to dosle ne bi,
imaj milos vrhu grada.
a pobunâ i prije slidi.
To li te je slidit želja
Sve bit može; svijet na sebi
vizijerove bojne svjete
5;3 čudnih stvari svakčas vidi.
648 i na rasap neprijatelja
Često ravan put se čini
put uzeti od osvete,

hridî strmijeh sred litica;
plam ugasi u tvom stanu,
i lav mnokrat u planini
doma štedi krv junakâ,
pića ostane drobnih ptica.
a prolij ju za obranu
5;8 Mnoge zgode nove biše
653 od kraljevstva tvojijeh paka.
u bremena prednjih ljeta,
Razdijeli ih sjemo tamo
koje od sebe ostaviše
krstjanskoj se oprijet vlasti;

#####

tako i tamo i ovamo
neprijatelji tvoji će pasti.
1 253. *prija* - uzme, počne.
658 Ili izgubit, ili dobit

2 265-268. Husain, bivši veliki vezir, skinut za oni budu, rijet je trijebi hoćimske bitke u korist Dilavera, predlaže da da svakako ima to bit se prihvati prijedlog pobunjenika, tj. da im se s obje strane koris tebi.

predadu tri prva suradnika sultanova, služeći Ako izgube, tva se osveta se pri tom državničkom sentencijom sa

663

značenjem: kad je sve u opasnosti, korisno je bez tve štete ispuniće; izgubiti malo, da je potkrijepi, u poredbi, s to li dobiju oni, opeta jednom sentencijom iz pomorskog života.

uzmnožnije ti carstvo biće.

Husain postupa vrlo lukavo; on govori: neka Što da s' udreš ovdi š njimi,³

padnu naše glave, iako njegovu glavu nitko ne traži. U svojoj prepredenosti on se u govoru

#####

vrlo često služi aforizmima i sentencijama, 3 333. i dalje: ako odlučiš da u krvi ugušiš očito s ciljem da postigne efekte, a onda i bunu, može se dogoditi dvoje: da izgubiš ili skidanje Dilavera.

pobijediš, oba su ishoda štetna; izgubiš li, #

#####

#####

ti bi izgubio s obje strane,
 i malahna stvar uzrasti,
 668 ili goru carstvo primi,
 a nemirom i zavodom
 u dobiti ili oстане.
 6;3 i velika bude pasti.
 Ako ti bi imô goru,
 Pristojnije je veličanstvu,
 sve bi užeglo se i oplijenilo,
 u kom visi tve pristolje,
 a i u ovomu ne znam dvoru
 prednje službe dostojanstvu
 673 što bi od carstva tvoga bilo.
 sadanje odbit samovolje,²
 To li bi ti bolja pala,
 6;8 a najliše gdi osveta
 izgubio bi dobiti one
 bez pogube bit ne more,
 ke bi mogli steć domala
 pače izit carstvu šteta
 proč krstjanom čete smione.
 ima očita, i još gore!
 678 Tako šteta bil' bi odsvudi
 Er bez vojske malo paša
 ili oni, ili ovi,
 carstvo Mustafi ako izvadi,³
 6<3
 i odonud bi i odovudi
 kô sad tvu vlas ne pristraša
 tvoji pali vitezovi.
 vojska, ako se š njom zavadi?

Uzmnožnim te - vlas tva prosti! -
Tim za od dva zla manje sada
683 ne čini ime neg junaci:
obrat u tvôj suprotivi,
kad padu ovi bez milosti,
6<8 neka naša glava pada,
tko ti ostaje? Čijem smo jaci?
a tve carstvo mirno živi!
Rijećeš: 'Širok svijet je i postran!
Nu bih iskô s dobrom sprva
od četiri dio svakoji -
nabunjenje gasi ovo,
688 ili naš je il' inostran -
u ognju polak suha drva
množ vitezâ caru goji.'
733 da ne izgori i sirovo.
Pastijeri će iza stada
A pedepsam i osvetam
na tvu pomoć s praćam doći,
uzet korit jače od sebe
i silam ćeš od Zapada
nije drugo negli štetam
693 s goranim se oprijet moći?
sramotit se bez potrebe.«
Tko putnika noćno preža,
738 Prista, a car, trikrat paše
da mu otme blago iz ruka,
kô pogledom svîm opteče,
i tko crnu zemlju teža
svrh pristolja, na kom sjaše,
i uz volove oruč huka,
tihim glasom stavno reče:
698 i ina čeljad od te vrste
»Čuo sam vaše govorenje,
hoć da carstvo tvoje obrane,
743 poznô srca verna toli;
mješte oružja noseć čvrste

hoću osveti da proštenje
drenovice i njih grane?
s mojim vitezi sad odoli.
Bez vitezâ, s kijem na glavi
Od rodnoga ljubav grada
stojiš svijetu, tva je vlas ništa, 1
6:3

i od dragoga milos puka
a za izit vitez pravi
748 otimaju meni sada
vo'evat trijebi je na godišta.
od osvete sablju iz ruka.
Tim domaćih smeća u bijesu
Darivam ih staroj viri
čuvajmo se kô od zla prika,
spahoglanâ, janjičarâ,
6:8 er kad naši na nas nijesu,
neka se idu na četiri
ne bojmo se zdvora vîka.
753 strane od svita bit za cara.
Ugađajim svud i skladom
Nađ'te način utoliko
i za od smrti vas slobodit

#####

#####

nesta carstva, pobijediš li, nesta ratnika; s kim

#####

ćeš braniti carstvo? s pastirima? (autorov 2 381-384. Caru dolikuje
da samovolju
aristokratizam).

(pobunu) oprosti zbog prijašnjih zasluga (pobunjenika).

1 369-370. Bez viteza s pomoću kojih si gospodar svijeta.

3 390. ako izvadi - ako ote.

#

445

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

i s môm časti daj toliko¹
i čas opet mjesta ovoga
nabunjenoj vojsci ugodit!
podaš paši Husainu;
758 Stvar je mučna, ali to je
798 i da vojsci pak navijesti
što ugodno vam bit ima;
da je odluka tvoja ova:
er velika djela stoje
tim je zlamenjem s dobrom česti
namijenjena velicima.«
sve junake pomilova.
Čim ovako car odluča
I da on nađe da ne ide
763 i od svih se inih potvrđuje,
7:3 tvoje carstvo put Istoka,
još Dilaver ne umuča,
neka smeće zle ne slide
nu zavapi, da svak čuje:
već unaprid s toga uzroka.
»Húde kobi, prijeka sluta²
A uto će donijet brime
carsku glavu Višnji ukloni!
zgodu da se svak ukroti,
768 tko brijeme ište veće puta
7:8 i pod carstvom biće tvime
brijeme gubi, sreću izgoni.³
svačije smrti i životi.«
Nu što 'e caru vidjet dobro,
Slavni vezir dospje ovako
ne smijem veće protiviti.
i na njegov svak svijet prista;
Slavna kruno, ja sam obrô
nu ne tje ga car inako

773 jednom gdi hoć za te umriti.
7;3 s najvišega dignut mista,
Tko je ovca podno škraka
što ga otprije ne utvrdi
krij se u gorah, pasi travu;
jakom stražom odasvudi,
ja oni isti sam ki od Poljakâ
da mu vrli i zlosrdi
slobodio sam tvoju glavu.
skup u ničem ne naudi,
778 U pogovor ovo nije:
7;8 videć mu se da odmetnika
što bih držan, to učinih,
ne boji se on nijednoga
a i unaprijed gdi se uzbije⁴,
za života od svjetnika
moć ćeš poznat mene i inih.
i junaka tolikoga.
Žô mi je samo da bojnici
Taku stražu družim poda,
783 moji istočni nijesu uza me,
7<3 a on bez svake straže osta,
a neka ovi svikolici
mneći mu se sred svih zgoda
došli bi i vas Zapad na me!
carsko ime da mu 'e dosta.
Nu i bez toga imam silu
Ali posred noćnih tmina
u ovih rukah još i sade,
vijećaše opet i sultana⁶,
788 da od njih glavâ niz gomilu
7<8 mati ohola Mustafina,
svaliće se mâ kad pade.⁵
na pogubu cara Osmana.
Utoliko način ovi
Ranu staru⁷ on pozledi,
sâm se dobar vidi meni,

i muka je nje nemila
kojem samirit vitezovi
što s careve zapovijedi
793 mnogi bi se uzbunjeni:
833 od sina se odijelila.
da od vizijerstva velikoga
Smrt mu sluti s glasa plačna,
meni uzmeš sad visinu
pričula bo biješe onada

#####

da sred mjesta stoji divjačna
svoja u jami velja nada.

1 423. daj toliko - bar toliko.

838 Krostu s raspom protivnika

2 433. prijeka sluta - prijeke slutnje.

misleć ona kakogodi

3 435-436. aforizam s igrom riječima: tko da od poraza smrtna i
prika oklijeva čekajući pogodniji trenutak, gubi dijete svoje oslobodi,
vrijeme i sam tjera od sebe sreću (sretan ishod pothvata).

#####

4 447. gdi se uzbije - kad bude potrebno.

6 494. sultana - sultanova žena, kći ili (ovdje) majka 5 455-456.
moja glava može pasti samo niz gomilu pobunjeničkih glava.

7 497. ranu staru - svrgnuće Mustafe.

#

446

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

prigodu joj donije sreća
Nu er ne dobi on s desnicom
843 od pobune vojske silne;
883 ni s junačtvom ni s kriposti
tim zaprijeti i obeća
negli samim ženskim licom

mladu Osmanu raspe obilne.
sve tej časti i milosti,
Skoro iz smeća tijeh se uzda
s lica milos čijem poginu,
vidjet carom sina opeta,
š njom i carska ljubav staja;
848 i u nje ruci da će uzda
nu uzdžahu svû visinu5
888

bit, kô i prije bi, od svijeta1,
još sultane od saraja -
mučna ohola trpeć žena,
kad smagnutje tuđa blaga,
koja jednom carstvom vlada,
ćud opaka, svijes ohola
u zabiti zatvorena
učiniše caru da ga
853 stat s robinjam inim sada.
893 s vizijerskoga smakne stola.
Tim da vrlu želju ispuni,
Tim po smrti cara Ahmata
hrlo posla po Dauta2,
vrh carskoga stola očina
zeta svoga, da on nabuni
on Mustafu stavi brata
huđe silu skupa ljuta.
i Osmana smaknu sina.
858 U hrvackoj zemlji ovi
898 Ali opeta Osman, kada
od krstjan se rodio bîše;
carsku očinu sablju opasa,
kleti Turci vitezovi
smaknu njega, da nikada
djetetom ga zaplijeniše.
ne uzmakne svijetla obraza.6
I er im se lijep objavi,
Nu Dautov sin, sultana

863 caru ga su poklonili,
8:3 koga mu je porodila,
ki ga s inom djecom stavi
vrsnik mlada cara Osmana
u raskošni saraj mili.
i drug mili u sva dila,
Ter s ljepote kojom sjaše
vernom službom, dvorbom dugom
poturči ga u isto brime
i s kreposti vrijednom svakom,
868 i, er mu dušu zanošaše,
8:8 zovući se robom, slugom
nadješe mu 'Daut' ime,
carskim a ne vik rodjakom,
pod imenom slacim tako³
umoli se da opet njega
bludni Murat u toj doba
pomiluje car čestiti,
objavit hteć svakako
ki rumškoga beglerbega⁷
873 da on rob je svoga roba.
8;3 ne krati ga učiniti.
Tuj uzraste, otle izide
Nu pobune ove silos
pomilovan dobrom svacim,⁴
probudi u njem misli hude,
čim ga svijetla puci vide
pri sramoti⁸ da u njoj milos
među sucim i junacim.
i čâs novu da zabude.
878 Vizijer u miru, i u boju
8;8 Tim u gluho doba od noći
bio je carski vojevoda;
priko straže, ku privari,
za ljubovcu sestru svoju
vješto i skrovno hotje proći
sultan Ahmet još mu poda.

on u ženski saraj stari;

#####

gdje ga zvaše tad svekrva

8<3 na svim strašne dogovore,

1 515-516 uzda (...) od svijeta - carska vlast, da Osmanu caru
sprva carstvo.

2 522. Daut - Daut-paša, podrijetlom iz naših

#####

krajeva, vjerojatno pokupljen za harač u krvi; visoki turski
dostojanstvenik i carski zet; 5 555. svû visinu - njegov položaj.

nakon svrgnuća i smrti Osmanove veliki vezir.

6 567-568. da nikada ne stekne visok položaj.

3 537. i dalje: aluzija na protuprirodne odnose 7 579. rumski
beglerbeg - carski namjesnik u između Murata i Dauta.

Rumeliji.

4 542. nadaren svakim dobrom.

8 583. pri sramoti - sramotno.

#

447

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

carstvo otmu, pak ga umore.

A uzroka, kad uzište,

Ona, tajčas kô ga ugleda,

nać će vazda zadovolje,

pođe u potaj š njime s strane,

968 da kako te prije potište,

8<8 da ne čuju njih besjedâ

da opet tako te i zakolje.

ine robinje i sultane.

Neprijatelja mučćega

Ter s podsmijehom, u kom smeću

boj se, kad te časti odviše:

i omrazu tešku ukaza,

sad te penje, da iz višega
ki, za otkrit muku veću,
973 dublje pak te satariše.
933 izmijeni uzdah pun poraza,
Ako misliš - misô je tašta! -
poče: »Taj čas čestita ti¹
da si u prednjoj opet slavi:
beglerbegstva rumelskoga!
rana otrovna ne zarašta
Upiši ju i pozlati
da obilježja ne ostavi.
i vrh čela stavi svoga!
Od nepravdacić prikora,⁵
978
938 Je li liste od posluha
čijem te pleše breče oholo,
Dilaver ti učinio, 2
zamnjelo je polje i gora,
koji njegda za konjuha
svijet vaskolik zuji okolo.
dostojan ti nije bio?
U pismo se upisalo,
Osman li ti ih priko noći
983 raznijelo se po jezicima;
943 svojom glavom zabilježi,
i zamazat s dima malo
ki ti u bludnoj nečistoći³
scijeniš rasap šteta pricima?⁶
sved uza se sina vriježi?
Carski zet si, carski bio
Ali to je sinu tvomu
namjesnik si: ne podoba
od sramota plata bila;
988 vrh svih više tko je sidio
948 i varaš se ti u tomu
da se u nijedno sniži doba.
da ti čas se povratila.

Probudi se hrlo vrijeme
Ah, koja ti čas uvike
od sna ki te sad pritište!
iz nečasnijeh djela doć će?
Skoči, osveti! sad je vrijeme.
Gnusna voda mutne rike
993 Sreti sreću! sada te ište.
953 ne može oprat nečistoće.
Vojska te je slijedit spravna;
Nu li carska hitros hrla
imaš silu nje u ruci.
čini želje tve čestite,
Ne ckni! vrši što odavna
dokli s vijencom oko grla
ima sa mnom u odluci!
vrhu zemlje uzvisi te?4
998 Vrat' mi sina i ujedno
958 Ah, ter scijeniš, o Daute,
carstvo, život i čas tebi;
da u gospostvu opet ti si,
što vam se ote nepravedno,
čim udorac sablje ljute
priotmi opet njemu i sebi!
vrh glave ti svakčas visi?
Sinu momu i tvôj djeci,
Car je dijete: stât mu udugo
9:3 o Daute, carstvo poda';
963 u odluci jednoj nije;
ne imaj straha, smiono teci
sad će jedno, sada drugo
gdi te nosi sreća i zgodâ!
lis kim svaki vjetar vije.
Kad s pomoćim od junakâ,

snaga i smionos kih je mnoga,
9:8 ti pogubiš cara opaka

1 601. Na čast ti... ; Mustafina mati započinje i slobodiš sina moga, ironično i izazivački.

2 605. Da li je Dilaver iskazivao čast.

#####

3 611. aluzija na protuprirodne nagone

5 645. i dalje: svuda bruji glas kako te oholo Osmanove prema njegovu (Dautovu) sinu.

derište (Osman) ponizilo.

4 623-624. dok te ne dade objesiti (otrovna 6 651-652. Zar misliš da ti je s dima malo (s ironija: s vijencem oko vrata, tj, užetom oko položajem koji ti je dao) pokrio sve štete i vrata).

sramote?

#

448

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

spomena ti je ova dosti:
u ku se oganj jur upreta,
pak će u našoj ruci stâti
silno dmenje vihra bijesa
za opeta bez milosti
sve razgara i razdiže,
9;3 i bratju mu svu poklati.
pali, prži, do nebesa
Ti slobodi cara sveca,
:53 strahovite plame diže,
stav' na me ina djela gorka!1
tako planu na riječi ove
Veće meni tva su djeca
otprije užežen Daut vrli;
neg sinovi od pastorka.
veće u srcu kupi, zove,
9;8 Ja znam, kuća Otmanova
buni, davi, kolje i prli.

na Mustafi sva ostaće
:58 Odgovara: »Na visinu
i, kad dođe smrt njegova,
carsku ištom da se uzide,
djeca tvoja kraljevaće.
svi razlozi neka ginu,
On na oči žene neće
vjera i pravda po tleh ide!
9<3 ni misli imat porod ini;
Ah, prije dođi čas ugodni
a od tve djece tko mu je veće?
:63 da ja ukažem sred bojnika
Ti si njegov zet jedini.
časni ljudi i slobodni
Tva ljubovca sestra je njemu
kô svete se od silnika.
a sin neput; za njim ide
Nu govorit djela gdje će
9<8 po zakonu sinu tvojemu
saviše su sve besjede.
da na dundov sto uzide.
:68 Ostaj zbogom! Pođoh veće
A i Mustafa, sve što užive,
car Mustafa da se izvede.
car će imenom biti samo:
Zautra nam je carstvo u ruci!
prave opravljat, sudit krive,
sresti ga ću ja bez straha.«
:33 vladat svijetom mi imamo.
I u ovoj se veće odluci
Pripeće se uza nj goru
:73 krenu brži vjetra plaha.
moja volja, tva desnica,
Pođe; nu tim u sultane
i u djelu i u stvoru
samireno srce nije;
ti ćeš car bit, ja carica.

hlepi da jur bio dan svane,
:38 Tim veselo naprid stupi,
što ima biti neka je prije.
vrlji od vihra, brži od strile!
:78 Dilji od vika časi brzi
Smetaj, svađaj, buni, upi!
čine joj se, misô ju trudi;
Ne mimođi² varke i sile!
bez gospostva živjet mrzi,
Za od svijeta carstvo dobit
nova ufanja većma budi,
:43 put se ostavit ne ima nijedan;
Nu razmisliv opet bolje
u ino razlog nemo' znobit,
:83 rano odveće da je toj steći,
paček nastoj bit pravedan!«³
tim je nova žalos kolje,
Jakno plahi sjever kada
bez pokoja stoji u smeći.
priko mraznijeh gora ulijeta
Tač pri vodah johu bilu
:48 u dubravu listopada
dva protivna vjetra biju,
:88 proste grane ter pod silu

sjemo tamo sved' joj viju.

1 681-682. Ti oslobodi cara, a ostala djela gorka lšte za čas da počine ostavi meni. Mustafina mati misli na i na uzglavje naslanja se, kažnjavanje Osmanovih ljudi, za što će se ona nu opet skače i opet stine, pobrinuti čim joj sin ponovno bude car.

:93 sad od muke znoji sva se.

2 708. ne mimođi - ne mimoidi, ne propusti.

Misô ju teška čim priklopi,

3 710-711. u drugim stvarima (tj. gdje nije gleda u zemlju punu vaja; potrebno) ne udaraj, čak nastoj biti pravedan.

sad kraj vidi, sad se topi

(Mustafina mati rezonira makijavelistički, u pučini gdi nije kraja;
dalekosežno. Drukčije je kod Dauta: on je :98 sad pošetom tiho ide,
gruba sila koja ruši bez mnogo razmišljanja.) #

449

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

sad se obrće u hod brži,
i na čelu joj sve se vide
misli u srcu koje drži.

#

44:

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

PJEVANJE OSAMNAESTO

Zvijezda lijepa i ljuvena

plijen općeni, smrt nemilu,
biješe opsjela nebo veće,
bezakonja zlo svakoje?
i razlikosti urešena
Ustanite! što čekate,
zemlja svukla crne odjeće;
83 o hrabreni vitezovi?
8 u povojijeh zlatnijeh zora
Vojevodu mene imate:
stoprv rođen dan iznese,
vrz'mo s grla jaram ovi!
a u zbor cića dogovora
Koga ištete veće svjeta?
nabunjeni skupiše se.
Gdi gledate man skupljeni?
Starce od puka i velike
Jeda, dokli od djeteta1
88
43 postaviše suce sjesti
svi budemo posječeni?
i od zakona razumnike,
Od djeteta koji nije
ki nathode inijeh svijesti.
krepak ni bit može u sebi,
Pitaše ovijeh: »Što zapada
kojjem svaki vjetar vije,
po zakonu, kad car ište
93 ki ne pozna što mu je trijebi;
48 iz carskoga prinijet grada
ki plahosti svôm se vlada,
blago, zakone i sjedište?
ki zakone po tleh meće,
Što li ide caru koji
koji sluša zlobnijeh sada,

mješte robinj u saraju
a od dobrieh svjeta neće;
tri ljubovce prave osvoji
98 tri robinje, tri carice
53 da š njim pored svijet vladaju?«
ki postavi na sto uza se
Zakonjaci odvit daše:
i klanjajuć žensko lice
»Toj nikada ne bi prije;
rob pritvori od cara se;
car zakone stare naše
s lakomosti koji scjenu
ki potlače, to car nije.«
:3 veću čini od pjeneza
58 Čuše se istom odgovori
negli za svu čas općenu
ke podaše znanci sijedi,
i živote svijeh viteza.
a Daut se diže gori
Koji od carâ vik je bio
usred vojske da besjedi.
da vojnikom k staroj plati
On strahoće i vrline
:8 nov dar nije priložio,
63 začeo buduć u pameti,
kad se š njimi s boja vrati?
carstvo, vas svijet da pogine,
Ah davori, slavni Otmane2,
istom da se on osveti,
i vi silni cari ostali,
misleć, čim ga huđe gnive
sad viteze vidte izbrane,
uspomene stare zledi,
;3 kijeh ste vašom djecom zvali,
68 neprijatelj da ne žive,
gdje ih dijete s prijeke želje
a zlo svako neka slijedi.

bjelodano kolje i davi,
Kô kad pukne grom, iz koga
vaše im plešuć sve povelje
s urnebesom trijesi udare,
koje drža svak na glavi;
omraze i gniv srca svoga
;8 ter ih samo s sobom vodi,
73 riga, izdavstva i privare.
neka ginu posred boja,
Bez obzira srne kuda
gladni u kopnu, žedni u vodi,
nesvijesni ga bijes potiče,
goli u mrazu, bez pokoja.
i s pogleda srčna i huda
Ah, spomen' se svak i žali
mećući oganj, vapeć kliče:

#####

78 »Dokli ovako u mrtvilu
1 55. od djeteta - od Osmana.
podnosit nam suđeno je
2 77. Otman - osnivač otmanske dinastije.

#

44;

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

<3 lansku jesen! Joh, kolici
za svijeh čâs je odlučila.
od leškijeh su mača pali
Vi ste uzrok što on izgubi
turski pješci i konjici!
mlad, plah, nevješ, bez razbora -
Dijete tašto, plaho i vrlo
uzrok je on sam ki zagrubi,
kad pô svijeta skupi ujedno,

473 a svijeh nas je sad pokora.
<8 i svôj vojsci jedno grlo
Uzrok je i on ki pristupi
prikla i carstvu svom neredno;
pravom caru kletvu i vjeru;4
na očiju kad svim nami
stoga vojska, kad se skupi,
- ah vidjenje strašno dosta! -
ne prostrije se pri Nesteru.5
turski mjesec pod nogami
478 Otada nas sveđ bič bije,
433 krstjanskomu križu osta.
zemlja je gladna, nebo u gnivu;
Države su opustile,
i istočni oprijet Zmaj ne smije
krajine su bez bojnika;
sjevernom se Orlu sivu.6
za sinovim majke cvile
Tursko ime, jur od slave,
kijeh posiječe sablja prika.
483 od pogrde osta svijetu,
438 I bez djece i bez hrane
otkad sablju tamne glave7
pali u staros oci ostaju,
pripasaše zlom djetetu.
a svud sestre neudane
Ali on car pravi nije:
mrtvu bratju naricaju!
car vaš, car moj Mustafa je:
Nevjeste su udovice:
488 njemu kletvu dasmo prije,
443 plaču vojna i djevera;
njega vojska obrala je.
tko nije mrtav dno tamnice
Nu što velim? Na sramotu
u verigah ropstvo tjera.
vašu i moju Osman vlada,

Od turskijeh cvijet mladića,
a zatvoren u životu
kijeh Kozaci i još kolju,
493 Mustafa je tužnu sada.
448 zvijerma i pticam leži pića
I nije toga da ustane,
na bogdanskom ravnom polju.
da slobodi, da ga izvede,
Bez ukopa time sada
da vam opet bio dan svane,
tužni ostatak, gole kosti,
čim na carski svoj sto sjede?
vjetri nose, plešu stada,
498 Mustafu opet cara dobra,
453 more izmeće bez milosti.
Mustafu opet cara sveta,
Jer vojnica ova uteče,
Bog i vojska koga obra,
da 'e ne isijeku poljski mači,
stav'mo, a vrz'mo tja djeteta!
ište da ju on isiječe
Slijed' me, slijed' me, družbo hrla,
i porazi i potlači.
4:3 slijed' me, ko god živjet haje!
458 Ter kad ona tako izgine,
Stoji nam sablja više grla!
da nje svijetlo mjesto iskoči,
Mustafa opet naš car da je!
crnce lupeže Arapine
Slijedite me i hrlite,
i gusare od Istoči -
hudi silnik da se istira;
njih će učinit janjičare,
4:8 tlač'te, dav'te, sijec'te, bi'te,
463 a spaholjân mjesto čeka
ćesel-baške graničare

#####

i djevoje1 od Derbeka2.

4 141-142. Uzrok je (porazu kod Hoćima) i onaj Ali inako nego svoja3

koji prekrši pravom caru (Mustafi) kletvu i nepravedno začne sila vjeru.

468 sablja vaša, sablja moja

5 144. nije se sredila u borbene redove (nego

#####

se razbježala).

1 132. djevoj - bludnik.

6 147-148. tursko se carstvo ne smije oprijeti 2 132. Derbek - Mezopotamija.

Poljskoj.

3 133. ali drukčije nego njegova.

7 151. tamne glave - glave bez znanja i iskustva.

#

44<

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

itko nam se uzopira1.

i naripi i nasrnu

Nu što veće riječi služe?

s krvavijem ga rvač bojom,

Prid očima vidite štetu!

558 vapeć kletvom od sve vjere:

na oružje, na oružje,

»Na sramotu Osmanovu

4;3 na oganj, na plijen, na osvetu!«

danas ti ću, Dilavere,

Jak na vjetra silna dmjenje

skućit glavu pod sablju ovu.

more uzavri na valove,

Krij se gdi hoć, bježi, hodi

tako uzraste svaćije smjenje

563 u gore, u zemlju, u dno pakla:
na otrovne riječi ove.
od smrti se ne oslobodi,
4;8 Svak se uzbuni, svak razgnivi;
junačka te ruka zakla!«
posta žamor, pače sva se
Utoliko vapaj vrli
vojska užeže u plam živi
od viteza svijeh se začu;
u strašive vapeć glase.
568 svaki naprijed silom hrli,
S golom sabljom u desnici
vrata i mire valjat skaču.
4<3 svak za ljudskom krvi smagne;
Nu iz oblaka ljutih strila
hrle naglo svikolici,
zgar2 godina stište crna;
da prije car se s stola izagne.
grada od stijenja pade sila
Daut im je stô naprijeda;
573 i od ognjenijeh smrtnijeh zrna.
gdi on obraća, kud on ide,
Strijelâ oblaci, gradi ognjeni
4<8 bez obzira i bez reda
dižu se i odzdal raste bjenje;
svi ga u skupu slidom slide.
vrhu glave štit pereni
Teče oholo, tijekom skače,
drži se od svijeh, svak se penje.
skokom plahi vihar tjera
578 Nu tko se ište pripet prvi
i nasrće na polače
prvi i pada, ali opeta
533 hrabrenoga Dilavera.
naripljuje vas u krvi
A to er ima glase istine
i smrti silom svoju sreta.

kako mudri vezijer oni,
Smioni Kurkut s Crnogorci³
čim poplaha prva mine,
583 skače gdi zid niži gleda;
ispriđ vojske tuj se ukloni.
nu ga ognjeni teški udorci
538 Dilaverov dvor posrijedi
silno meću, gone ureda.
među lijepijem obgradami
Crničanin Rizvan bijesni
na iznositu mjestu sjedi
srne i š njime Piva i Tara;⁴
kô u prstenu dragi kami.
588 nu mu su ončas puti tijesni
Ima ženski stan ponase
za uteć - stijenja grad ga udara.
543 i raskošne perivoje,
Strijelâ oblak vrh Eleza,
i okolo sve to uza se

jedan veliki mir opstro je.

2 238. zgar - (iz Dilaverove palače) spusti se Jaki sobom odasvudi
crna kiša (kamenje i puščana zrna) po
u obzidi se tvrdoj kaže;
napadačima.

548 nu još tvrdi s mnoštva od ljudi

3 249. Od tridesetak imena što se spominju u kijeh ga opstiru jake
straže.

borbi pred Dilaverovom palačom samo su

Tim što dosle uokolo

Derviš i Dilaver povijesna lica.

ima same bijele mire,

4 254. srne i š njime Piva i Tara - (Rizvan sad ga strašno i oholo
Crničanin) nasrće i s njime ljudi s Pive i Tare 553 gvozdje i oganj
svega opstire.

(rijekâ crnogorskih); značenje može biti i šire: Ovdí Daut najprije
svrnu prema poslovice »Naplila je Piva i Tara«

s nabunjenom vojskom svojom,
Gundulić je ljudima Rizvana dao karakter probisvjeta, nevaljalaca i
razbojnika koji se

ruše na kuću Dilaverovu poput bujice rijeka 1 176. itko nam se
uzopira - svakoga tko nam Pive i Tare. (Primijenio ju je, u još zbitijoj
se suprotstavlja.

formi, M. Držić u Dundu Maroju.)

#

453

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

čim mu iz oči munja sjeca,
Na otkrivenu bez zastave3

638

zdaždje s krvim od vitezâ
strah ga od strašne smrti nije,
593 na mir se uspet s kijem zatjeca.

ka mu sveđ se oko glave
Duklanina još Murata
sa svijeh strana vrti i vije.

i Abdiju krajičnika,
Pače ognjen je trijes vidjeti
čim željezim sijeku vrata,
643 u potopu dažda i grada,

smeči ujedno zid velika;
razliko oružje ušto leti

598 a Džefera i Selima,
i oko njega odsvud pada.

čim su podrijet prag naprli,
Trikrat vojska sva odmetna
poli iz magle crna dima
dođe pod mire i u nje lupa,
goruć katran, i sve isprli.

i tolikrat opet štetna⁴
648
Veće pripet Ugrin Isa,
nazad uspreza i ustupa.
5:3 ušto na mir kročit ište,
Tako kad mniš, kraj proždrijeće⁵
strmoglav se satarisa,
val srditi mora sinja,
Dilaver ga slavni tište.
razbjen bježi natrag veće
On s jednoga još zamaha
653 i razlijeva se i rasčinja.
zatim rve i potlača
Nu jakno opet val uzrasti
5:8 iz Osinja Memišaha
i vraća se protiv kraju,
i Piraliju š njim iz Drača.
tako odmetni istom vlasti
Vješto morski gusari ovi
sveđ nasrću i ustupaju.
lećahu uz mir kô dvije ptice;
658 Nu Arbanasin Derviš uto,
nu ih udarac teški ulovi,
spahoglanska glava prika,
5;3 moždanim im poli lice.
s golom sabljom prijeteć ljuto
Tim u krvi strmo odzgora
skoči naprijed i zavika:
niz visinu se oreć onu
»Ko nije žena od junakâ
mnjahu umiruć da sred mora
663 i svijeh prikor i smetlište
u pučini sinjoj tonu.
slijed gdi mâ ruka jaka
5;8 S Božje odsude ovo isto
put mu otvorit prostran ište!«
svijem opacijem ljudem biva:

Ovo izrekši van ismuca
na času se smrtnom misto
svijem veliku jednu gredu
od zločinstva prikaživa.
668 i, na udorac da nje puca
A Nehana Srbija, do uši
mir, navali š njom u ijedu.
5<3 čim tetivu luku oteže,
Snažno srce ne ima straha,
ognjenijem ga klupkom buši
na sramotu pače od smrti
i obraz mu vas izdeže.
usred krvi ruka plaha
A Suflikara Arnauta
673 teškijem panjem lupa i vrti.
harbom, kom se na nj on meća,
Izboritijeh množ viteza
5<8 priko istoga zgodi puta:
na pomoć mu odsvud teče,
sprijed mu izide šip proz pleća.
odsvud se rve i poteza
Sam je on míra jednu diljku1
strašno drvo svakčas preče.
od sto vitez čuvat vrijedan,
678 Nu uto odzgar stijena jaka
pače niz nju u neviljku2
Aliji glavu svu rastuče;
633 sto viteza meće on jedan.
harba Mehmeta, a Duraka
Silna vihra jači i brži
zgodí puška ka na nj puče.
sjemo, tamo skače i teče;
Resulju se čelo smeći,
rve, valja, lomi, krši,
683 prsnuše oči Husainu.
noge, ruke, glave siječe.

#####

#####

- 3 305. bez zastave - bez zaklona.
1 297. míra (...) diljku - top na bedemu.
4 315. štetna - sa štetom, s gubicima.
2 299. u neviljku - u grumenima (u skupinama).
5 317. kraj proždrijeće - proždrijet će obalu.

#

454

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

#####

Bećir strijelom probjen ječi,
prvi zamah, taka je sila
hridna Omera hrid prikinu.
6<8 da rasijeca svega Uruča
Na Redžepa kuk se obali
njim do pasa u dva dila.
i istište mu van utrobu;
Priko obraza Kruta reže,
688 u stijenju su mnogi ostali
Memiju u prsi smrtno lupa;
ukopani živi u grobu.
bez glave Otman prida njim leže,
Jakno davniji dub u gori
733 udri u grkljan sprijed Jakupa.
na godini zloj veomi1,
Sarajevca Sulimana
kad na nj vihar silu obori,
stiže i hvisne priko vrata;
693 ka mu grane svija i lomi,
ovi u malo biješe dana
ter mu okolo na brjegove
vele u trgu stekô zlata.
po tleh leže listje i hvoje,
738 Ne zna on što je druga vjera

tač s navale teške ove
neg dobitak ki je iskô;
naripljeni miri stoje.
i sada se uz vezijera
698 U krvi i ognju svudije ljudi
cić koristi svê pritiskô.
valjaju se na sve kraje,
Car i paše sve što oblače,
i od mrtaca odasvudi
743 sve im trgovac ovi proda;
podigla se gomila je.
prodava i njih misli pače
Tim se Derviš ne pripada,
mnozijem kraljem kim je uhoda.
6:3 nu s ostalijem svijem junacim
Ali uhodstvo i imanje
mir lupajuć jače vlada
s Dervišom mu bilo zaludu:
opsječenijem borom jacim.
748 dobi u malo, a u manje
Zid udugo ne podnese
sve sad gubi kroz smrt hudu.
teške udorce, danu odzgori
Aga oholi pleše njega,
6:8 raspuknu se i rastrese,
i opet ori zamah brzi,
tijesan prohod ter otvori.
i udorcom teškijem Béga
Smioni Turčin ne bez truda,2
753 ljuto siječe priko prsi.
man mu braneć protivnici,
Bi ovi mladić lica mila
protište se silom tuda
i pogleda slatka i blaga,
6;3 s golom sabljom u desnici.
nu, s vrloćom svim nemila
Srnu za njim i ostali

srca, što mu to pomaga?
protisnut se po istom putu,
758 Jak se bistre i studene
nu opet nazad svi su pali,
vode ures lijep zamjeri,
dio veći kroz smrt ljutu.
u cvjeticu proz zelene
6;8 Tim ne buduć već nijednoga
trave tekuć ka žuberi,
komu slijedit ga ide od ruke,
nu ako ju smute i splešu
on sam osta, ni cić toga
763 gnusnijem stupom drobna stada,
čezne ali svrće odluke;
gubi lipos svu na prešu,
ne pripade neg se tište
vene 'oj ures i opada,
6<3 naprijed Turčin vrloviti,
tako mladac, komu zenu
tere žednu sablju ište
prije na licu cvijet rumeni,
ljudskom krvi napojiti.
768 vas u krvi sad povenu,
Skače unutra, i čim skuča
izgubi ures drag ljuveni.
Hercegovca Imbrahima

#####

i Bošnjaka još Sinana,

1 358. na godini zloj veomi - na žestokoj oluji.

dva ljubljena pobratima,

2 377. i dalje: upad Derviša u palaču Dilaverovu 773 š njega nađe
smrtna rana.

i izlazak iz nje daleki je odjek iz Ariostova Ovi rasap zli pazeći
Mahnitog Orlanda: - gorostasni Rodomonte ki činjaše Derviš vrli,
iznenada upada u Paris i, pošto je izvršio oba ujedno na nj priteći
pokolj, uspije se s borbom izvući iz grada.

#

#####

#####

naripiše skladni i hrli.
 neprijatelj smije toliko.
 778 Britke sablje podriješe oni
 »Sad ćeš vidjet, prijeteć vika,
 u jedno isto brijeme tada;
 odmetniče carski kleti,
 jednako su oba smioni
 7<8 od careva namjesnika
 i požuda ih jedna vlada.
 kô se carska vjera sveti!«
 Nu ako im srca ujedno
 Glas grom, sablja trijes ognjeni,
 783 jur junačka prijazan stuči,
 slikuje vihar2 ruka plaha
 s jače sile sad neradno
 silni vizijer i hrabreni
 razlika ih smrt razluči.
 833 kom smrt prijeti sred zamaha.
 Ori sablju on i u gnivu
 Ali udorac teški tada
 Imbrahimu desnu odsiječe,
 bijesni Derviš u štit prima;
 788 a Sinanu ruku livu
 iskre meće tvrda nada,
 scijepa i vas štit u peče.
 siva i od munje sliku ima.
 Za Imbrahima Sinan veće
 838 Škriplje, reži, pjenu priki,
 negli za se sablju hrani,
 čim se čuje bit i korit;
 a Imbrahim štit podmeće:

riječ zameće, nu veliki
793 Sinana, a ne sebe, brani.
ijed mu ne da odgovorit.
Tako život ovi onoga
U obje ruke sablju hvati
nad životom svojijem haje
843 i vrh glave 'u diže gori
i, za čuvat druga svoga,
i, da život njom prikrati
scijepa i vas štit u peče.
Dilaveru, silno je ori.
798 Ali eto smrtni udire
Hrli vezijer hrlo ustupa;
veće udorac Imbrahima;
tim ga udorac zli ne stignu
on se boli, ne što umire,
848 ki, čim teško u tle lupa,
neg što ostavlja pobratima.
odmetnika do tli prignu.
Nu ako tužan on pod silu
Ovi skače hro naprida
7:3 s pobratimom svijem se rasta,
i na vrat mu sablju nosi
i pobratim svû nemilu
vapijući da se prida
smrt dobrzo stiže i sasta.
853 i da kajan milos prosi;
Na njih mrtvijeh ne pogleda
ali on je s vrata odbija
neg prohodi u vrlini
sabljom svojom, pak vapije
7:8 silni Turčin, i naprijeda
naglo skaćuć: »Čućeš čija
put krvavom sabljom čini.
riječ i sablja veće smije!«
Nu Dilaver, kako upazi
858 Dilaver mu opet jače

tko viteze svo'e1 najbolje
drugi udorac rve odzgara,
smrtno bije i porazi,
nu opet Derviš štit podmače
7;3 skoči da se š njim zakolje.
i, udren priko, priko udara.
Začu buku jur smioni,
Dugo bjenje i krvavo
nu doć ne htje, dokli sprva
863 među njim se ovdi ulaga;
Dauta s vratâ ne ukloni
da protivnik nije zdravo3,
ke mu on zaman mnogo rva;
natječe se svačija snaga.
7;8 pače riječ je da tad ranu
Neprijateljsku ruku gleda
od vezijera Daut primi,
bistro oko; a što vidi
i da zato sta na stranu
868 oko bistro, ondi ureda
od prvijeh s najzadnjimi.
laki stupaj skokom slidi.
Vrijedni junak vezijer slavni
Svakčas na ovu, na onu stranu
7<3 bi razgnivjen veomi priko

da jedan sam njegov glavni
2 498. slikuje vihar - nalikuje vihoru.

3 531. da protivnik nije zdravo - da protivnika 1 478. svo'e -
njegove.
dohvati (rani ili ubije).

#

456

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

ruka štitom vrti i vije,
priko mirâ i visinâ.
ter sva mjesta pod obranu
Nu ga ustavlja Daut silom:
873 od razlicijeh zasjed krije.
8<3 »Ustrpi se, veleć, malo!
Glavu ište - k nogam leti
Doskoro ćeš kazat dilom
plahi zamah u privari;
čije gospostvo već je palo.
sad nogami opet prijeti,
O mâ bratjo, o junaci,
a po glavi hrlo udari.
slijedite me svi jedino!
878 Nu se uto zbuča i skupi
8<8 Kad nam glava1 bude u šaci,
odsvud mnogi broj viteza;
pod nogami sve nam je ino;
na Derviša svaki stupi,
i da toj se zbude prije,
da ga ubije, svak poteza.
ptica u kajpi zatvorena2
»U nj ne tič'te! vizijer glasi,
penjimo se više gdi je!
883 mâ ga sablja ubit ima.«
933 ne gubimo man bremena!«
Pače da se ne porazi,
Prista, i odletje, da sve opali
svačije udorce u štit prima;
u ognjena slici zmaja,
tere glavna neprijatelja
razbijati ter navali
branitelj se on postavlja,
tvrda vrata od saraja,
888 i slobodit svâ je želja

938 naprijed k carskijem polačami
smrti komu smrt pripravlja.

leteć jakno poplavica
Ali Derviš, videć veće
koje s sobom lijes i kami
da je učinio sve što je mogô
smuca oreć se svrh litica.

i da iz ove ima smeće
893 svê rasutje izit mnogo,
vrteć sabljom uokolo
svakčas nazad hitro uzmiče,
proz oružje ter se golo
protiskuje i protiče.

898 I kô tako veće izide
gdje najniži miri stoje,
zgar niz tvrde skoči zide
i usrnu među svoje.

Dilaver se smjenstvu čudi,
8:3 pak vapije: »Ah«, tako li
na visinu stupit, hudi,
padajući scijeniš doli?«

Ljuto u srcu svom se smuti
i zavika Derviš jako:

8:8 »Za jače se podignuti
čas je i koris pasti ovako!

Nu ja tebe pala vidim
za vik veće ne ustati,
da se kriješ ne tijem zidim

8:3 neg pod zemljom da ideš stâti!« -

»Lažeš, carski odmetniče,
da mâ vjera puna slave
kom se djela moja diče,
sved ti neće stat vrh glave!«

#####

8:8 Vapi oholi: »Sad ćeš vidit

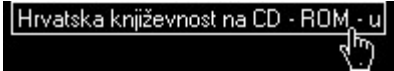
1 595. glava - car.

što ja velim je li istina!«

2 598. ptica u kajpi zatvorena - car zaklonjen u Dilavera hoće slidit dvoru.

#

457

Ivan Gundulić: Osman

#####

#####

PJEVANJE DEVETNAESTO

Gdi Bizancijo bi nekada,
68 negli sam car projahati
sad opkružen tvrdijem zidi
vele ljepše u obzide.
na kraju se Carigrada
Pravo uzraslijeh sred čepresa,
carski saraj trostran vidi;
gdje kladenci bistre vode
8 s jedne strane k njemu slazi
iz mramorna bijela uresa
Bijelo more¹; s druge hode
73 romoneći tiho ishode,
Crni vali²; s treće pazi
a stupi uresno izdjeljani
luke od grada Slatke vode³.
trijem uzdrže vas okolo,
Turnima su ponizani
red čaušâ k svakoj strani
43 miri ki ga odsvud grle,
odjeveni sto'e oholo.
i za obranu svaki hrani
78 Tuj pod strehom, ku iz Budima
slite od gvozdja trijeske umrle.⁴
car Suliman zlatnu prini,
Vrata imaju na sve kraje,
aga u surah sjedište ima
nu se nijedna vik ne otvore
janjičarski na visini.
48 negli spravan car kada je
Devet mjesta od kuhinje
za broditu sinje more.
83 pri desnomu pak su kraju,
Samo jedna, ka po srijedi
ravna zemlja, more sinje
prostrana su i velika,

kim obilni harač daju.
sto'e carske zapovijedi
A slijeva se svijem široka
53 otvorena svakolika.
konjušnica carska objavi,
Na njim pišu zlatna slova
88 gdje od konjâ svega Istoka
među listjem razlicime
izbor i cvijet vas boravi.
kako kuća Otmanova
Nad njom lijepa nadzida je,
primi grčko carstvo i ime;
sedla, uzde i naprave
58 štî se ovako: »Grad sazida
gdje su ostale, kojijem daje
car Konstantin; grad opeta
93 zlato i biser vječne slave7.
car Konstantin s glavom prida5
Naprijed hodeć po ravnini
sablji cara Mahumeta.«
nahodi se svim prostrano
Trijem vrh ovijeh vrata stoji,
mjesto gdi se pravda čini,
63 stan bolećijeh6 s desne strane,
od Turaka, 'divan' zvano.
sprijed ravnica gdi svakoji
98 Uz mjesto ovo pribogata
najmogućiji s konja ustane.
carskoga je blaga shrana,
Ne može bo družijem vrati,
a naljevu su opet vrata
nakon ovijeh koja slide,
od saraja do sultanâ.

#####

Za ovijem druga još se vide
:3 ka se zovu i govore

1 6. Bijelo more - Mramorno more što spaja evropsko i azijsko kopno Turske.

'carska vrata', kud se ide
na careve svijetle dvore.

2 7. crni vali - crnomorski tjesnac.

Onijem crni, ovijem bijeli

3 8. slatke vode - krajnji dio Zlatnoga roga, gdje hadumi su straža prava; je gradska luka Carigrada.

:8 crnima se crnac veli,

4 12. slite od gvozdja trijeske umrle - topove hadum bio bijelijem glava.

koji donose smrt.

Tko ovdje uljeze, mjesto opeta

5 27. s glavom prida - predade s glavom, tj.

u zlatu mu sve se otkriva,

pogine.

#####

6 30. stan bolećijeh - bolnica za službenike dvora.

7 60. vječne slave - veliku vrijednost i ljepotu.

#

458

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

#####

gdi car kraljim svega svijeta

458 Vojska bijesna i zlosrda

;3 poklisare pričekiva.

čuje silno da je napala

Naprijed jesen i prolitje

i od saraja vrata tvrda,

sred gizdavijeh perivoja

straže im sijekuć, na tle rvala.

vječno voće, vječno cvitje

Čijem s razlogom cječ toga se

združi u slavah od pokoja.

463 sebi, gradu, carstvu boji,
;8 Sred njih carski pribogati
prije neg čuje huđe glase,
i prisvijetli kram se kaže,
da oslobodi sve nastoji.
nad kijem stvari nije gledati
Hrlo u obličju derviškemu
izvrsnije, ljepše i draže.
na Crno se more uputi
Tko sred ljudske sad požude
468 za na pomoć caru svomu
<3 sve što je blaga skupit hajje,
Natolijence podignuti.
sred raskošje i razblude
Go, izreza od kožica
naprava mu tolika je.
zvjerskijeh zastav mao uzima,
Tle pokova suho zlato,
na pasu ožica i tikvica
mir sazida dragi kami,
473 visi mu, a štap u ruci ima.
<8 zvijezde, mjesec, sunce na to
Begum lijepe Adžamkinje4
pod1 sklopiše vječnijem plami.
na čelu je ime upisô,
Zapad, istok i sjeverna
sad ljubovce, prije robinje,
i poludna strana2 od svita
za kom Istok vas je uzdisô.
sega uresa neizmerna
478 Za ures vidjet nje jedini,
433 čuda uzmnoži svim čestita,
svačija srca ki gospodi,
ka er ufat nije trijebi
mnokrat putnik kralj se učini
moć napuno vik izriti,
ki se u zlatnijeh Indijah rodi.

da ih razmišlja svak u sebi
Iz sjeverne jošte strane,
bolje ih je ostaviti.
483 otkli rijeka Don istječe,
438 Sva ova mjesta zgar zbrojena
da š nje bistri dan mu svane,
svoje osobne straže³ imaju;
gospodičić mlad doteče.
tim vojska uzet nabunjena
Nova Zemlja, gdi sred tmine
prva vrata hteć saraju,
pali u mrazu šes ljet stoje,
opriješe se kapidžije,
488 jeda im novo sunce sine,
443 verna obrana mjesta toga.
posla u Istok mlace svoje.⁵
Ali tajčas siječe i bije
U slatkomu samosilju⁶
broj malahan sila mnoga;
po glasu ona slavnom svomu
i od vrloća da ne ostavi
kraljevaše i Vasilju,
nijedno djelo, svijeh ih splesa,
493 careviću moškovskomu.
448 ter učini put krvavi
vrhu mrtvijeh njih telesa.

#####

Nu Dilaver, zasveda je

4 141. Begum-Adžamkinja - vidi bilj. 299. uz IV.

odrvô se skupu hudu,
pjevanje. U ovoj i u nekoliko sljedećih strofa još bez misli ne ostaje
predočuje se, u hiperbolama, glas o ljepoti 453 još se brine, još je u
trudu.

Begum-Adžamkinje koji je svuda po svijetu Da se odmetnijeh vidi
smeće kružio i na ljubavne uzdisaje nagonio kraljeve i nijesu ne
samo utažile kraljeviće, gospodu i gospodičiće.

neg da svakčas rastu veće

5 153-156. Nova Zemlja - ruski otok u njih nabune i njih sile.

Sjevernom ledenom moru (gdje, prema epu,

#####

šest godina traje noć i isto toliko dan), šalje svoje mladiće na istok da im novo sunce sine 1 96. pod - strop.

(tj. da vide Begum Adžamkinju).

2 98. poludna strana - južna strana.

6 157. i dalje: po glasu o svojoj ljepoti ona je 3 106. osobne straže - posebne straže.

zagospodovala i nad moskovskim kraljevićem.

126

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

#####

Ni led rijekâ u planini
robinjicom takom milom.

Tartarhana je zaštitila1;

538 Zanio biješe glas i njega

gori u mrazu - toj mu čini

od liposti slavne svudi;

ljuvenoga ognja sila.

pospješi se cića toga

498 Ali vrh svijeh tuj lipotu,

da ini ne otmu što on žudi.

koj prilike naći nije,

Nu ona, misleć koliko su

želi stravljen u životu

543 ljuti jadi stât sred uza,

Hajder2, sin kralja od Persije;

po rumenom licu prosu

i da slacim jur pokojom

drobni biser groznijeh suza.

4:3 trud samiri u kom staše,

I kô ružicu i lir veće
vjerenicom i gospojom
iz kladenca poli od oči,
u pjesni ju klikovaše.
548 kliče lipos klet ka smeće
Kroz što veće od istoči
tolike joj sad uzroči:
drugo sunce, svâ prilika³,
»Ah, prokleta majka moja
4:8 donijelo se biješe na oči
ka me lijepu porodila,
kraljevića ljubovnika;
veljaše, ako bez pokoja
i on ju pazeć cječ uresa,
553 živjet mi je vas vijek sila.
kom joj lipos sja vesela,
Mâ ljepoto privarena,
glasi ju: »Evo zgar s nebesa
što si sreći učinila?
4;3 božica je k nam sletjela.
Na uzah li namijenjena
Ah, priliko smrtna lica
kruna ti se privratila?«
ka šlješ plame ognja živa,
558 Ču kraljević glas u vaju,
budi istočna ti božica,
Dilavera pozva tima
sunce kim noć mâ svaniva!
da na sabljah razigraju
4;8 Nu ako ovi izgled tvoj me, brače, čija djevojka biti ima.
prži ovako mraznom sjenim,
Poruči mu: »Od junaka
kô tî ista draže i jače
563 gusarovat nije ukradom;
pogledim ćeš tvim ognjenim?
hod' sa mnom se viđ, a paka
Tvoj pram zlatni sve mê blago,

pod' kô vitez s diklom mladom!«
4<3 tvoje čelo bijela zora,
Ali Turčin mu odvit poda:
tvoje oči sunce drago,
»Ne kô gusar sablju sminu
tve mi lice dan otvora.
568 neg kô carski vojevoda
Ti si jedna sve mê dobro,
prostrijih u tvu kraljevinu.
ti sva rados mâ ispuna;
I da tî ju vrh tve glave
4<8 ja sam tebe služit obrô,
još sad zoveš, sreća je moja;
krune moje ti si kruna.«
tim, kô hoćeš, čini sprave,
Tako u željah neizmernih
573 ne ustručam se ja od boja.
mruč kraljević s tej gospođe,
S robinjom ću, netom svane,
s mnogom družbom svojih vernijeh
usred ravna polja siti;
533 svijetô u slavi po nju pođe.
koji od nas živ ostane,
Nu Dilaver uto isteče,
djevojka će toga biti.«
ter ju ugrabi mladu silom,
578 Bivši ovako utvrdili
i u plijenu se čestit reče4
među njima kletvom veće,
čim svak gleda kad pribili

dan s nebesa zgar isteć će,
eto Zora ključmi od zlata
1 162. je zaštitila - nije zaštitila.
583 vedri otvorit istok ide,
2 168. Hajder - izmišljeno lice.
proz korajna neka vrata

3 174. svâ prilika - njezin lik.
nadvor žarko sunce izide.

4 203. i u plijenu se čestit reče - pobijedi i S jedne i druge strane
ureda stekne plijen (Begum).

127

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

s mnogo vitêz, straže cića,
ni među njim bi razluke.
588 Dilavera svak ugleda
638 Tvrdi štiti, cijele oklopi,
i adžamskoga kraljevića.
još izranjen nije nitko;
Polje ravno i široko
ničije krvi još ne popi
od boja je mjesto njima,
jednu kaplju gvozdje britko.
a sunčano svijetlo oko
Nu napokon Hajder rani
593 svjedočit im jakos ima.
643 Dilaveru lakat lijevi;
Vrana konja Turčin jaše,
vidi on teć krv i u obrani
a na drugom svemu bilu
čuje štit težak - tijekom se gnjevi.
lijepa Begum uza nj staše,
Jedovita pun čemera
mučna gledat rat nemilu.
pače u sebi buči time,
598 Zelen pastuh u ponosna
648 kô na vihru od sjevera
kraljevića igra i skače,
dublje u gori posred zime.

na Turčina ki jakosna
Na stremen je uskočio
zateć se ončas ne uzmače.
i, ako ne izda sila mnoga,
Nu i Dilaver protiv njemu
udorcom bi jednijem htio
5:3 konja obode, skoči hrlo:
653 neprijatelja svršit svoga;
i kopje ovemu i onemu
nu zavitli česti odveće
susretište skrši vrlo.
ki Hajdera glavu sviše
I ovi i oni vitez tada
treskovite vrle smeće
iza pasa sablju trže,
teška udorca ustaviše.
5:8 i u zamahu je plaho vlada,
658 Nu kraljević smeten osta
protivnika da ubije brže.
i u podne mu dan se smrče;
Jak dva bika u planini,
toj poznavši, hrli dosta
kad ih ljuven bijes uhiti,
na pomoć mu svoji trče.
mukaju strašnoj u vrlini,
Kopjâ vitijeh dvije dubrave
5;3 ovi onoga ište ubiti;
663 staše odasvud u čas ovi
zgiblju glave, želja mnoga
da se biju u krvave
podžiže ih sved i srči,
turski i adžamski vitezovi.
tere jedan na drugoga
Stoji Dilaver i vapije
s vitorozim čelom trči.
kraljevića koreć priko:
5;8 Ljubovca ih gleda iz stada,

668 »Vazmi ljubi, evo ti je!
kad je od boja uzrok njima,
Gdi je junaštvo tve veliko?
i u sumnji stoji mlada
Evo Begum za kom toli
čija od njih biti ima.
u ljuvenu gorje plamu!
Tako bjenje sad izlazi
Što ju ostavljaš, kralju oholi,
5<3 među Andžamom i Turčinom;
673 u gusarskijeh rukah samu?
djevojka ih mlada pazi:
Gdje su riječi i zahvale
čija će biti, ne zna istinom.
s kijem me na boj prije poziva?
Vrhu oružja gvozdobita
Nu, kô tebe, i tve ostale
gradi udorâc teški se ore;
dobiću i otet jošte živa!«
5<8 skaču i lete iskre iz štitâ,
678 I uto s konjem naprijed teče;
bijela oklopja plamim gore.
bez milosti, bez pokoja.
Brzi konji strelovito,
lupa, cijepa, bode, siječe -
kud viteške ih ruke svrću,
smrtni je kosijer ruka svoja.
tim zamiču se i u vitô
Nu njegovoj buduć sili,
633 zdesna, slijeva svud nasrću.
683 zasve da ih teško udari,
Jednu snagu, jedno doba
kraljevića ugrabili
i jednaka srca i ruke
ćeselbaški vojničari,
ukazaše viteza oba,
pod mire se tvrda grada

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

ukloniše hrlo š njime,
negli izvan Carigrada.
688 a Dilaveru osta mlada
738 Kô ga upazi, isred tijeka
dikla i uvek slavno ime.
viknu: »Bježat zaman ti je;
Ovo od njega popijeva se
izbliza a ne izdaleka,
po svijeh stranah od Istoči;
rukam se a ne nogam bije.
a on Begum lijepu uza se
Nu se od straha cić privara
693 drži i ljubi kô dvije oči.
743 ne samo u to priobraža'
Ne robinja neg ljubovca
negli u pticu još pritvara',
ona je u njemu sad jedina:
jur te sablja mâ poraža.«
ulovila tako je lovca
Na prijetenje vrlo ovako
još u lovu svâ lovina.
odgovori smioni paša:
698 A on sam nje je dobro svako,
748 »Prida mnom si i prije skakô,
slatki pokoj, rados mila;
i još ćeš - svis1 me tva ne ustraša.
junaku se vrijednom tako
Nu junaka snažna i ohola
lijepa i mlada zavirila.
ki proslavit se ište djelom,

Tim igda se na hrabrena
na čovjeka sama i gola
6:3 slavna djela on otpravi,
753 gdi je došô s vojskom cijelom.«
vazda je uza nj uspomena
Jak sred gore, kad iz gaja
od prislatke sve ljubavi.
vepar divji van se istira,
Paček stjecat on vjeruje
čim množ pasa sa svijeh kraja
svekolike srećne boje,
kruži ga okolo i opstira,
6:8 s neprijateljim kad vojuje,
758 smrtno prijeteć vrljem zubi
u ime lijepe Begum svoje.
ki iskereći se vas i hroče,
Ne ostavlja tim nikada
tim da smjenstvo lovac gubi
od sebe ovo drago ime,
ki ga tjera najprije poče -
i u prigodi ovoj sada
i on se krepko ustavio,
6;3 uputi se veseo š njime.
763 i svijeh čeka; nu nije toga
Ali uto od uhodâ
ko bi izbliza udrít smio
čuli bijehu odmetnici
na divjaka strašivoga.
glas njegová skrovna hoda
Proć vezijeru ne smiju tako
u derviškoj u prilici.
kleti carski odmetnici;
6;8 Vrli Derviš nu se tište
768 a on stoji krepko i jako
s družbom svojijeh spahoglana
s drenovicom u desnici.
da ga traži, da ga ište

Svaki голу sablju uzdiže,
crnomorskih uprav strana.
svaki prijeku smrt mu žudi,
Vapije: »Na krv, na osvetu,
ali stupit nijedan bliže,
6<3 o junaci, slijedite me!
773 za udrīt š njim se, ne usudi.
Neprijatelju hudu i kletu
Ali on uto štap drenovi
vrha doći sad je brijeme.«
u obje ruke stište i hvati,
Ter jak pastuh, kad se od bijesa
i gdje u skupu vitezovi
s jasli otrgne, vihra brži
najvećem su, tuj se obrati.
6<8 teče, skače, grivom stresa,
778 Jakno soko, kad ga sila
glavu uzdiže, puha i rži,
jata od ptica stisne odsvudi,
priko grada vitez vrli
oštne čaplje, brza krila
taki srne, rukam maha,
iz visina se oreć trudi:
prijeti obrazom, zgledom prli,
sada onu teško udara,
733 ne stiže ga strijela plaha.
783 plaho onu sad zanosi,
Nu zasve to on nabliže
ter u isto doba odzgara
svom brzinom svojom tada

Dilavera ne dostiže
1 416. svis - drskost, bahatost.
129

#####

#####

perje sniježi a krv rosi -
sraman sobom u nalogi2
taki je vidjet vezijer silni:
833 s golom sabljom skače i vika:
sjemo tamo skače, lupa,
»Da li je moguć, da li je vrijedan
788 rve udorâc grad obilni,
sad od ruka ovoliko
mlati, hvista, busa, jupa.
odrvat se čovjek jedan
Sablje, štiti, strijele, luci
harajuć nas ljuto i priko?
s krvavijem se daždom ore;
838 Ah, našega ruga i smeće!
s jednijem štapom sad u ruci
Tko uvijek da vjeruje,
793 go toliko čovjek more!
zločesto ovo tamno odveće
Po vezovijeh udri Seća;
pripovijedat tko uščuje?
vjerio se ovi biješe odskora,
Na stranu se svak ukloni!
vjerenci tim se obeća
843 Ja sâm za svijeh ukazaću
čestit na dvor doć s odora;
od nas dvijeju tko je smioni,
798 ali, ako ga ona uščeka,
i za ubit ga način nač ću.«
nastaće se1 mrazna i naga,
Vas štap razbjen vezijer tada
er po zemlji rana prijeka
meće - učinio š njimje dosta -
u krvi je prostrla ga.
848 a sablju i štit s tlî popada

Jak ružica vila mlada
što od pobjenijeh pusto osta.
7:3 ku u vjenčac bere o zori
Lijevu nogu naprijed stavlja
on povenu; na nj san pada
i njom malo poklekniva;
uvijek mu oči ki zatvori.
više prsi štit upravlja,
Još Veliji stuče glavu
853 glavu uz lakat skuča i skriva;
i moždani sve mu proli,
drugom rukom sablju hvati,
7:8 ki tad streptje i u krvavu
bôču uz desno svoje koljeno,
blatu leže na tle doli,
a bodezan k srcu obrati
ter je vidjet jak česvina
svom zlotvoru nesmiljeno.
ka u divjoj niknu gori,
858 Uprav stoji Derviš vrli
silni vihar iz korina
i otkriveno stegno hrani;
7;3 kad ju podre i obori.
desnu bedru čuvat hrli,
Tuj izdalek Feras pazi
spravan skočit k svakoj strani.
i iz šuplja gvozdja tište
Vrh lijeve se noge uzdrži
zrno ognjeno; da porazi
863 vaskoličak vitez bijesni,
slavna pašu, tako ište.
a uzdignut lakat drži
7;8 Jur gvozdena cijev razdrije se,
britke sablje vrh bodezni.
smrtno olovo čim istjera,
Tiska jedan proć drugomu
ali Istrufu smrt donese,

oštra gvozdja bez milosti,
a ne zgodi Dilavera.
868 i smrt prijeti ovi onomu
Rodi se ovi u Plovdinu,
sa svom moći i kreposti.
7<3 a s nenadne hude česti
Nu Dilaver veće u smeći
s tuđa udorca sad poginu
hro za udrít prječe i jače,
u tuđemu ovdi mjesti.
vas na lijevoj se uzdržeći,
Mruć obrnu k nebesime
873 desnom nogom naprijed skače.
oči i ruke, da ukaže
Ali Derviš desnu stranu
7<8 rodna grada slatko ime,
hitro uzmače i, hteć zgora,
i uzdišući smrtno ih zaže.
bodezni odzgar ljutu ranu
Videć Derviš rasap mnogi
u stegno mu tajčas poda.
od svojijeh od bojnika,
878 S krvi, koju tad ugleda,
srce uzavre u vezijera,

#####

1 466. nastaće se - nastajat će se, tj. načekat će se.

2 499. u nalogi - u mnoštvu.

130

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

tako da uz gniv svoga ijeda
proli obilne dažde svoje

ljuta je zmija bez čemera.
8<8 i potopi svitlos srama
Tiho je more kad proždira
cvjetnijeh prsi perivoje.
883 plav potopom od valova;
Na srce joj krv je utekla,
mirno je nebo kad sve otira
gdi ju teški jad satira;
sred vihara i treskova.
ište žalos da bi izrekla -
Glavu, stegno, ruke, prsi
933 glas ju bježi, riječ umira.
neprijatelju svakčas ranja
Najposlije željna sila
888 pri života svoga svrsi;
stupaj puti a ne snaga;
nazad se oni svedj uklanja.
van grada se uputila
Stiže ga ovi i udara
gospodara vidjet draga.
i na nj se ori jakno rijeka
938 Nije ozira mlados svoja,
ka niz goru strmo odzgara
ni ju uspreže da ne srne
893 krši plahos bijesna tijeka.
gdi uzrok svoga nepokoja
Ali opaki sebar njeki,
vrhu zemlje je prostrt crne.
videć što se Derviš nada1,
Pospješi se i poteži
Dilaveru poda prijeki
943 i dohodi k mjestu tomu
smrtni udorac izazada.
gdi u krvi mrtav leži
898 U zatjelak sikiricom
tko bi2 život srcu svomu.
on ga udari jakom silom,

Gleda, i tim joj muka prika
da s krvavim ončas licom
žestočija vele ishodi,
pade smeten nica tilom.
948 gdi je pod nogam od krvnika
Svak na nj srne odasvudi
tko više njih svijeh gospodi.
8:3 s golom sabljom u desnici;
U nj se krepko zapazila,
vrh njega je gora od ljudi,
svim je vidit stanac kami;
skaču po njem svikolici.
bolesti joj mnoge sila
Vapije Derviš plešući ga:
953 ne da iz srca proć suzami.
»Ti ki uz cara bi najviši
Tako u plaču čim ne more
8:8 dušu u krvi bljuj i riga',
izjadati svê pečali,
pod nogami mojijem sopiši!«
ćuti muke huđe i gore,
Nu ne može već ovoga
nu je toliko teško žali.
čut Dilaver prihrabreni;
958 Ali ne ima tej kriposti
biješe izdahô prije toga
uzdržat se skup nemili,
8;3 i ostô jakno mraz studeni.
od žalosti ne od milosti,
Kô se uzmnožni vizijer ubi,
da ne plače i ne cvili.
časom raznije glas svuda se,
Ah, ke prignut neće želje
i njegova lijepa ljubi
963 jedna žena mlada i lijepa!
ču ga i naga odrije sva se.
Ganja ona neprijatelje

8;8 Utječući mladoj s lica,
i proć volji im srce cijepa.
gdje perivoj ljuven biješe,
Ona udugo ne zamuknu,
lir pribijeli i ružica,
nu da smrtni jad svjedoči,
rumene usi probljedješe.
968 od bolesti joj srce puknu,
Potamnje joj svijetlijeh oči
potop suza proli iz oči.
8<3 sunce blago i veselo,
Tako glasom žalosnime
a vedrinu od istoči,
uhiti se za pram zlati;
naoblači bistro čelo.
često zovuć drago ime
Skupljen oblak zlatnijeh prama
973 kliče ovako naricati:

#####

»Ovo li su, slatki brače,

#####

1 562. što se (...) nada - što ga očekuje, što mu prijeti.

2 612. tko bi - tko je bio.

131

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

#####

tve zahvale, moje slave?
vjeran vitez na obranu,
Ovo li su, o junače,
ah, gani se, joh, ako si
tve viteške bojne sprave?
čovjek od puti a ne stijena;
978 Duše moje drag pokoju,

9<8 osvetio se, dobio si,
ovako li sad me smete?
neprijatelja ti eto ubjena!
Kakav pođe, kakva u boju
Daj dopusti mješte darâ
oči moje, joh, vide te!
ovi jedan tužni meni:
Vaj, što gledam? Još ne mogu
vrh krvava tijela odzgara
983 vjerovati sama sebi,
stavit kami na nj studeni!1

:33

spomenujuć tvu vlas mnogu
To li ukopna ima jama
dobita otprije ka vik ne bi.
branit mom se ljubovniku,
Ali što me tužna vara?
ubij i mene! s glavom sama
Poznam ljuta cječ čemera
pod tvu sablju idem priku.

988 čestitoga silna cara
:38 S ovijeh noga, ke ti grlim,
namjesnika Dilavera.

ja se neću otkinuti,
Viđu onoga ki najprvi
što mojijem jadim neumrlim
bi gospodar mē mladosti
ne budeš se prije ganuti.
ogreznuta svega u krvi
Oružanijem protiv silam
993 na tleh ležat bez milosti!
pravo je da se ti opričeš2

:43

Ah, da proklet čas je oni
i da kopjim, sabljam, strilam
u koji ti mlada omilih,
neprijatelje svê posičeš;

kad kraljević osta smioni,
nu protiva jedne žene
a s tobom se ja odilih!
poniženstvu i nevolji
998 Ti na sablji dobi mene
:48 nije razlog neg smiljene
i života, joh, ne štedi
da ukažeš želje u volji.
cić liposti proslavljene,
Ja ne molim tvu dobrotu
ku vas Istok njegda slijedi,
da mom vojnu život prosti -
cić liposti tužne sada
nije on veće u životu,
9:3 i žalosne, joh, saviše,
:53 dijelio mu se duh iz kostî.
ku sve tmine od zapada
Milos samu i jedinu
vječnom noći priklopiše.
pitam ti ovu, da nemilo
Nu ako bilo suđeno je
ne prožderu i raskinu
da se mlada s tobom združim
psi njegovo mrtvo tilo.«
9:8 i da tebe sve dni moje
:58 Prista, ali vire obilne
gospodara moga služim,
ne ustavi se suzâ roni
što tve ove smrtne rane
za tvrdoće hude i silne
neće i mene sad satri,
većma omekšat i priklonit;
sadružena neka ostane
nu vizijerska svijetla žena
9;3 i smrt moja s tvojom smrću?
:63 smirena se tim ne pazi;
Ti ne samo mâ jedina

uzrok ćud je potištena
slatka ljubav sveđ si bio
ka na molbah vrlja izlazi.
nu i drag ćaćko, duša istina
Odgovara Derviš kleti:
i od srdašca bolji dio.
»Od ovoga, ki mi osta
9;8 Bez tebe sam bez života
:68 pod nogami, mōj osveti
i bez dobâr svijeh ostala,
krv ne može bit zadosta.
udovica i sirota
Najbrže mi bježi s noga!
podušena u dno pala.
Ljudske i ženske glave nije,
Nu tî momu gospodaru

#####

9<3 koji zada smrtnu ranu.
1 700. da ga sahranim.
zašto sta on samu caru
2 710. da se ti opričeš - da se suprotstavljaš.
132

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

#####

ni milosti ni razloga,
i, na što ga stegne sila,
:73 da mē gane srce od zmije.
volju hinit pri nevolji.
Ovo tijelo cječ smiljenja,
:;8 Nu bi inako neg se scijeni,
ko bih imō ja u sebi,
er u bijesu ćim se srde
ni utaštva ni utješnja

odmetnici raspušteni,
nije vrijedno donijet tebi;
meću razlog, razbor grde.
:78 nu vrženo da se drpi
Tim kô vojska ovijeh ima,
pasjijem nohti, ptičjijem kljuni,
:<3 vazam sablje u desnice,
muke nijedne već ne trpi,
pogubi ih prid vratima
a željenje mê se puni.
od careve konjušnice.
Ne brini se! Vojnu tvomu,
Mišljahu oba da naredno
:83 koji car se drugi zvati
želja se od njih carska izreče;
u životu može svomu,
:<8 nu objema njima ujedno
grob dostojan ja ću dati.«
prije se s glavom riječ prisiječe.
Ali kô car začu smeće
Ne pristajuć s svake strane
ke postale bijehu okoli,
još krvnici zli vapiti:
:88 i u pobuni svakčas veće
»Čuj nas dobro, čuj, Osmane!
da rastijaše skup oholi,
;33 Car nam odsad nećeš biti!
uzboja se i ushaja1
I od toga za zlamenje
i ukloni s mjesta očita2,
hod' da vidiš od rusaga
gdje prizida kraj saraja
kô baš-vezijer tvoj primljen je
:93 tajaše se svijem skrovita.
i uzdani Kazlaraga.
Nu tu videć da ne stâše
;38 Nu kad nećeš k nam sit zgara,

prem slobodno, opet poje
mi ćemo se pripet k tebi;
na zaklone Sinanpaše
nu je Mustafu slavna cara
i skrovene perivoje.
slobodit nam otprije trijebi.
:98 K vojsci otole posla u jadu
O Mustafa naš izbrani,
hrlo jednoga od vezijera
;43 o veliki care i sveče,
i haduma, ženskom stadu
u kojoj si objav' strani!
ki mu biješe za pastijera,
Na noge ti vojska teče.«
misleć, zasve vojska prika
Ovo rekši sjemo tamo
::3 da ovijeh pita, ovijem prijeti,
svud udriše po saraju:
na careva namjesnika
;48 »Car Mustafa znat imamo
stavit ruke neće smjeti;
gdi je«, vapit ne pristaju;
i razmislit još će dobro
ter slikuju konja bijesna4
prije neg dadu smrtnu ranu
ki od uzde bez posluha,
::8 crnac koga car je obrô
gdje ga nosi vlas nesvijesna,
za čuvôca svomu stanu;
;53 trčec, skačuc rži i puha.
a on s toga poznat da će,
Svak se uklanja: sam ih ide
zasve er može stvar bit štetna,
ičoglanin Šaban sresti,
ali se ona pokajaće,
od svijeh dvoran ki se vide
::3 ali ostat sasma odmetna,

u saraju najzločestiji.
ter s dogodna paka dila3
;58 Ovi u istom dijelu stâše
za se izabrat svjet najbolji
s istom pomnjom, u isto vrime

#####

kad Mustafa stolovaše;
cić toga se spozna š njime;
1 757. ushaja - zabrine.

tako mu se ter zaviri

2 758. s mjesta očita - s mjesta javnog, tj. s onoga gdje ga svak
može naći.

#####

3 781. ter s dogodna paka dila - te iz onoga što 4 817. ter slikuju
konja bijesna - te nalikuju će se dogoditi.

konju bijesnu.

133

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

#####

;63 da sred srca vik svojega

po gvozdenoj kajpi udara;

u željah se čas ne smiri,

glave je oble, oka žuta,

da opet carom vidi njega.

;;3 na razlike pjege odzgara.

Tim prigodu gdi mu je sreća

Kralj svijeh zvijeri, lav oholi,

sad donijela ku svedž želi,

svakčas zlatnom grivom stresa,

;68 ukazat ga vojsci obeća

veliĉanstvo slavno toli

i š njome se obeseli.

krijepeč silom vrla bijesa.

Pustoš jedna od carevijeh
;8 I divjači mnoge ine
perivoja jes na kraju
kipa razlika i imena,
gdi stoje zvijeri ke se od svijeh
kijeh pustoši i planine
;73 strana carem darivaju.
goje u jamah posred stijena.
Plahi jeljen vrhu glave
Tuj sred dubja na široku
tu visoke grane stere;
;<3 ali obraslu odsvud mjestu
lis na dubu, cvit vrh trave
jamu otkriše svim duboku
sva mu je sjena od potjere.
u spletenu grmu i čestu;
;78 Košuta ga slijedom slidi,
na ku pokli svijeh dovede
ljubovnica iščeznuta,
dvornik Šaban, poče od muke
gdje kladenac bistri vidi
; <8 svrtat plačne k njim poglede,
vrjet zelenom dubju iz skuta.
k jami obraćat kršeć ruke,
Nagla srna brže od vitra
vapeć: »U ovom grobu odi
;83 teče gusto kroz grmenje,
car Mustafa dobri i sveti
i, skaćući laka i hitra,
ukopan se živi nahodi;
na dubje se meće i penje.
<33 iz nje imate vi ga izeti!«
Hroče i puha vepar divlji,
Okošena zdvor iz grma
i u kosijeru strašna zuba
jama otvori jaznu tminu;
;88 krvavo oko - oganj živi -

nu litica odsvud strma
prijeti smrtna da je poguba.
sit ne daše² u dubinu.
Vrli medvjed hrka i reži
<38 Tim prostriješe množ konopâ,
i od čeljusti spilu otvora;
po kijeh htješe po svôj volji,
vas kostriječi, vas se ježi,
gdi Mustafa živ se ukopa,
;93 oštrec čaplju na panj bora.
sit vitezi svi najbolji.
Vuk ždrljivi sveđ zavijeva,
Ali Daut svijeh ukloni,
lupež pitom, drug divjačan;
<43 ter s dva druga sam odzgara
obzire se zdesna i slijeva,
side u niski ponor oni
tuđa imanja vazda lačan.
i po konopu ize cara.
;98 Ris srditi u slobodi
Zagunjastio i obrastô
tamo ovamo sa svijeh strana
Mustafa se vas ukaza:
regbi leti a ne hodi,
<48 lice suho, blijedo i tmasto,
skačuć dubja povrh grana.
put skončana, pun poraza;
Slon veliki, snažni i jaki,
i bez snage i bez riječi
;:3 komu zglobno nije koljeno,
u naručju vernijeh tada,
dugu trublju¹ na čas svaki
od kojijeh se krijepi i liječi,
stavno kupi, stere smjeno.
<53 trepte usti, glava pada.
Hrli kaplan vas je u dici
Sred grada se pored vide

šarovitom pod napravom;
na prostranoj svim ravnici
;:8 snagom materi on lavici
tri mečeta: bijele zide
a ocu je risu sličan glavom.
u oholoj vîse dicit.

Tigre gnjevna, prika i ljuta
<58 Tuj u srednji mečet lako

#####

1 871. dugu trublju - dugu surlu.
2 904. sit ne daše - sići ne dade.
134

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

uniješe ga cić pokoja,
tko je neprijatelj od poroda?
gdi od sve vojske čuvan tako
<:8 Nije žene za ku haje,
svu noć jednu cijelu stoja.
kih nam želju narav poda.
Ali isti večer ovi
Ali dobar, vrijedan, svijesan
<63 sultan Osman, kô se tmina
i od svakoga svet se zovi!
crne noći pripolovi,
Car moj otac meni uresan
dozva pašu Husaina;
<;3 ostavio je sto svoj ovi.
ter š njim u osvijet iz saraja
Da je Mustafa u životu,
k Aliji se hrlo otpravi,
oca moga i to dar je:

<68 pun pečali, tuge i vaja,
ah, i zato na sramotu
janjičarske vojske glavi.
dobročinca svoga car je,
Ovi, ukrotit ne mogući
<8 i zato mi grabi iz ruka
vojske svoje sad pobunu,
dvakrat carstvo oca moga!
vas zamišljen stâše u kući,
Ah jaoh, jeda moga puka,
<73 u životu muke punu,
jeda pravde, jeda Boga!
pazeć način da iznađe
Pospješi se, o moj verni,
cara i sebe da osveti.
<<3 pod' me smiri s vojskom veće!
Tuj car dođe, tuj ga nađe,
Svijeh grijeh prosti neizmerni
tuj mu ovako kliče rijeti:
i pobunu i sve smeće.
<78 »Pod' k vitezim ter ih pita', Eto, više plate općene,
ki zakoni hoće i prose,
na glavu od njih još svakomu
gdi sam ja živ car od svita,
<<8 po pet drobnijeh jaspri od mene da drugoga oni iznose?
s peset dukât dara k tomu.«
Pošastje ti ovo od glave
U besjedam aga kracijeh
<83 znam da prijeti sad pogube;
odgovori smerno tade:
nu smrt grle sluge prave
»Ne mâ neg sto glava ovacijeh
s čistijem srcem koje ljube.
4333 neka na tvôj službi pade!
A kad za ku bolju zgodu
Er ku vitez steć hrabreni
ti tvoj život mož sahranit

ikad može veću slavu
<88 negli carsku za slobodu,
neg kad glavom svôm zamijeni
negli cara za obranit?
gospodara svoga glavu?«
Kunem ti se, podnio bih
4338 I pođe ončas; nu poruku
ja strpljeno ovu smeću,
carsku vojsci netom reče,
i Mustafi dundu dô bih
podrije sablju svak u ruku:
<93 carstvo i svaku čas najveću,
osta isječen vas na peče.
i sam bih se s stola moga
Paka u skupu svi jednaga
dobrovoljno uklonio,
4343 na kuću mu naripiše,
ali nije on za toga
ter sva zlata i sva blaga
ni sad, ni je nigda bio.
razgrabiše i razniše.
<98 Kako hoćeš da panj jedan
Ali za njim se isto zgodi
suh u gori svijetom vlada
i Husain-paši opeta;
i da zakon dâ naredan
4348 mirit cara dočim hodi,
od istoka do zapada?
nađe u smeći smrt ga kleta.
Kako hoćeš carstvo udugo
Nu zatijem, kô zvijer vrla,
<:3 da utemelji jedan viku
jednom u krv kad se omrsi,
ki od čovjeka ne ima drugo
da bi isklala sve i strla,
negli samo dvornu sliku1?
4353 teče poljem, skače vrsi;

Kako hoćeš čovjek da je
tako i vojska nesmiljena

opojena krvim srće,
i bez reda uzoholjena
1 972. dvornu sliku - vanjski izgled.
135

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

regbi opalit svijet i strće.
sve bojnika puno osta,
4358 Crncu i vezijer-Dilaveru,
sve se uzbuni, sve se smete.
i svijeh inijeh kijeh posiječe,
Vojska usrće janjičarâ;
na Atmejdan1, da ih psi deru,
vapije svaki: »Hodi amo
metat gole trupe teče.
43:8 s nami na sud, gdje pred cara
A na kopja zgar nabili
Mustafu te pozivamo!« -
4363 budući im glave opeta,
»Ja sam vaš car! preuzima
prid mečet su ih postavili
Osman opet; koj je taj sada
sultan-cara Bajazeta.
tko suditi mene ima
Nu sred smeće tej goruće
43;3 usred moga Carigrada?« -
vrljeh vitêz pomnja sva bi
»Sad ćeš vidjet tko si i što si!«
4368 da se oderu još im kuće
oni mu opet odvit daju;

i sve oplijeni i pograbi.
s tijem svak skače da ga nosi,
Tim svak s golom sabljom skače,
svi ga silom popadaju.
da mu je prije sve satrti;
43;8 »Tko na cara, car zavika,
jauče se, ciči i plače:
zgar od Boga posvećena
4373 smrt je u plijenu, plijen u smrti.
stavlja ruke, koga slika
Žene, ljudi, stari i mladi,
od svijeta se kljanja i sjena?« -
čas, imanja i životi,
»Ti nas si ovo naučio,
sve se otimlje, smuca i vadi
43<3 noseći ga vojska glasi,
u sili, u krvi, u sramoti.
kad nepravdo zatvorio
4378 Bez milosti se i bez reda
cara i sveca našega si.«
grabi, dere, valja i žeže;
Ovako se Osman mladi,
do iz poveljâ mlada čeda
car od cara svijeh najveći,
rastrgnuti po tleh leže.
43<8 na jednoga konja usadi
Slobodno od njih ništa nije:
ki se nađe tuj po sreći.
4383 konji, momci, robje, djeca;
Kratko ruho i priprosto
što ne nosi, toj se bje
samo zgar ga odijevaše,
i na peče sve rasijeca.
bez haljine buduć ostô
U ovoj bijesti izvan sebe
4433 s kom vrh sunca nekad sjaše.
udarajuć na sve strane

Tim u srednji mečet tada
4388 ne pristaše, dokli i tebe
doprati se i dovede,
ne iznađoše, slavni Osmane.
gdi uz Mustafu usred grada
Bijaše mlad car još na domu
nove paše redom sjede.
janjičarske glave verne,

u srdašcu noseć svomu

4393 misli teške i čemerne.
Tuj čekaše svakčas glase
dobre, zle li svojoj kruni:
ali vojska smirila se,
ali raste u nabuni.
4398 Sved mu sumnja trud prilaga;
tim se očito veće boli
da uzdani Aliaga
vraća mu se kasno toli.
Eto odasvud buka posta,
43:3 eto se odsvud sablje svijete,

1 1027. Atmejdan - trg u Carigradu na kojem su se prije priređivale
konjske utrke.
136

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

PJEVANJE DVADESETO

Car Mustafa na visini,
»Jeda ljudî, jeda Boga!
svijetlo urešen i bogato,
Ko mi grabi sablju s pasa
sjaše carskoj u haljini;
73 i sto otimlje carstva moga?
pristolje mu je suho zlato.
Ja sam, ja sin caru Ahmatu
8 Daut odmetni, on najprija,
prvorodno dijete svoje;
nakon njega Hasan štâše,
meni, meni a ne bratu
Ahmat, Mahmut i Alija,
carstvo od oca ostalo je.«
svi vezijeri i sve paše.
Ali se opet u pospjehu6
78

Glava 'e Daut skupa toga
uze, uhvati i najbrže
43 i namjesnik carski izbrani:
od tije ki mu straža bijehu
za njim Hasan velikoga
na istoga konja vrže.
blagajnika mjesto hrani1.
Konj biješe ovi okoš, mledan,
A to, er ovi nadaleko,
83 go, star, sadnit, tromijeh stopa;
da pripravnu smrt preskoči,
mješte uzde ga bojni jedan
48 priko grčkijeh kraja utekô
smuca za oglav od konopa.
biješe k vojsci od Istoči.2
Tim gologlav car na njemu
Dođe Ahmata red opeta
tad u kratkoj toj haljini

od vezijera Husaina,
88 po prilici i po svemu
a s Alijom Muhameta
viđaše se rob istini.
53 od pobjenijeh mjesta ina.
Ah, gdje ti su, care Osmane,
A od muftije velikoga
bojni konji s kijem u slavi
na mjesto se Jahija obra;
na poljačke ravne strane
među svijem samo ovoga
93 lanjsko ljeto ti se otpravi?
glas čovjeka kaže dobra.
kad mlađahan put Dunaja
58 A od janjičâr posta općeni
jezdec vjetar pritjecaše,
vojevoda još u slavi
ter bez broja i bez kraja
Šaban, dvornik potišteni³,
silnoj vojsci suncem sjaše?
ki Mustafu vojsci objavi.
98 Gdje su ruha tva bogata
A od crnca Kazlarage
s raskošnijeme napravami
63 na sjedište biješe sio,
kijeh izveze vrhu zlata
mlada lica, jake snage,
bijeli biser, dragi kami?
što vik ne bi, hadum bio⁴.
Gdi je carska sablja iz ruka,
Car Mustafa, kako vidje
:3 vedro urešen s kom se gleda,
dovedena Osmana odi,
gdje li posluh verna puka
68 naučen tako zapovidje
komu ti sâm zapovijeda?
da se u Jedi-kulu⁵ vodi.

Gdje su časti, gdje li hvale
A on vapijaše sveđ iz glasa:
s kojih si dosad slavan bio?

#####

:8 Sve li ti su časom pale?
svak li te je ostavio?
1 12. hrani - zauzima.

Ah, ovako sreća vrti
2 13-16. njegov je prethodnik izbjegao smrti pobjegavši na istok.
uokolo kolo svoje!7

3 27. dvornik potišteni - neugledni (neznatni) dvorjanin.

#####

4 32. hadum bio - bijeli hadum.

6 45. u pospjehu - naglo.

5 36. Jedi-kula - carigradska kula sa sedam 7 77-78. kao na početku, ovdje, u posljednjem tornjeva, služila je kao tamnica.
pjevanju, autor ponovno umeće sliku o "kolu 137

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

#####

Car, narodi svi prostrti
453 ja sam uzeo carstvo ikada?
;3 pod nogami komu stoje -
Ah, moj čačko Ahmat nije li
car, koga riječ jedna sama
pravi istini vaš car bio?
za zakon je svemu Istoku,
On, kada se s svijeta dijeli,
sred raskošnijeh vedrijeh krama
meni je carstvo ostavio -
ki stô sveđ je na visoku;
458 svoje vlastito carstvo ono
koga želji, koga misli1
;8

ke od djedâ i pradjedâ
svijet vaskolik biješe tijesan,
steče i primi on zakono,
sluge ga su svoje stisli,
da njim vladam ja naprijeda.
od roba je svoga splesan;
Jaoh, ali se mâ djedina
pače očito u prikoru²,
463 meni otimlje sad po silu
<3 da se u krug mao zatvori,
i sloboda š njom jedina,
vođen za svû muku goru
za kom čekam smrt nemilu.
prije neredno³ neg se umori.
Ah, mlađahan ikad komu
Naučite, ljudi oholi
sagriješio sam ja toliko,
ki živete bez pripasti,
468 za što ovako bit po momu
<8 da nije tvrđe krepke toli
gradu vođen imam priko?
ka ne može časom pasti.
Ne za mene neg da osvetim
I ako ovo nosi vrime
od kozačkijeh moj puk šteta,
carom kijeh svak klanja i štuje,
vojsku protiv Lehom kletim
što čekate vi kijeh ime
473 ja prednjega digoh ljeta.
433 na svijetu se jedva čuje?
Na ku uputih ja se prvi
Još dvije glave dva vezijera
ne štedeći carske glave,
vitezi ovi svijem nemili,
sveđ u ognju i u krvi
Husaina, Dilavera,
nedobitan i pun slave.

na kopja su ke nabili,
478 I da je svaki rukom svojom,
438 prid carom ih sada nose.
kô ja mojom, učinio,
Za rug veći jedan vika:
ne bi turskijeh sad pobjom
»Dogodiva ovako se4
kralj poljački dičan bio.
ćudi oholoj svijeh silnika!«
I za ljubav koju ukaza
Š njim se vapi svak navraća,
483 carstvo moje puku milom
443 da sramota raste dilja:
s prijetnjom smrtna, joh, poraza
»Krv se ovako naša plaća
carstvo mi se grabi silom -
i pedepšu samosilja!
ne, ne od vrljeh protivnika,
Svak ko vlada sad se izgleda'
s kijem vojujuć imah goru5,
u ovega ki živote
488 negli od istijeh mojijeh bojnika,
448 svačije gubi i bez reda
od mē straže u mom dvoru!
nepravedno carstvo ote!«
Sred krvava da li boja
Ali čuvši govor ovi
neprijateljskijeh ispod sila
mlad car smućen kliče tada:
sablja vaša, sablja moja
»Komu, o moji vitezovi,
493 život mi je obranila,
da izgubim carstvo paka,

#####

#####

da mi se otme sablja iz ruka

od sreće", kako bi na kraju potvrdio ono što je od vas vernijeh
mojih junaka na početku samo nagovijestio.

i od dragoga moga puka?

498

1 85. koga želji, koga misli - čijoj želji, čijoj Sablja ova ku sred rati
misli.

laška izbit mi vlas ne može -

tko me čuva, tko me prati,

2 89. očito u prikoru - za javno poniženje.

3 92. neredno - ponižavajuće.

#####

4 107. događiva (...) se - događa se.

5 154. goru - poraz.

138

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

#####

da mi je ugrabi? Ah jaoh, Bože!

538 Ugrovlaha u vrlini

Svijetlu sablju, s kom u ruci

uharači Mehmet s ovom,

4:3 slavni Osman krunu steče,

i ukaza zmaj na Drini

i od unuka svi unuci

slovinskijem se vitezom.

prostriješe se nadaleče.

S ovom Murat treći usrnu

On š njom najprije u Istoku

543 u Đurđevu despotinu,

slavu i kripos svoju uzmoži

i posiječe još na Varnu

4:8 i, da vlada naširoku,

kralja i ugarsku vojsku sminu.

oko sebe sve podloži.

S ovom Mehmet slavni uzide
Natoljensko jezdit polje
prvi na sto carstva ovega;
silni se Orhan š njom pak viđe;
548 Grke rasu, smaknu i skide
š njom u Brusi svê pristolje
kralja od Bosne i hercega⁵.
4;3 stavi i sinje more pride.
Skenderiju⁶ s ovom paka
Kraljevski opet sto prinije
car Bajazet pod vlas stavi⁷
s ovom Murat prihrabreni
i, kô i ja, na Poljaka
u Galipolje iz Brusije
553 neizmernu vojsku otpravi.
i svu srpsku zemlju oplijeni.
S ovom Selim prođe jači
4;8 Jedna i druga vidje strana
i poludne dobi puke;
s ovom silna Bajazeta;
Kaer primi i potlači
tim upriječi Tamerlana,¹
priohole Mamaluke.⁸
zavideć mu carstvo od svijeta.
558 Mlad, kô i ja, steče s ove
S ovom Mušan² srca smina
car Suliman čas potpunu:
4<3 Drenopolje primi u sili
progna od Rode vitezove⁹
i despota Vukašina
i ugarsku ote krunu.¹⁰
razbi i s glavom još razdili.

#####

Š njome Murat drugi stupi
4 205. Ugrovlahe - Rumunje; Vlaška je bila naprijed jakno strijela
plaha, turski vazal.
4<8 da pod Vitoš sve pokupi

5 216. veći dio Bosne pada pod tursku vlast i u Kosovo polje u jaha; 1463, a Hercegovina 1481.

i despota tuj Lazara

6 217. Skenderija - Albanija.

š njom bi jošte pogubio,

kleti Miloš da s privara

7 218. Albaniju je od Turaka uspješno branio 533 nevjerom ga nije ubio.

Juraj Kastriotić Skenderbeg, te su je Turci definitivno osvojili tek nakon njegove smrti S ovom Čoiš Čelebija³

1468.

nikopoljskijeh ispod mira

8 222-224 poludni puci - južni narodi; Kaer -

kralja Šišmana iznać prija,

Kairo; Egipat (Mamelučko carstvo) Selim II s vojskom razbi, pak zatira.

osvojio je 1517.

9 227. od Rode vitezove - Rodos su Turci osvojili 1522.; držali su ga Vitezovi sv. Ivana

#####

Jeruzalemskog (red je osnovan u Jeruzalemu za vrijeme križarskih ratova), poznati i kao 1 187. zaustavi Tamerlana, mongolskog Hospitalci, Rodski vitezovi (kamo su se 1309.

vojskovođu.

preselili nakon gubitka teritorija u Svetoj 2 189. Mušan - Murat I, onaj što ga je na zemlji) i konačno Malteški vitezovi (na Maltu Kosovu polju 1389. ubio Miloš Obilić; su izbjegli i dobili je u svoj posjed nakon pada pobijedio je u bici na Marici 1371. kralja Rodosa).

Vukašina Mrnjavčevića.

10 228. Misli se na pobjedu Sulejmana

3 201. Čoiš Čelebija - jedan od sinova sultana Veličanstvenog nad Ugarima u bitki na Bajazida I; pobjedu nad Šišmanom

Mohačkom polju 1526, nakon čega je veći dio (Žigmundom) izvojevao je kod Nikopolja car Ugarske pao pod tursku vlast. Sulejman Bajazid I.

Veličanstveni uspješno je ratovao s Perzijom, 139

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

Selim sin mu s ove sablje
slavu vašu, slavu moju,
563 lijepi Čipar ote silno1,
593 slavu carstva otmanskoga?
zamijenivši svê korablje
Tko mi uzima sablju onu
za kraljevstvo toli obilno.
s kom svijet stari moji dobiše
S ovom Murat stavi uze2
i ku meni po zakonu
krajčnicim hrvatskimi,
svomu unuku ostaviše?
Ćesel-baša rvat uze3
568
598 Tko slobodu u sramoti
i kraljevski Tavriš4 primi
i život mi ovdi tlači,
Djed moj Mehmet s ovom diže
gdi sloboda i životi
Ugrom, ki svud vele smiju5,
podložni su meni svačiji,
grad pritvrdi od Kaniže6
Ko na cara ruke stere?
i Avarin i Egriju.7
573
5:3 tko li cara sužnjem vodi? -
S ovom otac moj objavi
vitezovi od kijeh vjere9
nedobitnu veličinu;
on obranjen vazda hodi!
ovu meni on ostavi,
Ah, vitezi moji mili,

prvorodnom svomu sinu.
puče ugodni, dragi puče!
578 S ovom pođoh na Poljaka
5:8 Svi li me ste ostavili?
i môm rukom mnozijeh pobih
svi li caru svomu muče?
i, da posluh od junakâ
Ah, nemojte davnju slavu,
slijeđaše me, dobio bih.
kom se vernos vaša diči,
S ovom iđah od bojnîkâ
u izdavstvu svim nepravu
583 kupeć sa mnom vojsku mnogu,
5;3 novi prikor da obličî.
da Emirina odmetnika
Odgovori ti, kamenje -
u Istoku smaknut mogu.
gluši je od tebe moj puk sada -
S ovom s vami dobit sada
ter ih gani na smiljenje
odlućio bijeh joštera
vrhu Osmana, cara mlada!
588 od istoka do zapada,
5;8 usred grada komu svoga
od poludne8 do sjevera.
djedina se svoja otima,
Nu, nevjeru kažuć svoju,
i nije jošte, joh, nikoga
tko sad grabi bez razloga
da mu plaćnu milos ima?«
Vapeć tužne tej besjede

#####

#####

5<3 sultan Osman s teške smeće
osvojio Bagdad i Tabriz (1535). Osvojio je na mjesto se jur dovede
također i Libiju (Tripoli) 1551.
gdi cijenjaše ostat veće;

i na tužbe cara mlada

1 230. Cipar su Turci osvojili od Venecije 1570.

Turci vrli i nemili,

2 233. stavi uze - porazi, pobijedi.

5<8 ako nijesu milos tada,

3 235. navali na Perzijance.

daj su žalos oćutili!

4 236. Tavriš - Tabriz, grad u Perziji koji se Zasve da ohô10 svaki teče, odlikovao bogatstvom. Turci su ga osvajali i kažuć srdžbu i nemilos, gubili u više navrata; ovdje se misli na proz oći mu suza utječe: osvojenje 1585, prije čega je Murat III osvojio 633 goni mu je skrovna silos.

i Gruziju, Kavkaz, te Krim i Jemen.

Zasve da se čine hudi,

5 238. ki svud vele smiju - koji su veoma hrabri, učinit se zaman haju smioni.

da od puti nijesu ljudi

6 239. Kaniža - grad u Madžarskoj

i da srca ne imaju.

(Nagykanizsa); Turci su ga osvojili 1600.

638 Ovi čijem su skupno ustali

7 240. Avarin - Đur (Györ); Egrija - Eger, gradovi u Madžarskoj.

#####

9 271. od kijeh vjere - od kojih vjernošću.

8 256. od poludne - od juga.

10 297. ohô - ohol.

140

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

#####

da ga u zaklop već zatvore,

caru Osmanu na vrat meće.

eto, jak hrid kad se obali

Obara ga zatijem hrlo,

niz visinu strmu gore.
lijevom nogom ter se opira,
eto kleti Daut-paša
čim mu desnom pleše grlo,
643 tijekom teče konja hrla:
693 da mu silom dušu istira.
»Što će biti?« svak upraša,
Tako plešuć kraj mahrami
svak goneta djela vrla.
zubi nohti potezaše,
Viknu došad sred junakâ
dokli car mu pod nogami
kijeh Osmana pratit stavi:
sprava strjeptje, pak izdaše.
648 »Zapovijed je carska taka
698 Pod nogami roba svoga
da se ovi pas zadavi.
umrije ovako car od svijeta
Što krsmate bez uzroka?
i pod noge ispod noga
Ku čekate štetu prijeku,
ukopa se prešno opeta;
dokli bojnici od Istoka
ere od istijeh s kijeh poginu
653 dođu i svijeh nas ovdí isijeku?
6:3 bez carske se vrže časti
Što gledate? što činite?
u očin mečet pod očinu
Smrti ovega raspa od svijeta
lijevu nogu u grob tmasti.
vaše živote utvrdite
Oholas se ljuska mnoga
i Mustafu cara sveta!
u ovi način pleše i tlači,
658 Ganite se za općeno
6:8 ka čovjeka umrloga
svačije dobro bez pripasti;

s Bogom penje i jednači.
er inako, razdijeljeno,
Viđ, prokleti Mahumete,
ubrzo će carstvo pasti!«
ti ki u sablju zakon složi,
Nu car Osman s druge strane
da nathode ljuđske svjete
663 vapijati ne pristaje,
6;3 svemogući sudi Božji,
jeda kako koga gane
i da umrla pamet mani
na svû pomoć ondi da je.
odlukam se svojijem krijepi,
»Da li car će, on govori,
jer gdi ne sja zrak sunčani, 1
komu rob je svak na svijeti,
i s očim su ljudi slijepi.
668 kako jedan rob najgori
6;8 Ti, da kralj si, i da od toga
ispod robja svoga umrijeti?
djelo s tuđom krvim slidi,
Jeda tebe, Bože s nebi,
zatište oči, kô da Boga²
vlas desnice tvoje objavi
nije ki sve zna i vidi.
ter pri glavnoj toj potrebi
Ti pod udes sve postavi
673 mladhna me ne ostavi!
6<3 i slobodu volje ote,
Da dâ Višnji sreću bolju
da narodi svi s ljubavi
tko na momu stolu sjedi:
gube za te njih živote;
da dobrzo mû nevolju
da nikomu, veleć, svoju
i car novi ne uslijedi,
uredbu uteć moći nije:3

678 ter nesreća moja ova
6<8 il' na domu, il' na boju
ne uzroči tej nesklade
suđeno je - umrit ti je!
da sva kuća Otmanova
I ti, o otmansko samosilje,
i š njom carstvo tursko pade!«

ko bez pravde i razloga,
Ne doreče još ovega,
da prostereš sablju dilje,
683 a Daut opet viknu iz glasa:
733 ne ima viku straha od Boga -
»Što činite? Davite ga!«

i mahramu smaknu s pasa.

1 383. jer gdi ne sja zrak sunčani - jer gdje Jednomu je crncu vrže,
nema prave vjere (kršćanstva).

sasma grdu, strašnu odveće,
2 386-387. koji pred tuđom krvi zatvaraš oči.

688 bez ozira ki ju najbrže
3 393-394. svojoj sudbini nije moći uteći.

141

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

ti, ti cara vrh svijeh ljudi1
roditelja ni rodjaka
dosle učini uzvišena,
cara uzdrži, kako s koga
da ne slika nego svuda
sebi dobra pozna svaka.
htje da mu se klanja sjena;
Sad se zgodi i učini
738 da tvom sabljom on sam vlada

783 smjenstvom zloga Daut-paše
duše i tijela na svû volju
da i ovi, kako i ini,
sred staroga Carigrada,
tvoji nauci tašti ostaše.
na novomu svom pristolju;
Ti naredi da od krstjana
da ga u obraz pogledati
sinovi se grabe mladi,
743 ljudski pogled ne dostoji,
788 i vojnika da su izbrana
i da svudi kud se obrati
oni kom se car obgradi;
s nedobitnom silom stoji;
ali Božja vlas velika
da mu u ruci čes je i sreća,
podigla je u čas sade
da mu je zakon u besjedi;
da taj grablja svakolika
748 gospoda mu da najveća
793 na istoga cara pade.
trepte od same zapovijedi;
Tko mre u boju, s dobrim svacim
pače da od njih svaki grlo
ti mu obeća raj prilijepi,
pod svû sablju stavljat teče,
neka posluh se u junacim
ako hoće da neumrlo
i pogrda smrti ukrijepi.
753 dobro u raj u vječnom steče;
798 Ali učini vlas od Boga
da itko žive na svem svijeti
od krstjana nadaleče
prid njim prostrt na tle pade;
s neposluha viteškoga
da u život mu se ime sveti,
da car s glavom jedva uteče.

a po smrti crkve grade.
Ti htje nitko da ničesa
758 Ti vrh svega još ovega,
7:3 ne ima svoga osobita
da mu utvrdiš sablju u ruci,
negli, jak Bog od nebesa,
htje da imaju strah od njega
tač da je jedan car od svita.
svi narodi i svi puci.
Nu vlas Božja brzo u sebi
Ali ubrzo će pasti
samosilja krši i slama
763 vidim kleti svoji zakoni;
7:8 za ukazat da na nebi
er je sila Božjoj vlasti
i na zemlji ona je sama.
nauk vražji da se ukloni.
Ti u život cara sveti
Ti naredi, potom stupi
i pod noge sve mu stlači,
car od svijeta na pristolje,
hteć da rob je sve na svijeti
768 da pod sablju bratju skupi
7;3 a sam on car vrh svijeh jači.
i podavi i pokolje.
Nu vlas Božja, koj imaju
Nu vlas Božja caru Ahmatu
poklanjat se ljudi sami,
pogubiti brata ne da,
htje da pusti dušu u vaju
hteć, za ubojstva starijeh platu,
car svom robu pod nogami.
773 da brat, ne sin, zapovijeda.
7;8 Htje tî da sve tjera blude,
Ti, da samo su uzvišena
kako hoće, Turčin svaki,
hoć na svaku čas najveću

i da ženâ držat bude
djeca ona pokupljena
koliko ih je hranit jaki;
kijeh u saraj djecom meću;
tako neka tvoji narodi
778 a toj, da tko ne zna svoga
7<3 bez broja se uzmnadžaju,
tere caru, ki ih gospodi,

#####

množ vitezâ na boj daju;

1 401. i dalje: kraća polemika s islamskim nu se skrši sva tva slava,
učenjem o apsolutnoj poslušnosti caru, o er tisuća od tisuća pogibilji
za cara kao o najvećoj sreći itd., razumije se, s kršćanskoga
gledišta.

142

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

#####

7<8 tvojijeh isprid Vladislava
vidjela se pobjeguća.

143

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

#####

RJEČNIK

aga (tur.) - gospodar, gospodin, vojni ili **čemer** - otrov, gorkost
civilni dostojanstvenik u Turskoj

čersa (tal.) - neka pomada

ali - ili

čest - gust

anterija (tur.) - kratka haljina u muslimana, **čestit** - sretan, slavan
oblači se preko košulje

četres - četrdeset

čijem, čim - čim, dok, kada

baltadžija (tur.) - sluga

bat - buzdovan, topuz

ćeselbaški (tur.) - perzijski

bezufan - beznadan

ćudina - ćud

biljeg - znak

ćutjenstvo - osjećanje

bitje - stanje, biće

bjaka - bjelilo

daj - bar

bjenje - bitka

danu - nego

blazniti - milovati

davori - uzvik žalosti, »jao!«

bluditi - lutati

daždjivi - kišni

bljusti - čuvati, nadzirati

dedeliti - blebetati, brbljati

bo - jer

despot (grč.) - vladar, silnik; **despocija** je **boča** - balčak oblik
vladavine zasnovan na samovlašću, **bodezan** - oštrica

ujedno i naslov nekih srpskih vladara nakon **bodežljiv** - bodljivak
kosovske bitke

bojar - ratnik

di - gdje

bojanica - ratnica

dikla - djevojka

bojanik - ratnik, vojnik

dilje - dalje

boljeti (se čim) - žaliti se na što **diljiti** - duljiti **brašno** - hrana

diljka - duga puška, kremenjača

breče - pseto, štene

dipli - gajde

brijeme - vrijeme
divan (tur.) - vijeće, savjet
brime - vrijeme
divjačan - divlji
busati - udarati
djevoj - bludnik
bušiti - žestoko lupiti
dmjenje - duhanje
dobit - pobjeda
captati - cvjetati
dobitnik - pobjednik
cić, cića - zbog, radi
docno - kasno
cijeć, cjeća - zbog, radi
dočim - dok
cijeniti - smatrati
doricati - priopćiti
ckneti i cknjeti - kasniti **dospjeti** - dovršiti **ctiti** - cvjetati
dostegnice - kratke hlače
cvijeliti - tugovati
došastje - dolazak
cvil - cviljenje, plač
došastvo - dolazak
cvjetice - cvijeće
drača - trn, bodljika; trnje
droban - sitan
čapet - kandže
drokun - zmaj
čaplja - nokat, pandža
drožditi se - padati strmoglavice **čauš** (tur.) - stražar, vratar
droždnuti - survati se
čela - pčela
družba - društvo
čalebija (tur.) - gospodin
držan - obavezan
čeljupina - čeljust
144

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

#####

dub - drvo

istoč - istok

dubrava - šuma

iščeznuti - izgubljen

dundo - stric

ištom, - tek

dvakrat - dvaput

it, iti - ići

dvaš - dvaput

izgled - primjer, ogled

dvoran - udvoran, uljudan

izišastvo - izlazak

dvornji - vanjski

izit - izići

izrit - izreći

er, ere - jer

emir (ar.) - vladarski naslov, vladar **jak** - kao **jakno** - kao

godina - kiša

jaspra (grč.) - sitan srebrni novac, novac **granfi** - nokti, kandže
uopće

grapša - grabež

jazan - poput provalije, jaza

gusa - gusar

jeda - eda, da li, zar

gvozdje - željezo, gvožde

jedek (tur.) - paradni konj

gvozdit - gvozden, željezan

jedihan - jedini

jedini - jedinstven

hadum (tur.) - eunuh (uškopljenik), čuvar **jediniti se** - ženiti se
harema

jur - već

hainski (tur.) - nevjernički, neprijateljski **halekati** - jalakati, vikati
»Alah«

kâ, koja

hamalija (tur.) - sveti zapis

kaduna (tur.) - (turska) gospođa, dama **han** (tur.) - konačište **kajpa**
(tal.) - krletka, gajba

harač (tur.) - danak; porez kojega su u **kal** - blato Turskoj carevini
plaćali nemuslimani

kami - kamen

haran (tur.) - zahvalan

kandžilijer - kancelar, pisar

harba (tur.) - koplje, helebarda **kapidži** (tur.) - kapidžija, stražar,
vratar **hip** - čas, trenutak **kaplan** (tur.) - leopard

hitar - lukav, vješt

kavad (tur.) - haljetak od svile ili kadife **hitros(t)** - lukavstvo **ki, ka,**
ko - koji, koja koje

hlap - kmet

kiovski - kijevski (od Kijev)

hlepiti i **hlipiti** - željeti, čeznuti **kita** - skupina **hodža** (tur.) -
muslimanski svećenik, vjerski **kô** - kada, pošto, kako učitelj

kob - sreća, sudbina

hrabrenstvo - hrabrost

količak - kolik

hraniti - čuvati

kolikrat - koliko puta

hrlo - brzo, hitro, žurno

kon - kod

hukati - jaukati, stenjati

kopjača - koplje

husati - udarati

korablja - lađa

hvisnuti - udariti

korda (tur.) - sablja, ćorda

hvistati - udarati

korugva - zastava, barjak

hvoja - grana

kosijer - vrsta srpa; čeljust vilica **kostret** - odjeća od grube tkanine
ižoglanin - paž u dvoru **kraj** - obala
ijed - otrov; ljutina, jed
kram - dvor, palača
inako - drukčije
kramar (njem.) - prepredenjak; sitni trgovac **iskorijepiti** - uništiti
kravosac - vrsta zmiye za koju se vjeruje da **isprliti** - ispeći, ispržiti
siše krave
istakmiti - izvojevati, izjednačiti **krijes** - cvrčak **istin** - istinit
145

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

kripos(t) - vrlina
nado - čelik
kršmanje - oklijevanje
nadvor - napolje, van
kršnja - kršenje, lomljenje
najliše - osobito
kučati - smjerati, kretati
naličje - lik
kuda - rep
nalip - otrov
kuf (tal.) - labud
nalog - mnoštvo, gomila
kus - dio
naripiti - navaliti
natolijenski - anatolijski (Anadolija je **lačan** - gladan maloazijski
dio Turske; isp. **rumelski**) **lada** - ljubovca, supruga **naviditi** -
zavidjeti
lasno - lako
navidnos(t) - zavist
las(t) - uživanje
nedobit, nedobitan - nepobjediv

leški - poljski (od **Leška**, Poljska) **nepokoj** - nemir **licimirstvo** - licemjerstvo

nepomno - nepažljivo

ličiti - proglašavati; optuživati **nepuča** (tal.) - nećakinja **lipos(t)** - ljepota

nesklad - nesreća, nesloga

lipsati - malaksati

nesmjensvo - kukavičluk

lir, lijer (grč.) - ljiljan

nesmotrn - divlji, strašan

lis(t) - pismo

neumrli - besmrtan

luški - šumski

nevljak - naviljak (onoliko sijena ili slame koliko se jednom može zagrabit vilama) **ljepos(t)** - ljepota

nijemski - njemački

ljiljak - šišmiš

ništor, - ništa

ljubi - žena, supruga

nut - evo

ljut - hridina

obeseliti se - razveseliti se

mađionica - čarobnica

oblastan - moćan, vlastan

man, mani - uzalud

obličiti - pokazati, objaviti

mao - malen

odor - plijen

mas(t) - boja

odvit - odgovor

mastiti - bojiti

oglav - ular

mečet (tur.) - islamska bogomolja, medresa, **ogrljaj** - ogrlica
džamija

okoliš - krug

mećaica - smutljivac

olohnut - gnusan

metati - bacati
ončas - odmah
mir, miri - zid, zidovi, zidine
općina - porodica, obitelj
mledan - slab, mršav
oplákati - oprati
mniti - misliti
opričiti se - oprijeti se
mnokrat - mnogo puta
opsida - obrana
množ - mnoštvo
opšešarati - obuhvatiti kandžama **mramorkome** - kao mramor
ostinuti - ohladiti
mrazan - leden
otar - oltar
mrčiti - crniti
otražak - ostanak
mrđiti se - mrštiti se
ovdira - ovdje
mučat - šutjeti
oznobiti - oskvrnuti, okaljati
mufti, muftija (tur.) - poznavalac zakona, **ožica** - žlica pravnik
oživljivati - oživljivati
munar, munara (tur.) - toranj uz džamiju, minaret **pan** (polj.) -
 gospodin
panjiti se - ostati zapanjen, biti zapanjen 146

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

#####

panjkati - klevetati
prividjenstvo - predviđanje
paziti - vidjeti
privraćati - preokrenuti
peča - dio

prizida - prizidana zgrada
pečiti - ugristi
prliti - pržiti, paliti
pedepsa (grč.) - kazna
procavtiti - procvjetati
perivoj - vrt, bašta
proć - protiv
pernica - perina
proćuknuti - proćuti, doznati
pića - hrana
prodiljiti - produljiti, proširiti **pitan** - plodan, rodan **prošas(t)** - prošlost
plah - silovit
proz - kroz
plantati - plamtjeti
proždorstvo, - proždrljivost
plav - lađa
pržina - pijesak
poboj - boj
puziv - kolebljiv
podirati - izvlačiti
podrijet - postanje, porijeklo
rasap - propast
pogrešpan - navoran, izbrazdan
raskazati - razglasiti
pojati - pjevati
raspuhati - rasbuktati
pokoj - mir
rasrćen - razljućen
pokonji - posljednji
rašćinjati se - raspadati se
poludne - jug
rašepaćati - raskrećivati, razmicati **pomnja** - pažnja, briga **rat** - šiljak
ponase - zasebno
ratiti se - ratovati
porušen - iznemogao

razbirati se - osvijestiti se
poskupo - malo
razbluda - uživanje
pospjeh - žurba
razgniviti - razljutiti
potarašiti - uništiti
razlik - različit
pothiban - nevjeran, himben
razlog - razbor, pamet
pozabiti - zaboraviti
razluka - razlika
pozov - poziv
razmi - osim
prepas(t) - strah, bojazan
razok - razrok
preša (tal.) - brzina
raždeći - raspaliti
prešan (tal.) - nagao
rijeti, riti - reći
prešno (tal.) - brzo
rodžbina - rođaštvo, rodbina
priječati - priječiti
rudeši - kovrče
prijek, prik - zao, opak
rumelski - Rumelija je naziv za europski dio **prikazati** - darovati, pokloniti Turske (isp. natolski)
prikleti se - zakleti se
rusa (tal.) - ruža
priklon - sagnut
rusag (mađ. **orszag**) - zemlja, država **priklonstvo** - poniznost
prilika - slika, izgled
sadnit - ranjen (od sedla)
primalitje - proljeće
sahraniti se - sačuvati se
prinemoći se - onesvijestiti se
saj - taj, ovaj
priobraziti se - promijeniti se

sakrafoč (tur.) - pokrivač ispod sedla **pripadati** - strašiti **samokres**
- vrsta kratke puške
pripas(t) - strah
samopal - vrsta kratke puške
pripasti se - prestrašiti se
saraj (tur.) - dvor, kraljevski dvor; harem **pristanje** - prestanak
satarisati - uništiti
pristati - prestati
saviše - osim toga, povrh toga
pristupiti - prekršiti
scijeniti - smatrati, držati
prividiti - predvidjeti
sciniti - smatrati, držati
147

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

,YDQ#*XQGXLü=#2VPDQ

#####

#####

sebar - seljak, kmet
stavno - čvrsto, sigurno
sebarstvo - kmetstvo
stavnos(t) - stalnost
seksana (tur.) - tovarni konj
stijena, stina - hridina, kamen
sharan - uništen
stinuti - mrznuti
shrnjigati - oskvrnjivati
stirati - satirati
siječac - drvosječa
stol - prijestolje
sioni - silan, okrutan
strajati - dotrajati, svršavati
siti - sići
stran - čudan, neobičan
sivati - sijevati

stratiti - potrošiti
sjediljka - sastanak za igre i zabavu **straviti** - začarati **sjen** - sjena
stravljen - začaran
skazanje - scena, prizor
stražnik - stražar, vratar
skniti - sknjeti, kasniti
streha - krov
sknjenje - zakašnjenje, otezanje **strenitelj** - onaj koji satire
skrovno - skriveno, tajno
stučiti - združiti, spojiti
skučati - spuštati, obarati
stup - hod, korak
skučati se - podložiti se
sud - posuda; sud, suđenje
skvrna - ljaga, mrlja
sultana - žena, kći ili majka sultanova **skvrnjivati** - prljati, mazati
suproč - protiv
slika - kip, lik
suprotiva - nesreća, nevolja
slikovati - biti nalik
svećen - posvećen
slišati - slušati, čuti
sved - neprekidno, stalno
slobos(t) - sloboda
svevolja - samovolja
smagnuti - čeznuti, žudjeti
svim - sasvim
smaknuti - maknuti s položaja; uništiti **svis(t)** - svijest, razbor
smečiti - zgnječiti
svita - haljina
smeća - smutnja, nemir
svjet - savjet
smetati - unositi nemir
svjetnik - savjetnik
sminje, smjenje - smionost
svrha - svršetak, kraj
smjenstvo - smionost, odvažnost

svudijer - svuda
smućati - zamućivati, uznemirivati **snebitje** - smetenost **šeset** -
 šezdeset
sopišiti - izdisati
šestoper - buzdovan
spahija (tur.) - konjanik, mali plemić, **šibika** - prut, šiba, palica
 (simbol vlasti) obavezan na vojnu službu **šikati** - ljuljati, njihati
spahoglanin (tur.) - konjanik
šip - šiljak
spašati - otpasati
štiti - čitati
spijevanje - pjevanje
šturjak - cvrčak
splesati - zgaziti
spomena - sjećanje, uspomena
taboriti - (vojsku), smještati
spovijedati - pripovijedati, pričati **tač** - tako **spravljati** - spremati
tamaša (tal.) - podsmijeh, poruga **sprid**, **srijed** - naprijed
tamničar - uznik, zatvorenik, sužanj **spražiti** - spržiti, spaliti **tančac** -
 ples, igra
srčan - srdit, ljut
tefterdar (tur.) - državni blagajnik **srda** - neman, furija **tegota** -
 težina
staniti se - zaustaviti se
tijem - tim, zato, stoga
stanovit - čvrst, stalan
tirati, tiriti - tjerati
staviti se, stavljati se - dosjetiti se, **tja** - čak dosjećati se
tmast - taman
 148

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

 #####

tojaga - toljaga

vir - izvor
toli - toliko
vižô - vižle, pas
tomačiti, - tumačiti, objašnjavati **vlas(t)** - vlast, moć **toprv** - istom, tek
vlaštit - svoj, vlastit
trag - pleme, rod
vojničar - vojnik, ratnik
trator - krasuljak (cvijeće)
voljan - slobodan
traviti - očaravati, opčiniti
vragoduh - čovjek vražjeg duha
trg - trgovina
vrl - zao, opak
trijes(k) - grom
vrлина - zloća
triš - triput
vrlovit - zao
trkač - tulac (za strelice)
vršnik - vršnjak
trud - muka
vučac - dugačak mač
truditi - zamarati
vuhovati - varati
tugdžela (lat.) - jastuk
zacić - zbog
ubusiti se - smjestiti se u zasjedu **začcti** - zapjevati **udilj(e)** - smjesta, odmah
začinka - popijevka
udjeljati - uraditi, urezati, izvajati **začinjati** - pjevati **ugađati se** - slagati se
zagunjastio - obrastao dlakama
ugarštica - ugarska kapa
zahvala - ponos; oholost
uhiliti - lišiti
zahvaliti se - ponositi se, hvastati se **ujedno** - zajedno **zaklad** - zalog

ulak (tur.) - glasnik
zaklon - sklonište
umrli - smrtan
zakono - zakonito
umrtje - smrt
zakonjak - poznavalac zakona
unetrmiti se - ukočiti se, biti nepokretan **zalih** - suvišan (neaktivan)
zaman(i) (tur.) - uzalud
upiti - vikati
zamjeran - sjajan, izvrstan
upoznati se - varati se, zabuniti se **zamnjati** - odjeknuti **uprašanje**
- pitanje
zapaziti se - zagledati se
ured(a) - odmah
zapiždriti - izbuljiti oči
uročiti - sklopiti mir
zapleten - složen
usprimagati - prevladavati
zaprištiti - raspaliti se
usrtati - nasrtati, navaljivati
zasjednik - onaj koji postavlja ili se nalazi u **ustarati se** - ostarjeti
zasjedi
utaštvo - smirenje (od gl. **utažiti**, smiriti) **zasjena** - opsjena
uvadica - navika
zastav - ogrtač
uvik(e) - uvijek
zasve da - iako, premda
uvit - povez od pruća
zatjecati se - boriti se, natjecati se **uzbučati** - dignuti buku **zatjelak**
- zatiljak
uzdano - pouzdano
zatočnik - koji ide u borbu za drugoga, tj.
uzmnažati - pojačavati, povećavati borac koji na sebe preuzima
određeni zadatak
vaj - nesreća
zatraviti - opčarati
vas - sav, čitav

zatravljen - očaran; zaljubljen

veće - više

zatvor - vrata

vetah (tal. **vecchio**) - star **zavapiti** - zavapiti **viđenje** - izgled

zavada - svađa

vihar - vihor, jak vjetar

zavežaj - veza

vijek, vik - uvijek; uz negaciju: nikad **zbabljen** - ružan 149

,YDQ#*XQGXOLü=#2VPDQ

#####

#####

#####

zbiljan - istinski

zbučati - s velikom bukom doći

zdrtati se - stresti se, zadrhtati **zdvor(a)** - izvana **zdvornji** - vanjski

zenuti - potjerati; nicati

zgar - odzgora

zgled - pogled

zlamenje - znak

zled - zlo, nevolja

znan - vješt

znobiti - štetiti, kvariti

zučiti - zvučiti

žarkula - janjičarska kapa

150